

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ СТУДЕНТІВ 1-ГО КУРСУ
ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
ОС «МАГІСТР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 081 «ПРАВО»

Рекомендовано до друку Вченою радою Черкаського національного університету ім.
Б.Хмельницького
Протокол № від 2017 р.

Рецензенти:

Доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України,
член–кореспондент Академії правових наук України
Костицький В.В.

Кандидат юридичних наук, провідний фахівець з навчально-консультативної
роботи Черкаський інститут МАУП
Колісник А.С.

Кандидат юридичних наук, доцент Східноєвропейського університету економіки та
менеджменту
Джолос.С.В

Н.98

Навчально-методичний посібник для студентів 1-го курсу спеціальності 081
«Право» ОС «Магістр» заочної форми навчання / Кол. авторів. – Черкаси., 2017 . – 312 с.

Автори

Професор, доктор юридичних наук **В.Т.Комзюк**; кандидат історичних наук, професор
В.М.Мойсієнко; кандидат юридичних наук, доцент **Г.А.Волошкевич**; кандидат
юридичних наук, доцент **Ю.С.Кононенко**; кандидат юридичних наук, доцент
О.М.Сокурєнко; кандидат юридичних наук, доцент **О.С.Парамонова**; кандидат
історичних наук, старший викладач **Т.В.Коваль**.

Наведений навчально-методичний посібник має на меті допомогти засвоїти
дисципліни студентам спеціальності 081«Право», які навчаються на 1 курсі ОС
«Магістр» заочної форми навчання.

ЗМІСТ

1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА (В.Т.Комзюк)	4
2.АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА (О.М.Сокурєнко)	58
3.АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ (О.М.Сокурєнко)	113
4.АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА (В.М.Мойсієнко, Г.А.Волошкевич)	161
5.ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ (Ю.С.Кононенко, Т.В.Коваль)	203
6.ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ (Ю.С.Кононенко, Г.А.Волошкевич)	249
7.ТЕОРІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ (О.С.Парамонова)	276

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми адміністративного права» викладається на першому курсі в одинадцятому семестрі для студентів спеціальності «Правознавство» ступеня вищої освіти «магістр» заочної форми навчання.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є актуальні питання системи адміністративного права, його предмета та методу регулювання, механізму адміністративно-правового регулювання, адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, форм, методів та функцій державного управління, регулювання адміністративних послуг, адміністративно-правових режимів, адміністративно-деліктного права, адміністративного процесу, адміністративної юстиції та адміністративно-правового регулювання і публічного управління у різних сферах життєдіяльності суспільства і держави.

Метою викладання дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права» є підготовка спеціалістів ступеня вищої освіти «магістр» відповідно до державних стандартів, встановлених освітньо-професійною програмою підготовки спеціалістів за спеціальністю «Правознавство», забезпечення необхідних компетентностей студентів.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права» є освоєння студентами сукупності знань, відомостей, матеріалу про актуальні проблеми доктринальних засад розвитку та реформування адміністративного права України як галузі права та юридичної науки, його предмет, метод регулювання, систему, сутність та напрямки реформування; актуальні питання регулювання та розвитку адміністративно-правового статусу основних суб'єктів адміністративного права; актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення публічного управління; актуальні проблеми правового забезпечення адміністративного примусу, адміністративного процесу та адміністративної юстиції; актуальні питання публічного управління в основних сферах життєдіяльності суспільства і держави.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- оновлену доктрину розвитку та реформування адміністративного права України;

- предмет, метод регулювання та систему адміністративного права в сучасному розумінні;
- поняття, види суб'єктів адміністративного права; їх адміністративно-правовий статус;
- проблемні питання адміністративно-правового регулювання державної служби та вдосконалення адміністративно-правового статусу державних службовців;
- поняття державного управління в адміністративному праві, його принципи, ознаки та співвідношення з виконавчою владою і адміністративним правом;
- методи, форми та функції державного управління, основні засоби забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні та особливості державного управління в умовах проведення в Україні адміністративної реформи;
- правове регулювання адміністративно-правових режимів в Україні та надання адміністративних послуг;
- актуальні питання адміністративного примусу, адміністративні правопорушення та адміністративну відповідальність за них, систему адміністративних стягнень та загальні правила їх накладення;
- актуальні проблеми адміністративного процесу, адміністративних проваджень та адміністративної юстиції;
- актуальні питання адміністративно-правового регулювання та основні органи публічного управління в економічній сфері життєдіяльності суспільства і держави;
- актуальні питання адміністративно-правового регулювання та публічного управління в адміністративно-політичній сфері та інтеграції України в європейський адміністративний простір;
- актуальні питання адміністративно-правового забезпечення публічного управління в соціально-культурній сфері.

вміти:

- чітко орієнтуватись в системі адміністративного законодавства, аналізувати нормативно-правові акти, вирішувати колізійні ситуації в законодавстві;
- визначати зв'язок та розмежовувати адміністративні правовідносини із іншими відносинами (цивільними, фінансовими, трудовими тощо) з метою правильного застосування законодавства;
- вирішувати практичні завдання із застосуванням адміністративного законодавства;
- визначати склади адміністративних правопорушень, правильно здійснювати їх кваліфікацію;

- здійснювати провадження в справах про адміністративні правопорушення, інших юрисдикційних і неюрисдикційних провадженнях;
- складати протоколи у справах про адміністративні проступки та інші процесуальні документи;
- надавати адміністративні послуги, давати усні і письмові довідки з питань адміністративного права.

2. ПРОГРАМА КУРСУ.

Тема 1. Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права, сучасне розуміння предмета, методу регулювання та системи адміністративного права України.

Нове бачення місця, ролі, призначення та сутності адміністративного права в демократичному суспільстві. Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права та його концептуальне забезпечення. Сучасне визначення предмета, методу регулювання адміністративного права та його системи.

Тема 2. Адміністративно-правове регулювання та його механізм, норми та джерела адміністративного права.

Поняття адміністративно-правового регулювання, його структура та механізм. Норми адміністративного права, їх види та особливості. Джерела адміністративного права, їх види та актуальні проблеми систематизації адміністративного законодавства. Адміністративно-правові відносини.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади.

Поняття та види суб'єктів адміністративного права, їх класифікація. Поняття та сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, актуальні проблеми його регулювання і вдосконалення.

Тема 4. Актуальні питання регулювання адміністративно-правового статусу фізичних осіб, громадських об'єднань та державних службовців.

Адміністративно-правовий статус громадян України, іноземців та осіб без громадянства, біженців та інших категорій мігрантів, врахування впливу на нього Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Актуальні питання регулювання

адміністративно-правового статусу громадських об'єднань. Адміністративно-правовий статус державних службовців та актуальні проблеми його вдосконалення.

Тема 5. Публічне управління та його взаємозв'язок з виконавчою владою і адміністративним правом.

Поняття соціального, публічного управління, його види і ознаки. Поняття державного управління в адміністративному праві, його розуміння в широкому і вузькому значенні. Основні принципи та ознаки державного управління. Поняття виконавчої влади та її управлінська спрямованість. Взаємозв'язок та співвідношення державного управління, виконавчої влади і адміністративного права.

Тема 6. Методи, форми та функції державного управління.

Методи державного управління, їх види та особливості. Адміністративні та економічні методи, переконання та адміністративний примус. Форми державного управління, правові та неправові форми. Правові акти державного управління як основна форма державного управління. Функції державного управління. Державне управління в умовах проведення в Україні адміністративної реформи.

Тема 7. Актуальні питання регулювання адміністративно-правових режимів в Україні та адміністративних послуг.

Поняття адміністративно-правового режиму, їх види та класифікація, мета та основні елементи, актуальні питання правового регулювання. Правовий режим воєнного стану. Правовий режим надзвичайного стану. Митний режим та режим державного кордону. Поняття, види, порядок надання та правове регулювання адміністративних послуг.

Тема 8. Актуальні проблеми адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення та адміністративні стягнення.

Поняття, основні ознаки та підстави адміністративної відповідальності. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність. Поняття адміністративного правопорушення та його ознаки. Склад адміністративного правопорушення. Поняття та види адміністративних стягнень, їх класифікація та характеристика. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.

Тема 9. Актуальні проблеми адміністративного процесу, адміністративних проваджень та адміністративної юстиції.

Проблемні питання щодо визначення поняття, структури та суб'єктів адміністративного процесу, його розуміння у широкому і вузькому значенні. Основні ознаки, мета та завдання адміністративного процесу. Поняття адміністративного провадження, його види та стадії.

Адміністративні юрисдикційні та неюрисдикційні провадження. Провадження у справах про адміністративні правопорушення. Адміністративна юстиція (судочинство) як різновид адміністративного процесу.

Тема 10. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання у сфері економіки.

Поняття та основні складові економіки. Державна політика у сфері економіки та її адміністративно-правове забезпечення. Адміністративно-правове регулювання у сфері економіки. Публічне управління у сфері економіки, його основні методи і форми. Основні органи публічного управління у сфері економіки та їх компетенція.

Тема 11. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в адміністративно-політичній сфері та інтеграції України в європейський адміністративний простір.

Адміністративно-правове забезпечення публічного управління в адміністративно-політичній сфері. Адміністративно-правові режими як важливий елемент адміністративно-правового регулювання у даній сфері. Актуальні питання публічного управління у сфері оборони, мобілізації, військового обов'язку та військової служби. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері національної безпеки. Адміністративно-правове регулювання та актуальні питання публічного управління у сфері внутрішніх справ. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління у сфері закордонних справ України. Адміністративно-правове забезпечення публічного управління у сфері юстиції. Основні органи публічного управління в адміністративно-політичній сфері та їх компетенція. Адміністративно-правове забезпечення інтеграції України в європейський адміністративний простір.

Тема 12. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в соціально-культурній сфері.

Державна політика в соціально-культурній сфері та її адміністративно-правове забезпечення. Ліцензування, акредитація, інспектування, контроль і нагляд в соціально-культурній сфері. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління у сфері освіти. Адміністративно-правове забезпечення публічного управління у сфері культури. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання і публічного управління у сфері охорони здоров'я населення України.

3. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.

Лекція 1. Тема 1. Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права, сучасне розуміння предмета, методу регулювання та системи адміністративного права України (2 год).

Логіка викладу:

1. Сучасне визначення поняття адміністративного права як галузі права та науки, його призначення в демократичному суспільстві та місце у системі права України.
2. Сучасне розуміння предмета і методу регулювання адміністративного права.
3. Система адміністративного права України та сучасні погляди на її склад і структуру.
4. Нова доктрина розвитку і реформування адміністративного права на сучасному етапі.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 148; 149; 153; 154; 155; 156; 160; 162; 163; 165; 169; 175.

додаткова - 43; 44; 45; 51.

Лекція 2. Тема 3. Суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади (2 год).

Логіка викладу:

1. Поняття і види суб'єктів адміністративного права. Сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.
2. Органи виконавчої влади (ОВВ) як суб'єкти адміністративного права, їх види та система, актуальні проблеми регулювання та розвитку адміністративно-правового статусу ОВВ.
3. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 9; 10; 12; 35; 37; 39; 40; 43; 44; 86; 89; 91; 148; 151; 178; 181; 183.

додаткова – 21; 25; 39; 40; 41; 43; 45; 56; 59; 60; 62; 66; 67.

Лекція 3. Тема 5. Публічне управління та його взаємозв'язок з виконавчою владою і адміністративним правом (2 год.).

Логіка викладу:

1. Публічне управління як соціальне управління, його види та ознаки, поняття в адміністративному праві.
2. Поняття та ознаки державного управління, його особливості в умовах проведення адміністративної реформи в Україні
3. Поняття, сутність та основні ознаки виконавчої влади.
4. Взаємозв'язок державного управління з виконавчою владою і адміністративним правом.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 3; 9; 148; 149; 153; 155; 157; 158; 159; 165; 167; 168; 176; 177; 184.

додаткова – 25; 43; 44; 46; 47; 48; 49; 50; 55; 57; 58.

Лекція 4. Тема 8. Актуальні проблеми регулювання адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення та адміністративні стягнення (2 год.).

Логіка викладу:

1. Поняття, підстави, мета та ознаки адміністративної відповідальності.
2. Правове регулювання адміністративної відповідальності.
3. Принципи адміністративної відповідальності.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 3; 4; 5; 8; 19; 148; 149; 151; 153; 183; 186; 192 – 196.

додаткова – 21; 40; 43; 44; 45; 61; 96 – 107.

4. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Семінарське заняття № 1.

Тема 1. Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права, сучасне розуміння предмета, методу регулювання та системи адміністративного права України (2 год).

Зміст семінарського заняття

1. Сучасне визначення поняття адміністративного права як галузі права та науки, його призначення в демократичному суспільстві та місце у системі права України.
2. Сучасне розуміння предмета і методу регулювання адміністративного права.

3. Система адміністративного права України та сучасні погляди на її склад і структуру.
4. Нова доктрина розвитку і реформування адміністративного права на сучасному етапі.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 148; 149; 153; 154; 155; 156; 160; 162; 163; 165; 169; 175.**

додаткова - **43; 44; 45; 51.**

Розкриваючи перше питання, необхідно дати сучасне визначення поняття адміністративного права як галузі права і юридичної науки, виходячи з предмета його регулювання і дослідження, взаємозв'язок і співвідношення між галуззю права і наукою, охарактеризувати сутність і призначення адміністративного права в демократичному суспільстві, виходячи з необхідності забезпечення нормами адміністративного права реалізації статті 3 Конституції України, розкрити його як профілюючу, фундаментальну галузь права в системі права України і його взаємозв'язки з іншими галузями права.

Висвітлюючи сучасне розуміння предмета адміністративного права, слід враховувати широке коло суспільних відносин, які не завжди є управлінськими за своїм характером і регулюються нормами адміністративного права. Розкриваючи метод регулювання адміністративного права, необхідно акцентувати на його трансформації в сучасних умовах, широке застосування не тільки імперативного методу, а й диспозитивного.

Розкриваючи систему адміністративного права, необхідно виходити не лише з того, що її складають загальна та особлива частини, а й з того, які правові інститути, підгалузі входять до цієї галузі, погляди сучасних провідних вчених-адміністративістів.

Розглядаючи четверте питання, необхідно розкрити наукові думки провідних вчених-адміністративістів щодо доктринальних засад розвитку і реформування адміністративного права на сучасному етапі, зокрема, В.Б. Авер'янова, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, Т.О. Коломoeць, А.Т. Комзюка, Р.С. Мельника та ін.

Семінарське заняття № 2.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади (2 год.).

Зміст семінарського заняття

1. Поняття і види суб'єктів адміністративного права. Сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.
2. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права, їх види та система, актуальні проблеми регулювання та розвитку їх адміністративно-правового статусу.
3. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус.
5. Адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 9; 10; 12; 35; 37; 39; 40; 43; 44; 86; 89; 91; 148; 151; 178; 181; 183.**

додаткова – **21; 25; 39; 40; 41; 43; 45; 56; 59; 60; 62; 66; 67.**

Рзглядаючи перше питання, визначити поняття і види суб'єктів адміністративного права, їх класифікацію, ознаки, розкрити сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.

Розглядаючи органи виконавчої влади як ключових суб'єктів адміністративного права, визначити їх поняття, види, ознаки, систему та базові засади її структурної побудови, основні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів виконавчої влади та актуальні проблеми регулювання і розвитку їх адміністративно-правового статусу.

Розкриваючи адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України, визначити основні нормативно-правові акти, що його регулюють, охарактеризувати основні елементи цього статусу (повноваження, функції, завдання, гарантії діяльності, відповідальність, врегульовані нормами адміністративного права), його склад, порядок формування, підвідомчість, підзвітність і підконтрольність.

Центральні органи виконавчої влади є важливими суб'єктами адміністративного права, характеризуються певними ознаками і становлять відповідну систему, що необхідно розкрити, визначити нормативно-правові акти, що регулюють адміністративно-правовий статус центральних органів виконавчої влади, охарактеризувати основні елементи цього статусу.

Характеризуючи адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади, визначити види цих органів, виходячи з характеру їх компетенції (загальної і спеціальної компетенції), основні нормативно-правові акти, що регулюють адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади, охарактеризувати основні елементи цього статусу, їх підвідомчість, підзвітність і підконтрольність.

Семінарське заняття № 3.

Тема 8. Актуальні проблеми регулювання адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення та адміністративні стягнення (2 год.).

Зміст семінарського заняття:

1. Поняття, підстави, ознаки та правове регулювання адміністративної відповідальності.
2. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
3. Адміністративний проступок як підстава адміністративної відповідальності та його ознаки.
4. Юридичний склад адміністративного правопорушення, його елементи та їх характеристика.
5. Поняття адміністративних стягнень, їх види та характеристика.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 3; 4; 5; 8; 19; 148; 149; 151; 153; 183; 186; 192 – 196.**

додаткова – **21; 40; 43; 44; 45; 61; 96 – 107.**

Розглядаючи перше питання, визначити поняття адміністративної відповідальності як різновиду юридичної негативної відповідальності і як правового інституту адміністративного права, її підстави, ознаки та розкрити правове регулювання адмінвідповідальності, акцентуючи на проблемних питаннях такого регулювання.

Розглядаючи обставини, що виключають адміністративну відповідальність, охарактеризувати крайню необхідність, необхідну оборону, неосудність особи, їх правове регулювання, визначити підстави і умови, за яких особа може діяти у стані крайньої необхідності або необхідної оборони.

Розкриваючи третє питання, навести нормативне визначення поняття адміністративного правопорушення, його ознаки, види адміністративних правопорушень, охарактеризувати суспільну шкідливість, протиправність, винність, адміністративну караність як ознаки адміністративного проступку.

Характеризуючи юридичний склад адміністративного правопорушення, визначити його поняття, призначення, елементи, розкрити об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт і суб'єктивну сторону адміністративного проступку.

Розкриваючи п'яте питання, визначити поняття адміністративного стягнення, їх види згідно статті 24 Кодексу України про адміністративні правопорушення, охарактеризувати кожне з передбачених цим Кодексом адміністративних стягнень.

Семінарське заняття № 4.

Тема 11. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в адміністративно-політичній сфері та інтеграції України в європейський адміністративний простір (2 год.).

Зміст семінарського заняття:

1. Поняття та організація оборони, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері оборони України.
2. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері національної безпеки України.
3. Адміністративно-правове забезпечення публічного управління у сфері внутрішніх справ.
4. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання у сфері закордонних справ та інтеграції України в європейський адміністративний простір.
5. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління у сфері юстиції.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 9; 10; 11; 12; 16; 36; 63 – 70; 137 – 140; 148; 150; 153.**

додаткова – **14 – 19; 45; 135; 136.**

Розкриваючи перше питання, визначити поняття оборони України, розкрити її організацію, охарактеризувати адміністративно-правове регулювання та державну політику у сфері оборони України, адміністративно-правовий статус органів публічного управління у сфері оборони, організаційно-правові засади функціонування Збройних Сил України, мобілізаційної підготовки і мобілізації, охарактеризувати військовий обов'язок і військову службу, Воєнну доктрину України.

Розкриваючи друге питання, визначити поняття національної безпеки України, її основні складові, об'єкти та основні принципи забезпечення національної безпеки, шляхи її забезпечення, адміністративно-правове регулювання у сфері національної безпеки України, суб'єкти забезпечення національної безпеки та їх повноваження, охарактеризувати стратегію національної безпеки України та основні напрями державної політики з питань національної безпеки.

Розглядаючи четверте питання, слід визначати поняття внутрішніх справ як сферу діяльності органів внутрішніх справ, а під органами внутрішніх справ розуміти державні правоохоронні органи, очолювані МВС України, що забезпечують дотримання законності і правопорядку, громадського порядку та безпеки, боротьбу зі злочинністю, захищають життя і здоров'я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від

протиправних посягань. В цьому питанні слід визначити державну політику у сфері внутрішніх справ, основні органи публічного управління у цій сфері та їх компетенцію.

Розглядаючи п'яте питання, необхідно визначити поняття закордонних справ, основні завдання, принципи та засади державної зовнішньої політики України, адміністративно-правове регулювання у сфері закордонних справ України, органи публічного управління у сфері закордонних справ України, їх компетенцію та систему дипломатичної служби України, а також поняття європейського адміністративного простору, шляхи інтеграції України у європейський адміністративний простір та адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС.

Розглядаючи шосте питання, визначити поняття та складові юстиції, основні органи публічного управління у сфері юстиції та їх компетенцію, розкрити систему органів Міністерства юстиції України, охарактеризувати державну правову політику та її принципи, адміністративно-правове регулювання у сфері юстиції.

5. ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

Семінарське заняття № 1.

Тема 1. *Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права, сучасне розуміння предмета, методу регулювання та системи адміністративного права України (2 год).*

1. Дайте письмове визначення поняття адміністративного права як галузі права.
2. Визначте загальні методи регулювання адміністративного права України та їх співвідношення.
3. Визначте і охарактеризуйте систему адміністративного права, виходячи з наукових поглядів провідних вчених щодо цього питання на сучасному етапі.
4. Дайте визначення поняття принципів адміністративного права та охарактеризуйте їх.
5. Підготуйте історичну довідку про розвиток науки адміністративного права до прийняття Конституції України і в сучасних умовах.
6. Дайте сучасне визначення предмета регулювання адміністративного права.
7. Визначте і охарактеризуйте спеціальні методи регулювання адміністративного права.
8. Розкрийте і охарактеризуйте сучасну доктрину розвитку і реформування адміністративного права України.

9. Адміністративне право вважається складовою:
- а) приватного права;
 - б) публічного права;
 - в) приватного права з елементами публічного;
 - г) публічного права з елементами приватного.

Семінарське заняття № 2.

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади (2 год.).

1. Визначити поняття та дати класифікацію суб'єктів адміністративного права.
2. Визначити поняття та сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.
3. Визначити поняття органу виконавчої влади та дати їх класифікацію.
4. Визначити та письмово скласти схему системи органів виконавчої влади.
5. Визначити склад Кабінету Міністрів України та порядок його формування, конституційні повноваження.
6. Визначити повноваження Президента України у сфері виконавчої влади.
7. Визначте, який орган державної влади згідно чинного законодавства має право утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати центральні органи виконавчої влади, порядок призначення міністрів, керівників інших центральних органів виконавчої влади та керівників місцевих органів виконавчої влади на посади та порядок звільнення їх з посад.
8. Визначити та охарактеризувати систему центральних органів виконавчої влади, їх взаємозв'язки.
9. Визначити види та охарактеризувати адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади, правове регулювання їх діяльності.

Семінарське заняття № 3.

Тема 8. Актуальні проблеми регулювання адміністративної відповідальності. Адміністративне правопорушення та адміністративні стягнення (2 год.).

1. Розкрити поняття адміністративної відповідальності як правового інституту адміністративного права.
2. Розкрити функції та мету адміністративної відповідальності.

3. Розкрийте відмінність адміністративної відповідальності від цивільно-правової відповідальності.

4. Вирішити завдання: Гр. П. звернулась із скаргою до суду на постанову адміністративної комісії при виконкомі селищної ради, якою громадянина У. було піддано штрафу на суму 40 грн. відповідно до ч. 2 ст. 154 КУпАП. В скарзі гр. П. зазначила, що адміністративна комісія не розглянула питання про відшкодування їй шкоди, заподіяної правопорушенням (собака громадянина У. розірвав сумку гр. П. вартістю 100 гривень), а також не конфіскувала собаку.

Зробіть юридичний аналіз ситуації; вкажіть статті нормативних актів, які застосовували.

5. Розкрийте відмінність адміністративної відповідальності від кримінальної відповідальності.

6. Розкрити юридичний склад адміністративного проступку та його об'єктивні ознаки.

7. Розкрити суб'єктивні ознаки адміністративного правопорушення.

8. Визначити поняття неосудності та порядок її встановлення.

9. Охарактеризувати громадські роботи як адміністративне стягнення та визначити обмеження щодо їх застосування.

10. Охарактеризувати і розкрити особливості застосування адміністративного арешту як адміністративного стягнення.

Семінарське заняття № 4.

Тема 11. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в адміністративно-політичній сфері та інтеграції України в європейський адміністративний простір (2 год.).

1. Визначити основні методи та форми публічного управління в адміністративно-політичній сфері.

2. Визначити статус і повноваження Президента України у сфері оборони.

3. Визначити склад, завдання і функції Ради національної безпеки і оборони України.

4. Визначити поняття і мету мобілізаційної підготовки та мобілізації, їх правове регулювання.

5. Охарактеризувати Воєнну доктрину України.

6. Розкрити правову основу функціонування, функції та структуру Збройних Сил України, порядок їх комплектування.

7. Визначити основні загрози національній безпеці України та заходи щодо їх запобігання і усунення.

8. Визначити правовий статус, завдання та повноваження Міністерства внутрішніх справ України, правову основу публічного управління у сфері внутрішніх справ.

9.. Визначити склад, порядок формування та повноваження Вищої ради правосуддя.

10. Визначити завдання, функції та структуру Національної гвардії України, правові основи її функціонування.

11. Розкрити правову основу адміністративно-правового регулювання у сфері закордонних справ України та інтеграції до європейського адміністративного простору.

12. Визначити поняття та систему дипломатичної служби України.

13. Розкрити систему та завдання органів державної реєстрації актів цивільного стану.

6. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

1. Адміністративне право як галузь права, це:

- а) галузь права (сукупність правових норм), яка регулює суспільні відносини майнового характеру, які виникають в сфері діяльності органів виконавчої влади;
- б) галузь права (сукупність правових норм), яка регулює суспільні відносини управлінського характеру, які виникають в сфері діяльності органів виконавчої влади;
- в) галузь права (сукупність правових норм), яка регулює суспільні відносини господарського характеру, які виникають в сфері діяльності господарюючих суб'єктів;
- г) галузь права (сукупність правових норм), яка регулює трудові відносини між працівниками та власниками підприємств, установ і організацій.

2. Вкажіть відносини, які регулюються адміністративним правом:

- а) особисті немайнові та майнові відносини;
- б) фінансові відносини, які виникають у процесі виконання бюджетів;
- в) суспільні відносини працевлаштування робітників всіх форм власності;
- г) суспільні відносини у сфері публічного управління.

3. Державне управління у вузькому розумінні – це:

- а) підзаконна виконавчо-розпорядча діяльність органів виконавчої влади;
- б) законотворча діяльність органу законодавчої влади;
- в) юридично-владна діяльність органів прокуратури;
- г) організуюча діяльність судових органів.

4. Яке з наведених відносин не є управлінським:

- а) видання розпорядження головою обласної державної адміністрації;
- б) погодження Міністерством внутрішніх справ наказу з Міністерством юстиції;
- в) реєстрація районною державною адміністрацією новоствореного підприємства;
- г) вибори Президента України.

5. Яка ознака властива адміністративно-правовим відносинам:

- а) відповідальність сторін за неналежне виконання своїх обов'язків настає один перед одним;
- б) їх суб'єктами не можуть бути державні органи;
- в) можуть виникати з ініціативи однієї сторони, згоди іншої не потрібно;
- г) вони виникають з приводу здійснення законотворчої діяльності.

6. До джерел адміністративного права відносяться:

- а) всі нормативно-правові акти Верховної Ради;
- б) всі нормативно-правові акти Національного банку України;
- в) всі нормативно-правові акти законодавчої та виконавчої влади, а також органів місцевого самоврядування;
- г) нормативно-правові акти законодавчої влади, Президента України, органів виконавчої влади, які містять адміністративно-правові норми.

7. Який з наведених нормативних актів – джерел адміністративного права - не належить до законодавчих:

- а) Закон України «Про запобігання корупції»;
- б) Указ Президента України «Про Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України»;
- в) Конституція України;
- г) Кодекс України про адміністративні правопорушення.

8. Що із нижчезазначеного характеризує громадські об'єднання:

- а) добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав та свобод;
- б) державна установа для забезпечення реалізації громадянами своїх прав та свобод;
- в) певна спілка громадян, яка існує для задоволення власних потреб;
- г) один із різновидів органів місцевого самоврядування.

9. Яке з перерахованих прав громадян можна охарактеризувати як найбільш реальну можливість співпраці громадян з виконавчою владою:

- а) право на освіту;
- б) право на звернення;
- в) право на охорону здоров'я;
- г) право на справедливий суд.

10. Який критерій є визначальним щодо відокремлення органів виконавчої влади від органів судової влади:

- а) штатний розклад;
- б) склад керівництва;
- в) тип організаційної структури;
- г) компетенція.

11. Орган виконавчої влади діє від імені:

- а) Верховної Ради;
- б) держави;
- в) Президента України;
- г) судової влади.

12. До органів виконавчої влади не відноситься:

- а) митниця;
- б) обласна державна адміністрація;
- г) національна поліція;
- д) обласна рада.

13. Визначте правильний варіант порядку формування Кабінету Міністрів України:

- а) формується Верховною Радою України;
- б) формується Президентом України після погодження складу з Верховною Радою України;
- в) Прем'єр-міністр призначається Президентом України за згодою Верховної Ради, інші члени Уряду призначаються Президентом за поданням Прем'єр-міністра;
- г) Прем'єр-міністр призначається Верховною Радою, інші члени Уряду призначаються Президентом за поданням Прем'єр-міністра.

14. До центральних органів виконавчої влади не відноситься:

- а) Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення;
- б) Міністерство освіти і науки України;
- г) Державна фіскальна служба України;
- д) Фонд державного майна України.

15. До місцевих органів виконавчої влади не відноситься:

- а) районна державна адміністрація;
- б) Головне територіальне управління юстиції в області;
- в) пенсійний фонд України;
- г) міська рада.

16. Державна служба в Україні – це:

- а) професійна діяльність народних депутатів України;
- б) професійна діяльність осіб, які займають посади в органах адвокатури;

в) професійна діяльність осіб, які займають посади в органах місцевого самоврядування;

г) публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави.

17. Хто з перерахованих осіб є державним службовцем:

а) директор державного підприємства;

б) посадова особа митного органу;

в) заступник голови правління комерційного банку;

г) адвокат.

18. Хто з перерахованих осіб не є державним службовцем:

а) головний державний пожежний інспектор;

б) секретар судового засідання районного суду;

в) голова районної державної адміністрації;

г) адвокат.

19. Форма державного управління – це:

а) зовнішнє вираження управлінських дій;

б) головні засади, покладені в основу формування і функціонування органів державного управління;

в) організаційно-правові способи впливу на суб'єктів управлінських відносин;

г) адміністративно-правові засоби здійснення правотворчості.

20. Не є формою державного управління:

а) проведення наради начальником управління Державної міграційної служби;

б) проведення адміністративного огляду;

в) реєстрація смерті органами РАЦС;

г) видання розпорядження головою обласної державної адміністрації.

21. Адміністративні методи державного управління – це:

а) способи опосередкованого впливу на поведінку об'єкта управління, шляхом створення відповідних економічних умов;

б) способи впливу, пов'язані з функціональним процесом управління, його організаційним змістом;

в) способи одностороннього впливу на поведінку підпорядкованого об'єкта шляхом прямих безпосередніх розпоряджень;

г) способи впливу на поведінку об'єкта управління шляхом надання пільг.

22. До заходів переконання не відноситься:

а) заохочення громадян за законослухняну поведінку;

б) критика осіб, що періодично спізнюються на роботу;

в) адміністративне стягнення у вигляді попередження;

г) премія за високі досягнення у роботі.

23. Адміністративний примус не може застосовуватися до:

- а) законотворчих громадян;
- б) злочинців;
- в) осіб, що вчинили адміністративний проступок;
- г) осіб, що вчинили дисциплінарний проступок;
- д) осіб, що вчинили об'єктивно протиправне діяння.

24. До адміністративно-запобіжних заходів відносяться:

- а) адміністративний арешт;
- б) адміністративний нагляд;
- в) адміністративне затримання;
- г) адміністративне видворення.

25. З метою припинення адміністративних проступків застосовують заходи:

- а) блокування визначених ділянок місцевості;
- б) огляд пасажирів авіатранспорту;
- в) громадські роботи;
- г) відсторонення водіїв, які знаходяться у стані сп'яніння, від керування транспортним засобом.

26. Загальний термін адміністративного затримання становить:

- а) до 10-ти діб;
- б) до 3-х діб;
- в) до 3-х годин;
- г) до 24-х годин.

27. До спеціальних засобів або зброї не відносяться:

- а) гумова палиця працівника поліції;
- б) формений одяг працівника правоохоронного органу;
- в) табельна зброя працівника правоохоронного органу;
- г) пристрої для примусової зупинки транспортних засобів.

28. Нормативний акт про запровадження адміністративної відповідальності може видати:

- а) Конституційний Суд України;
- б) Верховна Рада України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) міністерство чи інший центральний орган виконавчої влади.

29. Адміністративний арешт може призначити:

- а) адміністративна комісія;
- б) виконком сільської або селищної ради;
- в) районний (міський) суд (суддя);
- г) начальник органу Національної поліції.

30. Постанову про застосування виправних робіт виконують:

- а) державні виконавці;
- б) органи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань;
- в) органи Державної фіскальної служби України;
- г) органи Національної поліції.

31. Центральні органи виконавчої влади утворюються:

- а) Президентом України;
- б) Верховною Радою України;
- в) Прем'єр-міністром України;
- г) Кабінетом Міністрів України.

32. Прем'єр-міністр України призначається на посаду:

- а) Верховною Радою України за поданням Президента;
- б) Президентом України за згодою Верховної Ради;
- в) Президентом України за поданням коаліції депутатських фракцій;
- г) Верховною Радою на підставі висновку Конституційного Суду України.

33. Хто з перерахованих осіб є посадовою особою органу виконавчої влади:

- а) заступник голови обласної ради;
- б) державний нотаріус;
- в) заступник голови районної державної адміністрації;
- г) голова міської ради.

34. Який з наведених заходів належить до заходів економічного впливу:

- а) надання пільг щодо оподаткування;
- б) видання наказу з покладенням на суб'єкта певних обов'язків;
- в) видання розпорядження керівником про необхідність вчинення певних дій;
- г) видання постанови про притягнення до адміністративної відповідальності.

35. Який з наведених заходів є заходом адміністративного припинення:

- а) позбавлення права керування транспортним засобом;
- б) обмеження руху транспорту і пішоходів на певній ділянці вулиці;
- в) адміністративний нагляд за особою, звільненою з місць позбавлення волі;
- г) вилучення речей і документів.

36. Який контроль не належить до видів державного контролю:

- а) контроль з боку засобів масової інформації;
- б) парламентський контроль;
- в) митний контроль;

г) судовий контроль.

37. Яким може бути загальний максимальний строк розгляду звернень громадян:

- а) 15 днів;
- б) 1 місяць;
- в) 45 днів;
- г) 3 місяці.

38. Який з документів, що подаються на державну реєстрацію підприємством, є непотрібним:

- а) заява;
- б) статут;
- в) штатний розпис;
- г) квитанція про сплату реєстраційного збору.

39. Якими не можуть бути звернення громадян:

- а) усними;
- б) письмовими;
- в) анонімними;
- г) індивідуальними.

40. До міжгалузевого управління не належить управління:

- а) освітою;
- б) державною власністю;
- в) фінансовою діяльністю;
- г) статистикою.

41. Не належить до встановлених місць розгляду справи про адміністративне правопорушення:

- а) місце роботи порушника;
- б) місце проживання порушника;
- в) місце обліку транспортних засобів;
- г) місце вчинення адміністративного правопорушення.

42. Протягом скількох днів з дня одержання уповноваженим органом протоколу, за загальним правилом, розглядаються справи про адміністративні правопорушення:

- а) 10-ти;
- б) 15-ти;
- в) 20-ти;
- г) 25-ти;

43. Яке з названих адміністративних проваджень не є адміністративним юрисдикційним провадженням:

- а) провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- б) провадження з розгляду скарг громадян;

- в) реєстраційне провадження;
- г) дисциплінарне провадження щодо державних службовців.

44. Яке з названих адміністративних проваджень є юрисдикційним адміністративним провадженням:

- а) провадження з розгляду скарг громадян;
- б) дозвільне провадження;
- в) установче провадження;
- г) з приватизації державного майна.

45. Який орган не належить до органів публічної адміністрації у сфері економіки:

- а) Міністерство аграрної політики та продовольства України;
- б) Міністерство юстиції України;
- в) Міністерство фінансів України;
- г) Державна фіскальна служба України.

46. Публічне управління яким видом транспорту не здійснює Міністерство інфраструктури України:

- а) авіаційним;
- б) автомобільним;
- в) водним;
- г) трубопровідним.

47. Не підлягає виконанню постанова про накладення адміністративного стягнення, якщо її не було звернуто до виконання з дня винесення протягом:

- а) 10-ти днів;
- б) 15-ти днів;
- в) 1-го місяця;
- г) 3-х місяців;

48. Хто з перерахованих осіб не належить до законних представників:

- а) батьки;
- б) усиновителі;
- в) опікуни;
- г) адвокат.

49. Яка з наведених обставин не виключає провадження в справах про адміністративні правопорушення:

- а) відсутність події і складу адміністративного проступку;
- б) неосудність особи, яка вчинила протиправну дію чи бездіяльність;
- в) досягнення особою пенсійного віку;
- г) смерть особи, щодо якої було розпочато провадження.

50. Яке об'єднання громадян для державної реєстрації має подати програмні документи:

- а) релігійне об'єднання;
- б) політична партія;
- в) творча спілка;
- г) спортивна федерація.

7. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Актуальні проблеми адміністративного права» має за мету забезпечення засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні і здатності планувати, організовувати і контролювати власну діяльність, більш глибоке засвоєння ними теоретичних та аналітичних основ курсу, розвиток творчого мислення, набуття навиків та вмінь у самостійному виборі різних методів пізнання. Самостійна робота тісно узгоджується з лекційним і практичним курсом і проводиться за всіма основними темами. Самостійна робота студентів є тією основою, що забезпечує підготовку студентів до передбачених навчальним планом аудиторних занять, написання самостійних робіт, модульних контрольних робіт тощо.

Тема 1. Нова доктрина розвитку та реформування адміністративного права, сучасне розуміння предмета, методу регулювання та системи адміністративного права України (8 год).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Сучасне визначення поняття адміністративного права як галузі права та науки, його сутність і призначення в демократичному суспільстві та місце у системі права України.
2. Сучасне розуміння предмета і методу регулювання адміністративного права.
3. Принципи адміністративного права.
4. Система адміністративного права України та сучасні погляди на її склад і структуру.
5. Нова доктрина розвитку і реформування адміністративного права на сучасному етапі.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 148; 149; 153; 154; 155; 156; 160; 162; 163; 165; 169; 175.**

додаткова - **43; 44; 45; 51.**

Тема 2. Адміністративно-правове регулювання та його механізм, норми та джерела адміністративного права (13 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття адміністративно-правового регулювання та його механізму, його складові частини (елементи) та дія.
2. Поняття, структура та особливості адміністративно-правових норм, їх види.
3. Дія адміністративно-правових норм в часі, просторі та за колом осіб.
4. Джерела адміністративного права.
5. Поняття адміністративно-правових відносин, їх структура, види та особливості. Юридичні факти.
6. Актуальні проблеми систематизації адміністративного законодавства.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 3; 4; 9; 148; 149; 151; 172; 173; 174.**

додаткова – **43; 44; 45; 52; 53.**

Тема 3. Суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус. Адміністративно-правовий статус органів виконавчої влади (9 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття і види суб'єктів адміністративного права. Сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.
2. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права, їх види та система, актуальні проблеми регулювання та розвитку їх адміністративно-правового статусу.
3. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
4. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус.
5. Адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади.
6. Президент України як суб'єкт адміністративного права, його повноваження у сфері виконавчої влади.
7. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 9; 10; 12; 35; 37; 39; 40; 43; 44; 86; 89; 91; 148; 151; 178; 181; 183.**

додаткова – **21; 25; 39; 40; 41; 43; 45; 56; 59; 60; 62; 66; 67.**

Тема 4. Актуальні питання регулювання адміністративно-правового статусу фізичних осіб, громадських об'єднань та державних службовців (12 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Адміністративно-правовий статус громадян України та актуальні проблеми його вдосконалення.
2. Адміністративно-правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства.
3. Особливості адміністративно-правового статусу біженців.
4. Поняття, види та класифікація громадських об'єднань в Україні.
5. Адміністративно-правовий статус політичних партій в Україні.
6. Адміністративно-правовий статус державних службовців та шляхи вдосконалення його регулювання.
7. Проходження державної служби та особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 9; 11; 35; 37; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 86; 87; 88; 89; 90; 91; 148; 149; 178; 182.

додаткова – 21; 26; 39; 40; 41; 43; 45; 57; 59; 60; 63; 64; 66.

Тема 5. Публічне управління та його взаємозв'язок з виконавчою владою і адміністративним правом (11 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття управління та управлінської системи, публічне управління, його види та ознаки.
2. Державне управління як різновид публічного управління, його ознаки та поняття в адміністративному праві.
3. Основні принципи державного управління.
4. Поняття, сутність та основні ознаки виконавчої влади.
5. Взаємозв'язок публічного управління з виконавчою владою і адміністративним правом.
6. Особливості державного управління в умовах проведення адміністративної реформи в Україні.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 3; 9; 148; 149; 153; 155; 157; 158; 159; 165; 167; 168; 176; 177; 184.

додаткова – 25; 43; 44; 46; 47; 48; 49; 50; 55; 57; 58.

Тема 6. Методи, форми та функції державного управління (12 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття та види методів державного управління, їх особливості.

2. Адміністративні та економічні методи державного управління.
3. Адміністративний примус, його види та особливості.
4. Адміністративно-запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення в системі адміністративного примусу.
5. Поняття та види форм державного управління. Адміністративно-правові акти як провідна форма державного управління.
6. Функції державного управління.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 3; 9; 148; 149; 153; 155; 157; 158; 159; 165; 167; 168; 176; 177; 184.**

додаткова – **25; 43; 44; 46; 47; 48; 49; 50; 55; 57; 58.**

Тема 7. Актуальні питання регулювання адміністративно-правових режимів в Україні та адміністративних послуг (12 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття та види адміністративно-правових режимів, їх мета, основні елементи та нормативне регулювання.
2. Правовий режим воєнного стану, порядок його введення та скасування, особливості та адміністративно-правове регулювання.
3. Правовий режим надзвичайного стану, порядок його введення та скасування, особливості та адміністративно-правове регулювання.
4. Митні режими, порядок їх вибору та зміни, правове регулювання.
5. Правове регулювання режиму державного кордону.
6. Правове регулювання адміністративних послуг та порядку їх надання.

Рекомендована література: основна – **1; 2; 9; 148; 153; 155; 158; 165; 167; 168; 176; 177; 184.**

додаткова – **25; 43; 44; 47; 49; 50; 55; 57.**

Тема 8. Актуальні проблеми регулювання адміністративної відповідальності. Адміністративні правопорушення та адміністративні стягнення (8 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття, підстави, ознаки та правове регулювання адміністративної відповідальності.
2. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
3. Адміністративний проступок як підстава адміністративної відповідальності, їх види та ознаки.
4. Юридичний склад адміністративного правопорушення, його елементи та їх характеристика.
5. Поняття адміністративних стягнень, їх види та характеристика.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 3; 4; 5; 8; 19; 148; 149; 151; 153; 183; 186; 192 – 196.

додаткова – 21; 40; 43; 44; 45; 61; 96 – 107.

Тема 9. Актуальні проблеми адміністративного процесу, адміністративних проваджень та адміністративної юстиції (12 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття адміністративного процесу, його мета та суб'єкти, розуміння в широкому та вузькому значенні.
2. Адміністративно – процесуальні норми та відносини, їх специфіка.
3. Поняття адміністративного провадження, їх види та структура.
4. Адміністративні юрисдикційні та неюрисдикційні провадження, їх особливості.
5. Поняття провадження в справах про адміністративні правопорушення, їх основні види та структура.
6. Судовий адміністративний процес (адміністративна юстиція), його суб'єкти, принципи і правове регулювання.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 3; 4; 148; 149; 151; 153; 166; 171; 197; 199; 200.

Додаткова – 25; 4; 42; 43; 44; 88; 106 – 119.

Тема 10. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання у сфері економіки (13 год).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття економіки, її основні складові, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері економіки.
2. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері промисловості.
3. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері агропромислового комплексу.
4. Адміністративно-правове регулювання та державне управління у сфері фінансів.
5. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері митної справи України.
6. Основні органи публічного управління у сфері економіки та їх компетенція.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 5 – 12; 26; 27; 31; 32; 86; 87; 89; 90; 104 – 109; 150; 151; 153.

додаткова – 1 – 5; 22; 23; 43; 44; 120 – 126.

Тема 11. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в адміністративно-політичній сфері та інтеграції України в європейський адміністративний простір (11 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття та організація оборони, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері оборони України.
2. Актуальні питання публічного управління у сфері оборони.
3. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері національної безпеки України.
4. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління у сфері внутрішніх справ України.
5. Адміністративно-правове регулювання у сфері закордонних справ та інтеграції України в європейський адміністративний простір.
6. Адміністративно-правове регулювання у сфері юстиції.
7. Основні органи державного управління в адміністративно-політичній сфері та їх адміністративно-правовий статус.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 9; 10; 11; 12; 16; 36; 63 – 70; 137 – 140; 148; 150; 153.

додаткова – 14 – 19; 45; 135; 136.

Тема 12. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в соціально-культурній сфері (13 год.).

Перелік питань для самостійної роботи

1. Поняття, система та структура освіти в Україні, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері освіти.
2. Актуальні питання публічного управління у сфері освіти.
3. Адміністративно-правове регулювання та публічне управління у сфері охорони здоров'я населення України.
4. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері культури.
5. Основні органи державного управління в соціально-культурній сфері та їх компетенція.

Рекомендована література: основна – 1; 2; 9; 10; 11; 12; 57 – 62; 130 – 136; 148; 150; 153; 203.

додаткова – 12; 13; 43; 44; 127; 128.

КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Виконання контрольної роботи передбачає письмове написання контрольної роботи за одним із 5-ти варіантів. Студенти, прізвища яких починаються на літери від «А» до «Е» включно, виконують роботу за першим варіантом; від «Є» до «Й» включно - за другим варіантом; від «К» до «П» включно - за третім варіантом; від «Р» до «Х» включно - за четвертим варіантом; від «Ц» до «Я» - за п'ятим варіантом.

Виконання контрольної роботи передбачає ретельне опрацювання необхідного науково-теоретичного матеріалу і відповідних нормативно-правових актів чинного законодавства.

Контрольна робота пишеться у формі реферату, обсяг роботи – 12-15 стор., шрифт - Times New Roman, розмір шрифту – 14, міжрядний інтервал – 1,5. У кінці роботи необхідно навести список використаних джерел, вказати дату виконання роботи та підписати її.

Номер теми в межах потрібного варіанта роботи обирається за алфавітним порядком прізвищ студентів.

Навчальний реферат – це письмова робота, в якій у стислій формі, на основі опрацювання наукової та методичної літератури, розкривається конкретна проблема чи окремий аспект теми.

Реферат складається з плану, до якого входять такі складові частини: вступ, основна частина (включає розділи і підрозділи), висновки, список використаних джерел.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, її значення для поглибленого опанування програмного матеріалу, визначається мета та дослідницькі завдання реферату, об'єкт дослідження, загальні методи розкриття теми.

Основна частина може складатися з кількох розділів. В одному з них, як правило, розглядаються рівень дослідження проблеми, характеризуються різні точки зору. В інших розділах розкривається зміст обраної теми, дається опис та аналіз опрацьованого матеріалу, оцінка тих чи інших культурних процесів і явищ, робляться узагальнення щодо окремих аспектів проблеми.

Важливою структурною частиною реферату є висновки. В них лаконічно робляться узагальнення та формулюються результати виконаної роботи. Висновки засвідчують здатність студента до самостійних узагальнень.

В кінці реферату наводиться список використаних джерел.

Оформлення реферату: розмір лівого поля до 30 мм, правого – не менше 10 мм, верхнього та нижнього – 20 мм.

ВАРІАНТ № 1. Актуальні питання розвитку та реформування адміністративного права України

Теми контрольних робіт

1. Адміністративне право як галузь права та наука, доктринальні засади його розвитку та реформування.
2. Предмет і метод регулювання адміністративного права: сучасне розуміння.
3. Система адміністративного права та його принципи.
4. Механізм адміністративно-правового регулювання, його елементи і дія
5. Норми адміністративного права, їх структура, види, реалізація та дія.
6. Джерела адміністративного права.
7. Актуальні питання систематизації адміністративного законодавства.
8. Адміністративно-правові відносини, їх структура, види і особливості.

ВАРІАНТ № 2. Актуальні питання регулювання та розвитку адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права

Теми контрольних робіт

1. Суб'єкти адміністративного права, їх адміністративна правосуб'єктність та адміністративно-правовий статус.
2. Органи виконавчої влади як ключові суб'єкти адміністративного права, їх ознаки та система.
3. Адміністративно-правовий статус центральних органів виконавчої влади та актуальні питання оптимізації їх системи.
4. Місцеві органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права.
5. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти адміністративного права.
6. Суди загальної юрисдикції як суб'єкти адміністративного права.
7. Адміністративно-правовий статус громадян України.
8. Адміністративно-правовий статус іноземців та осіб без громадянства.
9. Громадські організації як суб'єкти адміністративного права.
10. Адміністративно-правовий статус політичних партій в Україні.
11. Адміністративно-правовий статус професійних спілок в Україні.

ВАРІАНТ № 3. Актуальні питання публічного управління в сучасних умовах.

Теми контрольних робіт

1. Публічне управління, його мета, ознаки та види.
2. Державне управління, його ознаки та широке і вузьке розуміння.
3. Принципи та функції державного управління.
4. Форми державного управління.
5. Методи державного управління.
6. Адміністративний примус, його види та ознаки, місце в системі державного управління.
7. Виконавча влада, її ознаки та взаємозв'язок з державним управлінням.
8. Державне управління в умовах проведення в Україні адміністративної реформи.
9. Адміністративно-правові режими, їх види, основні елементи та правове регулювання.
10. Адміністративно-правовий режим воєнного стану.
11. Адміністративно-правовий режим надзвичайного стану.
12. Митні режими, їх види та порядок застосування.

ВАРІАНТ № 4. Актуальні проблеми адміністративної відповідальності та адміністративного процесу

Теми контрольних робіт

1. Адміністративна відповідальність як різновид юридичної відповідальності, її підстави, ознаки та правове регулювання.
2. Функції та принципи адміністративної відповідальності, її мета.
3. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
4. Адміністративне правопорушення, його види та ознаки.
5. Юридичний склад адміністративного правопорушення.
6. Адміністративні стягнення та їх характеристика.
7. Загальні правила накладення адміністративних стягнень.
8. Адміністративний процес, його принципи, завдання, мета та суб'єкти.
9. Адміністративні провадження, їх види, структура, завдання та принципи.
10. Адміністративні юрисдикційні провадження, їх види та особливості.
11. Адміністративні неюрисдикційні провадження та їх особливості.
12. Теоретико-правові основи адміністративної юстиції в Україні.

ВАРІАНТ № 5. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання в основних сферах життєдіяльності суспільства.

Теми контрольних робіт

1. Адміністративно-правове регулювання у сфері економіки та державна економічна політика України.

2. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері промисловості.
3. Адміністративно-правове регулювання у сфері підприємницької діяльності.
4. Адміністративно-правове забезпечення публічного управління у сфері агропромислового комплексу.
5. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері фінансів.
6. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері оборони.
7. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері юстиції.
8. Адміністративно-правове регулювання у сфері закордонних справ України.
9. Адміністративно-правове регулювання у сфері освіти.
10. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері охорони здоров'я населення України.
11. Організаційно-правові засади публічного управління у сфері культури.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

1. Сучасне визначення поняття адміністративного права як галузі права та науки, його призначення в демократичному суспільстві та місце у системі права України.
2. Сучасне розуміння предмета і методу регулювання адміністративного права.
3. Система адміністративного права України та сучасні погляди на її складові.
4. Нова доктрина розвитку і реформування адміністративного права на сучасному етапі.
5. Поняття механізму адміністративно-правового регулювання, його складові частини (елементи) та дія.
6. Поняття, структура та особливості адміністративно-правових норм, їх класифікація і дія .
7. Джерела адміністративного права.
8. Поняття адміністративно-правових відносин, їх структура, види та особливості.
9. Актуальні проблеми систематизації адміністративного законодавства.

10. Поняття і види суб'єктів адміністративного права. Сутність адміністративної правосуб'єктності та адміністративно-правового статусу.
11. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права, їх види та система, актуальні проблеми регулювання та розвитку їх адміністративно-правового статусу.
12. Адміністративно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
13. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права та їх адміністративно-правовий статус.
14. Адміністративно-правовий статус місцевих органів виконавчої влади.
15. Президент України як суб'єкт адміністративного права, його повноваження у сфері виконавчої влади.
16. Адміністративно-правовий статус органів місцевого самоврядування.
17. Адміністративно-правовий статус громадян України та актуальні проблеми його вдосконалення.
18. Адміністративно-правовий статус іноземних громадян та осіб без громадянства.
19. Поняття, види та класифікація громадських об'єднань в Україні.
20. Адміністративно-правовий статус політичних партій в Україні.
21. Адміністративно-правовий статус державних службовців та шляхи його вдосконалення.
22. Проходження державної служби та особливості дисциплінарної відповідальності державних службовців.
23. Організаційно-правові основи атестації державних службовців.
24. Поняття управління та управлінської системи, публічне управління, його ознаки та види.
25. Державне управління як різновид публічного управління, його ознаки та широке і вузьке розуміння.
26. Основні принципи державного управління.
27. Поняття, сутність та основні ознаки виконавчої влади, її управлінська спрямованість.
28. Взаємозв'язок державного управління з виконавчою владою і адміністративним правом.
29. Поняття та види методів державного управління, їх особливості.
30. Адміністративні та економічні методи державного управління.
31. Адміністративний примус, його види та особливості.
32. Адміністративно-запобіжні заходи та заходи адміністративного припинення в системі адміністративного примусу.

33. Поняття та види форм державного управління.
34. Адміністративно-правові акти як провідна форма державного управління, їх класифікація.
35. Функції державного управління.
36. Поняття та види адміністративно-правових режимів, їх мета, основні елементи та нормативне регулювання.
37. Правовий режим воєнного стану, порядок його введення та скасування, адміністративно-правове регулювання.
38. Правовий режим надзвичайного стану, порядок його введення та скасування, адміністративно-правове регулювання.
39. Митні режими, порядок вибору та зміни митного режиму.
40. Правове регулювання адміністративних послуг та порядку їх надання.
41. Поняття, підстави, ознаки та правове регулювання адміністративної відповідальності.
42. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність.
43. Адміністративний проступок як підстава адміністративної відповідальності та його ознаки.
44. Юридичний склад адміністративного правопорушення, його елементи та характеристика об'єкта адміністративного проступку.
45. Об'єктивна сторона адміністративного проступку.
46. Суб'єкт та суб'єктивна сторона адміністративного проступку.
47. Поняття адміністративних стягнень, їх види та характеристика.
48. Поняття адміністративного процесу, його принципи, мета та суб'єкти.
49. Поняття адміністративного провадження, його види та структура. Адміністративні юрисдикційні та неюрисдикційні провадження, їх особливості.
50. Поняття провадження в справах про адміністративне правопорушення, його види, завдання, структура та принципи.
51. Теоретико-правові основи адміністративної юстиції в Україні.
52. Поняття економіки, її основні складові, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері економіки.
53. Основні органи публічного управління у сфері економіки та їх компетенція.
54. Поняття, форми, методи та основні органи публічного управління у сфері промисловості, державна політика у цій сфері.
55. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання у сфері агропромислового комплексу та державна аграрна політика України.

56. Форми, методи та основні органи публічного управління у сфері агропромислового комплексу.
57. Адміністративно-правове регулювання у сфері фінансів та державна фінансова політика України.
58. Поняття та основні органи публічного управління у сфері фінансів, їх завдання та повноваження.
59. Фінансовий контроль у системі засобів забезпечення законності і дисципліни у сфері фінансів та основні органи фінансового контролю, їх компетенція.
60. Державна митна справа та державна митна політика України, органи публічного управління у сфері митної справи України, їх компетенція.
61. Поняття оборони України, її організація, адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері оборони України.
62. Воєнна доктрина України та її місце в системі заходів з організації оборони держави.
63. Поняття публічного управління у сфері оборони, його особливості та основні органи управління у цій сфері, їх компетенція.
64. Адміністративно-правове регулювання військового обов'язку та військової служби в Україні.
65. Збройні Сили України, їх структура, функції, порядок комплектування та правове забезпечення функціонування.
66. Актуальні питання адміністративно-правового регулювання у сфері національної безпеки України, об'єкти та принципи забезпечення національної безпеки.
67. Стратегія національної безпеки України та основні напрями державної політики з питань національної безпеки.
68. Суб'єкти забезпечення національної безпеки України та їх повноваження.
69. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Ради національної безпеки і оборони України.
70. Адміністративно-правове забезпечення публічного управління у сфері внутрішніх справ України. Міністерство внутрішніх справ України.
71. Адміністративно-правове забезпечення функціонування Національної поліції України.
72. Адміністративно-правове забезпечення функціонування Національної гвардії України.
73. Адміністративно-правове забезпечення функціонування Державної прикордонної служби України.

74. Адміністративно-правове регулювання діяльності Державної міграційної служби України.
75. Адміністративно-правове забезпечення функціонування Державної служби України з надзвичайних ситуацій.
76. Адміністративно-правове регулювання у сфері закордонних справ та державна зовнішня політика України.
77. Адміністративно-правове забезпечення інтеграції України в європейський адміністративний простір.
78. Дипломатична служба, її структура та Міністерство закордонних справ України.
79. Закордонні дипломатичні установи України та організаційно-правові засади їх діяльності.
80. Адміністративно-правове регулювання у сфері юстиції та державна правова політика України.
81. Основні органи публічного управління у сфері юстиції та їх компетенція. Мін'юст України, його система, завдання і повноваження.
82. Адміністративно-правове забезпечення функціонування державної виконавчої служби в Україні.
83. Адміністративно-правове забезпечення функціонування Державної кримінально-виконавчої служби України.
84. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері освіти України. Система, структура, мета та принципи освіти.
85. Національна доктрина розвитку освіти та державні стандарти освіти.
86. Основні органи публічного управління у сфері освіти та їх компетенція. Міністерство освіти і науки України, його завдання і функції.
87. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері охорони здоров'я населення України.
88. Форми, методи та основні органи публічного управління у сфері охорони здоров'я населення, їх компетенція.
89. Адміністративно-правове регулювання та державна політика у сфері культури України.
90. Органи публічного управління у сфері культури та їх компетенція.

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І ЛІТЕРАТУРИ.

Базові

1. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30.
2. Про відновлення дії окремих положень Конституції України. Закон України від 21.02.2014 р. № 742-VII. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — №11. — Ст.143.
3. Про очищення влади. Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII. // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 44. — Ст.2041.
4. Про центральні органи виконавчої влади. Закон України від 17.03.2011 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 38. — Ст.385.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
6. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-IV. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 35-36, № 37. — Ст.446.
7. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV// Голос України. – 2003 р. - № 49-50.
8. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. - № 50-51. – Ст. 572.
9. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 3-4. – Ст. 27.
10. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495%D0%B4-17/page4>
11. Про Кабінет Міністрів України. Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII // Відомості Верховної Ради України. – 2014. - № 13. – Ст. 222.
12. Закон України “Про місцеві державні адміністрації” від 9 квітня 1999р. № 586-XIV// Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 20-21. – Ст. 190.
13. Про військово-цивільні адміністрації. Закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
14. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. № 280/97-BP // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 24. – Ст. 170.
15. Про столицю України — місто-герой Київ. Закон України від 15 січня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — №11. — Ст.79.
16. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики. Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
17. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі. Закон України від 1 грудня 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 52. – Ст. 455.
18. Про Національну поліцію. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
19. Про державну реєстрацію актів цивільного стану. Закон України від 01.07.2010 № 2398-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>
20. Про державну таємницю. Закон України від 21 січня 1994 р. - // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 16. – Ст..93.

21. Про правовий режим воєнного стану. Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
22. Про правовий режим надзвичайного стану. Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 23. – Ст. 176.
23. Про державну службу. Закон України від 16 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — №52. — Ст.490.
24. Про державну службу. Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. // Відомості Верховної Ради України. — 2016. — № 4. — Ст.43.
25. Про запобігання корупції. Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
26. Про джерела фінансування органів державної влади. Закон України від 30 червня 1999 р. //Офіційний вісник України. — 1999. — № 31. — Ст. 1587.
27. Про службу в органах місцевого самоврядування. Закон України від 7 червня 2001 р. // Офіційний вісник України. — 2001. — №26. — Ст.1151.
28. Про прокуратуру. Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>
29. Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
30. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
31. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>
32. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки. Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
33. Про Конституційний Суд України. Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 49. – С. 272.
34. Про Рахункову палату. Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
35. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Закон України від 22 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 20. – Ст. 99.
36. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 47. – Ст. 256.
37. Про Національний банк України. Закон України від 20 травня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 29. – Ст. 238.
38. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16 квітня 1991 р. (із змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1991. № 29.- С.377.
39. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 49.

40. Про громадські об'єднання. Закон України [22.03.2012](#) № 4572-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>
41. Закон України "Про молодіжні та дитячі громадські організації" від 1 грудня 1998р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 1.
42. Про політичні партії в Україні. Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III // Голос України. – 2001. – 12 травня.
43. Закон України «Про свободу совісті та релігійні організації» від 23.04.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. - № 25.
44. Про громадянство України. Закон України від 18 січня 2001р. // Голос України. – 2001. – 8 березня.
45. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту. Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
46. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
47. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності. Закон України від 15 вересня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 45. – Ст. 397.
48. Про правовий статус закордонних українців. Закон України від 4 березня 2004 р. // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 63.
49. Про органи самоорганізації населення. Закон України від 11 липня 2001 р. // Голос України. – 2001. – 15 серпня.
50. Про ветеринарну медицину. Закон України від [25.06.1992](#) № 2498-XII (в редакції Закону України «Про внесення змін до Закону України "Про ветеринарну медицину" від 16.11.2006 р.). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/361-16>
51. [Про адміністративні послуги](#). Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>
52. Про Фонд державного майна України ЗУ від 09.12.2011 № 4107-VI [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4107-17>
53. Про Антимонопольний комітет України. Закон України від 26 листопада 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — №50. — Ст.472.
54. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11 січня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 12. – Ст. 64.
55. Про особисте селянське господарство. Закон України від 15 травня 2003 р. № 742-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/742-15>
56. Про колективне сільськогосподарське підприємство. Закон України від 14.02.1992 р. № 2114-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2114-12>
57. Про фермерське господарство. Закон України від 19 червня 2003 р. № 973-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/973-15>

58. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві. Закон України від 17.10.1990 р. № 400-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/400-12>
59. Про державну підтримку сільського господарства України. Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1877-15>
60. Основи законодавства України про охорону здоров'я. Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>
61. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>
62. Про лікарські засоби. Закон України від 04.04.1996 р. № 123/96-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80>
63. Про захист населення від інфекційних хвороб. Закон України від 06.04.2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 29. – с. 228.
64. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 31-32. — Ст.263.
65. Про освіту. Закон України від 23.05.1991 № 1060-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
66. Про вищу освіту. Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
67. Про професійно-технічну освіту. Закон України від 10.02.1998р. № 103/98-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80>
68. Про загальну середню освіту. Закон України від 13.05.1999 р. № 651-ХІV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/651-14>
69. Про позашкільну освіту. Закон України від 22.06.2000 р. № 1841-III [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1841-14>
70. Про дошкільну освіту. Закон України від 11.07.2001 р. № 2628-III [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
71. Про оборону України. Закон України від 06.12.1991 № 1932-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>
72. Про основи національної безпеки України. Закон України від 19 червня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 29. – Ст. 1433.
73. Про Збройні Сили України. Закон України від 06.12.1991 № 1934-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>
74. Про військовий обов'язок і військову службу. Закон України від 25.03.1992 № 2232-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>
75. Закон України “Про Раду національної безпеки і оборони України” від 28 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 235.
76. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-ХІІ [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>
77. Закон України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 р. № 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 27. – Ст. 382

78. Про Службу зовнішньої розвідки України. Закон України від 01.12.2005 р. № 3160-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3160-15>
79. Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України. Закон України від 23.02.2006 р. № 3475-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3475-15>
80. Про розвідувальні органи України. Закон України від 22 березня 2001 р. № 2331-III // Офіційний вісник України. – 2001. - № 15. – Ст. 642.
81. Про контррозвідувальну діяльність. Закон України від 26.12.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 12. – Ст. 89.
82. Про оперативно-розшукову діяльність. Закон України від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 22. – С. 303.
83. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб. Закон України від 4 березня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. - № 35. – Ст. 236.
84. Про Державний кордон України. Закон України від 4 листопада 1991 р. № 1777-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>
85. Про Державну прикордонну службу України. Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/661-15>
86. Про Державну спеціальну службу транспорту. Закон України від 05.02.2004 р. № 1449-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1449-15>
87. Про охорону навколишнього природного середовища. Закон України від 25 червня 1991 р. № 1264-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>
88. Про дипломатичну службу. Закон України від 20 вересня 2001 р. № 2728-III [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>
89. Про прийняття Статуту Гаазької конференції з міжнародного приватного права. Закон України від 15.05.2003 № 793-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/793-15>
90. Порядок продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України. Затверджено постановою КМУ від 15.02.2012 р. N 150. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150-2012-%D0%BF>
91. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади. Постанова КМУ від 10.09.2014 р. № 442. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/442-2014-%D0%BF>
92. Загальне Положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади. Затверджено Указом Президента від 12.03.1996 р. // Урядовий кур'єр. - 28 березня 1996р.
93. Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій. Постанова КМУ від 8 квітня 2012 р. № 606 // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/606-2012-%D0%BF>

94. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності. Указ Президента України від 10 червня 1997 р. // Урядовий кур'єр. – 1997. – 14 червня.
95. Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади. Затверджено постановою КМУ від 28.12.1992 р. № 731. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/731-92-%D0%BF>
96. Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади. Указ Президента України від 03.10.1992 р. № 493/92 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/493/92>
97. Про Концепцію розвитку законодавства про державну службу в Україні. Указ Президента України від 20.02.2006 р. № 140. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/140/2006>
98. Положення про Національне агентство України з питань державної служби. Затверджено постановою КМУ від 01.10.2014 № 500. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/500-2014-%D0%BF>
99. Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями Постанова КМУ від 20 квітня 2016 р. № 306 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF/page>
100. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби. Затверджено постановою КМУ від 25.03.2016 р. № 246 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF/paran10#n10>
101. Концепція адаптації інституту державної служби в Україні до стандартів Європейського Союзу. Схвалено Указом Президента України від 05.03.2004 р. № 278. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/278/2004>
102. Про заходи щодо реформування державної служби в Україні та забезпечення захисту конституційних прав державних службовців [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/900/2007>
103. Комплексна програма підготовки державних службовців. Затверджена Указом Президента України 09.11.2000 р. № 1212/2000. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1212/2000>
104. Положення про застосування стимулюючих виплат державним службовцям. Затверджено постановою КМУ від 6 квітня 2016 р. № 289. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/289-2016-%D0%BF>
105. Інструкція з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації. Затверджена постановою КМУ від 14.04.1997 р. № 348. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/348-97-%D0%BF>
106. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Затверджено постановою КМУ від 20.08.2014 р. № 459. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF>
107. Положення про Міністерство фінансів України. Затверджено постановою КМУ від 20.08.2014 р. № 379. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF>

108. Положення про Державну фіскальну службу України. Затверджено постановою КМУ від 21.05.2014 р. № 236 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/236-2014-%D0%BF>
109. Положення про Державну казначейську службу України. Затверджено постановою КМУ від 15 квітня 2015 р. № 215.. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF>
110. Положення про Державну аудиторську службу України. Затверджено постановою КМУ від 3 лютого 2016 р. № 43. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF>
111. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України. Затверджено постановою КМУ від 29 липня 2015 р. № 537 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF/paran2#n2>
112. Положення про Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. Затверджено указом Президента України від 06.04.2011 р. № 382/2011. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/382/2011>
113. Про Аграрний фонд. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 липня 2005 р. № 543. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/543-2005-%D0%BF>
114. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України. Затверджено постановою КМУ від 25.11.2015 № 1119. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF>
115. Положення про Державне агентство рибного господарства України. Затверджено постановою Кабміну від 30.09.2015 № 895. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/895-2015-%D0%BF>
116. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України. Затверджена указом Президента України від 07.12.2000 р. № 1313. . [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>
117. Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками. Затверджено постановою КМУ від 12 серпня 2015 р. № 647. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/647-2015-%D0%BF>
118. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Затверджено постановою КМУ від 2 вересня 2015 р. № 667. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF>
119. Положення про Міністерство охорони здоров'я України. Затверджено постановою КМУ від 25 березня 2015 р. № 267. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF>
120. Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд. Затверджено постановою КМУ від 22.06.1999 р. (у редакції ПКМУ від 19.08.2002 р. № 1217). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1109-99-%D0%BF>
121. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Указом Президента України від 17.04.2002 р. № 347. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
122. Положення про Міністерство освіти і науки України. Затверджено постановою КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 630. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF>

123. Положення про Державну інспекцію навчальних закладів України. Затверджено постановою КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 538. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/538-2014-%D0%BF>
124. Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Постанова КМУ від 15 квітня 2015 р. № 244 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-%D0%BF>
125. Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах. Затверджено ПКМУ від 09.08.2001 р. № 978. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/978-2001-%D0%BF>
126. Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України. Затверджено Указом Президента України від 06.04.2011 р. № 406/2011 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/406/2011>
127. Воєнна доктрина України. Затверджена Указом Президента України від 24.09.2015 року № 555/2015. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>
128. Положення про Міністерство оборони України. Затверджено постановою КМУ від 26.11.2014 № 671 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/671-2014-%D0%BF>
129. Типове положення про мобілізаційний підрозділ органу державної влади, іншого державного органу. Затверджено постановою КМУ № 587 від 27.04. 2006 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/587-2006-%D0%BF>
130. Положення про військові комісаріати. Затверджено постановою КМУ від 03.06.2013 № 389. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/389-2013-%D0%BF>
131. Стратегія національної безпеки України. Затверджена указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>
132. Про Консульський статут України. Указ Президента України від 02.04.1994р. № 127/94 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/127/94>
133. Положення про Представництво Міністерства закордонних справ України на території України. Затверджено постановою КМУ від 25.07.2002 р. № 1050. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1050-2002-%D0%BF>
134. Положення про дипломатичне представництво України за кордоном. Затверджено Розпорядженням Президента України від 22 жовтня 1992 р. N166/92-рп. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/166/92-%D1%80%D0%BF>
135. Положення про Міністерство закордонних справ України. Затверджено указом Президента України від 06.04.2011 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>
136. Положення про Міністерство внутрішніх справ України. Затверджено постановою КМУ від 28.10.2015 № 878. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>
137. Положення про Міністерство юстиції України. Затверджено постановою КМУ від 02.07.2014 р. № 228. [Електронний ресурс] // Режим доступу:

138. Положення про Міністерство культури України. Затверджено постановою КМУ від 3 вересня 2014 р. № 495. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF>
139. Адміністративне право: підручник / Ю.П. Битяк (кер. авт. кол.), В.М. Гаращук, В.В. Богуцький та ін.: за заг. ред.. Ю.П. Битяка, В.М. Гаращука, В.В. Зуй. – 2-е вид., перероб. та допов. – Х.: Право, 2013. – 656 с.
140. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. Колегія: В.Б. Авер'янов (голова). - К.: Видавництво "Юридична думка", 2004.- 584с.
141. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 2. Особлива частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова) та ін.- К.: Юридична думка, 2005.- 624 с.
142. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. - К., 2003. - 544 с.
143. Адміністративне право України: Підручник. – Вид. 2, змін. і доп. / За заг. ред.. Т.О. Коломось. – К.: Істина, 2012. – 528 с.
144. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. - К.: Атіка, 2009. – 640 с.
145. Антологія української юридичної думки. Том 5: Поліцейське та адміністративне право \ Відп. ред. Ю. І. Римаренко, В. Б. Авер'янов.- К., 2003.
146. Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В. Б. Авер'яно-ва. - К., 2002. - 668 с.
147. Авер'янов В. Нова доктрина українського адміністративного права: концептуальні позиції // Право України. – 2006. - № 5. – С. 11-17.
148. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник.- К.: Атіка, 2003.- 576 с.
149. Цветков В., Селіванов В. Проблеми методологічного забезпечення вітчизняного державного управління // Вісник Академії правових наук України.- 2005.- № 3.- С. 101-112.
150. Бевзенко В. Поняття та ознаки державного регулювання // Підприємництво, господарство і право.- 2006.- № 11.- С. 106-110.
151. Колодій А. М. Принципи права України: Монографія.- К.: Юрінкомінтер, 1998.-208 с.
152. Харитонова О. І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії) / Одеська національна юридична академія.- О.: Юридична література, 2004.- 328 с.
153. Авер'янов В. Б. Питання методології сучасної адміністративно-правової доктрини України (аналітичний огляд цікавого і корисного дослідження) // Право України.- 2005.- № 1.- С. 26-29.
154. Авер'янов В. Б. Предмет адміністративного права: нова доктринальна оцінка // Право України.- 2004.- № 10.— С. 25 - 30.
155. Авер'янов В., Андрійко О. Актуальні завдання створення нового законодавства про державну службу в Україні // Юридичний журнал.-2005.- №3.- С. 53-55.
156. Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Битяк Ю. П. та ін. Виконавча влада і адміністративне право / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького / В. Б. Авер'янов (ред.).- К.: Видавничий Дім «ІнЮре», 2002.- 668 с.
157. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і

- пропозиції для України / Автор-упорядник В. П. Тимошук.-К.: Факт, 2003. - 496 с.
158. Адміністративна реформа - історія, очікування та перспективи // Упоряд. В. П. Тимошук.- К.: Факт, 2002.- 100 с.
159. Адміністративна реформа в Україні: шлях до Європейської інтеграції. Збірник наукових праць.- К., 2003.- 322 с.
160. Адміністративне право в контексті європейського вибору України. Збірник наукових праць.- К.: Міленіум, 2004.- 196 с.
161. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади.- К.: Наукова думка, 2004.- 299 с.
162. Бандурка О. М, Тищенко М. М. Адміністративний процес: підручник для вищих навч. закл.- К.: Літера ЛТД, 2002.- 288 с.
163. Горьова С. Л. Норми адміністративного права (питання теорії): Для викл., асп. і студ. / Національний ун-т «Києво-Могилянська академія». Факультет правничих наук / А. О. Селіванов (ред.).- К.: Парламентське видавництво, 2000.- 48 с.
164. Кубко Є. Б. Сучасний механізм адміністративно-правового регулювання: методологія вдосконалення // Українське адміністративне право: сучасний стан і перспективи реформування: Матеріали IV Національної науково-теоретичної конференції // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених.- Сімферополь, 2005.- Спеціальний випуск: у 2 ч.-Ч. 1. - С. 100-107.
165. Курінний Є. В. Предмет і об'єкт адміністративного права України: Монографія.- Д.: Юридична академія МВС України; Ліра ЛТД, 2004.- С. 47-76.
166. Державне управління в Україні: наукові, правові, кадрові та організаційні засади: Навчальний посібник / За заг. ред. Н. Р. Нижник, В. М. Олуйка. — Львів, 2002. — 352 с.
167. Коліушко І.Б.. Виконавча влада та проблеми адміністративної реформи в Україні. — К., 2002. — 260 с.
168. Авер'янов В. Б. Система органів виконавчої влади: проблеми реформування у світлі конституційних вимог // Право України.- 2003.- № 9.-С. 24-30.
169. План дій з реформування системи органів виконавчої влади в Україні // Центр політико-правових реформ.- К.: Конус-Ю, 2006. - 215 с.
170. Авер'янов В. Б. Уряд у механізмі поділу влади: недосконалість вітчизняної конституційної моделі // Право України.- 2005.- № 4.-С. 10-16.
171. Кафарський В. Правові засади функціонування Кабінету Міністрів України // Право України.- 2006.- № 6.- С. 8-13.
172. Колпаков В. Адміністративна відповідальність іноземців: проблеми законодавчого регулювання // Юридична Україна.- 2003 - № 12.-С.10-18.
173. Крупчан О. Д. Організація виконавчої влади: Монографія.- К.: Вид-во УАДУ, 2001.- 132 с.
174. Комзюк А. Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації. - Х., 2002.
175. Коломоєць Т. Адміністративний примус у публічному праві як новітній інститут системи права України // Право України.- 2005.- № 10.- С. 3-6.
176. Стефанюк В. Правові акти управління // Право України.- 2003.- № 7.- С. 3-9.
177. Гаращук В. М. Проблеми організаційного забезпечення контролю й нагляду в державному управлінні // Проблеми законності.- 2005.- № 71. - С. 100-103.
178. Залюбовська І. Проблеми контрольних повноважень органів виконавчої влади // Адміністративне право в контексті європейського вибору України: Збірник

наукових праць.- К.: Міленіум, 2004.- С. 84-87.

179. Сушко А. Зміст контрольної діяльності органів державної влади //Право України.-2006.-№ 11.-С. 118-121.

180. Комзюк А.Т., Гуменюк В.А., Джагунов Г.В. та ін. Адміністративна відповідальність в Україні: Навч. посіб./ За заг. ред. А.Т. Комзюка. 3-є вид., доопр. – Харків: Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2007. – 80 с.

181. Ващенко С.В., Поліщук В.Г. Адміністративна відповідальність: Навчальний посібник. – Запоріжжя: Юридичний інститут МВС України, 2001.

182. Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія.- К.: Юрінком Інтер, 2004.- 528 с.

183. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія.- Суми: ВДТ «Університетська книга», 2006.— 367 с.

184. Стефанюк В., Голосніченко І., Михеєнко М. Інститут адміністративної відповідальності юридичних осіб: проблеми теорії та практики //Право України.- 1999.- № 9.- С. 6-9.

185. Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Адміністративний процес України: Навч. посіб. – К.: Прецедент, 2007. – 531 с.

186. Бородін І. Адміністративно-процесуальні норми – основа адміністративно-юрисдикційного процесу // Право України. – 2006. - № 3. – С. 86.

187. М. Кіторов. Системність принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення // Право України. – 2006. - № 5. - С. 17.

188. Сафонов І. Правові проблеми державної підтримки сільськогосподарських виробників // Право України.- 2005.- № 6.- С. 54-57.

189. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабин.- Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2004.— 384 с.

190. Радиш Я. Ф. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис, проблеми та шляхи реформування (Монографія) / Передмова і загальна редакція - проф. Н. Р. Нижник.- К.: Вид-во УАДУ, 2001.- 360 с.

191. Ліпкан В. А. Стан адміністративно-правового регулювання у сфері національної безпеки // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ.- 2006.- № 3.- С. 107-112.

192. Пендюра М. М., Римаренко Ю. І. Співпраця правоохоронних органів щодо унеможливлення сучасних викликів та загроз // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ.- 2006.- № 2.- С. 239-245.

193. Романов О. Національна безпека: сучасний стан та перспективи // Юридичний журнал.- 2005.- № 4.- С. 74-75.

194. Копійка В. В. Європейський Союз: Досвід розширення і Україна.- К.: Юрид. думка, 2005.- 448 с.

195. Пухтецька А. Поняття європейського адміністративного простору: необхідність запровадження у вітчизняній адміністративно-правовій науці // Юридична Україна.- 2006.- № 2.- С. 383.

Допоміжні

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності. Закон України від 1 червня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. - № 36. – С.299.

2. Про стандартизацію. Закон України від 17 травня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. —2001. — №31. — Ст.145.

3. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності. Закон України від 6 вересня 2005 р. // Урядовий кур'єр. – 2005. - № 188.
4. Про державний контроль за використанням та охороною земель. Закон України від 19.06. 2003 р. № 963-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
5. Про охорону земель. Закон України від 19 червня 2003 р. № 962-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
6. Про молоко та молочні продукти. Закон України від 24.06.2004 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1870-15>
7. Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру. Закон України від 17 червня 1999 р. № 758-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/758-14>
8. Про протидію захворюванню на туберкульоз. Закон України від 05.07. 2001 р. № 2586-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 49. – с. 258.
9. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки. Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>
10. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
11. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України. Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>
12. Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави. Закон України від 19.06.2003 р. № 975-IV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/975-15>
13. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України. Закон України від 24 березня 1999 р. № 551-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/551-14>
14. Про Стройовий статут Збройних Сил України. Закон України від 24 березня 1999 р. № 549-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/549-14>
15. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України. Закон України від 24 березня 1999 р. № 550-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/550-14>
16. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України. Закон України від 24 березня 1999 р. № 548-XIV [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/548-14>
17. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України. Закон України від 21 січня 1994 р. № 3857-XII [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>
18. Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва. Указ Президента України від 12 травня 2005 р. № 779/2005. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/779/2005>
19. Перелік органів ліцензування. Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2000 р. // Офіційний вісник України. — 2000. — №46. — Ст.2001.

20. Порядок ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів та користування ним. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2001р. // Офіційний вісник України. – 2001. - № 17. – Ст. 747.
21. Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту). Затверджено постановою КМУ від 20.01.1998 р. № 65. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/65-98-%D0%BF>
22. Положення про проходження громадянами України служби у військовому резерві Збройних Сил України. Затверджено Указом Президента України від 29 жовтня 2012 року № 618/2012 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/618/2012>
23. Про прикордонний режим. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 липня 1998 р. № 1147 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1147-98-%D0%BF>
24. Про контрольовані прикордонні райони. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 серпня 1998 р. № 1199 [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1199-98-%D0%BF>
25. Порядок продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України. Затверджено ПКМУ від 15.02.2012 р. N 150. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/150-2012-%D0%BF>
26. Адміністративне право і процес: шляхи вдосконалення законодавства і практики: 36. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 грудня 2006 р.) /Ред. кол.: О. М. Джужа, В. М. Дзюба, С. Г. Стеценко та ін.- К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006.- 360 с.
27. Адміністративне право України в схемах. Загальна частина: Навч. посібник / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, В. М. Гаращук та ін.- Х.: «Одіссей», 2005.- 128 с.
28. Гладун З. С. Адміністративне право України: Навчальний посібник.- Тернопіль: Карт-бланш, 2004.- С. 195-209.
29. Адміністративне право України: Навч. посіб. / Г. Г. Забарний, Р. А. Калюжний, В. К. Шкарупа.- К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005.-368 с.
30. Борденюк В. Механізм (апарат) державного управління як система органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування // Право України.-2005.-№ 6.- С. 16-21.
31. Грицяк І. Принципи державного управління в умовах європейської інтеграції // Адміністративне право в контексті європейського вибору України. Збірник наукових праць.- К.: Міленіум, 2004.- С. 56-60.
32. Коваленко А. А. Розвиток виконавчої влади в Україні на сучасному етапі: теорія та практика: Монографія.- К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2002.- 512 с.
33. Матіос А. Державне управління в умовах адміністративно-правової реформи // Юридична Україна.- 2006.- № 2.- С. 34-37.
34. Олефіренко Е. Правові основи діяльності органів управління щодо здійснення прав громадян // Підприємництво, господарство і право.-2005.-№ 5.-С. 104-107.
35. Шаповал В. Конституція України як форма адміністративного права // Право України. – 2000. - № 1. – С. 13-15.
36. Остапенко О. І. Особливості адміністративно-правових відносин // Українське адміністративне право: сучасний стан і перспективи реформування: Матеріали IV Національної науково-теоретичної конференції // Актуальні проблеми сучасної

науки в дослідженнях молодих учених.- Сімферополь, 2005.- Спеціальний випуск: у 2 ч.- Ч. 1.-С. 125-128.

37. Бублик Г. Правове регулювання делегування повноважень місцевих органів влади за законодавством України // Юридична Україна.-2004.-№ 8.-С. 28-31.

38. Особливості виконавчої влади в пострадянській Україні: Моногр. /О. О. Кордун, К. О. Ващенко, Р. М. Павленко; За заг. ред. О. О. Кордуна.- К.: МАУП, 2000.- 248 с.

39. Піддубна В. Релігійні організації як юридичні особи // Право України.- 2005.- № 4.- С. 107-109.

40. Реформа публічної адміністрації в Україні: Проекти концепції та законів / Упоряд.: І. Коліушко, В. Тимошук.- К., 2005.- 192 с.

41. Рудик П. А. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи.- К.: Атіка, 2006.- 256 с.

42. Сергієнко Г. Питання правового статусу релігійних організацій в країні // Юридична Україна.- 2004.- № 9.- С. 10-14.

43. Стеценко С. Г. Актуальні проблеми діяльності Кабінету Міністрів України: законодавчий та організаційний аспекти // Адміністративне право і процес: шляхи вдосконалення законодавства і практики: 36. матер. наук.-практ. конф. (м. Київ, 22 грудня 2006 р.) / Ред. кол.: О. М. Джужа, В. М. Дзюба, С. Г. Стеценко та ін.- К.: Київський нац. ун-т внутр. справ, 2006.- С. 6-8.

44. Столбовий В. Нормативна регламентація адміністративної відповідальності іноземців та осіб без громадянства за порушення ними правил перебування в Україні і транзитного проїзду її територією // Юридична Україна.- 2006.- № 2.- С. 45-49.

45. Сушинський О. І. Місцеві державні адміністрації в Україні: концептуальний політологічно-правовий аспект: Монографія.-Л.: Державне спеціалізоване вид-во «Світ», 2002.- 96 с.

46. Тимчик Г. Деякі аспекти правового статусу політичних біженців в Україні // Юридичний журнал.- 2004.- № 5.- С. 63-66.

47. Ткач Г. Й. До поняття органу виконавчої влади // Українське адміністративне право: сучасний стан і перспективи реформування: Матеріали IV Національної науково-теоретичної конференції // Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених.- Сімферополь, 2005.- Спеціальний випуск: у 2 ч.- Ч. 1.- С. 75-79.

48. Оцінка ефективності управління в районних державних адміністраціях / А. О. Чемерис, І. І. Артіш, Р. М. Рудніцька, М. Д. Лесечко; За заг. ред. М. Д. Лесечка.- Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2005.- 296 с.

49. Чепцова А. Сучасний стан захисту прав біженців в Україні // Юридичний журнал.- 2004.- № 7.— С. 40.

50. Шатіло В. А. Інститут президентства в системі державної влади України.- К.: Український центр політичного менеджменту, 2004,- 159 с.

51. Авер'янов В., Андрійко О. Актуальні завдання створення нового законодавства про державну службу в Україні // Юридичний журнал.-2005.- №3.- С. 53-55.

52. Ануфрієв М. І. Працівники органів внутрішніх справ як державні службовці (в контексті De Lege Ferenda) // Вісник Запорізького юридичного інституту.- 2003.- № 3.- С. 3-11.

53. Армаш Н. Особливості відповідальності «державних політичних

діячів»: співвідношення політики та закону // Юридичний журнал.-2005.-№ 11.-С. 20-26.

54. *Баган Т.* Службовець державної установи та організації: поняття та характеристика правового статусу // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 8.- С. 55-58.

55. *Данильєва І. Є.* Принципи організації та функціонування державної служби в Україні: Автореф. дис. ... к. ю. н. / Ін-т законодавства Верховної Ради України.- К., 2005.- 20 с.

56. *Коваленко В.* Вибір нової моделі державної служби України як сучасна наукова проблема // Право України.- 2004.- № 11.- С. 65-70.

57. *Кравець В. Р.* Атестація державних службовців в Україні: Автореф. дис. ... к. ю. н. / Одес. нац. юрид. акад.- О., 2004.- 20 с.

58. *Літковська О.* Особливості адміністративних справ щодо звільнення посадових осіб з публічної служби // Юридичний журнал.- 2006.-№8.-С. 134-136.

59. *Луцький Р.* Щодо поняття соціального захисту державних службовців // Право України.- 2006.- № 7.- С. 114-116.

60. *Нижник Н. Р. Олуйко В. М, Яцюк В. А.* Державний службовець в Україні: удосконалення кваліфікації (організаційно-правовий аспект).- Л.: вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2003.-296 с.

61. *Процевський В.* Правове регулювання трудових відносин державних службовців//Право України.-2004.-№ 12.-С. 96-101.

62. *Романюк Л.* Проблеми адміністративно-правового регулювання прийняття на державну службу II Підприємництво, господарство і право.-2005.-№ 3.-С. 73-77.

63. *Харченко І.* Питання пенсійного забезпечення державних службовців // Право України.- 2005.- № 3.- С. 106-108.

64. *Шелудченко А.* Моделі державної служби країн ЄС та проблеми їх адаптації до законодавства України // Юридичний журнал.- 2006.-№ 7.- С. 53-55.

65. *Янчук О.* Патронатна служба в органах державної влади України //Право України.- 2005.- № 2.- С. 67-70.

66. *Янюк Н.* Проблеми розмежування політичного й адміністративного керівництва міністерствами // Адміністративне право в контексті європейського вибору України: Збірник наукових праць.- К.: Міленіум, 2004.-С. 106-110.

67. *Кривенко О. Ю.* Юридична природа адміністративно-попереджувальних заходів // Підприємництво, господарство і право.- 2006.- № 5.-С. 69-71.

68. *Приймаченко Д. В.* Особливості адміністративно-примусових заходів, застосовуваних митними органами // Науковий вісник Львівського юридичного інституту.- 2004.- № 2.- С. 25-28.

69. *Томкіна О.* Підзаконність актів Кабінету Міністрів України як їх юридична властивість // Юридична Україна.- 2006.- № 12.- С. 28-30.

70. *Фіночко Ф. Д.* Заохочення як вид переконання: історико-правовий аспект // Проблеми законності.- 2005.- № 74.- С. 79-85.

71. *Шкарупа В. К.* Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): Автореф. дис. ...д. ю. н. / Одеський держ. ун-т ім. І. І. Мечникова.- Одеса, 1996.- 57 с.

72. *Кінашук Л.* Організація та правове забезпечення контролю як функція управління // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 5.-С. 57-59.

73. *Бобринський В.* Адміністративно-правові основи визначення поняття

контролю // Юридична Україна.- 2006.- № 12.- С. 45-48.

74. Куліш А. Інститут омбудсмена як елемент правоохоронної системи України // Підприємництво, господарство і право.- 2006.- № 2.-С. 70-73.

75. Кушнір С. М. Роль ЗМІ у громадському контролі // Вісник Запорізького юридичного інституту.- 2003.- № 2.- С. 132-137.

76. Мазур Т. Рахункова палата України. Проблеми вдосконалення правового статусу // Юридичний журнал.- 2003.- № 8.- С. 78-81.

77. Майданних О. Про роль контролю у здійсненні державної влади //Юридична Україна.- 2006.- № 5.- С. 4-9.

78. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України.- К., 1995.

79. Судова практика у справах про адміністративні правопорушення (2003-2005 рр.) / За заг. ред. В. Т. Маляренка.- К.: Юрисконсульт, 2006.- 498 с.

80. Авер'янов В., Лук'янець Д., Хорошак Н. Потрібні нові концептуальні засади створення проекту Кодексу України про адміністративні проступки // Право України.- 2004.- № 11.- С. 11-15

81. Банчук О. Концепція Кодексу України про адміністративні проступки стала предметом обговорення // Право України.- 2006.- № 1 - С. 142-145.

82. Голосніченко І. Перспективні положення кодифікації норм правового інституту адміністративної відповідальності // Право України.- 2006.-№ 8.-С. 60-63.

83. Гуржій Т. Предмет адміністративного делікту // Право України.- 2006.-№ 7.-С. 25-27.

84. Дуванський О. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Деякі питання застосування та співвідношення з конституційними нормами // Вісник прокуратури.- 2006.- № 1.- С. 63-68.

85. Ковальчук Ю. Особливості адміністративної відповідальності неповнолітніх // Право України.- 2003.- № 6.- С. 111-114.

86. Колпаков В. Шкідливість і суспільна небезпека адміністративного делікту: розмежування за філософським виміром // Юридична Україна.-2004.-№ 10.-С. 19-28.

87. Костів М. Види адміністративної правосуб'єктності юридичних осіб // Право України.- 2005.- № 4.- С. 16-20.

88. Лук'янець Д. Процесуальні засади адміністративної відповідальності // Право України.- 2006.-№ 7.- С. 116-120.

89. Федоров І. Кодифікація адміністративно-деліктного законодавства України: деякі аспекти запозичення зарубіжного досвіду // Право України.-2005.-№ 12.- С. 83-86.

90. Кузьменко О. В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія.- К.: Атіка, 2005.- 352 с.

91. Миколенко А. И. Административный процесс и административная ответственность в Украине: Учебное пособие.- Изд. 2-е, дополн.- Х.:Одиссей, 2006.- 352 с.

92. Бурлака О. Види державних атестацій та їх особливості // Юридична Україна.- 2006.- № 3.- С. 34-39.

93. Гуржій Т. Адміністративно-процесуальні функції: концептуальні засади детермінації // Право України.- 2006.- № 11.- С. 15-17.

94. Карнарук А. Особливості адміністративного судочинства в Україні в

умовах здійснення судової та адміністративної реформи // Підприємництво, господарство і право.-2006.-№ 11.-С. 131-134.

95. *Константин О.* Суб'єктивні публічні права як об'єкт забезпечення адміністративним судочинством // Право України.- 2006.- № 8.- С. 96-99.

96. *Кудря В.* Види проваджень за зверненнями громадян до органів виконавчої влади та адміністративні (управлінські) послуги // Право України.- 2006.- №3.- С. 12-15.

97. *Кузьменко О.* Атестаційні провадження у адміністративному процесі // Право України.- 2005.- № 11. - С. 14-17.

98. *Лагода О.* Адміністративна процедура, її значення та місце в адміністративно-процесуальній діяльності // Право України.- 2006.- № 4.-С. 16-18.

99. *Любимов А.* Теоретичний підхід до визначення поняття адміністративного процесу // Підприємництво, господарство і право.- 2004.- № 11.-С. 89-91.

100. *Миколенко О. І.* Правове регулювання адміністративно-процесуального статусу учасників провадження в справах про адміністративні правопорушення // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ.- 2005.- № 1.-С. 138-142.

101. *Сидоренко М.* Чи можливо поставити остаточну крапку в підході до вирішення проблеми адміністративного процесуального права? // Право України.- 2006.- № 7.- С. 20-24.

102. *Костицький В.* Економічний патріотизм як складова національної ідеї в умовах глобалізації // Право України.- 2006.- № 12.- С. 3-8.

103. *Бакалінська О.* Захист економічної конкуренції: окремі питання правового регулювання // Юридичний журнал.- 2003.- № 11.- С. 45-50.

104. *Котик О.* Поняття іноземних інвестицій та їх місце у соціально-економічній сфері // Юридична Україна.- 2006.- № 10.- С. 60-65.

105. *Селіванов В. М* Підприємництво в стратегії демократичної трансформації і правового розвитку України // Юридичний вісник.- 2005.- № 4. - С. 110-116.

106. *Шелудько В.* Регуляторна політика - невикористані сподівання чи невикористані можливості? // Юридичний журнал.- 2004.- № 6. - С. 36-38.

107. *Юсупов В.* Визначеність зовнішньоекономічної політики держави - основний чинник її законодавчого забезпечення // Підприємництво, господарство і право.- 2005.- № 5. - С. 82-85.

108. *Яворський Я.* Правове регулювання недобросовісної конкуренції: світовий досвід та Україна // Право України.- 2005.- № 10. - С. 39-41.

109. *Данилишин Б., Лисецькі А.* Аграрна політика: час визначитися // Урядовий кур'єр.- 2005.- 17 травня. - С. 13.

110. *Козачок В.* Державне регулювання в аграрному секторі // Адміністративне право в контексті європейського вибору України. Збірник наукових праць.- К.: Міленіум, 2004. - С. 147-150.

111. *Бузунов Р.* Місце кредитно-модульної системи організації навчального процесу в системі державного управління // Підприємництво, господарство і право. - 2006.- № 12. - С. 23-27.

112. Україна - суб'єкт європейського освітнього простору: Матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., Київ, 24-25 травня 2005 р.— К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. - 314 с.

113. *Рудий В. М.* Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні.- К.: Сфера, 2005. - 272 с.

114. *Грузева Т. С.* Право на охорону здоров'я у міжнародному і вітчизняному

законодавстві // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я.- 2003.- № 3.- С. 65-73.

115. Державна політика з охорони громадського здоров'я в Україні: Навч. посіб / За ред. І. М. Солоненка, Л. І. Жаліло.- К.: Вид-во НАДУ 2004.-116 с.

116. Корж: І Ф. Військова служба в Україні: вступ, просування, припинення: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького.- К., 2004.- 20 с.

117. Петрів І. М. Конституційно-правові засади організації та діяльності Ради національної безпеки і оборони України: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / НАН України; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького.- К., 2004.- 19 с.

118. Національна безпека України: стан, кризові явища та шляхи їх подолання: Міжнар. наук.-практ. конфер. (Київ, 7-8 грудня 2005 р.). Збірник наук, праць / Редкол.: С. А. Єрохін, С. І. Пирожков, В. А. Гошовська, В. Ф. Погорілко та ін.- К.: Національна академія управління – Центр перспективних соціальних досліджень, 2005.- 400 с.

119. Погорілко В. Теоретичні і практичні проблеми сучасного українського державотворення // Прокуратура. Людина. Держава.- 2005.- № 9.-С. 3-13.

120. Вишняков О. Європейський Союз: дискримінаційний режим у торгівлі з Україною // Право України.- 2005.- С. 128-130.

121. Кравчук І. Адаптація права України до права Європейського Союзу: цілі, етапи, пріоритети // Право України.- 2004.- № 10.- С. 132-135.

122. Посилення співпраці між Україною та ЄС щодо утвердження верховенства права в Україні. Аналітична доповідь та рекомендації / Під заг. ред. І. Солоненко.- К.: «К.І.С.», 2006. - 159 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

Програма вивчення навчальної дисципліни **“Актуальні проблеми кримінального права”** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **магістрів**, напряму підготовки **Правознавство**.

Предметом вивчення навчальної дисципліни “Актуальні проблеми кримінального права” є вивчення історії цієї галузі права, джерел кримінального законодавства та практики його застосування, моделювання розвитку кримінального законодавства, проблем підвищення дієвості кримінального законодавства, а також аналіз кримінального законодавства зарубіжних країн.

Міждисциплінарні зв’язки. Кримінальне право, перебуваючи в системі права України, тісно пов’язане з іншими його галузями, а саме: конституційним правом, кримінально-виконавчим правом, кримінальним процесуальним правом, криміналістикою, міжнародним правом, адміністративним правом, трудовим правом.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Актуальні проблеми кримінального права” є забезпечення всебічного опанування студентами основних засад, принципів, напрямків кримінальної політики держави в цілому, а також вивчення окремих аспектів щодо проблемних питань, які виникають на практиці стосовно застосування норм КК України (проблеми кваліфікації та розкриття ознак складу злочину відносно осіб які їх вчинили).

1.2. Основними завданнями дисципліни “Актуальні проблеми кримінального права” є: ознайомлення студентів з кримінальним правом України як галуззю права, юридичною наукою, навчальною дисципліною, його місцем у системі права України і взаємозв’язками з іншими правовими дисциплінами, поняттям кримінальної відповідальності, злочину, складу злочину, судимістю, звільненням від кримінальної відповідальності та покарання, а також набуття навиків розмежування суміжних складів злочинів, засвоїти правила кваліфікації.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- систему Загальної та Особливої частин Кримінального кодексу України та кримінального права України;

- зміст положень, що стосуються кримінальної відповідальності, злочину, складу злочину, обставин, що виключають злочинність діяння;
- питання, що стосуються звільнення від кримінальної відповідальності, судимості, покарання, а також примусових заходів медичного характеру;
- зміст ознак складів конкретних злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачена статтями Особливої частини Кримінального кодексу України;
- позицію слідчої та судової практики стосовно питань застосування положень законодавства про відповідальність за певні злочини;
- позицію різних науковців, щодо спірних моментів застосування норм Кримінального кодексу України.

вміти:

- тлумачити положення Кримінального кодексу України належно володіючи при цьому кримінально-правовими категоріями та поняттями;
- вирішувати питання про злочинність певних діянь особи;
- визначати зміст елементів складів конкретних злочинів та ознак, що їх характеризують;
- проводити розмежування суміжних складів злочинів;
- на основі отриманих знань правильно застосовувати положення Кримінального кодексу України вирішуючи конкретні завдання.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Загальної частини КК України.

Тема 1.1. Актуальні питання поняття та ознак злочину.

Актуальні проблеми визначення поняття злочину та кримінального правопорушення, їх співвідношення. Поняття кримінального проступку. Ознаки злочину. Відмінність злочину від іншого правопорушення. Класифікація злочинів.

Тема 1.2. Актуальні питання складу злочину.

Поняття та значення об'єкта злочину. Проблемні питання об'єкта злочину. Класифікація об'єктів злочину. Двооб'єктні злочини. Актуальні проблеми об'єктивної сторони злочину. Поняття та ознаки суб'єкта злочину. Проблемні питання суб'єкта злочину. Актуальні проблеми суб'єктивної сторони злочину.

Тема 1.3. Актуальні питання співучасті та множинності злочинів.

Проблемні питання поняття співучасті у злочині. Актуальні питання видів співучасників злочину. Актуальні питання одиничного злочину як складового елементу множинності злочинів. Поняття та види повторності, сукупності та рецидиву злочинів

Тема 1.4. Актуальні питання покарання: поняття, система і види. Призначення покарання.

Проблемні питання визначення поняття покарання, та складові його мети. Актуальні проблеми системи покарання за КК України. Види покарання: загальна характеристика. Принципи та загальні засади призначення покарання. Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом. Призначення покарання за сукупністю злочинів та вироків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Особливої частини КК України.

Тема 2.1. Актуальні проблеми злочинів проти життя та здоров'я особи.

Поняття та види злочинів проти життя особи. Поняття та види умисних вбивств. Проблемні питання щодо визначення поняття вбивства. Поняття та види злочинів проти здоров'я особи. Особливості кваліфікації тілесних ушкоджень. Відмежування катування від суміжних складів злочину.

Тема 2.2. Актуальні проблеми злочинів проти власності.

Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації крадіжки. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації грабежу. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації розбою. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації знищення або пошкодження чужого майна. Питання кваліфікації злочинів проти власності, що пов'язані з документами та їх використанням.

Тема 2.3. Актуальні проблеми злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи та безпеки руху і експлуатації транспорту.

Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації зґвалтування (ст. 152 КК України). Кримінально-правова характеристика насильницького задоволення статевої пристрасті

неприродним способом (ст. 153 КК України). Кримінально-правова характеристика порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами. Кримінально-правова характеристика порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху. Кримінально-правова характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом.

Тема 2.4. Актуальні проблеми злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

Загальна характеристика злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Відмінність ст.ст. 307 від 309 КК України. Кримінально-правова характеристика посіву або вирощування снотворного маку чи конопель. Кримінально-правова характеристика організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

3. ТЕМАТИКА І ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Загальної частини КК України.

Лекція 1.

Тема 1.1. Актуальні питання поняття та ознак злочину

1. Актуальні проблеми визначення поняття злочину та кримінального правопорушення, їх співвідношення.

2. Ознаки злочину.

3. Відмінність злочину від іншого правопорушення.

4. Класифікація злочинів.

Рекомендована

література:

базова

1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;

допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.

Лекція 2.

Тема 1.2. Актуальні питання складу злочину

1. Поняття та значення об'єкта злочину. Проблемні питання об'єкта злочину.
2. Класифікація об'єктів злочину. Двооб'єктні злочини.
3. Актуальні проблеми об'єктивної сторони злочину.
4. Поняття та ознаки суб'єкта злочину. Проблемні питання суб'єкта злочину.
5. Актуальні проблеми суб'єктивної сторони злочину.

Рекомендована

література:

базова

1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;

допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.

Лекція 3.

Тема 1.3. Актуальні питання співучасті та множинності злочинів

1. Проблемні питання поняття співучасті у злочині.
 2. Актуальні питання видів співучасників злочину.
 3. Актуальні питання одиничного злочину як складового елементу множинності злочинів.
 4. Поняття та види повторності, сукупності та рецидиву злочинів
- Рекомендована*
- література:*
- базова*
- 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;**
- допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.**

Лекція 4.

Тема 1.4. Актуальні питання покарання: поняття, система і види. Призначення покарання

1. Проблемні питання визначення поняття покарання, та складові його мети.
 2. Актуальні проблеми системи покарання за КК України.
 3. Види покарання: загальна характеристика.
 4. Принципи та загальні засади призначення покарання.
 5. Призначення більш м'якого покарання ніж передбачено законом
 6. Призначення покарання за сукупністю злочинів та вироків.
- Рекомендована*
- література:*
- базова*
- 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;**
- допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Особливої частини КК України.

Лекція 5.

Тема 2.1. Актуальні проблеми злочинів проти життя та здоров'я особи

1. Поняття та види злочинів проти життя особи.
2. Поняття та види умисних вбивств.
3. Проблемні питання щодо визначення поняття вбивства.
4. Поняття та види злочинів проти здоров'я особи.
5. Особливості кваліфікації тілесних ушкоджень.
6. Відмежування катування від суміжних складів злочину.

Рекомендована література:

базова 6;13;15;16;19;21;23;24;28;31;33;34

допоміжна 1;4;10;13;15;27;28;30;33;35;39.

Лекція 6.

Тема 2.2. Актуальні проблеми злочинів проти власності

1. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації крадіжки.
2. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації грабежу.
3. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації розбою.
4. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації знищення або пошкодження чужого майна.
5. Питання кваліфікації злочинів проти власності, що пов'язані з документами та їх використанням.

Рекомендована література:

базова 12;17;18;20;22;24;26;29;31;32;43;

допоміжна 1;11;12;15;20;27;28;30;32;34.

Лекція 7.

Тема 2.3. Актуальні проблеми злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи та безпеки руху і експлуатації транспорту

1. Загальна характеристика злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи.
2. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації зґвалтування (ст. 152 КК України).

3. Кримінально-правова характеристика насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК України).

4. Кримінально-правова характеристика порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.

5. Кримінально-правова характеристика порушення правил, норм і стандартів, що стосуються убезпечення дорожнього руху.

6. Кримінально-правова характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом.

Рекомендована література:

базова 3;5;17;19;21;24;27;31;35;42;47;

допоміжна 1;4;15;17;27;30;33;37.

Лекція 8.

Тема 2.4. Актуальні проблеми злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення

1. Загальна характеристика злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

2. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

3. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту. Відмінність ст.ст. 307 від 309 КК України.

4. Кримінально-правова характеристика посіву або вирощування снотворного маку чи конопель.

5. Кримінально-правова характеристика організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

Рекомендована література:

базова 4;9;10;11;14;18;20;22;24;25;28;31;

допоміжна 1;11;13;18;23;24;25;31;33;38.

4. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Загальної частини КК України.

Практичне заняття № 1.1

Тема 1.1. Актуальні питання поняття та ознак злочину

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні розібратися у проблемних питаннях поняття злочину та кримінального правопорушення, ознаках злочину, класифікації злочинів та відмінності злочину від іншого правопорушення.

Зміст практичного заняття:

1. Актуальні проблеми визначення поняття злочину та кримінального правопорушення, їх співвідношення.
2. Ознаки злочину.
3. Відмінність злочину від іншого правопорушення.
4. Класифікація злочинів.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Домашнє завдання:

Вирішіть задачі:

Задача № 1: Слюсаря Бабенка було звинувачено в тому, що він відімкнув сейф у кабінеті заступника директора фабрики і таємно привласнив 12 грн., які належали підприємству. При цьому він залишив у сейфі інші гроші на загальну суму 1968 грн. Як потім стало відомо, 12 грн. йому не вистачало для придбання квитка до кінопаляцу.

Чи можна притягти Бабенка до кримінальної відповідальності?

Задача № 2: Воронцов, будучи слюсарем станції Абдуліно, під час огляду потяга зірвав пломбу з товарного вагону і проник до нього з метою крадіжки. Він встигнув взяти 10 блоків цигарок, але побачивши складача потягів Саричева, який наближався до вагону, Воронцов вистрибнув з вагону і намагався зникнути, але був затриманий. Суд кримінальне провадження стосовно Воронова, звинувачуваного у крадіжці, закрит на підставі ч.2 ст.11 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Підготуйте реферативне повідомлення по одній із таких тем:

1. Поняття злочину і складу злочину: їх співвідношення.
2. Актуальні питання визначення критеріїв класифікації злочинів.

3. Поняття злочину та його ознак за кримінальним законодавством країн Західної Європи.

4. Поняття злочину та його ознак за кримінальним законодавством країн Північної Америки.

1. Аудиторні завдання:

Вирішіть задачу:

Задача № 1: Відбуваючи покарання у вигляді позбавлення волі у виправній колонії для осіб, що вчинили злочини з необережності, Володін кілька разів самовільно залишав її, щоб відвідати сім'ю, яка проживала у сусідньому селі. Коли одного разу після двогодинної відсутності Володін повернувся до колонії, його затримав вартовий. Володіна засуджено за втечу з місця позбавлення волі за ст. 393 КК України. У вирокі суд зазначив, що Володін вчинив втечу з місця позбавлення волі не з метою ухилення від відбування покарання, а щоб побачитися з дітьми і дружиною. Вважаючи свої дії незлочинними, Володін подав апеляцію на вирок.

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

Рекомендована література:

базова 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;

допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.

Практичне заняття № 1.2.

Тема 1.2. Актуальні питання складу злочину

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні розібратися у проблемних питаннях поняття об'єкту та суб'єкту злочину, суб'єктивних та об'єктивних ознаках; малозначності діяння та види складів злочинів.

Зміст практичного заняття:

1. Поняття та значення об'єкта злочину. Проблемні питання об'єкта злочину.
2. Класифікація об'єктів злочину. Двооб'єктні злочини.
3. Актуальні проблеми об'єктивної сторони злочину.
4. Поняття та ознаки суб'єкта злочину. Проблемні питання суб'єкта злочину.
5. Актуальні проблеми суб'єктивної сторони злочину.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Домашнє завдання:

Вирішіть задачі:

Задача № 1: 17-річний Петренко, маючи намір викрасти мобільний телефон, а потім його продати, знаходячись на вулиці Гоголя у м. Черкаси приблизно о 17 годині, підбіг до жінки, яка йшла разом із подругою, та вихопив у неї з рук мобільний телефон вартістю 4500 гривень. Після цього Петренко втік у невідомому напрямку. *Як кваліфікувати дії Петренка?*

Задача № 2: В ресторані громадянин Лялін влаштував сварку зі своїм сусідом по столу, наніс йому образу, потім вдарив стільцем. Після цього Лялін перевернув стійку буфету й перекинув декілька столиків. При наближенні працівників міліції він намагався зникнути, але був затриманий. Доставлений до відділу міліції Лялін заявив, що був п'яний і нічого не пам'ятає. Медичним оглядом встановлено, що Лялін перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння.

Як за діючим законодавством вирішується питання про відповідальність за злочин, вчинений у стані сильного алкогольного сп'яніння? Чи виключає стан сильного алкогольного сп'яніння осудність особи? Як обґрунтовується в теорії кримінального права відповідальність за злочини, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння? Чи підлягає кримінальній відповідальності Лялін?

Підготуйте реферативне повідомлення по одній із таких тем:

1. Кримінальна відповідальність осіб, які скоїли злочин у стані сп'яніння.
2. Змішана форма вини та її значення для кваліфікації злочину.
3. Обмежена осудність.
4. Склад злочину – наукова основа кваліфікації злочину.
5. Поняття об'єкта злочину в теорії кримінального права: проблемні питання.
6. Поняття та ознаки суб'єкта злочину. Проблемні питання.
7. Безпредметні злочини та проблема визначення поняття предмета злочину?
8. Поняття та види причинно-наслідкового зв'язку.
9. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: проблемні питання.

1. Аудиторні завдання:

Вирішіть задачу:

Задача № 1: Під час бійки Огієнко вдарив Костюкова ножом у ліву частину грудної клітини. Після операції Костюков у лікарні помер. Слідством встановлено, що жоден із життєво важливих органів не був ушкоджений. Смерть Костюкова сталася внаслідок асфіксії, спричиненої

після-наркозним блюванням. *Вирішіть питання про притягнення Огієнка до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.*

Задача № 2: Соснін придбав у мисливському магазині рушницю та вирішив її випробувати. Пізньої ночі він вийшов на ганок свого будинку й тричі вистрелив у бік заболоченого лісу. Одним із пострілів було вбито сусідку Рубко, що тікала до лісу від свого чоловіка, який хотів її побити. *Чи повинен Соснін відповідати за смерть потерпілої Рубко?*

Задача № 3: Вакуленко була знайома з пенсіонеркою Златою та знала, що в неї вдома зберігається багато ювелірних виробів із золота. Вакуленко, домовившись із Зарубейком, своїм співмешканцем, вирішила заволодіти цим майном. Здійснюючи задумане, вони винайняли на декілька днів кімнату в будинку Златої. Уранці Зарубейко, коли Вакуленко не було вдома, напав на господарку будинку й за допомогою мотузки, яку заздалегідь припасла Вакуленко, задушив Злату, забрав ювелірні вироби на суму 5000 грн. Зарубейко залишив будинок і зустрів Вакуленко, яка чекала на нього в умовленому місці для виїзду з селища. Але незабаром працівники міліції затримали їх з викраденим. *Вирішіть питання про притягнення до кримінальної відповідальності Вакуленко та Зарубейка.*

Рекомендована література:

базова 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;

допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Особливої частини КК України.

Практичне заняття № 2.1

Тема 2.1. *Актуальні проблеми злочинів проти життя та здоров'я особи*

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні засвоїти поняття вбивства та тілесного ушкодження, види умисних вбивств та тілесних ушкоджень. Навчитись правильно розмежовувати тяжкі тілесні ушкодження від середньої тяжкості тілесних ушкоджень та легких тілесних ушкоджень. Також, студенти повинні дати визначення поняттю побоям та мордуванню, та їх відмежування від тілесних ушкоджень. Навчитись правильно відмежовувати катування від побоїв та мордування.

Зміст практичного заняття:

1. Поняття та види злочинів проти життя особи.
2. Поняття та види умисних вбивств.

3. Проблемне питання щодо визначення поняття вбивства.
4. Поняття та види злочинів проти здоров'я особи.
5. Особливості кваліфікації тілесних ушкоджень.
6. Відмежування катування від суміжних складів злочину.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Домашні завдання:

Підготуйте доповідь по одній із тем:

- 1) Щодо питання визначення поняття вбивства, умисного вбивства та вбивства з необережності: проблемні питання.
- 2) Поняття тілесного ушкодження. Види тілесних ушкоджень.
- 3) Зарубіжний досвід щодо поділу тілесних ушкоджень на види.

Розв'яжіть задачу:

Задача № 1: Ревнуючи дружину, Корнієнко вирішив з нею розправитись. У себе на квартирі він облив її окропом, що спричинило опіки I—II ступеня, після чого завдав численних ударів гайковим ключем по голові. Від крику потерпілої прокинулись діти. Коли 15-річний Олег намагався умовити батька, той завдав йому кількох ударів тим самим ключем по голові, заподіявши поранення, від яких Олег помер у лікарні. Не бажаючи мати свідка, Корнієнко ключем завдав також кілька ударів по голові Миколі, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння. Побачивши, що дружина ворухнулась, Корнієнко завдав їй ще три удари гайковим ключем. Потерпілій були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження. Вважаючи всіх трьох убитими, Корнієнко викликав швидку допомогу, порізавши собі вену і симулюючи психічне захворювання. *Кваліфікуйте дії Корнієнко.*

Задача № 2: Кочегар Швидко через неприязні стосунки зіштовхнув троюрідного брата Кизю в дренажний колодязь глибиною 18 м, де той утопився. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком і труп кинув у той самий колодязь. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами. *Кваліфікуйте дії Швидко.*

1. Аудиторні завдання:

Вирішіть задачі:

Задача № 1: Між подружжям Тирникових склалися неприязні стосунки. Тирникова після чергової сварки вирішила вбити чоловіка. Для виконання задуманого вона залучила Шальнева, пообіцявши йому заплатити 9 тис. грн. Прийшовши додому з Шальневим пізно увечері,

Тирникова пригостила його вином і дала йому сокиру. Нею Шальнев убив Тирникова, який спав. *Кваліфікуйте дії Тирникової та Шальнева.*

Задача № 2: Працівник сільськогосподарського кооперативу Максимов самовільно залишив роботу і, взявши без дозволу коня, в особистих справах поїхав у сусіднє село. Лише наступного дня він з'явився на роботу, причому був у стані сп'яніння. В зв'язку з останньою обставиною бригадир сільськогосподарського кооперативу Семенов відсторонив Максимова від роботи. Взявши вдома мисливську рушницю 16-го калібру і зарядивши її патроном з крупним дробом, Максимов повернувся на ферму і з відстані 2 м вистрілив у Семенова. Від одержаного проникаючого поранення черевної порожнини Семенов через кілька годин помер у лікарні. В момент пострілу Семенов розмовляв у тамбурі ферми з Матушкіним, що стояв з ним поруч. Всередині приміщення знаходились інші люди. *Кваліфікуйте дії Максимова.*

Задача № 3: У сім'ї Попових часто виникали сварки. При цьому Попов бив дружину, погрожував убити її й сина. Під час чергової сварки Попов, перебуваючи в стані сп'яніння, схопив пістолет і почав його перезаряджати. Злякавшись, дружина забігла в туалет та покликала туди сина. Попов вирішив убити їх обох. Він зробив спочатку два постріли в дружину і один у сина, а потім намагався покінчити життя самогубством, вистріливши в ліву частину грудей. Дружина була вбита, сину — заподіяно тяжке тілесне ушкодження, сам Попов одержав середньої тяжкості тілесне ушкодження. *Кваліфікуйте дії Попова.*

Рекомендована література:

базова 6;13;15;16;19;21;23;24;28;31;33;34

допоміжна 1;4;10;13;15;27;28;30;33;35;39.

Практичне заняття № 2.2.

Тема 2.2. Актуальні проблеми злочинів проти власності

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні засвоїти, що є об'єктом та предметом злочинів проти власності та встановлювати ознаки які притаманні предмету злочину IV розділу Особливої частини КК України. Також, студенти повинні навчитися правильно визначати момент закінчення таких складів злочинів як: крадіжка, грабїж, розбій, вимагання та шахрайство. Навчитись правильно розмежовувати такі склади злочинів, як: крадіжку від грабежу; насильницький грабїж (ч. 2 ст. 186 КК) від розбою; вимагання від грабежу та розбою; шахрайство від заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою.

Зміст практичного заняття:

1. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації крадіжки.
2. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації грабежу.
3. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації розбою.
4. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації знищення або пошкодження чужого майна.
5. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації злочинів проти власності, що пов'язані з документами та їх використанням.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Домашні завдання:

Складіть у зошитах таблиці по відмінності таких злочин:

Крадіжка	Грабіж
----------	--------

Крадіжка, Грабіж	Розбій
------------------	--------

Вимагання	Насильницький грабіж та розбій
-----------	--------------------------------

Шахрайство	Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою
------------	---

Вирішіть задачі:

Задача № 1: Раніше судимий за крадіжку чужого майна Баранов близько 24-ї години проник через відкриту ним квартиру до кооперативного продмагу. Оскільки відкрити сейф йому не вдалося, Баранов узяв у молочному відділі залишену там у шухляді столу купюру вартістю 50 грн. і вистрибнув на вулицю. Його затримали працівники міліції. *Кваліфікуйте дії Баранова.*

1. Аудиторні завдання:

Вирішіть задачу:

Задача № 1: Денисенко, засуджена за викрадення майна, була умовно-достроково звільнена на 2 роки 4 місяці. Під час іспитового строку Денисенко зайшла до універмагу, взяла з прилавка рулон тюлю вартістю 300 грн., поклавши його в господарську сумку, намагалась вийти з універмагу, але була затримана. *Кваліфікуйте дії Денисенко.*

Задача № 2: Шофер Хоренко одержав для державного будівництва за накладною 3 т. цементу. Перевозячи його, Хоренко разом з вантажником Юхном викрали 1230 кг цементу. *Кваліфікуйте дії Хоренко та Юхна.*

Задача № 3: Домовившись вчинити крадіжку шоколаду і вина з приватного продовольчого магазину, Митяєв, Узвар і Калінін розподілили між собою обов'язки так: Митяєв проник у магазин і передав шоколад і вино Калініну, а в цей час Узвар стежив, чи немає небезпеки.

Всього вони викрали 115 плиток шоколаду "Чайка" і 20 пляшок вина "Біле міцне", а також плащ, який належав продавцю. *Кваліфікуйте дії Митяєва, Узвара та Калініна.*

Рекомендована література:

базова 12;17;18;20;22;24;26;29;31;32;43;

допоміжна 1;11;12;15;20;27;28;30;32;34.

4. КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тест по темі 1.1. Актуальні питання поняття та ознак злочину.

1. Стаття 11 КК України визначає, що злочин - це:

- а) визначене законом України суспільне небезпечне діяння, яке посягає на права та законні інтереси особи;
- б) суспільне небезпечне діяння, передбачене виключно в кримінальному законі, яке вчинюється винно і є караним;
- в) передбачене КК суспільно небезпечне винне діяння, вчинене суб'єктом злочину.

2. Суспільна небезпечність діяння полягає в тому, що:

- а) діяння завдає матеріальної чи фізичної шкоди потерпілим;
- б) діяння заподіює реальну шкоду суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність;
- в) діяння завдає шкоди відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, або містить реальну загрозу заподіяння істотної шкоди.

3. Характер суспільної небезпечності означає:

- а) спрямованість діяння на певні суспільні відносини;
- б) що шкода від злочину може бути значною;
- в) що злочин є особливо небезпечним.

4. Ступінь суспільної небезпеки означає:

- а) що діяння передбачене у кримінальному законі;
- б) розмір заподіяної шкоди;
- в) що злочин одночасно пошкоджує два і більше об'єктів посягання.

5. Термін «без дія» означає:

- а) що особа, яка вчиняє злочин, не передбачає шкідливість своєї поведінки;
- б) утримання особи від покладених на неї обов'язків при можливості їх виконати;
- в) утримання особи від будь-яких дій, які вона могла виконати.

6. Поняття «діяння» охоплює:

- а) дію і бездіяльність;
- б) дію, бездіяльність, наслідки;
- в) дію, бездіяльність, наслідки, причинний зв'язок.

7. Злочином є тільки передбачене законом про кримінальну відповідальність:

- а) умисне діяння особи;
- б) винне діяння особи;
- в) будь-яке діяння особи.

8. Караність злочину означає:

- а) що за це покарання може бути призначене покарання;
- б) що покарання призначається обов'язково;
- в) що покаранню підлягають лише осудні особи.

9. Малозначним діяння буде визнане тоді:

- а) коли воно не заподіяло істотної шкоди фізичним та юридичним особам, суспільству, державі;
- б) коли істотна шкода не заподіяна і не могла бути заподіяна;
- в) коли шкода, яка могла бути заподіяна, не сталася під впливом непереборної сили.

10. За ступенем суспільної небезпечності злочини поділяються на:

- а) нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі, злочини проти людей;
- б) малозначні, нетяжкі, тяжкі, особливо тяжкі;
- в) невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі, особливо тяжкі.

11. Згідно з ч. 2 ст. 11 КК України малозначність діяння означає:

- а) що діяння не є суспільне небезпечним взагалі;
- б) що діяння не є суспільне небезпечним у кримінально-правовому значенні;
- в) що відсутня така ознака злочину, як караність.

12. Протиправність діяння означає:

- а) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо за аналогією;
- б) що застосування закону про кримінальну відповідальність неможливо по відношенню до осіб, які мають дипломатичний імунітет;

в) що застосування закону про кримінальну відповідальність можливо тільки у випадках, спеціально передбачених у КК України.

13. Наренко обіцяв Гончарук зареєструвати шлюб. Після того як вони подали відповідну заяву до ЗАГСУ, Наренко вступив з Гончарук у статеві стосунки, а згодом реєструвати шлюб відмовився.

Чи можна вважати, що Наренко вчинив злочин?

- а) так;
- б) ні;
- в) так, у випадку вагітності Гончарук.

14. Під час роботи в радіомайстерні Макаренко випадково доторкнувся до паяльника, з яким тільки-но працював Ховрашка. Від несподіваного опіку та болю Макаренко різко відсмикнув руку і наніс ліктем удар в око Дримаренку, який сидів позаду. Внаслідок травми Дримаренко втратив зір на одне око.

Чи є дії Макаренка злочином?

- а) так, бо спричинив тяжку шкоду здоров'ю;
- б) ні, бо відсутня така ознака, як караність;
- в) ні бо відсутня така ознака, як винність.

15. Барчука притягли до кримінальної відповідальності за співучасть в умисному вбивстві. Суд не встановив його причетності до вбивства, але визнав його винним у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 384 «Завідомо неправдиві показання», бо Барчук давав завідомо неправдиві показання підчас попереднього розслідування і тільки під час судового розгляду сказав правду.

Чи є дії Барчука кримінальне протиправними?

- а) так, він повинен нести кримінальну відповідальність за ч. 1 ст. 384 КК;
- б) ні, бо потім Барчук поміняв свої показання на правдиві;
- в) ні, бо кримінальна відповідальність підозрюваного та обвинувачуваного за завідомо неправдиві показання не передбачена.

16. Дягун, погрожуючи складним ножем, хотів забрати у перехожого громадянина гаманець, де був жетон на проїзд в метро, 2 монети номіналом 5 і 25 копійок та декілька квитанцій про сплату комунальних послуг, але був затриманий нарядом міліції.

Чи підпадають дії Дягуна під ч. 2 ст. 11 КК?

- а) так у зв'язку з малозначністю шкоди дії Дягуна не злочин;
- б) ні, бо істотна шкода правоохоронюваним інтересам могла бути заподіяна;
- в) ні, бо дія ч. 2 ст. 11 розповсюджується тільки на ті випадки, коли завдано реальної шкоди.

17. Гаркавенко, при порушенні правил дорожнього руху, збив пішохода, який загинув на місці пригоди. Суд призначив Гарісавенку покарання у виді 6 років позбавлення волі згідно з ч. 2ст. 286 КК

До якої категорії віднести злочин, який вчинив Гаркавенко?

- а) середньої тяжкості;
- б) тяжкий;
- в) особливо тяжкий.

18. Злочин, передбачений ст. 185 КК «Крадіжка», відмінний від злочину, передбаченого ст. 119 КК «Вбивство з необережності»:

- а) характером суспільної небезпеки;
- б) ступенем суспільної небезпеки;
- в) характером та тяжкістю завданої шкоди.

19. Дільничний інспектор Оніпка прийняв рішення про відмову в порушенні кримінальної справи на підставі ч. 2ст. 11 КК, у відношенні до 10-річного Іваненка, який вчинив крадіжку чужого майна.

Чи законне рішення Оніпка?

- а) так, бо малолітство винного свідчить про мало значимість дії;
- б) ні, бо діяння Іваненка є суспільне небезпечним;
- в) ні, бо підставою рішення повинна бути відсутність ознак суб'єкта злочину.

20. Президент України видав Указ про встановлення кримінальної відповідальності за образу працівника правоохоронного органу. Чи можна вважати тепер такі дії злочином?

- а) так, бо діяння набуло такої ознаки, як протиправність;
- б) так, але за умови підтвердження Указу Верховною Радою України;
- в) ні, бо діяння як злочин визначається тільки законом України.

Тест по темі 1.2. Актуальні питання складу злочину

1. Що таке склад злочину?

- а) це сукупність ознак, за допомогою яких можна злочин відрізнити від інших правопорушень;
- б) це суспільне небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом, є винним і караним;
- в) це сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільне небезпечне діяння як злочин.

2. Назвіть підстави кримінальної відповідальності:

- а) кримінальній відповідальності підлягає особа, яка вчинила протиправне діяння;

б) кримінальній відповідальності підлягає особа, в діях якої є склад злочину;

в) кримінальній відповідальності підлягає особа, яка вчинила умисно чи необережно будь-яке протиправне діяння.

3. Яке співвідношення між злочином і складом злочину?

а) поняття злочин характеризує соціальну сутність кримінально-карного діяння, а склад злочину розкриває його юридичну структуру, його необхідні властивості;

б) поняття злочин і склад злочину - тотожні, бо характеризують діяння, яке об'єктивно має властивість суспільної небезпеки;

в) злочин - це скоєне в реальному житті суспільне небезпечне, винне, протиправне і карне діяння, а склад злочину - це процесуальна форма закріплення злочину.

4. Вкажіть види складів злочинів за ступенем суспільної небезпечності.

а) формальний склад, основний склад;

б) основний, кваліфікований, матеріальний;

в) основний, кваліфікований, особливо кваліфікований, з пом'якшуючими обставинами.

5. Вкажіть види складів злочинів за конструкцією:

а) основні, кваліфіковані, формальні;

б) матеріальні, прості, складні;

в) матеріальні, формальні, усічені.

6. Залежно від способу описування в законі склади злочинів поділяються на:

а) прості, складні, альтернативні;

б) прості, особливі, факультативні;

в) прості, тяжкі, особливо тяжкі.

7. Злочин з матеріальним складом має місце тоді:

а) коли обов'язково настали суспільне небезпечні наслідки;

б) коли створена можливість настання суспільне небезпечних наслідків;

в) коли суспільне небезпечні наслідки, що настали, є тяжкими.

8. Злочин з усіченим складом має місце:

а) коли пропущена хоча б одна стадія попередньої злочинної діяльності (приготування або замах);

б) коли наслідки не настали, незважаючи на те, що винний зробив все від нього залежне для їх настання;

в) коли стадія приготування або незакінченого замаху законом визнається закінченим злочином.

9. Що таке кваліфікація злочину?

- а) це застосування кримінально-правової норми;
- б) це встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу злочину, передбаченого кримінально-правовою нормою;
- в) це винесення обвинувального вироку і реалізація покарання у відповідній виправно-трудовай установі.

10. Що таке формула кваліфікації¹?

- а) стаття Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню;
- б) правила, за якими потрібно притягати особу до кримінальної відповідальності;
- в) сукупність цифрових і буквених позначень, які містять вказівку на кримінально-правові норми, що підлягають застосуванню.

11. 14-річний Салій таємно викрав чуже майно на суму 300 гривень. Щоб встановити, чи є в діях Салія склад злочину, що передбачає відповідальність за таємне викрадення чужого майна, потрібно звернутись:

- а) до норми Загальної частини КК;
- б) до диспозиції Особливої частини КК;
- в) до норми Загальної та диспозиції Особливої частин КК України.

12. У відповідь на скаргу Радченка про відмову квартиронаймачами сплатити обумовлену суму за 6-місячне проживання дільничний інспектор зазначив, що відповідно до ч. 1ст. 2 КК України підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину. Яку функцію в даному випадку виконує склад злочину?

- а) фундаментальну;
- б) процесуальну;
- в) розмежувальну.

13. На рівні загального поняття про склад злочину спосіб як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1. ст. 185 КК «Таємне викрадення чужого майна», належить до категорії:

- а) обов'язкових ознак;
- б) факультативних;
- в) кваліфікуючих ознак.

14. Шевчук був затриманий під час спроби заволодіти чужим майном, з застосуванням вогнепальної зброї. Слідчий кваліфікував його дії як закінчений злочин, передбачений ч. 1ст. 187 КК «Розбій», посилаючись на те, що розбій вважається закінченим злочиним з

моменту нападу, і те, що Шевчук не встиг заволодіти майном, на кваліфікацію не впливає. Чи правильне рішення прийняв слідчий?

- а) так, розбій - злочин з усіченим складом;
- б) ні, розбій - злочин з матеріальним складом;
- в) ні, розбій - злочин з формальним складом.

15. Сорока тривалий час не працював і не мав засобів до існування. Щоб купити продукти, він вкрав у сусіда велосипед, який продав за 50 гривень. Дії Сороки були кваліфіковані за ч. 1 ст. 185 КК. Залежно від ступеня суспільної небезпеки, до якого виду належить цей склад злочину?

- а) основний;
- б) кваліфікований;
- в) з пом'якшуючими обставинами.

16. Бутько під час керування автомобілем вчинив наїзд на пішохода, який помер на місці пригоди. Під час слідства з'ясувалось, що ДТП сталась через прихований технічний брак гальмівної системи автомобіля, допущений при виробництві автомобіля. Який елемент складу злочину, передбаченого ч. 2ст. 286 КК «Порушення правил безпеки руху...», відсутній?

- а) об'єкт;
- б) об'єктивна сторона;
- в) суб'єктивна сторона.

17. Ч. 1 ст. 310 КК передбачає кримінальну відповідальність за «Незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель». Залежно від способу описування в законі, до якого виду віднесено цей склад злочину?

- а) простий;
- б) складний;
- в) кваліфікований.

18. Бондарю було пред'явлено обвинувачення в скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 129 КК. Диспозиція цієї норми передбачає відповідальність за погрозу вбивством, якщо були реальні підстави побоюватись здійснення цієї погрози. Визначить, які ознаки об'єктивної сторони злочину є обов'язковими?

- а) діяння;
- б) діяння, обстановка;
- в) діяння, наслідки, причинний зв'язок.

19. Науковий співробітник Геращенко надрукував у газеті «Урядовий кур'єр» рекомендації щодо кваліфікації окремих злочинних проявів у сфері оподаткування. Стаття містила аналіз

найбільш поширених помилок, які допускали судді та слідчі при кваліфікації таких діянь. До якого виду кваліфікації можна віднести ці рекомендації:

- а) офіційна кваліфікація;
- б) неофіційна кваліфікація;
- в) матеріальна кваліфікація.

20. Для того, щоб відмежувати таємне викрадення чужого майна (ч. 1 ст. 185 КК) від відкритого викрадення чужого майна, (ч. 1 ст. 186 КК) потрібно скористатись:

- а) поняттям злочину;
- б) поняттям складу злочину;
- в) поняттям кримінальної відповідальності.

Тест по темі 2.1. Актуальні проблеми злочинів проти життя та здоров'я особи.

1. Назвіть ознаку, за якою тілесне ушкодження визнається середньої тяжкості:

- а) значна стійка втрата працездатності менш ніж на одну третину;
- б) заподіяння сильного фізичного болю шляхом нанесенню побоїв, мучення чи іншими насильницькими діями;
- в) втрата функцій будь-якого органу

2. Умисне вбивство (ч. 1 ст. 115 КК) від тяжких тілесних ушкоджень, що потягли за собою смерть потерпілого (ч. 2ст. 121 КК), можна відмежувати:

- а) за суб'єктом злочину;
- б) за способом вчинення;
- в) за формою вини.

3. В якому випадку має місце незаконна лікувальна діяльність (ст. 138 КК)?

- а) особа здійснила хоча б одну спробу незаконного лікування;
- б) незаконне лікування мало місце відносно трьох або більше осіб;
- в) незаконне лікування спричинило тяжкі наслідки для хворого.

4. З ревнощів, Приходько побив свою жінку. Це призвело до переривання тримісячної вагітності. Про те, що жінка вагітна, Приходько не знав. Розлад здоров'я жінки становив 15 днів. Як кваліфікувати дії Приходька?

- а) тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК);
- б) середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч 1 ст. 122 КК);
- в) легкі тілесні ушкодження, що спричинили короточасний розлад здоров'я (ч. 2 ст. 125 КК).

5. Жартома, Великий декілька разів сильно стиснув долоню Бродського, що призвело до перелому двох хрящів кінцівки. Судово-медична експертиза віднесла ушкодження до категорії легких, що спричинили короткостроковий розпад здоров'я.

Кваліфікуйте дії винного:

- а) побої та мордування (ч. 1 ст. 126 КК);
- б) катування (ч. 1 ст. 127 КК);
- в) кримінальна відповідальність за такі дії не передбачена.

6. З метою затримання Когут, яка знала, що хворіє на СНІД, і займалась проституцією, оперуповноважений Зибін відправив до неї свого помічника Фомина. Той домовився з Когут про надання сексуальних послуг за винагороду і передав їй гроші, після чого її затримали. Кваліфікуйте дії Когут:

- а) замах на зараження вірусом СНІД (ст. 15 КК, ч. 1 ст. 130 КК);
- б) закінчений злочин зараження вірусом СНІДу (ч. 1 ст. 130 КК);
- в) склад злочину, передбачений ст. 130 КК, в діях Когут відсутній.

7. Під час сварки Панкратов наніс поранення Шелесту. Лезо ножа сковзнуло по поверхні живота, що призвело до порушення цілісності черевної стінки без пошкодження внутрішніх органів, але з небезпекою їх інфікування. Поранення потягло розлад здоров'я протягом 25 днів. Як кваліфікувати дії Панкратова?

- а) середньої тяжкості тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК);
- б) тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 121 КК);
- в) замах на тяжке тілесне ушкодження (ч. 1 ст. 15 КК, ч. 1 ст. 121 КК).

8. Чи буде нести кримінальну відповідальність за незаконну лікувальну діяльність (ст. 138 КК) особа, яка без спеціального дозволу та належної медичної освіти встановлювала діагноз та призначала лікування гомеопатичними засобами. Після лікування близько 60 пацієнтів отримали розлад травлення, що призвело до короткочасного розладу здоров'я.

- а) так, бо постраждало багато людей;
- б) ні, відсутні обов'язкові наслідки;
- в) відповідальність за умисне спричинення легких тілесних ушкоджень, що спричинили короткочасний розлад здоров'я (ч. 2 ст. 125 КК).

9. Непричетний до аварії Тишков не надав допомогу потерпілому в ДТП, яке вночі виявив на дорозі, і не повідомив про нього нікому. Через несвоєчасність надання медичної допомоги потерпілий помер. Тишков мав можливість: або доставити його до лікарні, або повідомити про аварію. Як потрібно кваліфікувати дії Тишкова?

а) залишення в небезпеці, якщо це спричинило смерть особи (ч. 3 ст. 135 КК);

б) ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, якщо це спричинило смерть потерпілого (ч. 3 ст. 136 КК);

в) вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК).

10. У 15-річного Краткова за його письмовою згодою була вилучена нирка і пересаджена його брату, який потребував операції. Обидва брати залишились живими, видужали після тривалого реабілітаційного періоду. Як кваліфікувати дії хірурга, що проводив операцію?

а) він порушив встановлений законом порядок трансплантації органів і тканин людини (ч. 1 ст. 143 КК);

б) насильницьке донорство (ч. 1 ст. 144 КК);

в) незаконне проведення дослідів над людиною (ст. 142 КК).

Тест по темі 2.2. Актуальні проблеми злочинів проти власності.

1. Які види викрадення чужого майна передбачені в КК?

а) грабіж (ст. 186 КК), вимагання (ст. 189 КК), розбій (ст. 187 КК). крадіжка (ст. 185 КК);

б) привласнення (ст. 191 КК), розтрата (ст. 191 КК), вимагання (ст. 189 КК), розбій (ст. 187 КК);

в) грабіж (ст. 186 КК), розбій (ст. 187 КК), крадіжка (ст. 185 КК).

2. Ломов напав на громадянина Сулейманова і відібрав гаманець. Внаслідок цього Сулейманову заподіяні легкі тілесні ушкодження. Через 5 днів потерпілий був виписаний з лікарні. Кваліфікуйте дії Ломова:

а) він вчинив розбій (ч. 1 ст. 187 КК);

б) він вчинив грабіж (ч. 2 ст. 186 КК);

в) він вчинив грабіж (ч. 2 ст. 186 КК) і заподіяв умисне легке тілесне ушкодження (ч. 2 ст. 125 КК).

3. Єгоров таємно проник на територію мотоциклетного заводу з метою викрасти мотоцикл. Зв'язавши сторожа, він викрав мотоцикл. Як слід кваліфікувати дії Єгорова:

а) дії Єгорова слід кваліфікувати як грабіж (ч. 3 ст. 186 КК);

б) дії Єгорова слід кваліфікувати як розбій (ч. 3 ст. 187 КК);

в) дії Єгорова слід кваліфікувати як незаконне заволодіння транспортним засобом (ч. 2 ст. 289 КК).

4. Під час вчинення крадіжки потерпілому Р. була заподіяна матеріальна шкода на суму 2000 грн. Як визнається значна шкода для потерпілого при крадіжці (ч. 3 ст. 185 КК)?

а) визнається із врахуванням матеріального становища потерпілого та якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

б) визнається, якщо йому спричинені збитки на суму від ста до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або із врахуванням матеріального становища потерпілого;

в) визнається із врахуванням тільки матеріального становища потерпілого.

5. Під час вчинення грабежу потерпілому С. була заподіяна матеріальна шкода у великому розмірі. Який розмір великої шкоди визначений в КК?

а) вартість викраденого майна повинна в двісті і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

б) вартість викраденого майна повинна в двісті п'ятдесят і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

в) вартість викраденого майна повинна в триста і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

6. Під час вчинення шахрайства потерпілій А. була заподіяна матеріальна шкода в особливо великому розмірі. Який розмір особливо великої шкоди при шахрайстві (ч. 4 ст. 190 КК) передбачений КК?

а) вартість викраденого майна повинна в шістсот і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

б) вартість викраденого майна повинна в п'ятсот і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину;

в) вартість викраденого майна повинна в тисячу і більше разів перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян на момент вчинення злочину.

7. Коли крадіжка (ст. 185 КК) вважається закінченим злочином?

а) з моменту переходу чужого майка у володіння винного або з моменту отримання ним права розпоряджатися таким майном:

б) коли винна особа отримала реальну можливість розпоряджатися чи користуватися ним;

в) з моменту переходу чужого майна у володіння винного

8. Що є предметом привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї (ст. 193 КК)?

а) чуже майно, що знайдене, або випадково опинилося у особи;

б) чуже майно, що має особливу історичну, наукову, художню, культурну цінність;

в) чуже майно, що знайдене, або випадково опинилося у особи та має особливу історичну, наукову, художню, культурну цінність або є скарбом.

9. Під час вчинення Потаповим розбою потерпілому Ромаську була заподіяна смерть через необережність. Дайте кримінально-правову оцінку діям винної особи:

а) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК) і вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК);

б) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК);

в) дії Потапова слід кваліфікувати як розбій (ч. 1 ст. 187 КК) і вбивство через необережність (ч. 1 ст. 119 КК).

10. Що слід розуміти під насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи під час розбою (ст. 187 КК)?

а) слід розуміти заподіяння їй тілесних ушкоджень, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння;

б) слід розуміти заподіяння їй легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, а також інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння;

в) слід розуміти заподіяння їй легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження.

11. При вчиненні якого злочину суб'єктом не може бути особа, яка досягла 14-річного віку?

а) грабіж (ст. 186 КК);

б) шахрайство (ст. 190 КК);

в) умисне знищення майна, вчинене шляхом підпалу (ч. 2 ст. 194 КК).

12. Попов, знаходячись у відділі чоловічого одягу універмагу і скориставшись тим, що продавець була зайнята прийманням товару, на очах у покупців взяв з прилавка костюм і вийшов з відділу. З

викраденим він був затриманий на зупинці тролейбуса. Кваліфікуйте дії Попова:

- а) він вчинив крадіжку (ст. 185 КК);
- б) він вчинив грабіж (ст. 186 КК);
- в) він вчинив крадіжку з проникненням у приміщення (ч. 3 ст. 185 КК).

13. Горін, працюючи робочим бази «Культтовари», з метою вчинення викрадення, перед закінченням роботи бази заховався у підсобному приміщенні. У нічний час він викрав золоті годинники та інші цінні речі загальною вартістю 8700 гривень. Злочинця побачив сторож і намагався його затримати. Після попереджувального пострілу Горін, тримаючи викрадене, підбіг до сторожа, збив його з ніг, заподіявши середньої тяжкості тілесні ушкодження, після чого зник. Кваліфікуйте дії Горіна:

- а) він вчинив два злочини: крадіжку (ч. 4 ст. 185 КК) та заподіяв умисно тяжкі тілесні ушкодження (ч. 1 ст. 122 КК);
- б) він вчинив крадіжку (ч. 4 ст. 185 КК) та розбій (ч. 4 ст. 187 КК);
- в) він вчинив розбій із заволодінням майном у великому розмірі (ч. 4 ст. 187 КК).

14. Рогов погрожував Потаповій розголошенням того, що вона фотографується для еротичного журналу, якщо остання не поверне гроші, які він дав їй в борг, але вона відмовилася їх повернути. Після цього Рогов став вимагати ці гроші від знайомої Потапової - Ляшко, погрожуючи їй ножем. Дайте кримінально-правову оцінку діям винної особи:

- а) Рогов вчинив два злочини: вимагання (ч. 1 ст. 189 КК) та примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ч. 1 ст. 355 КК);
- б) Рогов вчинив два вимагання (ч. 2 ст. 189 КК);
- в) Рогов вчинив вимагання (ч. 1 ст. 189 КК).

15. Бондар, працюючи складальником НВП «Маяк», вирішив викрасти радіоприймач. З цією метою він протягом місяця кілька разів проносив через прохідну окремі деталі радіоприймача. При спробі винести корпус Бондар був затриманий працівниками охорони заводу на прохідній. Кваліфікуйте дії Бондаря:

- а) Бондар вчинив замах на крадіжку (ч. 2 ст. 15 КК і ч. 1 ст. 185 КК);
- б) Бондар вчинив декілька злочинів, які будуть кваліфіковані як крадіжка, вчинена повторно (ч. 2 ст. 185 КК) та замах на крадіжку, вчинену повторно (ч. 2 ст. 15 КК і ч. 2 ст. 185 КК);
- в) Бондар вчинив крадіжку з проникненням (ч. 3 ст. 185 КК).

16. Раніше судимий за розбій Морозов в нічний час, розбивши вікно, проник у підсобне приміщення магазину з метою крадіжки. Оглянувши приміщення, Морозов грошей не знайшов і, залишивши приміщення, прихопив з собою лише пляшку горілки вартістю 7 гривень. Кваліфікуйте дії Морозова:

а) його дії слід кваліфікувати як дрібне розкрадання державного чи колективного майна (ч. 1 ст. 51 КпАП);

б) його дії слід кваліфікувати як крадіжка з проникненням (ч. 3 ст. 185 КК);

в) його дії слід кваліфікувати як крадіжка (ч. 1 ст. 185 КК).

17. Розін та Плаксій зустріли на пероні залізничного вокзалу Зотова, який вантажив у вагон поїзда Одеса – Москва 10 ящиків з відеомагнітофонами. Погрожуючи пістолетом, вони забрали у Зотова 2 відеомагнітофони, пообіцявши повернути їх наступного дня, якщо останній сплатить їм 400 грн., а при відмові виконати вимогу, не повернуть їх. Наступного дня Зотов передав Розіну та Плаксію необхідну суму, але відеомагнітофонів не одержав, оскільки їх продали, а гроші поділили. Кваліфікуйте дії Розіна та Плаксія:

а) вони вчинили розбій (ч. 2 ст. 187 КК) та шахрайство (ч. 2 ст. 190 КК);

б) вони вчинили вимагання (ч. 2 ст. 189 КК);

в) вони вчинили вимагання (ч. 2 ст. 189 КК) та розбій (ч. 2 ст. 187 КК).

18. Петренко знав, що філіал банку відправляє щомісяця в центральний офіс банку 750 тисяч гривень. Коли інкасаторська машина під'їхала до банку, він підскочив до інкасаторів і, погрожуючи пістолетом, поставив вимогу віддати гроші. Інкасатор відповів, що грошей він не одержав. Тоді Петренко вихопив невелику сумку, в якій виявилось 15 грн., і втік. Кваліфікуйте дії особи:

а) його дії слід кваліфікувати як грабіж (ч. 5 ст. 186 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК);

б) його дії слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК);

в) його дії слід кваліфікувати як розбій (ч. 4 ст. 187 КК), розбій (ч. 2 ст. 187 КК) та незаконне носіння вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 263 КК).

19. Водій Доронін на підставі товарно-транспортної накладної перевозив зерно з поля у сховище. Під час виконання одного з перевезень він викрав сільськогосподарську продукцію на суму 1050 гривень. Кваліфікуйте дії Дороніна:

- а) він вчинив крадіжку (ч. 1 ст. 185 КК);
- б) він вчинив привласнення (ч. 1 ст. 191 КК);
- в) він заволодів майном шляхом зловживання своїм службовим становищем (ч. 2 ст. 191 КК).

ПРАКТИЧНІ ЗАДАЧІ:

Задача № 1: Слюсаря Бабенка було звинувачено в тому, що він відімкнув сейф у кабінеті заступника директора фабрики і таємно привласнив 12 грн., які належали підприємству. При цьому він залишив у сейфі інші гроші на загальну суму 1968 грн. Як потім стало відомо, 12 грн. йому не вистачало для придбання квитка до кінопалацу.

Чи можна притягти Бабенка до кримінальної відповідальності?

Задача № 2: Воронцов, будучи слюсарем станції Абдуліно, під час огляду потяга зірвав пломбу з товарного вагону і проник до нього з метою крадіжки. Він встигнув взяти 10 блоків цигарок, але побачивши складача потягів Саричева, який наближався до вагону, Воронцов вистрибнув з вагону і намагався зникнути, але був затриманий. Суд кримінальне провадження стосовно Воронова, звинувачуваного у крадіжці, закрит на підставі ч.2 ст.11 КК України.

Чи правильним є рішення суду?

Задача № 3: Відбуваючи покарання у вигляді позбавлення волі у виправній колонії для осіб, що вчинили злочини з необережності, Володін кілька разів самовільно залишав її, щоб відвідати сім'ю, яка проживала у сусідньому селі. Коли одного разу після двогодинної відсутності Володін повернувся до колонії, його затримав вартовий. Володіна засуджено за втечу з місця позбавлення волі за ст. 393 КК України. У вирокі суд зазначив, що Володін вчинив втечу з місця позбавлення волі не з метою ухилення від відбування покарання, а щоб побачитися з дітьми і дружиною. Вважаючи свої дії незлочинними, Володін подав апеляцію на вирок.

Яке рішення має прийняти апеляційний суд?

Задача № 4: 17-річний Петренко, маючи намір викрасти мобільний телефон, а потім його продати, знаходячись на вулиці Гоголя у м. Черкаси приблизно о 17 годині, підбіг до жінки, яка йшла разом із подругою, та вихопив у неї з рук мобільний телефон вартістю 4500 гривень. Після цього Петренко втік у невідомому напрямку.

Як кваліфікувати дії Петренка?

Задача № 5: В ресторані громадянин Лялін влаштував сварку зі своїм сусідом по столу, наніс йому образу, потім вдарив стільцем. Після цього Лялін перевернув стійку буфету й перекинув декілька столиків. При наближенні працівників міліції він намагався зникнути, але був затриманий. Доставлений до відділу міліції Лялін заявив, що був п'яний і нічого не пам'ятає. Медичним оглядом встановлено, що Лялін перебував у стані сильного алкогольного сп'яніння.

Як за діючим законодавством вирішується питання про відповідальність за злочин, вчинений у стані сильного алкогольного сп'яніння? Чи виключає стан сильного алкогольного сп'яніння осудність особи? Як обґрунтовується в теорії кримінального права відповідальність за злочини, вчинені у стані фізіологічного сп'яніння? Чи підлягає кримінальній відповідальності Лялін?

Задача № 6: Під час бійки Огієнко вдарив Костюкова ножом у ліву частину грудної клітини. Після операції Костюков у лікарні помер. Слідством встановлено, що жоден із життєво важливих органів не був ушкоджений. Смерть Костюкова сталася внаслідок асфіксії, спричиненої після-наркозним блюванням.

Вирішіть питання про притягнення Огієнка до кримінальної відповідальності? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 7: Соснін придбав у мисливському магазині рушницю та вирішив її випробувати. Пізньої ночі він вийшов на ганок свого будинку й тричі вистрелив у бік заболоченого лісу. Одним із пострілів було вбито сусідку Рубко, що тікала до лісу від свого чоловіка, який хотів її побити.

Чи повинен Соснін відповідати за смерть потерпілої Рубко?

Задача № 8: Вакуленко була знайома з пенсіонеркою Злотою та знала, що в неї вдома зберігається багато ювелірних виробів із золота. Вакуленко, домовившись із Зарубейком, своїм співмешканцем, вирішила заволодіти цим майном. Здійснюючи задумане, вони винайняли на декілька днів кімнату в будинку Златої. Уранці Зарубейко, коли Вакуленко не було вдома, напав на господарку будинку й за допомогою мотузки, яку заздалегідь припасла Вакуленко, задушив Злату, забрав ювелірні вироби на суму 5000 грн. Зарубейко залишив будинок і зустрів Вакуленко, яка чекала на нього в умовленому місці для виїзду з селища. Але незабаром працівники міліції затримали їх з викраденим.

Вирішіть питання про притягнення до кримінальної відповідальності Вакуленко та Зарубейка.

Задача № 9: До Леонова, який ремонтував власний автомобіль, підійшли Лузан та Березняк і запитали, чи не купить він у них за ціною вдвічі нижчою ніж в магазині, колеса для автомобіля. Леонов погодився.

Лузан та Березняк на сусідній вулиці вночі зняли четверо коліс з автомобіля Осипова, а наступного дня принесли їх Леонову, одержавши обумовлену суму грошей. Про те, що колеса крадені Леонов не знав.

Вирішить питання про відповідальність Леонова, Лузана та Березняка? Кваліфікуйте дії злочинців.

Варіант 2: коли Лузан та Березняк запропонували Леонову придбати колеса, вони повідомили останньому, що ці колеса викрадуть у Осипова. На що Леонов погодився.

Задача № 10: Федорченко у складі групи за попередньою змовою вчинив крадіжку. Після закінчення досудового слідства набрав чинності закон про амністію, що поширювався на Федорченка і передбачав звільнення його від кримінальної відповідальності. Через два тижні після звільнення від кримінальної відповідальності він таємно викрав в універмазі чоловіче пальто, вартість якого становила 1260 грн.

Чи мала місце в діях Федорченка множинність злочинів? Яке кримінально-правове значення має для вирішення цього питання закон про амністію? Дії Федорченка кваліфікуйте.

Варіант 2: Федорченко вчинив крадіжку пальта після набрання чинності закону про амністію, але до прийняття рішення про звільнення його від кримінальної відповідальності.

Задача № 11: У приміщенні диспетчерської гаража між Поповим, Щипіним та Товстим виникла суперечка. Коли Щипін і Товстий почали бити Попова, він схопив металеву заготовку (7 кг) і з метою вбивства обох наніс нею Щипіну удар по голові, а коли той упав, двічі вдарив по голові Товстого. Від одержаних травм Щипін і Товстий померли на місці події.

Ознайомтеся з пунктами 1 та 13 ч. 2 ст. 115 КК України, а також з пунктами 5 та 17 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2. Скільки злочинів вчинив Попов та кваліфікуйте його дії?

Варіант 2: Під час нанесення удару Щипін відхилився, і заготовка ковзнула по голові, внаслідок чого він упав, втратив свідомість, але залишився живим. Спричиненими діями Щипіну було нанесено тяжкі тілесні ушкодження.

Задача № 12: Малахов, маючи неприязні стосунки зі своєю дружиною, підмовив Петрова, щоб той її вбив, коли Малахов буде у відрядженні. За це Малахов заплатив Петрову 5000 грн. З метою вбивства дружини Малахова, Петров купив пістолет «ТТ», та коли Малахов поїхав у відрядження, прийшов до нього додому. В квартирі була дружина Малахова, яку Петров намагався вбити, але вона стала прохати Петрова,

щоб він її не вбивав. Петров її пожалів і не став вбивати, після чого пішов з квартири Малахова. Йдучи додому, Петров викинув пістолет на смітник, а Малахов був впевнений в тому, що Петров реалізує його злочинний намір.

Вирішить питання про відповідальність Малахова та Петрова та кваліфікуйте їх дії.

Задача № 13: Федорова була засуджена за ч. 1 ст. 140 КК до обмеження волі на строк два роки з позбавленням права займатися медичною практикою на строк три роки.

У своїй апеляції адвокат засудженої просив виключити з вироку покарання у виді позбавлення права займатися певною діяльністю (медичною практикою), оскільки поряд із обмеженням волі воно передбачене в санкції ч. 1 ст. 140 КК як альтернативне основне покарання і суд не мав права призначати за один злочин обидва покарання одночасно.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 14: При засудженні Філатової за ст. 128 КК України суд врахував, що вона здійснила злочин уперше, перебуває на 5-му місяці вагітності, добровільно відшкодувала потерпілій кошти на лікування. Тому застосував до неї ч. 1 ст. 69 КК України, призначивши їй замість покарання, вказаного в санкції ст. 128 КК України, інше, більш м'яке основне покарання – штраф.

Чи мав право суд застосувати в такому випадку ст. 69 КК України? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 15: Кравчук, не маючи права на керування транспортними засобами, в нетверезому стані керував мотоциклом. На повороті він не впорався з кермом і наїхав на залізобетонну опору, що призвело до загибелі пасажирів Іщенко. За цей злочин його було засуджено за ч. 2 ст. 286 КК до позбавлення волі на строк п'ять років з позбавленням права керувати транспортними засобами на строк два роки.

Вважаючи, що додаткове покарання призначене йому безпідставно, оскільки він і так не мав права на керування транспортними засобами, Кравчук подав апеляцію, в якій просив апеляційний суд виключити з вироку додаткове покарання.

Чи підлягає апеляція задоволенню? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 16: Черкашин був засуджений за ч.1 ст.121 КК України до 6 років позбавлення волі. Після відбуття 3 років він здійснив розбійний напад, за що був засуджений за ч. 2 ст.187 КК України до 10 років позбавлення волі. На підставі ст.71 КК суд поглинув невідбуту частину

покарання за першим вироком і остаточно призначив за сукупністю вироків покарання – 10 років позбавлення волі.

Чи правильно призначено покарання за сукупністю вироків? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 17: Галкін в день свого народження (йому виповнилося 18 років), перебуваючи в стані сп'яніння зґвалтував Сасенко та після того, як вона сказала, що повідомить правоохоронним органам про злочин, вчинений Галкіним, умисно позбавив її життя. Суд засудив Галкіна до довічного позбавлення волі за вчинення злочинів передбачених ч. 1 ст. 152 та п. 9 ч. 2 ст. 115 КК України.

Чи правильне рішення прийняв суд? Відповідь обґрунтуйте.

Задача № 18: Ревнуючи дружину, Корнієнко вирішив з нею розправитись. У себе на квартирі він облив її окропом, що спричинило опіки I—II ступеня, після чого завдав численних ударів гайковим ключем по голові. Від крику потерпілої прокинулись діти. Коли 15-річний Олег намагався умовити батька, той завдав йому кількох ударів тим самим ключем по голові, заподіявши поранення, від яких Олег помер у лікарні. Не бажаючи мати свідка, Корнієнко ключем завдав також кілька ударів по голові Миколі, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння. Побачивши, що дружина ворухнулась, Корнієнко завдав їй ще три удари гайковим ключем. Потерпілій були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження. Вважаючи всіх трьох убитими, Корнієнко викликав швидку допомогу, порізавши собі вену і симулюючи психічне захворювання.

Кваліфікуйте дії Корнієнка.

Задача № 19: Кочегар Швидко через неприязні стосунки зіштовхнув троюрідного брата Кизю в дренажний колодязь глибиною 18 м, де той утопився. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком і труп кинув у той самий колодязь. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами.

Кваліфікуйте дії Швидко.

Задача № 20: Між подружжям Тирникових склалися неприязні стосунки. Тирникова після чергової сварки вирішила вбити чоловіка. Для виконання задуманого вона залучила Шальнева, пообіцявши йому заплатити 9 тис. грн. Прийшовши додому з Шальневим пізно увечері, Тирникова пригостила його вином і дала йому сокиру. Нею Шальнев убив Тирникова, який спав.

Кваліфікуйте дії Тирникової та Шальнева.

Задача № 21: Працівник сільськогосподарського кооперативу Максимов самовільно залишив роботу і, взявши без дозволу коня, в особистих справах поїхав у сусіднє село. Лише наступного дня він з'явився на роботу, причому був у стані сп'яніння. В зв'язку з останньою обставиною бригадир сільськогосподарського кооперативу Семенов відсторонив Максимова від роботи. Взявши вдома мисливську рушницю 16-го калібру і зарядивши її патроном з крупним дробом, Максимов повернувся на ферму і з відстані 2 м вистрілив у Семенова. Від одержаного проникаючого поранення черевної порожнини Семенов через кілька годин помер у лікарні. В момент пострілу Семенов розмовляв у тамбурі ферми з Матушкіним, що стояв з ним поруч. Всередині приміщення знаходились інші люди.

Кваліфікуйте дії Максимова.

Задача № 22: У сім'ї Попових часто виникали сварки. При цьому Попов бив дружину, погрожував убити її й сина. Під час чергової сварки Попов, перебуваючи в стані сп'яніння, схопив пістолет і почав його перезаряджати. Злякавшись, дружина забігла в туалет та покликала туди сина. Попов вирішив убити їх обох. Він зробив спочатку два постріли в дружину і один у сина, а потім намагався покінчити життя самогубством, вистріливши в ліву частину грудей. Дружина була вбита, сину — заподіяно тяжке тілесне ушкодження, сам Попов одержав середньої тяжкості тілесне ушкодження.

Кваліфікуйте дії Попова.

Задача № 23: Раніше судимий за крадіжку чужого майна Баранов близько 24-ї години проник через відкриту ним квартиру до кооперативного магазину. Оскільки відкрити сейф йому не вдалося, Баранов узяв у молочному відділі залишену там у шухляді столу купюру вартістю 50 грн. і вистрибнув на вулицю. Його затримали працівники міліції.

Кваліфікуйте дії Баранова.

Задача № 24: Денисенко, засуджена за викрадення майна, була умовно-достроково звільнена на 2 роки 4 місяці. Під час іспитового строку Денисенко зайшла до універмагу, взяла з прилавка рулон тюлю вартістю 300 грн., поклавши його в господарську сумку, намагалась вийти з універмагу, але була затримана.

Кваліфікуйте дії Денисенко.

Задача № 25: Шофер Хоренко одержав для державного будівництва за накладною 3 т. цементу. Перевозячи його, Хоренко разом з вантажником Юхном викрали 1230 кг цементу.

Кваліфікуйте дії Хоренко та Юхна.

Задача № 26: Домовившись вчинити крадіжку шоколаду і вина з приватного продовольчого магазину, Митяєв, Узвар і Калінін розподілили між собою обов'язки так: Митяєв проник у магазин і передав шоколад і вино Калініну, а в цей час Узвар стежив, чи немає небезпеки. Всього вони викрали 115 плиток шоколаду "Чайка" і 20 пляшок вина "Біле міцне", а також плащ, який належав продавцю.

Кваліфікуйте дії Митяєва, Узвара та Калініна.

Задача № 27: Аніщенко, знаючи, що 15-річна школярка вела аморальний образ життя, демонстрував їй порнографічні зображення, а через кілька днів з її згоди вступив з нею в статеві зносини. Мати неповнолітньої пропонувала Аніщенко одружитися з її дочкою, дізнавшись про скоєне, але він відмовився, пояснивши, що в шлюб вступають з 17 років, і до вступу з ним у статеві відносини, вона вже була з іншими чоловіками.

Кваліфікуйте дії Аніщенка та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Задача № 28: Кох, працюючи патрульним поліції Білоцерківського міського управління внутрішніх справ, у стані алкогольного сп'яніння рухався на катері по річці Рось у районі дендропарку "Олександрія", що в м. Біла Церква, із швидкістю до 32 км/год. Пропливаючи поблизу пішохідного мосту, де купалося багато людей, він, не врахувавши обмеженої ширини й мілкості річки і знехтувавши запобіжними заходами, не знизив швидкість, внаслідок чого вчинив наїзд на неповнолітнього Баса, який був смертельно травмований обертовим гвинтом катера.

Кваліфікуйте дії Коха та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Задача № 29: Бульдозерист Кузьмук, переїжджаючи залізничну колію в невстановленому місці з опущеним ножом, якого він забув підняти, зсунув рейку на 20 см, про що нікому не повідомив. Потяг з вагонами, завантаженими вугіллям, зійшов з рейок і завалився. Машиніст і його помічник одержали середньої тяжкості та тяжке тілесні ушкодження.

Кваліфікуйте дії Кузьмука та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Задача № 30: 30 жовтня Зосімов, перебуваючи в нетверезому стані, на вулиці зустрів незнайому йому неповнолітню Зубко (стосовно віку якої помилявся, вважаючи, що їй не менше 18-ти років), відвів її в бік дороги, повалив на землю і, застосовуючи фізичне та психічне насильство, намагався згвалтувати. При цьому він розірвав на ній одяг, затулив рота рукою, бив, завдавши тілесних ушкоджень середньої тяжкості.

У зв'язку з активним опором потерпілої, довести свій злочинний намір до кінця Зосімов не зміг. Унаслідок замаху на зґвалтування у Зубко стався розлад нервової діяльності.

Кваліфікуйте дії Зосімова та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Задача № 31: Оводков, їдучи на закріпленому за ним вантажному автомобілі, під час руху заднім ходом з однієї вулиці на іншу не вжив усіх запобіжних заходів і наїхав на Матюшину, заподіявши їй легкого тілесного ушкодження. Внаслідок цього в останньої сталося запалення, некроз тканини правого стегна і сепсис, від якого вона через місяць померла у лікарні.

Кваліфікуйте дії Оводкова та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Задача № 32: Абдулаєв і Павловський запропонували неповнолітньому Пустовіту покататись на "іномарці". Компанія проникла в автомобіль "Фольксваген-Пасат", що належав Брежневу і стояв на вулиці Поліській у Києві, на якому всі проїхали до Борисполя, повернулись назад і поставили автомобіль на попереднє місце.

Кваліфікуйте дії Абдулаєва, Павловського, Пустовіта та дайте їм кримінально-правову характеристику.

Варіант. Ініціатором поїздки був Пустовіт.

Задача № 33: Хо́да був затриманий міліцією за жебрацтво. При затриманні в кишені джемпера виявлено пакетик з газети з 0,2 г гашишу. Хо́да пояснив, що придбав гашиш у хлопця на ім'я Гриша на базарі, щоб вжити його. Півроку тому в того ж Гриші купив приблизно таку ж кількість гашишу.

Кваліфікуйте дії Хо́ди та Гриші.

Задача № 34: Жуков, працюючи разом з неповнолітнім Хоменком, неодноразово пригощав його спиртним. Під час чергової випивки він запропонував Хоменку викурити цигарку з гашишем, а потім того ж вечора ще одну. Після цього він запропонував Хоменку разом убити робітника їхнього підприємства Савченка, який зняв з рахунку банку 5 тис. грн. для придбання імпоротної радіоапаратури. Вони обговорили план, який здійснили наступного дня: під час випивки завдали Савченку у різні частини тіла 59 ножових ударів — Жуков фінським, а Хоменко — кухонним ножом. Гроші поділили. Під час обшуку за місцем проживання Жукова було виявлено порошок білого кольору, який за висновком судово-хімічної експертизи є гашишем.

Кваліфікуйте дії Жукова та Хоменка.

Задача № 35: Гаврилюк шукав дикорослі коноплі, з яких виготовляв для власного споживання марихуану. Коли до нього звернувся Грінчак з проханням дати йому “покашкарити”, Гаврилюк пригостив його цигаркою з начинкою з марихуани, сказавши, що дає в борг ще три цигарки.

Кваліфікуйте дії Гаврилюка та Грінчака.

Задача № 36: Топчій у невстановленої слідством особи придбав на базарі 0,42 г ацетильованого опію, який привіз додому і вживав.

Кваліфікуйте дії Топчій.

Варіант 1. Топчій увів дозу ацетильованого опію своїй дружині, яка спала.

Варіант 2. Топчій придбав 0,15 г ацетильованого опію.

Задача № 37: Григорович, громадянин України, на території Казахстану в степу зібрав мішок стебел, листя та насіння коноплі, привіз їх у Чимкент, де через кілька днів з привезеного виготовив 175 г гашишу, 1,5 кг марихуани та 430 г сировини для виготовлення гашишу. Все це він привіз у Запоріжжя з метою збуту, але був затриманий.

Кваліфікуйте дії Григоровича.

Варіант. Григорович є громадянином Російської Федерації.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Загальної частини КК України.

Тема 1.1. Актуальні питання поняття та ознак злочину.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поняття кримінального правопорушення та злочину, їх співвідношення.
2. Класифікація кримінальних правопорушень.
3. Значення ч. 2 ст. 11 КК для поняття злочину.
4. Проблема вдосконалення поняття злочину в кримінальному праві.
5. Місце злочину в системі правопорушень. Критерії відмежування злочинів від інших правопорушень.
6. Класифікація злочинів залежно від їх тяжкості та її значення. Критерії класифікації проблема вдосконалення класифікації злочинів у чинному законодавстві.

Рекомендована література: базова **1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;**
допоміжна **1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.**

Тема 1.2. Актуальні питання складу злочину.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Назвіть ознаки складу злочину?
2. Що треба розуміти під кваліфікацією злочину?
3. Що таке формула кваліфікації злочину?
4. Яке значення має склад злочину для кваліфікації злочинів?
5. Що таке об'єкт злочину?
6. Які структурні елементи суспільних відносин вам відомі?
7. Які існують теорії об'єкта злочину?
8. Як класифікують об'єкти злочину "за вертикаллю" та "за горизонталлю"?
9. Що розуміється під предметом злочину?
10. Які ознаки має об'єктивна сторона?
11. Що таке суспільно небезпечні наслідки?
12. Яке має значення причинний зв'язок у кримінальному праві?
13. Які існують види причинного зв'язку?
14. Що таке спеціальний суб'єкт злочину?
15. Чи можуть виступати юридичні особи суб'єктами злочину?
16. Які існують ознаки осудності?
17. Хто правомочний визнати особу неосудною?
18. Що таке суб'єктивна сторона злочину?
19. Назвіть ознаки суб'єктивної сторони злочину?
20. Які існують форми та види вини в кримінальному праві?
21. Що розуміється під змішаною формою вини?
22. Що таке випадок (казус)?
23. Що таке емоційний стан особи, яка вчинила злочин?

*Рекомендована література: базова 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;
допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.*

Тема 1.3. Актуальні питання співучасті та множинності злочинів.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Охарактеризуйте об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті?
2. Як класифікуються форми співучасті?
3. Що таке експес виконавця?
4. Якими є особливості добровільної відмови при співучасті?
5. Як розмежувати співучасть і причетність до злочину?
6. Види одиничних злочинів.
7. Особливості кваліфікації одиничних злочинів.

8. Поняття множинності злочинів та її відмежування від одиничних злочинів.
9. Повторність та рецидив злочину як кваліфікуючі ознаки злочину

*Рекомендована література: базова 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43;
допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.*

Тема 1.4. Актуальні питання покарання: поняття, система і види. Призначення покарання.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поняття та ознаки покарання за кримінальним правом.
2. Кара як ознака покарання.
3. Питання про мету покарання в історії кримінального законодавства України та в науці кримінального права.
4. Виправлення засуджених як мета покарання. Загальне та спеціальне попередження.
5. Система та види покарань.
6. Поняття, ознаки та значення системи покарань за кримінальним правом. Система покарань в історії кримінального права та за чинним кримінальним законодавством України. Проблеми удосконалення системи покарань.
7. Класифікація (види) покарань. Основні та додаткові покарання; безстрокові, строкові, та непов'язані з встановленням строків загальні та спеціальні.
8. Характеристика окремих видів покарань за чинним кримінальним законодавством України.
9. Обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність при призначенні покарання.
10. Призначення покарання за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків: порівняльний аналіз.
11. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України.
12. Роль правосвідомості при призначенні покарання та значення індивідуалізації покарання для досягнення його цілей.
13. Загальна характеристика та значення для призначення покарання обставин, що пом'якшують відповідальність.
14. Підстави та порядок призначення судом більш м'якого покарання, ніж передбачено законом.

15. Призначення покарання при вчиненні кількох злочинів – за сукупністю злочинів.

16. Правила призначення покарання за сукупністю злочинів.

17. Межі призначення покарання за сукупністю злочинів.

18. Порядок призначення за сукупністю злочинів додаткових покарань. особливості призначення за сукупністю злочинів різних (різновидних) основних та додаткових покарань.

19. Призначення покарання за кількома вироками – за сукупністю вироків.

20. Правила призначення покарання за сукупністю вироків. Межі застосування повного чи часткового складання покарань за сукупністю вироків.

21. Порядок призначення покарань при одночасному збігу сукупності злочинів та сукупності вироків.

22. Зарахування попереднього ув'язнення до строку покарання призначеного судом. Зарахування попереднього ув'язнення при призначенні видів покарання.

23. Обчислення строків покарання.

Рекомендована література: базова 1;8;17;18;20;22;24;27;30;34;39;43; допоміжна 1;2;3;5-9;14;16;19;21;22;26;29.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Особливої частини КК України.

Тема 2.1. Актуальні проблеми злочинів проти життя та здоров'я особи.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поняття вбивства. Види умисних вбивств.
2. Кримінально-правова характеристика умисного вбивства.
3. Кримінально-правова характеристика вбивства через необережність.
4. Кримінально-правова характеристика доведення до самогубства.
5. Кримінально-правова характеристика погрози вбивства.
6. Кримінально-правова характеристика та відмежування тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК) від умисного вбивства (ст. 115 КК).
7. Кримінально-правова характеристика та відмежування ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (ст. 136 КК), від залишення в небезпеці (ст. 135 КК).

Рекомендована література: базова 6;13;15;16;19;21;23;24;28;31;33;34 допоміжна 1;4;10;13;15;27;28;30;33;35;39.

Тема 2.2. Актуальні проблеми злочинів проти власності.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Кримінально-правова характеристика розбою (ст.187 КК). Відмежування розбою від насильницького грабежу.
2. Кримінально-правова характеристика шахрайства. Відмежування шахрайства від крадіжки та грабежу.
3. Кримінально-правова характеристика крадіжки (ст. 185 КК).
4. Кримінально-правова характеристика грабежу (ст. 186 КК).
5. Кримінально-правова характеристика викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188-1 КК).
6. Кримінально-правова характеристика привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 КК).

Рекомендована література: базова 12;17;18;20;22;24;26;29;31;32;43; допоміжна 1;11;12;15;20;27;28;30;32;34.

Тема 2.3. Актуальні проблеми злочинів проти статевієї свободи та статевієї недоторканності особи та безпеки руху і експлуатації транспорту.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації зґвалтування.
2. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації насильницького задоволення статевої пристрасті неприроднім способом.
3. Особливості відмежування зґвалтування від насильницького задоволення статевої пристрасті неприроднім способом.
4. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації примушування до вступу в статевий зв'язок.
5. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації статевих зносин з особою яка не досягла статевої зрілості.
6. Кримінально-правова характеристика та особливості кваліфікації розбещення неповнолітніх.
7. Кримінально-правова характеристика порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.
8. Кримінально-правова характеристика порушення чинних на транспорті правил.
9. Кримінально-правова характеристика незаконного заволодіння транспортним засобом.
10. Кримінально-правова характеристика знищення, підробки або

заміни номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.

11.Кримінально-правова характеристика самовільного без нагальної потреби зупинення поїзда.

12.Поняття, загальна характеристика та види злочинів проти безпеки руху та експлуатації транспорту.

13.Поняття транспортного засобу?

14.Суспільна небезпека порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту?

15.Як треба кваліфікувати невдалу спробу угону чи захоплення морського судна?

16.Особливості об'єкту незаконного заволодіння транспортним засобом?

*Рекомендована література: базова 3;5;17;19;21;24;27;31;35;42;47;
допоміжна 1;4;15;17;27;30;33;37.*

Тема 2.4. Актуальні проблеми злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення.

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Кримінально-правова характеристика контрабанди наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

2. Кримінально-правова характеристика незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

3. Кримінально-правова характеристика посіву або вирощування снотворного маку чи конопель.

4. Кримінально-правова характеристика порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

5. Які умови притягнення до кримінальної відповідальності за посів або вирощування снотворного маку чи конопель?

6. Поняття “наркотичні засоби”?

7. Поняття “психотропні речовини”?

8. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів чи психотропних речовин або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем?

Рекомендована література:

базова 4;9;10;11;14;18;20;22;24;25;28;31;38;40;41;

допоміжна 1;11;13;18;23;24;25;31;33;38.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Вимоги до написання реферату:

Навчальний реферат – це письмова робота, в якій у стислій формі, на основі опрацювання наукової та методичної літератури, розкривається конкретна проблема чи окремий аспект теми.

Реферат складається з плану, до якого входять такі складові частини: вступ, основна частина (включає розділи і підрозділи), висновки, список використаної літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, її значення для поглибленого опанування програмного матеріалу, визначається мета та дослідницькі завдання реферату, об'єкт дослідження, загальні методи розкриття теми.

Основна частина може складатися з кількох розділів. В одному з них, як правило, розглядаються рівень дослідження проблеми, характеризуються різні точки зору. В інших розділах розкривається зміст обраної теми, дається опис та аналіз опрацьованого матеріалу, оцінка тих чи інших культурних процесів і явищ, робляться узагальнення щодо окремих аспектів проблеми.

Важливою структурною частиною реферату є висновки. В них лаконічно робляться узагальнення та формулюються результати виконаної роботи. Висновки засвідчують здатність студента до самостійних узагальнень.

В кінці реферату наводиться список використаної літератури.

Оформлення реферату: Обсяг реферату: 10 – 15 сторінок друкованого тексту. Розмір лівого поля до 30 мм, правого – не менше 10 мм, верхнього та нижнього – 20 мм.

Теми рефератів:

1. Визначення часових меж життя людини: кримінально-правові аспекти.
2. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм.
3. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства.
4. Кримінально-правовий аналіз поняття “шкода здоров’ю”.
5. Щодо питання про оціночні поняття, які визначаються матеріальними критеріями і виступають кваліфікуючими ознаками за чинним кримінальним кодексом України.
6. Визначення предмета порушення авторського права і суміжних прав.

7. Особливості кримінально-правової охорони прав інтелектуальної власності.
8. Поняття викрадення у кримінальному праві.
9. Про заміну поняття “неоподатковуваний мінімум доходів громадян”.
10. Суспільно небезпечні наслідки некорисливих злочинів проти власності: проблемні аспекти.
11. Злочини проти безпеки руху або експлуатації транспорту: проблеми встановлення причинного зв'язку.
12. Кримінально-правовий захист безпеки дорожнього руху: європейський досвід.
13. Про кваліфікацію дій водія в аварійній обстановці.
14. Розмежування розбою, вчиненого організованою групою і бандітизму.
15. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: проблеми кваліфікації
16. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки складу розкрадань наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.
17. Кримінально-правова боротьба з наркоманією.
18. Виконання організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків як спеціальна ознака службової особи.
19. Кримінально-правовий аспект одержання хабара, поєднаного з вимаганням.
20. Проблемні питання відповідальності за хабарництво.

7. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Актуальні проблеми кримінального права – одна з дисциплін кримінально-правового циклу, яка тісно пов'язана з кримінально-виконавчим правом, кримінальним процесом, кримінологією, адміністративним, трудовим, цивільним правом та іншими дисциплінами.

Відповідно до навчального плану слухачі навчально-наукового інституту економіки і права Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького виконують контрольну роботу з курсу «Актуальні проблеми кримінального права». Контрольна робота запланована з метою перевірки теоретичних знань та придбаних навичок застосування норм кримінального законодавства.

Виконання контрольної роботи сприяє більш глибокому засвоєнню положень та інститутів кримінального права, розвитку навичок логічно викладати думки з аргументованими висновками, правильному застосуванню закону.

Контрольна робота складається з теоретичного блоку та задачі і надається для перевірки в строк, що встановлений для слухачів ЧНУ ім. Б.Хмельницького.

Завдання для контрольної роботи містять 10 варіантів. Номер варіанта визначається за першою літерою прізвища.

Варіанти контрольних робіт:

<i>Варіант №1 - літери А, Б; Варіант №2 - літери В, Г; Варіант №3 - літери Д, Е, Є, Ж; Варіант №4 - літери З, І, Ї, Й, К; Варіант №5 - літери Л, М;</i>	<i>Варіант №6 - літери Н, О; Варіант №7 - літери П, Р; Варіант №8 - літери С, Т, У; Варіант №9 - літери Ф, Х, Ц, Ч; Варіант №10 - літери Ш, Щ, Ю,Я</i>
---	--

На початку виконання контрольної роботи необхідно ознайомитись з цими методичними рекомендаціями.

ВАРІАНТ №1

1. Поняття та ознаки складу злочину.
2. Поняття умисного вбивства та його види.

Задача. Кочегар Швидко через неприязні стосунки кинув в обличчя своєму троюрідному брату Кизі лопату розпеченого вугілля, від чого потерпілий зазнав числених опіків і знепритомнів. Побоюючись відповідальності Швидко кинув неpritомного Кизю в піч, де той згорів живцем. Коли дружина загиблого через 3 дні прийшла до котельної спитати про свого чоловіка, Швидко вбив її молотком і труп також спалив. Потерпіла була на 8-му місяці вагітності близнятами.

Кваліфікуйте дії Швидко.

ВАРІАНТ №2

1. Множинність злочинів: поняття та види. Проблемні питання.
2. Кримінально-правова характеристика умисного тяжкого тілесного ушкодження.

Задача. Гураль, проводжаючи після кіносеансу Вакулову додому, в лісопарк намагався вступити з нею в статевий зв'язок. Вакулова вчинила опір. Тоді він вийняв ножа і почав їй погрожувати. Вакулова закричала і намагалась втекти. Проте Гураль наздогнав її і згвалтував, а потім наніс

три ножових поранення в груди, від яких потерпіла померла. Для того, щоб приховати заподіяне, Гураль розчленив труп Вакулової і частини його сховав у різних місцях під хмизом.

Кваліфікуйте дії Гуралю.

ВАРІАНТ №3

1. Поняття система та види покарання. Проблемні питання.

2. Відмінність насильницького грабежу від розбою.

Задача.

Ревнуючи дружину, Корнієнко вирішив з нею розправитись. У себе на квартирі він облив її окропом, що спричинило опіки I—II ступеня, після чого завдав численних ударів гайковим ключем по голові. Від крику потерпілої прокинулись діти. Коли 15-річний Олег намагався умовити батька, той завдав йому кількох ударів тим самим ключем по голові, заподіявши поранення, від яких Олег помер у лікарні. Не бажаючи мати свідка, Корнієнко ключем завдав також кілька ударів по голові Миколі, спричинивши тяжкі тілесні ушкодження, небезпечні для життя в момент заподіяння. Побачивши, що дружина ворухнулась, Корнієнко завдав їй ще три удари гайковим ключем. Потерпілій були спричинені середньої тяжкості тілесні ушкодження. Вважаючи всіх трьох убитими, Корнієнко викликав швидку допомогу, порізавши собі вену і симулюючи психічне захворювання.

Кваліфікуйте дії Корнієнка.

ВАРІАНТ №4

1. Примушування до вступу в статевий зв'язок: кримінально-правова характеристика.

2. Незаконне заволодіння транспортним засобом: проблемні питання.

Задача.

Раніше судимий за крадіжку чужого майна Баранов близько 24-ї години проник через відкриту ним квартиру до кооперативного продмагу. Оскільки відкрити сейф йому не вдалося, Баранов узяв у молочному відділі залишену там у шухляді столу купюру вартістю 50 грн. і вистрибнув на вулицю. Його затримали працівники міліції.

Кваліфікуйте дії Баранова.

ВАРІАНТ №5

1. Відмінність крадіжки від грабежу.

2. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом: кримінально-правова характеристика.

Задача.

Домовившись вчинити крадіжку шоколаду і вина з приватного продовольчого магазину, Митяєв, Узвар і Калінін розподілили між собою обов'язки так: Митяєв проник у магазин і передав шоколад і вино Калініну, а в цей час Узвар стежив, чи немає небезпеки.

Всього вони викрали 115 плиток шоколаду "Чайка" і 20 пляшок вина "Біле міцне", а також плащ, який належав продавцю. *Кваліфікуйте дії Митяєва, Узвара та Калініна.*

ВАРІАНТ №6

1. Поняття вбивства: проблемні питання.

2. Шахрайство та шахрайство з фінансовими ресурсами: правові відмінності.

Задача.

Кучерявий у стані сп'яніння керував технічно несправною автомашиною, що йому належала, їхав з перевищенням швидкості, внаслідок чого не зміг впоратися з керуванням і зіткнувся з автомашиною "Москвич", спричинивши значні технічні пошкодження (вартість ремонту — 14 тис. грн.) машині, а пасажирці Рижанській — середньої тяжкості тілесне ушкодження. *Кваліфікуйте дії Кучерявого.*

ВАРІАНТ №7

1. Поняття викрадення у кримінальному праві.

2. Кваліфікуючі та особливо кваліфікуючі ознаки складу розкрадань наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів.

Задача.

Хода був затриманий міліцією за жебрацтво. При затриманні в кишені джемпера виявлено пакетик з газети з 0,2 г гашишу. Хода пояснив, що придбав гашиш у хлопця на ім'я Гриша на базарі, щоб вжити його. Півроку тому в того ж Гриші купив приблизно таку ж кількість гашишу. *Кваліфікуйте дії Ходи та Гриші.*

ВАРІАНТ №8

1. Кримінально-правовий аспект зґвалтування.

2. Розмежування розбою, вчиненого організованою групою і бандитизму.

Задача.

Гаврилук шукав дикорослі коноплі, з яких виготовляв для власного споживання марихуану. Коли до нього звернувся Грінчак з проханням дати йому “покашкарити”, Гаврилук пригостив його цигаркою з начинкою з марихуани, сказавши, що дає в борг ще три цигарки.

Кваліфікуйте дії Гаврилука та Грінчака.

ВАРІАНТ №9

1. Кримінальна відповідальність за доведення до самогубства.
2. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм.

Задача.

Топчій у невстановленої слідством особи придбав на базарі 0,42 г ацетильованого опію, який привіз додому і вживав. *Кваліфікуйте дії Топчій.*

Варіант 1. Топчій увів дозу ацетильованого опію своїй дружині, яка спала.

Варіант 2. Топчій придбав 0,15 г ацетильованого опію.

ВАРІАНТ №10

1. Кримінально-правова боротьба з наркоманією.
2. Про заміну поняття “неоподатковуваний мінімум доходів громадян”.

Задача.

17-річний Петренко, маючи намір викрасти мобільний телефон, а потім його продати, знаходячись на вулиці Гоголя у м. Черкаси приблизно о 17 годині, підбіг до жінки, яка йшла разом із подругою, та вихопив у неї з рук мобільний телефон вартістю 4500 гривень. Після цього Петренко втік у невідомому напрямку. *Як кваліфікувати дії Петренка?*

8. ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА”

1. Поняття та елементи складу злочину.
2. Поняття та значення об’єкта злочину.
3. Суспільні відносини як об’єкт злочину.
4. Правові блага як об’єкт злочину.
5. Цінність як об’єкт злочину.
6. „Соціальна оболонка” як об’єкт злочину.

7. Триступенева та чотириступенева класифікація об'єкта злочину.
8. Груповий об'єкт злочину як вид об'єкта злочину.
9. Суб'єкт злочину. Ознаки суб'єкта злочину.
10. Спеціальний суб'єкт злочину.
11. Юридична особа як ознака суб'єкта злочину.
12. Загальна характеристика суб'єктивної сторони злочину.
13. Вина злочину та форми вини.
14. Емоційний стан як ознака суб'єктивної сторони.
15. Мотив та мотивація злочину.
16. Поняття та форми співучасті у вчиненні злочину.
17. Види співучасників злочину.
18. Ініціатор злочину як співучасників злочину.
19. Спеціальні питання відповідальності за співучасть.
20. Причетність до злочину.
21. Множинність злочинів. Ознаки множинності злочинів.
22. Повторність злочинів. Відмежування повторності тотожних злочинів від продовжуваних злочинів.
23. Сукупність злочинів. Відмежування реальної сукупності від повторності злочинів.
24. Відмежування ідеальної сукупності від конкуренції норм.
25. Рецидив злочинів. Рецидив, вид повторності чи вид множинності злочинів?
26. Збіг злочинів, як вид множинності злочинів.
27. Призначення покарання.
28. Відмінність принципів кримінального права від принципів призначення покарання і загальних засад призначення покарання.
29. Обставини, які пом'якшують та обтяжують покарання. Обставини, які пом'якшують покарання, що незазначені в законі.
30. Відмежування умисного вбивства (ст. 115 КК) від тяжких тілесних ушкоджень, що спричинили смерть потерпілого (ч. 2 ст. 121 КК).
31. Відмінність тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК) від тілесного ушкодження середньої тяжкості (ст. 122 КК).
32. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання. Відмінність сильного душевного хвилювання від фізіологічного афекту.
33. Відмінність умисного легкого тілесного ушкодження, що не спричинило короточасний розлад здоров'я (ч. 1 ст. 125 КК), від умисного легкого тілесного ушкодження, яке спричинило короточасний розлад здоров'я (ч. 2 ст. 125 КК).
34. Відмежування катування від побоїв та мордування.

35. Незаконне проведення абортів. Відмежування незаконного проведення абортів (ст. 134 КК) від переривання вагітності, як тяжкого тілесного ушкодження (ст. 121 КК).

36. Залишення в небезпеці. Відмежування ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані (ст. 136 КК), від залишення в небезпеці (ст. 135 КК).

37. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей. Відмежування неналежного виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей, що спричинило смерть неповнолітнього (ч. 2 ст. 137 КК), від доведення до самогубства (ч. 3 ст. 120 КК).

38. Відмежування грабежу (ст. 186 КК) від крадіжки (ст. 185 КК).

39. Розмежування розбою (ст. 187 КК) від насильницького грабежу (ч. 2 ст. 186 КК).

40. Відмінність викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання (ст. 188 КК) від викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання (ст. 188¹ КК).

41. Відмежування викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживанням службовим становищем (ст. 262 КК) від злочинів проти власності (ст. ст. 185-187, 189-191 КК).

42. Відмежування незаконного заволодіння транспортним засобом (ст. 289 КК) від злочинів проти власності (ст. ст. 185-187, 189-191 КК).

43. Відмінність порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК), від порушення чинних на транспорті правил (ст. 291 КК).

44. Відмінність хуліганства вчиненого групою осіб (ч. 2 ст. 296 КК), від масових заворушень (ст. 294 КК).

45. Відмінність хуліганства як злочину (ст. 296 КК) від дрібного хуліганства як проступку (ст. 173 КпАП).

46. Відмінність незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК) від незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту (ст. 309 КК).

47. Відмінність незаконного посіву снотворного маку чи конопель як злочину (ст. 310 КК) від незаконного посіву снотворного маку чи конопель як адміністративного правопорушення (ст. 106² КпАП).

48. Відмінність організації або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 317 КК) від незаконної організації або утримання місць для вживання одурманюючих засобів (ст. 322 КК).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Вереша Р.В. Проблеми вини в теорії кримінального права: Навчальний посібник. – К.: Атака, 2005. – 464 с.
2. Гришук В.К. Кодифікація кримінального законодавства України: проблеми історії і методології. – Львів: Світ, 1992. – 168 с.
3. Закон України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” // Відомості Верховної Ради України. — 2013. — № 27. — Ст. 282.
4. Закон України “Про державний кордон України” від 4 листопада 1991 року № 1777-ХІІ” // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 2. – Ст. 5.
5. Закон України “Про дорожній рух” від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради. – 1993. – № 31. – Ст. 338.
6. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 11. – Ст. 51.
7. Закон України “Про засади запобігання і протидії корупції” від 7 квітня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 40. – ст. 404.
8. Закон України “Про застосування амністії в Україні” від 1 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 48. – ст. 263.
9. Закон України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними” // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 10. – Ст. 62.
10. Закон України “Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними” від 15 лютого 1995 року // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 10. – Ст. 62.
11. Закон України “Про обіг в Україні наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів” від 15.02.1995 № 60/95-ВР // Відомості Верховної Ради. – 1995. – № 10. – Ст. 60.
12. Закон України “Про оперативно-розшукову діяльність” // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 22. – Ст. 303.
13. Закон України “Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю” // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 35. – Ст. 358.
14. Закон України “Про службу безпеки України” від 25 березня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – ст. 382.
15. Закон України “Про судову експертизу” // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 28. – Ст. 232.
16. Закон України “Про судоустрій і статус суддів” // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 41-45. – Ст. 529.
17. Конституція України від 26 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради. – 1996 - № 30. - ст.141.

18. Кримінальне право України. Особлива частина./ За ред. М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – Київ – Харків: Юрінком Інтер, 2003. – 496 с.
19. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. - К.: Правові Джерела, 2002. - 432 с.
20. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник для студентів юрид. спец. вищ. закладів освіти / За ред. професорів М.І.Бажанова, В.В.Сташиса, В.Я.Тація. – Київ-Харків: Юрінком Інтер-Право, 2003. – 416 с.
21. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник. / Александров Ю.В., Антипов В.І., Володько М.В. та ін.. Видання 3-тє, переробл. та допов. /За ред. Клименка В.А. та Мельника М.І. - К: Юридична думка, 2004.
22. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник. / За ред. П.С.Матишевського, П.П.Андрюшка, С.Д.Шапченка. - К.: Юрінком Інтер, 1997.
23. Кримінальне судочинство в Україні: Судова практика. Злочини проти життя особи (вбивства): Офіц. вид. / Верх. Суд України; Відп. Ред.. П.П. Пилипчук. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2007. – 960 с.
24. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.
25. Кримінальний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 9–13. – Ст. 88.
26. Матишевський П.С. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник. - К.: А.С.К., 2001.
27. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України./ Під заг. Ред. М.О.Потебенька, В.Г.Гончаренка. У двох частинах. Особлива частина. – К.: Форум, 2001 р. – 942 с.
28. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України: За станом законодавства і постанов Пленуму Верховного Суду України на 1 грудня 2001 р. /За ред. С.С. Яценка. - К.: А.С.К., 2002.
29. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. – К.: Кантон, А.С.К., 2007. – 1104 с.
30. Панов М. Понятійні апарати наук кримінального циклу: співвідношення і взаємозв’язок // Вісник академії правових наук України. – 2000. - № 4. - С.37-45.
31. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику в справах про хуліганство” від 22.12.2006 № 10. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/va010700-06>.
32. Постанова Пленуму Верховного Суду України “Про судову практику у справах про злочини проти власності” від 6 листопада 2009 року № 10 // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09>.
33. Постанова Пленуму Верховного Суду України №2 від 7 лютого 2003 р. “Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров’я особи” // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03>.
34. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 № 13 “Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об’єднаннями” // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-05>.
35. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23.12.2005 № 14 “Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті” // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-05>.

36. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 № 15 “Про судову практику в справах про перевищення влади або службових повноважень”. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0015700-03>.

37. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 № 5 “Про судову практику в справах про хабарництво”. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02>.

38. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 №4 “Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів”. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-02>.

39. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 № 7 “Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки” // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10>.

40. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов’язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 травня 1999 р. № 786 // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/589-2009-п>

41. Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу: Наказ Міністерства охорони здоров’я України від 1 серпня 2000 року № 188. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0512-00>

42. Про Правила дорожнього руху: Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 10 жовтня 2001р. // Електронний ресурс. Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-п>.

43. Тарарухин Т.С. Установление мотива и квалификация преступления. – К.: Вища школа, 1977.

44. Тацій В.Я. Об’єкт і предмет злочину в кримінальному праві України: Навчальний посібник. – Х.: Вища школа, Изд-во при ХТУ, 1994. – 75 с.

45. Тихий В.П. Стадії вчинення злочину: Конспект лекцій. – Харків: Національна юридична академія України, 1996. – 30 с.

46. Фріс П.Л. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів - К.: Атіка, 2004. - 488 с

47. Чернишова Н. В. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посібник. — К.: Атіка, 2003. — 288 с.

Допоміжна

1. Андрушко П. Кваліфікація злочинів // Вісник прокуратури. – 2003. – № 12. – С. 48 – 55.

2. Беккариа Чезаре. О преступлениях и наказаниях / Ю.М. Юмашев (пер., вступ. ст., коммент. и прилож.). – М.: Международные отношения, 2000. – 240 с.

3. Брайнін Я.М. Основні питання загального вчення про склад злочину. – К.: Вид-во Київського ун-ту, 1964. – 188 с.

4. Бурчак Ф.Г. Квалификация преступлений. – К.: Политиздат Украины, 1983. – 141 с.

5. Вапсва Ю.А. Особливості кваліфікації злочинів при наявності помилки // Вісник ун-ту внутрішніх справ. – 2000. – Вип. 10. – С. 50 – 55.

6. Вереша Р. Вина і склад злочину в кримінальному праві України: співвідношення понять // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 2. – С. 91 – 94.
7. Вереша Р.В. Поняття вини як елемент змісту кримінального права України: Монографія / Наук. ред. С.Д. Шапченко. – К.: Атіка, 2005. – 224 с.
8. Грищук В. К. Соціальна обумовленість кодифікації кримінального законодавства України // Право України. – 1992. – № 4. – С. 12-14.
9. Даньшин І., Лисоед О. До питання про поняття злочинної діяльності // Вісник академії правових наук України. – 1998. - № 3 (14). – С. 94-95.
10. Долгий О. Припинення протиправної діяльності організованих злочинних угруповань – актуальне завдання // Вісник Львівського інституту внутрішніх справ. – 2000. - № 1. – С.191-197.
11. Єфремов С.О. Діяльне каяття як засіб нейтралізації діяльності організованих злочинних угруповань // Вісник Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка (Юридичні науки). – 2001. - № 42. – С. 53-58.
12. Зелінський А.Ф. Кримінальна мотивація розкрадань та іншої корисливої злочинності: Навчальний посібник. – К.: УМК ВО, 1991. – 72 с.
13. Казміренко В., Казміренко Л., Клименко О. Кримінальний кодекс України: деякі психологічні аспекти // Право України. – 1995. - № 8. – С. 30-31.
14. Карпушин М.П., Курляндский В.И. Уголовная ответственность и состав преступления. – М.: Юридическая литература, 1994. – С. 163 – 200.
15. Коржанський М.Й. Кваліфікація злочинів. – К.: Атіка, 2002. – 640 с.
16. Коржанський М.Й. Об'єкт і предмет злочину: Монографія. – Д.: Юрид. акад.. Мін-ва внутр. справ; Ліра ЛТД, 2005. – 252 с.
17. Коржанський М.Й., Мисливий В.А. Кваліфікація автотранспортних злочинів. – К.: Юрінком, 1996
18. Кудрявцев В.Н. Общая теория квалификации преступлений. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 1999. – 387 с.
19. Лащук Є.В. Предмет злочину в кримінальному праві України: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. – К., 2005. – 20 с.
20. Маляренко В. Окремі питання давності притягнення до кримінальної відповідальності: Коментар судової практики з кримінальних справ // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1996. - № 6. – С. 11-17.
21. Мальцев В. Малозначительность деяния в уголовном праве // Законность. – 1999. – № 1. – С. 17 – 21.
22. Марцев А. Состав преступления: структура и виды // Уголовное право. – 2005. – № 2. – С. 47 – 49.
23. Михеєнко М. Щодо відповідальності за незаконне перетинання державного кордону України // Право України. – 1999. - № 5.
24. Музика А.А. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів. - К.: Логос, 1998. - 324 с.
25. Музика А.А. Об'єкт злочинів, пов'язаних з наркоманією // Право України. – 1997. - №12. – с.90.
26. Навроцький В. Кваліфікація злочинів і суміжні кримінально-правові поняття // Вісник Львівського ун-ту. – 1999. – Вип. 34. – С. 190 – 196.
27. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.

28. Наклович М.Л. Кримінально-правова боротьба з хуліганством. - Львів: Вища школа, 1974. - 112 с. С.267 - 292.
29. Савченко А.В. Мотив і мотивація злочину. Монографія.- К.: Атіка, 2002.- 144 с
30. Тарарухин С.А. Квалификация преступлений в следственной и судебной практике. – К.: Юрінком, 1995. – 208 с.
31. Ткаченко М. Насильницький злочин і насильство як спосіб його вчинення: кримінально-правові проблеми // Право України. – 1999. - № 12. – С. 101-104 (закінчення на С. 108).
32. Трайнин А.Н. Избранные труды (1913 – 1957 гг.) / Сост., вступ. ст. Н.Ф. Кузнецовой. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2004. – 898 с.
33. Трайнин А.Н. Общее учение о составе преступления. – М.: Госюриздат, 1957. – 363 с.
34. Туркот М. Щодо визначення складу злочину // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 11. – С. 18 – 24.
35. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та системи заходів з його охорони. Монографія. – К.: Атіка, 2004. – 280 с
36. Фесенко Є.В. Цінності як об'єкт злочину// Право України. – 1999. - №6. – С. 75-78.
37. Чугуніков І. До питання про предмет кримінально-правового регулювання // Вісник Верховного суду України. - 2000. - №6. С. 45-48.
38. Шапченко С. Д. Механізм кримінально-правового регулювання в правовій системі України: поняття та структура // Вісн. Київського нац. ун-ту. Юрид. науки. — Вип. 40. — 2000. — С. 63—67.
39. Шапченко С. Д. Механізми кримінально-правового регулювання в правовій системі України: основні режими функціонування // Вісн. Київського нац. ун-ту. Юрид. науки. — Вип. 45—48. — 2002. — С. 198—203.
40. Ярмыш Н.Н. Действие как признак объективной стороны преступления (проблемы психологической характеристики). – Х.: Основа, 1999. – 84 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. www.rada.gov.ua/
2. <http://www.scourt.gov.ua/>
3. <http://www.president.gov.ua/>
4. <http://www.kmu.gov.ua/control/>
5. <http://www.minjust.gov.ua/>
6. <http://helsinki.org.ua/>
7. www.naiu.kiev.ua
8. <http://www.nbuv.gov.ua>
9. http://uk.wikipedia.org/wiki/Кримінальне_право
10. <http://www.vuzlib.net/>
11. <http://pravoznavec.com.ua/books/40>
12. <http://www.slovnyk.net/>
13. <http://mirslovarei.com/>
14. <http://www.consultant.ru/>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

1. ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни **“Актуальні проблеми кримінального провадження”** складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **магістрів, спеціальності 081 – Право (Правознавство)**.

Для захисту особи, суспільства і держави від кримінальних правопорушень, забезпечення того, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, необхідно встановити фактичні обставини кримінального правопорушення, винуватість особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для кримінального провадження. У цьому аспекті на основі багаторічного досвіду історично сформувалась чітко визначена системна діяльність у сфері розслідування кримінальних правопорушень, здійснення правосуддя у кримінальному провадженні та виконання судових рішень. Ця діяльність у загальному виді і є кримінальним процесом.

Вона детально врегульована законом і полягає у досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень, судовому розгляді та вирішенні матеріалів кримінального провадження, виконанні судових рішень. Кримінально-процесуальну діяльність переважно здійснюють спеціально уповноважені державні органи та посадові особи: суд (суддя), слідчий суддя, прокурор, керівник органу досудового розслідування, слідчий, оперативні підрозділи. Саме вони надають їй цілеспрямований характер, визначають її напрями, тобто здійснюють кримінальне провадження.

У кримінальному процесі також беруть участь представники інших державних і громадських організацій, а також посадові, юридичні та приватні особи, які займають у ньому чітко визначене процесуальне становище: підозрюваний, обвинувачений, потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач, захисник, свідок, понятий, експерт, спеціаліст та інші.

Вищевказані особи вступають між собою у правовідносини, тобто відносини врегульовані правовими нормами, закріпленими у законі. За своєю галузевою належністю норми, що встановлюють права та обов’язки суб’єктів цих відносин, належать до кримінально-процесуального права.

Предметом вивчення навчальної дисципліни “Актуальні проблеми кримінального провадження” є діяльність органів досудового розслідування, прокуратури і суду, а також інших фізичних та юридичних осіб, що залучаються у сферу кримінального судочинства, під час кримінального провадження.

Міждисциплінарні зв’язки. Кримінальне процесуальне право, перебуваючи в системі права України, тісно пов’язане з іншими його галузями, а саме: конституційним правом, кримінальним правом, кримінально-виконавчим правом, криміналістикою, міжнародним правом, адміністративним правом, трудовим правом.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “Актуальні проблеми кримінального провадження” є формування високого рівня компетентності для здійснення ефективної діяльності в сфері кримінальної юстиції з урахуванням останніх досягнень правової науки та міжнародного досвіду, зокрема глибоких теоретичних знань і практичних навичок для здійснення кваліфікації злочинів під час досудового розслідування і правосуддя, а також знань про сучасні тенденції розвитку кримінального і кримінального процесуального права України.

Вивчення дисципліни має за завдання поглиблення знань кримінального процесуального законодавства України, формування умінь і компетентності для проведення кримінально-процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень під час складних кримінальних проваджень, здатність аналізувати проблемні положення кримінального і кримінально-процесуального права для здійснення ефективного нормотворчого процесу і методичного забезпечення організації та управління в сфері кримінальної юстиції.

1.2. Основними завданнями дисципліни “Актуальні проблеми кримінального провадження” є:

- засвоєння основних теоретичних положень науки кримінального процесу;
- набуття навичок самостійного використання знань теорії, законодавства та основних тенденцій практики в процесі здійснення кримінальної процесуальної діяльності.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історію виникнення та розвитку кримінально-процесуального права в Україні;

- поняття, цілі і задачі кримінально-процесуального законодавства України;
- заходи забезпечення кримінального провадження;
- загальні положення досудового розслідування;
- процесуальний порядок провадження слідчих (розшукових) дій;
- особливості та порядок проведення підготовчого провадження, а також судового розгляду;
- сучасні проблеми, пов'язані із застосуванням органами досудового розслідування, прокуратури і суду норм кримінального і кримінально-процесуального права.

вміти:

- самостійно поглиблювати свої знання, правильно визначати обґрунтовувати і відстоювати свою правову позицію;
- складати процесуальні акти у кримінальному провадженні;
- застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу проблем кримінального процесу в роботі органів досудового розслідування, прокуратури і суду;
- проводити наукові дослідження проблемних ситуацій, пов'язаних із застосуванням органами досудового розслідування, прокуратури і суду норм кримінального і кримінально-процесуального права;
- обґрунтувати рішення щодо оцінки діяння з ознаками кримінального правопорушення;
- приймати процесуальні рішення на всіх стадіях кримінального провадження;
- правильно тлумачити і застосовувати норми кримінального та процесуального права у складних ситуаціях, що виникають під час здійснення кримінального судочинства;
- здійснювати методичне забезпечення діяльності органів кримінальної юстиції і проводити навчання працівників правоохоронних органів з питань застосування норм кримінального та кримінально-процесуального права.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, 3 кредита ЄКТС.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Кримінального процесу (Загальна частина).

Тема 1.1. Генеза, поняття та система стадій кримінального процесу: актуальні питання.

Генеза кримінального процесуального законодавства України. Поняття, сутність та форми кримінального процесу. Завдання кримінального процесу. Система стадій кримінального процесу. Кримінально-процесуальна форма, функції, відносини та гарантії. Кримінально-процесуальні акти.

Тема 1.2. Актуальні питання засад кримінального провадження: поняття, класифікація та загальна характеристика.

Поняття, значення та ознаки засад кримінального провадження. Класифікація засад кримінального провадження. Загальна характеристика засад кримінального провадження.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Кримінального процесу (Особлива частина).

Тема 2.1. Актуальні питання здійснення досудового розслідування та проведення слідчих дій.

Поняття стадії досудового розслідування. Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування. Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення. Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види. Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.

Тема 2.2. Актуальні питання правової регламентації та проведення негласних слідчих (розшукові) дій.

Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукові) дій. Процесуальна характеристика втручання у приватне спілкування. Процесуальна характеристика інших негласних слідчих (розшукових) дій.

Тема 2.3. Актуальні питання особливих порядків кримінального провадження.

Поняття кримінально-процесуальної форми. Кримінальне провадження на підставі угод. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів

медичного характеру. Кримінальне провадження, яке містить державну таємницю. Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.

3. ТЕМАТИКА І ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Кримінального процесу (Загальна частина).

Лекція 1.

Тема 1.1. Генеза, поняття та система стадій кримінального процесу: актуальні питання

1. Генеза кримінального процесуального законодавства України
2. Поняття, сутність та форми кримінального процесу.
3. Завдання кримінального процесу.
4. Система стадій кримінального процесу.
5. Кримінально-процесуальна форма, функції, відносини та гарантії.
6. Кримінально-процесуальні акти.

Рекомендована література: базова 1-5;8;9;14;45;

допоміжна 49;50;54;55;57-63;68;72.

Лекція 2.

Тема 1.2. Актуальні питання засад кримінального провадження: поняття, класифікація та загальна характеристика

1. Поняття, значення та ознаки засад кримінального провадження
2. Класифікація засад кримінального провадження
3. Загальна характеристика засад кримінального провадження

Рекомендована література: базова 1-5;8;14;17;

допоміжна 49;52;64;67;71.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Кримінального процесу (Особлива частина).

Лекція 3.

Тема 2.1. Актуальні питання здійснення досудового розслідування та проведення слідчих дій

1. Поняття стадії досудового розслідування.

2. **Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство.**
3. **Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.**
4. **Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення.**
5. **Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види.**
6. **Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.**

Рекомендована література: базова 5;6;8;9;10;14;18;19;21;26;28;29;30;31;33;41;42;43

допоміжна 47;53;57;58-63;68;71;72;82;83.

Лекція 4.

Тема 2.2. Актуальні питання правової регламентації та проведення негласних слідчих (розшукові) дій

1. **Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.**
2. **Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукові) дій.**
3. **Процесуальна характеристика втручання у приватне спілкування.**
4. **Процесуальна характеристика інших негласних слідчих (розшукових) дій.**

Рекомендована література: базова 8;10;26;28;30;33;42;

допоміжна 59;60-63;68;71;72;78;82;83;85.

Лекція 5.

Тема 2.3. Актуальні питання особливих порядків кримінального провадження

1. **Поняття кримінально-процесуальної форми.**
2. **Кримінальне провадження на підставі угод.**
3. **Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.**
4. **Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.**
5. **Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.**
6. **Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.**

7. **Кримінальне провадження, яке містить державну таємницю.**

8. **Кримінальне провадження на території дипломатичних представництв консульських установ України, на повітряному, морському чи річковому судні, що перебуває за межами України під прапором або з розпізнавальним знаком України, якщо це судно приписано до порту, розташованого в Україні.**

Рекомендована література: базова 4;5;8;11;15;27;36;42;

4. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Кримінального процесу (Загальна частина).

Практичне заняття № 1.1

Тема 1.1. Генеза, поняття та система стадій кримінального процесу: актуальні питання

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні засвоїти поняття кримінального процесу, його предмет та систему, а також систему стадій кримінального процесу.

Зміст практичного заняття:

1. Генеза кримінального процесуального законодавства України
2. Поняття, сутність та форми кримінального процесу.
3. Завдання кримінального процесу.
4. Система стадій кримінального процесу.
5. Кримінально-процесуальна форма, функції, відносини та гарантії.
6. Кримінально-процесуальні акти.

Завдання для обов'язкового виконання:

2. Домашнє завдання:

Розв'яжіть задачі:

1. Прокурор, ознайомившись з матеріалами кримінального провадження, взявши до уваги очевидність вчиненого кримінального провадження, дав вказівку слідчому закінчити досудове слідство протягом 2 тижнів з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Слідчий оскаржив вказівку вищестоящому прокуророві, зазначивши, що відповідно до ч. 1 ст. 219 КПК України він має право провадити досудове слідство у продовж двох місяців.

Оцініть ситуацію з точки зору завдання забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

2. У залі судового засідання було розпочато розгляд кримінального провадження по обвинуваченню Остапчука, Мітіна і Назарука за ч. 2 ст. 296 КК України (хуліганство) і ч. 1 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження), так як вони грубо порушували громадський порядок

і завдали потерпілому тяжке тілесне ушкодження. Захисник Остапчука (адвокат юридичної консультації), виходячи з того, що тілесне ушкодження міг спричинити лише один з обвинувачених, усю захисну промову присвятив обґрунтуванню вини Мітіна. За результатами судового розгляду кримінального провадження Остапчук і Мітін були визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, а Назарук – виправданий. Потерпілий звернувся в юридичну консультацію, де адвокат за його дорученням склав апеляційну скаргу на вирок суду, в якій обґрунтовував, що вина обвинуваченого Назарука доказана наявними матеріалами кримінального провадження.

Оцініть дії адвокатів з точки зору сутності кримінально-процесуальних функцій.

3. До чергової частини органу внутрішніх справ звернувся Сомов із заявою про вчинене щодо нього кримінальне правопорушення. Прийнявши заяву, черговий ОВС пояснив Сомову, що дії по перевірці та вирішенню його заяви будуть виконуватися лише після внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, оскільки саме тоді виникають кримінально-процесуальні правовідносини, що надають співробітникам міліції відповідні повноваження.

Чи є правильним пояснення чергового ОВС? Коли виникають та припиняються кримінально-процесуальні правовідносини?

4. Під час досудового розслідування по підозрі Федоренка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (зґвалтування неповнолітньої), виникла необхідність провести освідування підозрюваного відповідно до вимог ст. 241 КПК України. Оскільки слідчий мав намір самостійно провести освідування підозрюваного, він запросив понятого й оглянув підозрюваного Федоренка. Про результати проведеного освідування слідчий склав акт, який підписав підозрюваний Федоренко й сам слідчий.

Ознайомившись з положеннями ст. 241 КПК України, з'ясуйте, чи не були допущені слідчим порушення кримінально-процесуальної форми. Якщо так, то які саме?

2. Аудиторні завдання:

1. Складіть схему системи стадій кримінального процесу України за такою формою: назва стадії, безпосередні завдання, суб'єкти провадження, які беруть участь в даній стадії, особливості провадження в стадії, підсумкові рішення.

2. Проаналізуйте та проілюструйте співвідношення кримінального процесу із запропонованими галузями права та суміжними науками:

конституційне право, кримінальне право, законодавство про оперативно-розшукову діяльність, криміналістика.

Розв'яжіть задачі:

1. Слідчий викликав як свідка Федорова і під час допиту поставив йому ряд питань, що стосуються змісту листів, отриманих ним від підозрюваного. Федоров на ці питання відповідати відмовився, посилаючись на вимоги Конституції України щодо гарантій таємниці спілкування.

Чи є правильними дії Федорова? Про які процесуальні гарантії йдеться в цьому випадку та чи були вони порушені?

2. Комендант гуртожитку у зв'язку з чисельними порушеннями порядку у вечірні години провів з участю прибиральниці та технічного працівника огляд приміщень гуртожитку. За відсутності мешканців гуртожитку вони оглянули їхні кімнати та склали відповідний акт, в якому вказали, що під час перевірки у тумбі Зотова було знайдено 7 пляшок горілки та газовий пістолет, а у шафі Власова – близько 2 кілограм головок маку. Акт підписали прибиральниця, технічний працівник і комендант гуртожитку.

Чи законні дії коменданта гуртожитку? Назвіть гарантії недоторканності житла особи.

3. Під час судового розгляду кримінального провадження щодо обвинувачення Франсуа Грюффон (француз) у вчиненні шахрайства суддя з'ясував, що обвинуваченому, котрий не володіє мовою судочинства, всупереч вимогам ст. 29 КПК України, на досудовому слідстві не було надано можливість скористатися послугами перекладача.

Про які процесуальні гарантії йдеться в цьому випадку та чи були вони порушені?

Рекомендована література: базова 1-5;8;9;14;45;

допоміжна 49;50;54;55;57-63;68;72.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Кримінального процесу (Особлива частина).

Практичне заняття № 1.2

Тема 2.1. Актуальні питання здійснення досудового розслідування та проведення слідчих дій

Мета: при вивченні теоретичного матеріалу даної теми студенти повинні засвоїти поняття досудового розслідування; дізнання; досудового слідства; Єдиного реєстру досудових розслідувань; підслідність; об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування; строки

дізнання і досудового слідства; розгляд клопотань під час досудового розслідування; ознайомлення з матеріалами досудового розслідування; недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування; взаємодія слідчого і оперативних підрозділів; поняття слідчих (розшукові) дій; класифікацію слідчих (розшукових) дій; вимоги до проведення та оформлення слідчих (розшукових) дій; допит; пред'явлення для впізнання; обшук та його види; огляд і його види; слідчий експеримент; освідування; експертиза; негласні слідчі (розшукові) дії та їх види; втручання у приватне спілкування.

Зміст практичного заняття:

1. Поняття стадії досудового розслідування.
2. Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство.
3. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.
4. Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення.
5. Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види.
6. Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.

Завдання для обов'язкового виконання:

1. Домашнє завдання:

Підготуйте теми доповідей:

1. Зміст, форми та принципи взаємодії слідчого і оперативних підрозділів.
2. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування під час досудового провадження.
3. Гарантії недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.
4. Процесуальні особливості виклику та допиту малолітньої та особи у кримінальному провадженні.
5. Проблема застосування примусу під час проведення слідчих (розшукових) дій і права людини.

Законспектуйте основні положення:

- Закону України “Про прокуратуру” від України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (зі змінами та доповненнями);
- Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, затверджений Генеральною прокуратурою України за погодженням з Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України,

органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства;

- Закону України “Про судову експертизу” від 25 лютого 1994 р.;

- Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства: постанова Пленуму Верховного Суду України від 28.03.2008 р. №2;

- Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: затв. наказом Міністерства юстиції України № 53/5 від 8 жовтня 1998 р.(зі змінами та доповненнями);

- Інструкції про особливості здійснення судово-експертної діяльності атестованими судовими експертами, що не працюють у державних спеціалізованих експертних установах: затв. наказом Міністерства юстиції України № 170/5 від 24 грудня 2003 р.

3. Аудиторні завдання:

Розв’яжіть задачі:

1. 7 липня прокурором були внесені відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 9 липня він передав наявні в нього матеріали до органу досудового розслідування. Того ж дня керівником органу досудового розслідування був визначений слідчий, який здійснюватиме розслідування. 11 липня слідчий у письмовий формі повідомив прокурора про початок досудового розслідування.

Оцініть дії сторони обвинувачення.

2. Слідчим відділом Голосіївського РУ ГУМВС України здійснюється кримінальне провадження щодо Пашути за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст. 185 КК України (крадіжка). Під час розслідування встановлено, що Пашутою також вчинені інші кримінальні правопорушення на території Миколаївської та Одеської областей, передбачені ч.2 ст. 201 КК України (контрабанда) та ч.2 ст. 212 КК України (ухилення від сплати податків, зборів (обов’язкових платежів)).

Як визначити підслідність цих кримінальних правопорушень?

3. 25-річний Остапчук (співробітник ОВС) і 16-річний Олійник протягом трьох місяців спільно вчинили ряд крадіжок майна громадян з проникненням у житло в Києві, Хмельницькому та Вінниці. Під час

чергової крадіжки у Вінниці вони вбили господаря квартири, який раптово повернувся додому. У Києві, при спробі винести викрадене з квартири, їх було затримано.

Де слід зосередити досудове розслідування? Визначте підслідність цих кримінальних правопорушень.

4. Мірончук і Каранфілов підозрюються у вчиненні в ніч з 10 на 11 вересня зґвалтування Зарічної. Тієї ж ночі пізніше Зарічна була зґвалтована також Будовим. Посилаючись на те, що в обох випадках потерпіла і свідки одні й ті ж, а події пов'язані між собою, слідчий виніс постанову про об'єднання в одне провадження матеріалів досудового розслідування.

Оцініть законність рішення слідчого.

5. 12 грудня 2012 року прокурор об'єднав в одне провадження матеріали кримінального провадження №102012951 та №102012952 за підозрою у вчиненні Пlochотнюком кримінальних правопорушень, передбачених ч.2 ст. 186 та ч.3 ст. 187 КК України. Слідчий, який здійснював розслідування, звернувся до прокурора вищого рівня, оскарживши рішення прокурора про об'єднання матеріалів досудового розслідування, обґрунтовуючи це тим, що таке рішення може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

Яке рішення повинен прийняти прокурор вищого рівня?

6. 29 листопада 2012 року прокурором були внесені відомості про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст. 185 КК України, до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 30 листопада він передав наявні в нього матеріали до органу досудового розслідування. В ході досудового розслідування було встановлено, що кримінальне правопорушення вчинено Трохименком, якому 31 грудня було оголошено про підозру

Коли закінчується встановлений законом строк досудового розслідування у даному провадженні?

7. Під час кримінального провадження, розпочатого 2 листопада 2012 року у м. Києві щодо вчинення розбійного нападу, 20 листопада 2012 року Миронюку було оголошено про підозру. Під час досудового розслідування було з'ясовано, що Миронюк вчинив ще один розбійний напад 20 липня цього ж року у м. Вінниця, досудове розслідування щодо якого було зупинено 20 серпня на підставі п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України (підозрюваний переховується від слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності). 30 листопада прокурор об'єднав матеріали досудового розслідування в одне провадження.

Як треба обчислювати строки досудового слідства при об'єднанні матеріалів досудового розслідування?

8. В ніч з 13 на 14 листопада у потязі Львів-Київ невстановленою особою вчинено вбивство Федотова.

Хто і як визначатиме місце провадження досудового розслідування у даному випадку?

9. До слідчого звернувся журналіст з проханням надати йому можливість бути присутнім під час провадження ряду слідчих дій у кримінальному провадженні про вбивство. Своє прохання він мотивував тим, що хоче докладно описати перебіг розслідування резонансного злочину у газетній публікації. Слідчий відмовив журналісту в проханні і роз'яснив, що публікація можлива лише після набрання вироком законної сили.

Чи правильна позиція слідчого?

10. У кримінальному провадженні щодо підозри Замковенка у вчиненні розбійних нападів встановлено, що він діяв не сам, а входив до складу злочинної групи з шести чоловік, яка вчинила десятки подібних та інших кримінальних правопорушень на території різних областей України. Слідчий звернувся до керівника органу досудового розслідування з проханням вирішити питання про створення слідчої групи.

Хто і як це має зробити?

11. Під час огляду місця події на полі, коли слідчий за участю судово-медичного експерта перейшов до огляду трупа, понятя Петренко знепритомніла, побачивши знівечене обличчя загиблого.

Як бути слідчому, маючи на увазі, що огляд проводився у безлюдному місці, де були, крім самого слідчого, привезених понять та експерта, ще два працівники міліції? Чи може він продовжити огляд з одним понятим?

12. Під час огляду місця події слідчим були запрошені в якості понять помічник судді апеляційного суду м. Києва та співробітник Дарницького районного управління ГУМВС України в м. Києві.

Оцініть дії слідчого.

13. Допитаний із застосуванням технічного засобу фіксування, свідок Федоренко запитав слідчого, чому він не вносить його показання в протокол допиту, а лише обмежився вказівкою в протоколі про те, що застосовуються технічні засоби. Федоренко наполягав на тому, щоб його показання були внесені до протоколу. Втім, слідчий пояснив, що оскільки показання повністю фіксуються технічними засобами та будуть

зберігатися на диску, який приєднують до протоколу допиту, вони обійдуться і без детального викладення показань у самому протоколі.

Оцініть дії слідчого. Які є форми фіксування кримінального провадження?

14. Під час кримінального провадження щодо розслідування згвалтування неповнолітньої Бузько були розбіжності у показаннях потерпілої та свідків Іванюка та Денисюка. Слідчий викликав усіх трьох на одночасний допит. Під час допиту слідчий зачитав показання Бузько, які вона давала на попередньому допиті, та які на його думку були правдивими, перед тим, як було запропоновано дати показання учасникам цієї слідчої дії.

Оцініть дії слідчого. Чи дозволяється оголошення показань, наданих учасниками цієї слідчої дії на попередніх допитах? Якщо так, то за яких умов? Чи має якесь значення для проведення цього допиту те, що Бузько є неповнолітньою?

15. У кримінальному провадженні, яке здійснювалося у м. Києві, про завдання тяжких тілесних ушкоджень Титаренку, виникла необхідність одночасно допитати свідка Панова та підозрюваного Іванова, так як в їхніх показаннях, які були дані раніше, існували суттєві суперечності. При цьому свідок Панов на даний момент відбував покарання у виправно-трудовій установі м. Луганська за вчинення вбивства.

Яким чином можна провести одночасний допит Панова та Іванова?

Рекомендована література:

*базова 5;6;8;9;10;14;18;19;21;26;28;29; 30;31;33;41;42;43
допоміжна 47;53;57;58-63;68;71;72;82;83.*

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ

Тема: Засади кримінального процесу

1. До загальних засад кримінального провадження відносяться:

1. Свобода світогляду і віросповідання.
2. Свобода думки і слова.
3. Повага до людської гідності.
4. Право на соціальний захист.

2. Проведення досудового розслідування у розумні строки згідного загальної засади кримінального провадження забезпечують:

1. Слідчий, прокурор, слідчий суддя.

2. Прокурор, слідчий суддя (в частині строків розгляду питань, віднесених до його компетенції).

3. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд.

4. Прокурор, слідчий суддя, суд.

3. Отримання судом від учасників кримінального провадження показань усно є наступною загальною засадою кримінального провадження:

1. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості.

2. Публічність.

3. Безпосередність дослідження показань, речей, документів.

4. Верховенство права.

4. Слідчий суддя, суд може прийняти рішення про здійснення кримінального провадження у закритому судовому засіданні у випадках:

1. Якщо обвинувачений працівник правоохоронного органу.

2. Якщо обвинувачений співробітник кадрового складу розвідувальних органів.

3. Якщо обвинувачений неповнолітній.

4. Якщо обвинувачений є особою, яка займає особливо відповідальне становище.

Тема: Слідчі (розшукові) дії.

Питання 1. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є:

1. Наявність кримінального провадження.

2. Наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети.

3. Рішення суду.

4. Рішення слідчого, прокурора або слідчого судді.

Питання 2. Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час допускається лише:

1. За згодою всіх учасників.

2. З дозволу слідчого судді.

3. Коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

4. Не допускається взагалі.

Питання 3. Допит не може продовжуватися без перерви:

1. На обід.

2. На прийом ліків за наявності лікарської довідки.

3. Понад дві години.

4. Понад три години.

Питання 4. Допит не може продовжуватися в цілому:

1. Понад вісім годин на день.

2. Понад тривалість робочого дня у відповідному органі розслідування.

3. Понад установлені законом розумні строки.

4. Може продовжуватись на розсуд слідчого з обов'язковими перервами на обід і сон.

Питання 5. У випадку відмови підозрюваного відповідати на запитання, давати показання особа, яка проводить допит, зобов'язана:

1. Скласти відповідний акт, копію якого направити прокурору.

2. З'ясувати причини відмови і узгодити це питання з адвокатом.

3. Продовжити допит, зробивши відповідну відмітку в протоколі, і зазначити у ньому всі заплановані питання до підозрюваного.

4. Зупинити допит одразу після отримання такої заяви.

Питання 6. Допит неповнолітньої особи не може продовжуватися в цілому:

1. Понад одну годину на день.

2. Понад дві години на день.

3. Понад три години на день.

4. Понад строк, погоджений із законним представником, педагогом або психологом.

Питання 7. Допит малолітньої або неповнолітньої особи проводиться у присутності:

1. Законного представника, педагога або психолога, а за необхідності – лікаря;

2. Законного представника, педагога, а за необхідності – психолога;

3. Законного представника, психолога, а за необхідності – педагога;

4. Представника державної служби у справах дітей, педагога, психолога, лікаря;

5. Співробітника кримінальної міліції у справах дітей, педагога, психолога, лікаря.

Питання 8. У разі проникнення до житла особи у невідкладних випадках без ухвали слідчого судді слідчий, прокурор зобов'язані:

1. Скласти відповідний акт, копію якого долучити до кримінального провадження.

2. Невідкладно після здійснення таких дій повідомити про це слідчого суддю.

3. Невідкладно після здійснення таких дій звернутися з клопотанням про проведення обшуку до слідчого судді.

4. Ці дії не потребують подальших узгоджень.

Питання 9. Клопотання про обшук розглядається у суді:

1. В день його надходження.

2. У триденний термін.

3. На розсуд слідчого судді в залежності від його завантаженості.

4. Невідкладно у невідкладних випадках, а в решті випадків – на розсуд слідчого судді.

Питання 10. Ухвала слідчого судді про дозвіл на обшук житла з підстав, зазначених у клопотанні прокурора, слідчого, надає право проникнути до житла:

1. Лише один раз.

2. Допускається повторно у виняткових випадках.

3. Допускається повторно за погодженням зі слідчим суддею.

4. Необмежену кількість разів.

Питання 11. У випадку відсутності осіб у житлі, де проведено обшук, копія ухвали слідчого судді про дозвіл на цей обшук:

1. Приєднується до матеріалів кримінального провадження з відповідною відміткою.

2. Повинна бути залишена у житлі на видному місці.

3. Вручається відповідній особі після її звернення до слідчого, прокурора.

4. Повертається слідчому судді.

Питання 12. Проведення експертизи для з'ясування питань права:

1. Проводиться в кожному випадку виникнення таких питань.

2. Допускається лише в разі конфлікту різних норм права.

3. Допускається з обмеженнями, встановленими статтею 242 КПК.

4. Не допускається.

Питання 13. Примусове залучення особи для проведення медичної або психіатричної експертизи здійснюється:

1. За постановою прокурора.

2. За ухвалою слідчого судді, суду.

3. Слідчим за погодженням з прокурором.

4. Слідчим або прокурором без будь-яких погоджень.

ПРАКТИЧНІ ЗАДАЧІ:

1. Прокурор, ознайомившись з матеріалами кримінального провадження, взявши до уваги очевидність вчиненого кримінального провадження, дав вказівку слідчому закінчити досудове слідство протягом 2 тижнів з дня повідомлення особі про підозру у вчиненні злочину. Слідчий оскаржив вказівку вищестоящому прокуророві, зазначивши, що відповідно до ч. 1 ст. 219 КПК України він має право провадити досудове слідство у продовж двох місяців.

Оцініть ситуацію з точки зору завдання забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування.

2. У залі судового засідання було розпочато розгляд кримінального провадження по обвинуваченню Остапчука, Мітіна і Назарука за ч. 2 ст. 296 КК України (хуліганство) і ч. 1 ст. 121 КК України (умисне тяжке тілесне ушкодження), так як вони грубо порушували громадський порядок і завдали потерпілому тяжке тілесне ушкодження. Захисник Остапчука (адвокат юридичної консультації), виходячи з того, що тілесне ушкодження міг спричинити лише один з обвинувачених, усю захисну промову присвятив обґрунтуванню вини Мітіна. За результатами судового розгляду кримінального провадження Остапчук і Мітін були визнані винними у вчиненні кримінального правопорушення, а Назарук – виправданий. Потерпілий звернувся в юридичну консультацію, де адвокат за його дорученням склав апеляційну скаргу на вирок суду, в якій обґрунтовував, що вина обвинуваченого Назарука доказана наявними матеріалами кримінального провадження.

Оцініть дії адвокатів з точки зору сутності кримінально-процесуальних функцій.

3. До чергової частини органу внутрішніх справ звернувся Сомов із заявою про вчинене щодо нього кримінальне правопорушення. Приймаючи заяву, черговий ОВС пояснив Сомову, що дії по перевірці та вирішенню його заяви будуть виконуватися лише після внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, оскільки саме тоді виникають кримінально-процесуальні правовідносини, що надають співробітникам міліції відповідні повноваження.

Чи є правильним пояснення чергового ОВС? Коли виникають та припиняються кримінально-процесуальні правовідносини?

4. Під час досудового розслідування по підозрі Федоренка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (зґвалтування неповнолітньої), виникла необхідність провести освідчення підозрюваного відповідно до вимог ст. 241 КПК України.

Оскільки слідчий мав намір самостійно провести освідування підозрюваного, він запросив понятого й оглянув підозрюваного Федоренка. Про результати проведеного освідування слідчий склав акт, який підписав підозрюваний Федоренко й сам слідчий.

Ознайомившись з положеннями ст. 241 КПК України, з'ясуйте, чи не були допущені слідчим порушення кримінально-процесуальної форми. Якщо так, то які саме?

5. Слідчий викликав як свідка Федорова і під час допиту поставив йому ряд питань, що стосуються змісту листів, отриманих ним від підозрюваного. Федоров на ці питання відповідати відмовився, посилаючись на вимоги Конституції України щодо гарантій таємниці спілкування.

Чи є правильними дії Федорова? Про які процесуальні гарантії йдеться в цьому випадку та чи були вони порушені?

6. Комендант гуртожитку у зв'язку з чисельними порушеннями порядку у вечірні години провів з участю прибиральниці та технічного працівника огляд приміщень гуртожитку. За відсутності мешканців гуртожитку вони оглянули їхні кімнати та склали відповідний акт, в якому вказали, що під час перевірки у тумбі Зотова було знайдено 7 пляшок горілки та газовий пістолет, а у шафі Власова – близько 2 кілограм головок маку. Акт підписали прибиральниця, технічний працівник і комендант гуртожитку.

Чи законні дії коменданта гуртожитку? Назвіть гарантії недоторканності житла особи.

7. Під час судового розгляду кримінального провадження щодо обвинувачення Франсуа Грюффон (француз) у вчиненні шахрайства суддя з'ясував, що обвинуваченому, котрий не володіє мовою судочинства, всупереч вимогам ст. 29 КПК України, на досудовому слідстві не було надано можливості скористатися послугами перекладача.

Про які процесуальні гарантії йдеться в цьому випадку та чи були вони порушені?

8. Хвостова звернулася із заявою до слідчого, в якій вказала, що з її сараю

було викрадено майно на суму 750 грн. Вона висловила припущення, що крадіжку міг вчинити її сусід Саков, з яким у неї неприємні стосунки й який не працює та зловживає спиртними напоями. Слідчий запропонував Хвостовій особисто переговорити з Саковим і з'ясувати його причетність до цієї крадіжки, і тільки потім звернутись до нього з тим, щоб він почав досудове розслідування за цим фактом.

Чи були порушені слідчим засади кримінального провадження?

9. Лапшину було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 187 КК України (розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб). Слідчий з метою встановлення всіх співучасників кримінального правопорушення направив начальнику поштової установи постанову, в якій вимагав усі листи, що надходять на адресу Лапшина, спочатку передавати йому, а потім направляти Лапшину.

Оцініть законність дій слідчого.

10. У районному суді м. Києва розглядалися матеріали кримінального провадження щодо обвинувачення неповнолітнього Бабанова (учня 10 класу) у нанесенні тяжких тілесних ушкоджень учневі паралельного класу під час бійки в школі. У судове засідання з'явилися однокласники обвинуваченого та потерпілого. Батьки обвинуваченого наполягали на тому, аби однокласники були виділені з залу судового засідання, оскільки вони не хочуть зайвого розголосу цієї події. Батьки потерпілого, зі свого боку, заперечували проти цього, зазначаючи, що судовий розгляд кримінального провадження є відкритим, і хай однокласники Бабанова дізнаються з ким вони навчаються.

Яке рішення і на підставі якої засади кримінального процесу має прийняти суддя в цій ситуації?

11. Тихончук обвинувачувався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 115 КК України. Винним він себе не визнав і заявив клопотання про виклик та допит як свідків Сизова і Сотникова, які можуть підтвердити його алібі. Обвинувачений пояснив, що таке ж клопотання він заявляв і слідчому, але той його не задовольнив. Суд відхилив клопотання обвинуваченого, вказавши в ухвалі, що в кримінальному провадженні досліджено достатню кількість доказів, що підтверджують його вину. Суд допитав свідків Бондарева, Філіпова, Кузнєцову, а також оголосив показання, що були дослідженні під час досудового розслідування Михайловим і Степанчуком, котрі не з'явилися в суд з поважних причин. Усі вони викривали Тихончука у вчиненні кримінального провадження. Посилаючись у вирокі на показання цих свідків, суд визнав Тихончука винним.

Оцініть дії суду. Чи були порушені засади кримінального провадження?

12. 7 липня прокурором були внесені відомості про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 9 липня він передав наявні в нього матеріали до органу досудового розслідування. Того ж дня керівником органу досудового розслідування був визначений слідчий, який здійснюватиме розслідування. 11 липня слідчий у

письмовий формі повідомив прокурора про початок досудового розслідування.

Оцініть дії сторони обвинувачення.

13. Слідчим відділом Голосіївського РУ ГУМВС України здійснюється кримінальне провадження щодо Пашути за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст. 185 КК України (крадіжка). Під час розслідування встановлено, що Пашутою також вчинені інші кримінальні правопорушення на території Миколаївської та Одеської областей, передбачені ч.2 ст. 201 КК України (контрабанда) та ч.2 ст. 212 КК України (ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)).

Як визначити підслідність цих кримінальних правопорушень?

14. 25-річний Остапчук (співробітник ОВС) і 16-річний Олійник протягом трьох місяців спільно вчинили ряд крадіжок майна громадян з проникненням у житло в Києві, Хмельницькому та Вінниці. Під час чергової крадіжки у Вінниці вони вбили господаря квартири, який раптово повернувся додому. У Києві, при спробі винести викрадене з квартири, їх було затримано.

Де слід зосередити досудове розслідування? Визначте підслідність цих кримінальних правопорушень.

15. Мірончук і Каранфілов підозрюються у вчиненні в ніч з 10 на 11 вересня зґвалтування Зарічної. Тієї ж ночі пізніше Зарічна була зґвалтована також Будовим. Посилаючись на те, що в обох випадках потерпіла і свідки одні й ті ж, а події пов'язані між собою, слідчий виніс постанову про об'єднання в одне провадження матеріалів досудового розслідування.

Оцініть законність рішення слідчого.

16. 12 грудня 2012 року прокурор об'єднав в одне провадження матеріали кримінального провадження №102012951 та №102012952 за підозрою у вчиненні Плехотнюком кримінальних правопорушень, передбачених ч.2 ст. 186 та ч.3 ст. 187 КК України. Слідчий, який здійснював розслідування, звернувся до прокурора вищого рівня, оскарживши рішення прокурора про об'єднання матеріалів досудового розслідування, обґрунтовуючи це тим, що таке рішення може негативно вплинути на повноту досудового розслідування та судового розгляду.

Яке рішення повинен прийняти прокурор вищого рівня?

17. 29 листопада 2012 року прокурором були внесені відомості про вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч.3 ст. 185 КК України, до Єдиного реєстру досудових розслідувань. 30 листопада він передав наявні в нього матеріали до органу досудового розслідування. В

ході досудового розслідування було встановлено, що кримінальне правопорушення вчинено Трохименком, якому 31 грудня було оголошено про підозру

Коли закінчується встановлений законом строк досудового розслідування у даному провадженні?

18. Під час кримінального провадження, розпочатого 2 листопада 2012 року у м. Києві щодо вчинення розбійного нападу, 20 листопада 2012 року Миронюку було оголошено про підозру. Під час досудового розслідування було з'ясовано, що Миронюк вчинив ще один розбійний напад 20 липня цього ж року у м. Вінниця, досудове розслідування щодо якого було зупинено 20 серпня на підставі п. 2 ч. 1 ст. 280 КПК України (підозрюваний переховується від слідства з метою ухилення від кримінальної відповідальності). 30 листопада прокурор об'єднав матеріали досудового розслідування в одне провадження.

Як треба обчислювати строки досудового слідства при об'єднанні матеріалів досудового розслідування?

19. В ніч з 13 на 14 листопада у потязі Львів-Київ невстановленою особою вчинено вбивство Федотова.

Хто і як визначатиме місце провадження досудового розслідування у даному випадку?

20. До слідчого звернувся журналіст з проханням надати йому можливість бути присутнім під час провадження ряду слідчих дій у кримінальному провадженні про вбивство. Своє прохання він мотивував тим, що хоче докладно описати перебіг розслідування резонансного злочину у газетній публікації. Слідчий відмовив журналісту в проханні і роз'яснив, що публікація можлива лише після набрання вироком законної сили.

Чи правильна позиція слідчого?

21. У кримінальному провадженні щодо підозри Замковенка у вчиненні розбійних нападів встановлено, що він діяв не сам, а входив до складу злочинної групи з шести чоловік, яка вчинила десятки подібних та інших кримінальних правопорушень на території різних областей України. Слідчий звернувся до керівника органу досудового розслідування з проханням вирішити питання про створення слідчої групи.

Хто і як це має зробити?

22. Під час огляду місця події на полі, коли слідчий за участю судово-медичного експерта перейшов до огляду трупа, понятя Петренко знепритомніла, побачивши знівечене обличчя загиблого.

Як бути слідчому, маючи на увазі, що огляд проводився у безлюдному місці, де були, крім самого слідчого, привезених понятих та експерта, ще два працівники міліції? Чи може він продовжити огляд з одним понятим?

23. Під час огляду місця події слідчим були запрошені в якості понятих помічник судді апеляційного суду м. Києва та співробітник Дарницького районного управління ГУМВС України в м. Києві.

Оцініть дії слідчого.

24. Допитаний із застосуванням технічного засобу фіксування, свідок Федоренко запитав слідчого, чому він не вносить його показання в протокол допиту, а лише обмежився вказівкою в протоколі про те, що застосовуються технічні засоби. Федоренко наполягав на тому, щоб його показання були внесені до протоколу. Втім, слідчий пояснив, що оскільки показання повністю фіксуються технічними засобами та будуть зберігатися на диску, який приєднують до протоколу допиту, вони обійдуться і без детального викладення показань у самому протоколі.

Оцініть дії слідчого. Які є форми фіксування кримінального провадження?

25. Під час кримінального провадження щодо розслідування згвалтування неповнолітньої Бузько були розбіжності у показаннях потерпілої та свідків Іванюка та Денисюка. Слідчий викликав усіх трьох на одночасний допит. Під час допиту слідчий зачитав показання Бузько, які вона давала на попередньому допиті, та які на його думку були правдивими, перед тим, як було запропоновано дати показання учасникам цієї слідчої дії.

Оцініть дії слідчого. Чи дозволяється оголошення показань, наданих учасниками цієї слідчої дії на попередніх допитах? Якщо так, то за яких умов? Чи має якесь значення для проведення цього допиту те, що Бузько є неповнолітньою?

26. У кримінальному провадженні, яке здійснювалося у м. Києві, про завдання тяжких тілесних ушкоджень Титаренку, виникла необхідність одночасно допитати свідка Панова та підозрюваного Іванова, так як в їхніх показаннях, які були дані раніше, існували суттєві суперечності. При цьому свідок Панов на даний момент відбував покарання у виправно-трудовій установі м. Луганська за вчинення вбивства.

Яким чином можна провести одночасний допит Панова та Іванова?

27. Для проведення допиту неповнолітнього Паніна слідчий запросив для участі його батька та вчителя (класного керівника Паніна). До початку допиту неповнолітній заявив клопотання по те, що не бажає давати показання в присутності свого класного керівника, так як це може відобразитися на його стосунках в школі з учителями та друзями.

Як вирішити заявлене клопотання?

28. Слідчий протягом 2 годин допитував як свідка 13-річного Торопова в присутності його батька – вчителя біології середньої школи, де він навчається.

Чи були порушені слідчим вимоги закону щодо порядку допиту малолітнього свідка? Якщо так, то які саме?

29. Погорілого об 22 годині вечора на вулиці пограбував невідомий чоловік, який відібрав у нього хутрову шапку та мобільний телефон. Потерпілий заявив слідчому, що він не може назвати точних прикмет грабіжника, так як на вулиці було темно. Проте, якби злочинця показали, то він би неодмінно впізнав його за сукупністю ознак, про що був складений відповідний протокол. Слідчий пред'явив Погорілому підозрюваного Марченка з двома іншими громадянами, які не мали різних відмінностей в зовнішності, віці та одязі. Потерпілий вказав на підозрюваного Марченка як на особу, яка його пограбувала, вказавши при цьому деякі додаткові прикмети, про які він забув повідомити під час допиту.

Оцініть дії слідчого. Чи були порушені слідчим вимоги закону щодо пред'явлення особи для впізнання?

30. Прокурор, з додержанням вимог кримінального процесуального законодавства, пред'явив потерпілому Паюлу фотознімок підозрюваного Таварткіладзе для впізнання разом з іншими фотознімками. Потерпілий Паюл заявив, що він не може впізнати особу, яка вчинила проти нього кримінальне правопорушення, по фотознімках, але зможе впізнати її коли побачить. У зв'язку з цим прокурор пред'явив потерпілому Паюлу підозрюваного Таварткіладзе разом з іншими особами, які не мали різних відмінностей в зовнішності, віці та одязі. У результаті проведеного впізнання Паюл вказав на Таварткіладзе, як особу, що вчинила кримінальне правопорушення, та пояснив за якими ознаками він його впізнав та при яких обставинах бачив.

Оцініть дії прокурора і доказове значення пред'явлення для впізнання. Які існують види пред'явлення для впізнання?

31. З Одеського музею західного і східного мистецтва було викрадено картину Караваджо “Взяття Христа під варту”. Через деякий час у результаті співпраці МВС України з німецькими колегами були

затримані члени транснаціонального організованого злочинного угруповання, у яких вказана картина була вилучена і повернута на Україну. Директор музею Островський заявив, що він зможе впізнати викрадену картину.

Які слідчі дії повинен провести слідчий, аби встановити, що викрадена і повернена до музею картина – одна й та ж сама?

32. Слідчий, здійснюючи кримінальне провадження щодо викрадення майна з квартири Никодименко, маючи достатні дані про те, що викрадені речі можуть знаходитись на квартирі у батька підозрюваного, за погодженням з прокурором звернувся до слідчого судді з клопотанням про проведення там обшуку. Під час обшуку, що проводився на підставі ухвали слідчого судді, була присутня запрошена слідчим потерпіла Никодименко. Серед інших речей, про які було вказано в ухвалі слідчого судді, слідчий вилучив також зимове жіноче пальто Никодименко, зникнення якого вона і не помітила, але запевняла, що воно належить саме їй. За результатами проведення слідчої дії слідчий склав два протоколи – обшуку та пред'явлення речей для впізнання.

Оцініть дії слідчого і доказове значення протоколів. Чи можна проводити обшук у осіб, які не є підозрюваними у кримінальному провадженні? Чи можна вилучати під час обшуку речі, про які прямо не вказано в ухвалі слідчого судді про дозвіл на обшук? Якщо так, то які процесуальні дії з цими речами необхідно здійснити далі?

33. У квартирі Панасенка, який підозрювався в отруєнні громадян талієм, слідчий проводив обшук застосовуючи при цьому безперервний відеозапис ходу проведення обшуку, у зв'язку з чим поняті не були запрошені для участі в цій слідчій дії. Під час проведення обшуку слідчий помітив, що Панасенко кинув у кишеню своєї бабусі невеликий пакунок.

Як повинен діяти слідчий у цій ситуації? Чи дозволяє закон проводити обшук без участі понятих? Якщо так, то в яких випадках?

34. Огляд місця події за заявою про крадіжку з магазину слідчий провів з участю директора цього ж магазину. У протоколі огляду він вказав, що невідомий злочинець проник до магазину, розбивши віконне скло. Частки розбитого скла він зібрав у пакет для подальшого дослідження. Крім того, слідчий записав до протоколу, що згідно із заявою директора з каси магазину викрадено гроші, а саме 5 тисяч гривень. Біля магазину були виявлені сліди взуття. Слідчий не зафіксував їх, а лише вказав у протоколі, що, за словами директора магазину, ці сліди залишені ним самим.

Дайте оцінку діям слідчого.

35. Допитана у кримінальному провадженні про грабіж потерпіла Бузина повідомила, що одного із злочинців можна легко впізнати по численних татуюваннях на руках та шиї. Вона добре запам'ятала, що у нього на середньому пальці лівої руки є татуювання у вигляді хреста.

Як перевірити показання потерпілої при тому, що підозрюваними у вчиненні даного кримінального правопорушення є Кузьменко та Потапенко? Хто може прийняти рішення про проведення слідчої дії у даному випадку?

36. За матеріалами кримінального провадження, розпочатого у результаті порушення правил безпеки руху, що призвело до зіткнення двох автомобілів і загибелі одного пасажирів, слідчий, з метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, вирішив провести слідчий експеримент за участю тих же автомобілів, які було відновлено. Відтворення дій та обставин цієї події знову призвело до зіткнення автомашин, через що дістав легкі тілесні ушкодження понятий (який сидів в одній з машин і спостерігав за розвитком подій), але підтвердив правдивість показань водія, який брав участь у слідчому експерименті.

Оцініть дії слідчого. Чи мають доказове значення результати цієї слідчої дії?

37. Бровкін підозрювався у вчиненні квартирної крадіжки шляхом проникнення через відчинене вікно. За заявою потерпілого серед викрадених речей був і телевізор “Sony”, документи на який ним були надані. Бровкін заперечував крадіжку телевізора, пояснюючи це тим, що такий телевізор “Sony”, котрий зазначений у заяві потерпілого, за своїми габаритами не може пройти через вікно квартири. Слідчий вирішив провести слідчий експеримент, проте потерпілий не погоджувався на проведення даної слідчої дії у його житлі.

Чи можна провести слідчий експеримент у житлі особи, якщо вона заперечує проти цього? Який порядок проведення слідчого експерименту у наведеній ситуації?

38. Під час кримінального провадження щодо вчинення квартирної крадіжки Плахутою, який разом з матір'ю приїхав у Україну два роки тому з Молдови, виникла проблема встановлення віку Плахути, у зв'язку з відсутністю у нього документів про його вік. Мати неповнолітнього заявила, що її синові ще не виповнилось 14 років, але відповідних документів (свідоцтва про народження) вона не має і не знає де вони можуть знаходитися.

Яких заходів має вжити слідчий для встановлення віку у цій ситуації?

39. Кирилюк підозрювався у вчиненні розбійного нападу. Слідчий звернув увагу на дивну поведінку Кирилюка, який не завжди логічно давав показання, забував про що говорив. У зв'язку з цим у слідчого виникли сумніви щодо його психічного стану.

Які процесуальні дії має здійснити слідчий в даній ситуації? Як повинен діяти слідчий, якщо Кирилюк відмовиться від участі у процесуальній дії, яку вирішить провести слідчий?

40. Озеров підозрювався у вчиненні службового підроблення (ч. 2 ст. 366 КК України). У кримінальному провадженні була проведена почеркознавча експертиза з метою встановлення особи, яка поставила підпис у фіктивних документах. Експерт надав висновок, що підписи виконані Озеровим. Проте, сторона захисту не погодилася з таким висновком експерта та виявила бажання самостійно залучити експерта для проведення експертизи.

Чи передбачена кримінально-процесуальним законодавством можливість сторони захисту залучати експертів для проведення експертизи? Якщо так, то який порядок залучення експертів стороною захисту?

41. Громадянин Столбовий вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ст. 121 (умисне тяжке тілесне ушкодження) КК України щодо громадянина Брауна. Захисник обвинуваченого подав до суду подання про укладення угоди про примирення між обвинуваченим та потерпілим. Обвинувачений зобов'язався відшкодувати моральну шкоду та оплатити лікування потерпілого.

Яке рішення повинен прийняти суд? Який процесуальний порядок укладення угоди про примирення?

42. За згодою Генерального прокурора України затримано професійного суддю за вчинення тяжкого злочину та обрано до нього запобіжний захід – тримання під вартою.

Чи правомірні дії Генерального прокурора України? Особливості затримання і обрання запобіжного заходу щодо судді?

43. Під час судового засідання Тихий, що вчинив кримінальне правопорушення, за яке передбачено покарання у вигляді довічного позбавлення волі, заявив клопотання про розгляд кримінального провадження стосовно нього судом присяжних. Під час голосування один із складу суду присяжних утримався від голосування. Суд голос утриманого зарахував на користь Тихого.

Чи буде задоволено клопотання Тихого? Чи мають право присяжні утримуватися від голосування? Чи правомірним є рішення суду під час підрахунку голосів в даному випадку?

44. Під час судового розгляду, головуючий зробив зауваження присяжному, про те що він робив записи, які стосуються судового засідання.

Чи правомірні дії головуючого? Визначте права та обов'язки присяжних.

45. Слідчий СВ Мостиського РВ прийняв рішення про початок кримінального провадження у формі приватного обвинувачення на підставі заяви представника потерпілого Зав'ялова, щодо якого було вчинено кримінальне правопорушення за ознаками ч. 2 ст. 126 (побої з обтяжуючими обставинами) КК України.

Дайте юридичну оцінку діям слідчого. Яким чином здійснюється кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення?

46. Слідчий СВ Нетішинського РВ провів обшук в помешканні депутата міської ради Невмиваки. Захисник підозрюваного оскаржив рішення слідчого про проведення обшуку, оскільки щодо його підзахисного, з його слів, повинен здійснюватись особливий порядок кримінального провадження.

Чи правомірними є дії слідчого в даному випадку? Які суб'єкти відносяться до осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження?

47. Громадянин Бакун вчинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 296 КК України. Бакун стверджував, що він є неповнолітнім, але при ньому не було виявлено документів, які вказують на його вік.

Які повинен діяти слідчий? Зазначте обставини, що підлягають встановленню у кримінальному провадженні щодо неповнолітніх.

48. Громадянина Левченка, який є неповнолітнім, було затримано за вчинення тяжкого злочину. Його було допитано без участі захисника, після чого до нього був застосований запобіжний захід у вигляді тримання під вартою.

Чи правомірно вчинив слідчий? Які запобіжні заходи можуть застосовуватися до неповнолітнього?

49. Десятирічний Сергій, вчинив кримінально каране діяння, передбачене ч. 1 ст. 186 КК України. Ухвалою місцевого суду до нього було застосовано примусовий захід виховного характеру. Дане рішення було оскаржене захисником неповнолітнього.

Чи правомірно вчинив суд? Які питання повинен з'ясувати суд при прийнятті рішення про застосування примусових заходів виховного характеру? Який процесуальний порядок дострокового звільнення від застосування примусового заходу виховного характеру?

6. САМОСТІЙНА РОБОТА.

Самостійна робота студентів є невід'ємною складовою навчального процесу, яка дозволяє опанувати навчальний матеріал під час самостійних занять, коли студент вільний від обов'язкових аудиторних занять.

Мета та завдання самостійної роботи студентів.

Метою самостійної роботи студентів з дисципліни дисципліні “Актуальні проблеми кримінального провадження” є забезпечення засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні і здатності планувати, організовувати і контролювати власну діяльність.

Завданням самостійної роботи студентів з дисципліни дисципліні “Актуальні проблеми кримінального провадження” є засвоєння відповідних знань, їх закріплення та систематизація, а також їх реалізація при виконанні практичних завдань. Самостійна робота студентів є тією основою, що забезпечує підготовку студентів до передбачених навчальним планом аудиторних занять.

Форми організації самостійної роботи.

Основними формами самостійної роботи студентів з дисципліни “Актуальні проблеми кримінального провадження” є:

- опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних і нормативних джерел;
- вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;
- виконання домашніх завдань;
- виконання та письмове оформлення задач, інших практичних завдань;
- підготовка до семінарських занять;
- підготовка до різних форм поточного контролю;
- пошук та опрацювання літературних і нормативних джерел за заданою тематикою;
- написання реферату за заданою тематикою;
- виконання контрольних робіт;
- аналітичний огляд наукових публікацій.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти, прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 1.

Актуальні питання Кримінального процесу (Загальна частина).

Тема 1.1. Генеза, поняття та система стадій кримінального процесу: актуальні питання (12 год.).

Перелік питань для самостійної роботи:

1. В яких значеннях вживається термін — кримінальний процес?
2. Назвіть історичні типи (форми) кримінального процесу.
3. Які завдання кримінального провадження передбачені КПК?
4. Дайте визначення стадії кримінального процесу.
5. Назвіть стадії кримінального процесу.
6. Назвіть основні кримінальні процесуальні функції.
7. У чому полягає уніфікація та диференціація кримінальної процесуальної форми?
8. Які правовідносини вважаються кримінально-процесуальними?
9. З яких елементів складається структура кримінально-процесуальних відносин?
10. Назвіть види кримінально-процесуальних гарантій і які правові явища можна до них віднести.
11. Назвіть поняття та види кримінальних процесуальних документів.
12. Які форми фіксування кримінального провадження передбачені в КПК?

Рекомендована література: базова 1-5;8;9;14;45;

допоміжна 49;50;54;55;57-63;68;72.

Тема 1.2. Актуальні питання засад кримінального провадження: поняття, класифікація та загальна характеристика (14 год.).

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Як ви розумієте поняття – засада кримінального процесу?
2. Чому йдеться мова про систему засад, а не про їх сукупність?
3. Які засади кримінального процесу проголошені у міжнародно-правових документах і як вони реалізуються в Україні?
4. Що таке конституційні засади, назвіть їх?
5. Які погляди щодо класифікації засад існують у спеціальній літературі?
6. Розкрийте зміст кожної з відомих вам засад.
7. У чому полягає засада публічності? Чи відрізняється вона від засади гласності?
8. Який зміст засади диспозитивності у кримінальному процесі?

9. Чи закріплена в законі засада презумпції невинуватості та забезпечення доведеності вини?

Рекомендована література: базова 1-5;8;14;17;

допоміжна 49;52;64;67;71.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ № 2.

Актуальні питання Кримінального процесу (Особлива частина).

Тема 2.1. *Актуальні питання здійснення досудового розслідування та проведення слідчих дій (14 год.).*

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Яке значення і завдання стадії досудового розслідування
2. З якого моменту розпочинається досудове розслідування?
3. Які слідчі дії можна проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань?
4. Які існують форми досудового розслідування та у чому їх відмінність?
5. Які види підслідності у кримінальному процесі?
6. Які правила об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування?
7. Строки досудового розслідування кримінального проступку.
8. Строки досудового розслідування злочинів.
9. Які строки розгляду клопотань під час досудового розслідування?
10. Хто вирішує питання про можливість та обсяг розголошення відомостей досудового розслідування?
11. Які є форми взаємодії слідчого і оперативних підрозділів?
12. Поняття слідчих (розшукових) дій.
13. Які існують у теорії класифікації слідчих (розшукових) дій?
14. Хто вправі проводити слідчі (розшукові) дії?
15. Які особи беруть участь у проведенні слідчих (розшукових) дій?
16. В який період доби дозволяється проводити слідчі (розшукові) дії?
17. Які слідчі (розшукові) дії проводяться з участю понятих?
18. У чому полягають особливості проведення слідчих (розшукових) дій, які проводяться за клопотанням сторони захисту чи потерпілого?
19. У чому полягають особливості проведення слідчих дій з участю малолітніх та неповнолітніх?
20. Які слідчі дії можна проводити до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань?

21. Які процесуальні правила провадження допиту під час кримінального провадження?

22. Які особливості впізнання особи при забезпеченні безпеки особи, яка впізнає?

23. У яких випадках слідчий, прокурор мають право увійти до житла чи іншого володіння особи без ухвали слідчого судді?

24. Назвіть види огляду.

25. З якою метою проводиться слідчий експеримент?

26. З якою метою проводиться освідчування та хто може бути присутній при ньому?

27. У яких випадках слідчий чи прокурор зобов'язані звернутися до експерта для проведення експертизи?

28. Який порядок залучення експерта стороною захисту для проведення експертизи?

Рекомендована література: базова 5;6;8;9;14;18;19;21;28;29;31;41;43
допоміжна 47;53;57;58;61;68;72;83.

Тема 2.2. Актуальні питання правової регламентації та проведення негласних слідчих (розшукові) дій (14 год.).

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Поняття негласної слідчої (розшукової) дії.
2. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
3. Умови проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
4. Порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
5. Повідомлення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Рекомендована література: базова 8;10;26;28;30;33;42;
допоміжна 59;60-63;68;71;72;78;82;83;85.

Тема 2.3. Актуальні питання особливих порядків кримінального провадження (14 год.).

Перелік питань для самостійної роботи:

1. Які судові рішення можуть бути оскаржені в апеляційному порядку?
2. Які особи мають право на апеляційне оскарження?
3. Назвіть судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку.

4. Що таке апеляція, її форма та зміст?
5. В чому полягає підготовка до апеляційного розгляду?
6. Охарактеризуйте межі перегляду судом апеляційної інстанції.
7. Які підстави для скасування або зміни судового рішення?
8. Охарактеризуйте сутність та зміст вироку (ухвали про застосування примусових заходів виховного чи медичного характеру) суду апеляційної інстанції.
9. Які суб'єкти мають право на касаційне оскарження?
10. Назвіть рішення, які можуть бути оскаржені в касаційному порядку.
11. Що таке касаційна скарга та який її зміст?
12. Охарактеризуйте межі перегляду судом касаційної інстанції.
13. Які підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції?
18. Дайте характеристику нововиявлених обставин.
19. Які особи мають право порушити питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами?
20. Які види судових рішень приймаються за наслідками кримінального провадження за нововиявленими обставинами?

Рекомендована література: базова 4;5;8;11;15;27;36;42;

допоміжна 57;58;60;61;68;72;78;93.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.

Вимоги до написання реферату: Навчальний реферат – це письмова робота, в якій у стислій формі, на основі опрацювання наукової та методичної літератури, розкривається конкретна проблема чи окремий аспект теми.

Реферат складається з плану, до якого входять такі складові частини: вступ, основна частина (включає розділи і підрозділи), висновки, список використаної літератури.

У вступі обґрунтовується актуальність обраної теми, її значення для поглибленого опанування програмного матеріалу, визначається мета та дослідницькі завдання реферату, об'єкт дослідження, загальні методи розкриття теми.

Основна частина може складатися з кількох розділів. В одному з них, як правило, розглядаються рівень дослідження проблеми, характеризуються різні точки зору. В інших розділах розкривається зміст обраної теми, дається опис та аналіз опрацьованого матеріалу, оцінка тих чи інших культурних процесів і явищ, робляться узагальнення щодо окремих аспектів проблеми.

Важливою структурною частиною реферату є висновки. В них лаконічно робляться узагальнення та формулюються результати виконаної роботи. Висновки засвідчують здатність студента до самостійних узагальнень.

В кінці реферату наводиться список використаної літератури.

Оформлення реферату.

Обсяг реферату: 10 – 15 сторінок друкованого тексту.

Розмір лівого поля до 30 мм, правого – не менше 10 мм, верхнього та нижнього – 20 мм.

Теми рефератів:

1. Тлумачення кримінального процесуального закону.
2. Судовий прецедент як джерело кримінально-процесуального права в окремих державах (на прикладі Англії, Австралії, США, Канади).
3. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність як засада кримінального провадження.
4. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості як засада кримінального судочинства.
5. Розумність строків як засада кримінального провадження.
6. Непрямі докази в кримінальному процесі.
7. Висновок експерта як джерело доказів.
- 8. Речові докази у кримінальному процесі.**
9. Європейські стандарти визначення строків та їх дотримання у кримінальному процесі України.
10. Порядок продовження та поновлення процесуальних строків.
11. Безоплатна правова допомога у кримінальному провадженні.
12. Застосування запобіжного заходу у вигляді застави: історія розвитку та проблеми застосування.
13. Аналіз практики Європейського суду з прав людини щодо дотримання положень ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
14. Міжнародні стандарти процедури затримання та взяття під варту.
15. Зміст, форми та принципи взаємодії слідчого і оперативних підрозділів.
16. Об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування під час досудового провадження.
17. Гарантії недопустимості розголошення відомостей досудового розслідування.

18. Процесуальні особливості виклику та допиту малолітньої та особи у кримінальному провадженні.

19. Проблема застосування примусу під час проведення слідчих (розшукових) дій і права людини.

20. Негласні слідчі (розшукові) дії та їх види у кримінальному процесі.

21. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб.

22. Підстави та процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру.

23. Підстави та умови зупинення досудового розслідування.

24. Обвинувальний акт у кримінальному провадженні та додатки до нього.

25. Ознайомлення учасників кримінального процесу з матеріалами кримінального провадження.

26. Порядок розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність слідчого чи прокурора під час досудового розслідування.

27. Ухвали слідчого судді, які підлягають оскарженню під час досудового розслідування.

28. Види рішень за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність прокурора.

29. Підсудність у кримінальному судочинстві.

30. Процесуальний порядок та строки підготовчого судового провадження.

7. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Актуальні проблеми кримінального провадження – одна з дисциплін кримінально-правового циклу, яка тісно пов'язана з кримінальним правом, кримінально-виконавчим, кримінологією, адміністративним, трудовим, цивільним правом та іншими дисциплінами. Слід також мати на увазі, що значна частина норм кримінального процесу є бланкетними і знаходиться у законах чи підзаконних актах.

Відповідно до навчального плану слухачі навчально-наукового інституту економіки і права Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького виконують контрольну роботу з курсу «Актуальні проблеми кримінального провадження». Контрольна робота запланована з метою перевірки теоретичних знань та придбаних навичок застосування норм кримінального процесуального законодавства.

Виконання контрольної роботи сприяє більш глибокому засвоєнню положень та інститутів кримінального процесу, розвитку навичок логічно викладати думки з аргументованими висновками, правильному застосуванню закону.

Контрольна робота складається з теоретичного блоку та задач і надається для перевірки в строк, що встановлений для слухачів ЧНУ ім. Б.Хмельницького.

Завдання для контрольної роботи містять 10 варіантів. Номер варіанта визначається за першою літерою прізвища.

Варіанти контрольних робіт:

Варіант №1 - літери А, Б; Варіант №2 - літери В, Г; Варіант №3 - літери Д, Е, Є, Ж; Варіант №4 - літери З, І, Ї, Й, К; Варіант №5 - літери Л, М;	Варіант №6 - літери Н, О; Варіант №7 - літери П, Р; Варіант №8 - літери С, Т, У; Варіант №9 - літери Ф, Х, Ц, Ч; Варіант №10 - літери Ш, Щ, Ю, Я
--	--

На початку виконання контрольної роботи необхідно ознайомитись з цими методичними рекомендаціями, а також з рекомендованою літературою.

ВАРІАНТ № 1

План

1. Система стадій кримінального процесу, їх загальна характеристика, завдання та особливості.
2. Поняття, значення і завдання стадії досудового розслідування.
3. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.

Задача

Петров, був викликаний суддею як свідок для дачі показань про відомі йому обставини у справі, але без поважних причин не з'явився у зазначені місце і час.

Які заходи має право застосувати суд в даному випадку?

ВАРІАНТ № 2

План

1. Поняття, структура і особливості кримінально-процесуальних правовідносин.
2. Дізнання і досудове слідство, як форми досудового розслідування.
3. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.

Задача

13 річний хлопець був викликаний і допитаний слідчим як свідок один-на-один.

Чи вірні дії слідчого? Який порядок допиту неповнолітнього свідка?

ВАРІАНТ № 3

План

1. Кримінально-процесуальні акти, їх види і значення.
2. Поняття і значення загальних положень досудового розслідування.
3. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.

Задача

Іванову було повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 309 КК України. За результатами судового розгляду справи Іванов був засуджений до позбавлення волі строком на три роки. Іванов подав апеляційну скаргу на вирок. Проте, апеляційна скарга була повернута на підставі п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК України.

Вкажіть, які стадії кримінального процесу пройшло кримінальне провадження?

ВАРІАНТ № 4

План

1. Поняття та значення засад кримінального провадження.
2. Підслідність та її види.
3. Кримінальне провадження на підставі угод.

Задача

Під час досудового розслідування за підозрою Федоренка у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 152 КК України (згвалтування неповнолітньої), виникла необхідність провести освідування підозрюваного відповідно до вимог ст. 241 КПК України. Оскільки слідчий мав намір самостійно провести освідування підозрюваного, він запросив понятого й оглянув підозрюваного Федоренка. Про результати проведеного освідування слідчий склав акт, який підписав підозрюваний Федоренко й сам слідчий.

Ознайомившись з положеннями ст. 241 КПК України, з'ясуйте, чи не були допущені слідчим порушення кримінальної процесуальної форми. Якщо так, то які саме?

ВАРІАНТ № 5

План

1. Система засад кримінального судочинства і правові гарантії їх реалізації.
2. Строки дізнання і досудового слідства, порядок їх продовження.
3. Поняття та види особливих проваджень у кримінальному процесі.

Задача

Під час судового розгляду кримінального провадження щодо обвинувачення Франсуа Грюффон (француз) у вчиненні шахрайства суддя з'ясував, що обвинуваченому, котрий не володіє мовою судочинства, всупереч вимогам ст. 29 КПК України, на досудовому слідстві не було надано можливість скористатися послугами перекладача.

Про які процесуальні гарантії йдеться в цьому випадку та чи були вони порушені?

ВАРІАНТ № 6

План

1. Поняття та загальна характеристика змагальності сторін, як засади кримінального провадження.
2. Поняття, види та система слідчих (розшукових) дій.
3. Види підсудності. Підстави та порядок передачі справ з одного суду до іншого.

Задача

Підозрюваний під час досудового розслідування потрапив до лікарні з діагнозом «інфаркт міокарду» і за свідченням лікаря пробуде в ній більше ніж 2 місяці.

Як повинен діяти в цьому випадку слідчий?

ВАРІАНТ № 7

План

1. Поняття та загальна характеристика гласності і відкритості судового розгляду, як засади кримінального провадження.
2. Допит та його процесуальне оформлення.
3. Поняття, сутність, завдання та строки підготовчого судового провадження.

Задача

Вночі в магазині була скоєна крадіжка, по факту якої було відкрито кримінальне провадження. Незабаром був затриманий 12-літній юнак, який зізнався у скоєнні цього злочину.

Як повинен діяти слідчий у цьому випадку.

ВАРІАНТ № 8

План

1. Поняття та загальна характеристика недоторканості житла чи іншого володіння особи, як засади кримінального провадження.
2. Обшук та його види. Підстави і процесуальний порядок проведення обшуку.
3. Етапи судового розгляду, їх зміст.

Задача

У кримінальному провадженні, яке здійснювалося у м. Києві, про завдання тяжких тілесних ушкоджень Титаренку, виникла необхідність одночасно допитати свідка Панова та підозрюваного Іванова, оскільки в їхніх показання, які були дані раніше, були виявлені суттєві суперечності. Свідок Панов на момент здійснення цього кримінального провадження відбував покарання у виправній колонії м. Житомира за вчинення умисного вбивства.

Яким чином можна провести одночасний допит Панова та Іванова?

ВАРІАНТ № 9

План

1. Поняття та загальна характеристика рівності перед законом і судом, як засади кримінального провадження.
2. Поняття, види та процесуальний порядок пред'явлення для впізнання.
3. Порядок і строки апеляційного оскарження.

Задача

Біля будинку № 33 по вул. Ревуцького в м. Києві був виявлений труп чоловіка з ознаками насильницької смерті. Для проведення огляду місця події та огляду трупа слідчий запросив спеціаліста, судово-медичного експерта, двох оперативних працівників міліції. Поняті до участі у проведенні слідчої (розшукової) дії не залучалися у зв'язку із застосуванням відеозапису. Через декілька днів слідчий викликав вищезазначених учасників для допиту як свідків.

Оцініть дії слідчого. Чи допустив слідчий порушення норм КПК України? Якщо так, яке юридичне значення мають ці порушення?

ВАРІАНТ № 10

План

1. Поняття та загальна характеристика забезпечення права на захист, як засади кримінального провадження.
2. Експертиза трупа, підстави і процесуальний порядок її проведення.
3. Порядок і строки касаційного оскарження.

Задача

Озеров підозрювався у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 366 КК України (службового підроблення). У кримінальному провадженні була проведена почеркознавча експертиза з метою встановлення особи, яка поставила підпис у фіктивних документах. Експерт надав висновок, що підписи виконані Озеровим. Проте, сторона захисту не погодилася з таким висновком експерта та виявила бажання самостійно залучити експерта для проведення експертизи.

Чи передбачена кримінальним процесуальним законодавством можливість сторони захисту залучати експертів для проведення експертизи? Якщо так, то який порядок залучення експертів стороною захисту?

8. ПИТАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ”

1. Генеза кримінального процесуального законодавства України.
2. Актуальні проблеми поняття та форми кримінального процесу.
3. Актуальні проблеми визначення системи стадій кримінального процесу.
4. Кримінально-процесуальні акти.
5. Актуальні питання визначення поняття та значення засад кримінального провадження.
6. Проблемні питання встановлення ознак та класифікації засад кримінального провадження.
7. Актуальні питання загальноправових засад кримінального провадження.
8. Актуальні питання загальнопроцесуальних засад кримінального провадження.

9. Актуальні питання кримінально-процесуальних засад кримінального провадження.
10. Основні напрями реформування стадії досудового розслідування в Україні.
11. Форми досудового розслідування: дізнання та досудове слідство.
12. Поняття та характеристика загальних положень досудового розслідування.
13. Актуальні питання об'єднання і виділення матеріалів досудового розслідування під час досудового провадження.
14. Поняття і значення слідчих (розшукових) дій, умови та підстави їх проведення.
15. Класифікація слідчих (розшукових) дій та їх види.
16. Процесуальна характеристика окремих слідчих (розшукових) дій.
17. Проблема застосування примусу під час проведення слідчих (розшукових) дій і права людини.
18. Процесуальна характеристика та особливості проведення обшуку.
19. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій.
20. Засоби, що використовуються під час проведення негласних слідчих (розшукові) дій.
21. Процесуальна характеристика втручання у приватне спілкування.
22. Процесуальна характеристика негласних слідчих (розшукових) дій.
23. Особливості повідомлення про підозру окремій категорії осіб.
24. Підстави та процесуальний порядок зміни повідомлення про підозру.
25. Підстави та умови зупинення досудового розслідування.
26. Поняття кримінально-процесуальної форми.
27. Кримінальне провадження на підставі угод.
28. Кримінальне провадження у формі приватного обвинувачення.
29. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб.
30. Кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
31. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру.
32. Кримінальне провадження, яке містить державну таємницю.
33. Процесуальні особливості притягнення до кримінальної відповідальності суддів.
34. Процесуальні особливості затримання адвокатів.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С. 18–24.
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – К., 1992. – С. 36–62.
3. Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 4 листопада 1950 року) // Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій. – Амстердам – Київ, 1996. – С. 12–17.
4. Конституція України від 28.06.96 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI // Голос України від 19.05.2012 р. № 90–91.
6. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р.: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 11 березня 2011 р.: Офіц. текст. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 248 с.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Т. Маляренка, В.Г. Гончаренка. – 6-е вид., перероб. і доп. – К.: Юрисконсульт, Юстиніан, 2010. – 896 с.
8. Кримінальний кодекс України: Чинне зак-во зі змінами та допов. на 18 січня 2011 року / Україна. Закони. – К. : Алерта; ЦУЛ, 2011. – 174 с.
9. Постанови Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах / упоряд. В.В. Рожнова, А.С. Сизоненко, Л.Д. Удалова. – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 456 с.
10. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 червня 2011 року // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 51. – Ст. 577.
Про амністію : Закон України від 12.12.2008 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2009. – № 15. – Ст. 189
11. Про військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 7 березня 2002 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №32. – Ст. 225.
12. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 62. – Ст. 2509.
13. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. // Голос України. – 1994. – 2 березня.
14. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. // Голос України. – 1994. – 2 березня.
15. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. № 47. – Ст. 256.
15. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №4.
17. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303.
18. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 6. – Ст. 35.
19. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 р. // Голос України. – 1993. – 6 серпня.
20. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30 червня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 360.

21. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. // Вісник прокуратури України. – 1999. – №1. – С. 103-126.

22. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382.

23. Про судову експертизу : Закон України від 25 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28. – Ст. 232.

24. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 7 липня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №41-45. – Ст. 529.

25. Про концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. // Голос України. – 1992. – 12 серпня.

26. Концепція реформування кримінальної юстиції України : Затв. Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 27. – Ст. 838.

27. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

28. Про вдосконалення реагування на повідомлення про злочини, інші правопорушення і події та забезпечення оперативного інформування в органах і підрозділах внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 04 жовтня 2003 р. № 1155.

29. Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються : Наказ МВС України від 14 квітня 2004 р. №400.

30. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України у виявленні, документуванні та розслідуванні злочинів у сфері економіки : Наказ МВС України від 8 вересня 2005 р. № 760.

31. Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового слідства з оперативними підрозділами органів внутрішніх справ України в розкритті і розслідуванні вчинених злочинів : Наказ МВС України від 8 вересня 2005 р. № 777.

32. Про організацію діяльності органів досудового слідства МВС України : Наказ МВС України від 31 березня 2008 р. № 160.

33. Про затвердження положення про основи організації розкриття злочинів органами внутрішніх справ України : Наказ МВС України від 24 вересня 2010 р. № 456.

34. Про проведення експерименту щодо апробації вертикальної системи підпорядкування слідчих підрозділів ОВС України : Наказ МВС України від 15 червня 2011 р. № 336.

35. Про затвердження Інструкції про єдиний облік злочинів : Наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, ДПА України, Міністерства оборони України, Державної митної служби країни, Адміністрації державної прикордонної служби України, Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Державної судової адміністрації України від 25 травня 2010 №21/135/281/240/499/354/367/159/69.

36. Про затвердження та введення в дію Інструкції про порядок вилучення, обліку, зберігання та передачі речових доказів у кримінальних справах, цінностей та іншого майна органами дізнання, досудового слідства і суду (в новій редакції) : затверджена Наказом Генеральної прокуратури України, МВС України, ДПА України, СБ України, Верховним судом України, Державною судовою адміністрацією України 27 серпня 2010 р. № 51/401/649/471/23/125.

37. Методичні рекомендації щодо здійснення працівниками органів внутрішніх справ провадження за протокольною формою досудової підготовки матеріалів / Міністерство внутрішніх справ України, Управління дізнання. – К. – 2008. – 44 с.

38. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні ; Затв. Указом Президента України від 10 червня 1993 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

39. Порядок отримання дозволу суду на здійснення заходів, які тимчасово обмежують права людини, та використання добутої інформації : Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2007 року № 1169 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

40. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Указ Президента України від 06.04.2011 р. №383/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.

41. Про затвердження Порядку оплати праці адвокатів з надання громадянам правової допомоги в кримінальних справах за рахунок держави : Постанова Кабінету Міністрів України від 14 травня 1999 р. № 821 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

52. Про організацію прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять дізнання та досудове слідство : Наказ Генерального прокурора України від 19 вересня 2005 р. №4 гн. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua>.

43. Про затвердження Інструкції про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, досудового слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів : Постанова Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 р. № 710 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.

Допоміжна

1. Адвокатура України: Навчальний посібник: У 2 книгах / за заг. ред. С.Я. Фурси. – К. : Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2007. – Кн. 1. – 315 с.

2. Басиста І.В. Прийняття і виконання рішень слідчого на стадії досудового розслідування : монографія. – Івано-Франківськ : «Тіповіт», 2011. – 500 с.

3. Бахин В.П., Карпов Н.С. Матеріали к изучению практики борьбы с преступностью. – К., 2007. – 489 с.

4. Баулін О.В., Карпов Н.С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії. – К. : НАВСУ, «Охорона праці», 2001. – 232 с.

5. Березняк В.С., Тертишник В.М. Екстрадиція як інститут кримінально-процесуального права України : монографія. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ; «Піра ЛТД», 2010. – 188 с.

6. Верховняк-Герасименко О.В. Забезпечення майнових прав особи при застосуванні заходів кримінально-процесуального примусу : монографія. – Харків : Вид-во «Юрайт», 2012. – 216 с.

7. Гаюр І.Й. Накладення арешту на вклади, цінності та інше майно обвинуваченого : автореф.дис. ... канд.юрид. наук : спец. : 12.00.09 / НАВС. – Київ, 2011. – 20 с.

8. Грошевий Ю.М., Стахівський С.М. Докази і доказування у кримінальному процесі. – К. : КНТ, Видавець Фурса С.Я., 2006. – 272 с.

9. Гультай М.М. Виявлення і виправлення слідчих та судових помилок у кримінальному процесі України: стадії досудового розслідування, попереднього розгляду

справи суддею, судового розгляду та апеляційного провадження : монографія. – Х. : «Кроссруд», 2008.

10. Джига М.В., Баулін О.В., Лук'янець С.І., Стахівський С.М. Провадження дізнання в Україні. – К., 1999. – 156 с.

11. Дізнання в органах внутрішніх справ : навч.-метод. посібник / Ю.І. Азаров, О.В. Бугаков, Н.І. Щегель. – К. : КНУВС, 2007.

12. Дроздов О.М. Джерела кримінально-процесуального права України : монографія. – Х. : Видавець ФОП Вапнярчук Н.М., 2008. – 208 с.

13. Запотоцький А.П., Савицький Д.О. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві : монографія. – К. : БМК, 2011. – 220 с.

14. Зейкан Я.П. Захист у кримінальній справі : наук.-практ. коментар. – 4-те вид. – К. : КНТ, 2009. – 600 с.

15. Зеленський С.М., Назаренко С.П., Письменний Д.П. Провадження у справах дітей, які не досягли віку кримінальної відповідальності : навчальний посібник. – К. : КНТ, 2012. – 160 с.

16. Зеленецький В.С., Кузьмина В.Ю. Технология восстановления (реконструкции) утраченных уголовных дел. – Харьков : Восточно-региональный центр гуманитарно-образовательных инициатив, 2002. – 236 с.

17. Зразки основних кримінально-процесуальних документів досудового провадження : практич. посібник / В.В. Рожнова, Ю.І. Азаров, В.Г. Фатхутдінов ; за заг. ред. В.Г. Фатхутдінова. – 2-ге вид., допов. та перероб. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 188 с.

18. Зразки кримінально-процесуальних документів: досудове провадження / за ред. Ю.М. Грошевого. – Х. : Вапнярчук, 2010. – 568 с.

19. Зразки процесуальних документів по кримінальних справах : навчальний посібник / кол. авторів: С.О. Бандурка, Р.В. Єдин, С.О. Сичов, С.В. Слінько. – Х. : Золота миля, 2011. – 316 с.

20. Капліна О.В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. – Харків : Право, 2008. – 296 с.

21. Карпов Н.С. Криміналістичні засади вивчення злочинної діяльності : монографія. – К. : КНУВС, 2007. – 522 с.

22. Карпенко М.О. Особливості провадження в справах про злочини неповнолітніх : монографія. – Х. : Видавництво «ФІНН», 2009. – 240 с.

23. Кримінальний процес : підручник / за ред. Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної. – Х. : Право, 2010. – 608 с.

24. Кримінально-процесуальне право : навч. посібник / Ю.І. Азаров, С.О. Заїка, В.Г. Фатхутдінов. – К., 2008. – 295 с.

25. Кримінальний процес України: тестові завдання : навч. посібник / В.Т. Нор, В.П. Бойко, Н.Р. Бобечко, М.В. Гузела та ін. – К. : Правова єдність, 2010. – 373 с.

26. Корчева Т.В. Проблеми діяльності захисника в досудовому провадженні та в суді першої інстанції : монографія. – Х. : Видавець ФОП Вапнярчук Н.М., 2007. – 200 с.

27. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Загальна частина) / Рожнова В.В., Савицький Д.О., Конюшенко Я.Ю. та ін. – К. : НАВС, 2012. – 280 с.

28. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (Особлива частина) / Хабло О.Ю., Степанов О.С., Климчук М.П. та ін. – К. : НАВС, 2012. – 200 с.

29. Кучинська О.П., Кучинська О.А. Кримінальний процес України: Навч. посібник. – К. : Прецедент, 2005. – 202 с.

30. Кучинська О.П. Кримінально-процесуальні документи: досудове та судове провадження : навч.-практ. посібник. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 408 с.
31. Лобойко М. Кримінально-процесуальне право. Курс лекцій : навч. посібник. – К. : Істина, 2005. – 405 с.
32. Лобойко Л.Н. Уголовно-процессуальное право. Курс лекцій : учеб. пособие. – Х. : Одиссей, 2007. – 457 с.
33. Лоскутов Т.О. Кримінальне переслідування здійснюване слідчим : монографія. – Дніпропетровськ : «Ліра ЛТД», 2011. – 164 с.
34. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальна компетенція : монографія. – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 188 с.
35. Ляш А.О. Кримінальний процес (Особлива частина) : навчальний посібник для дистанційного навчання. – К. : Університет «Україна», 2006. – 470 с.
36. Маляренко В.Т., Коваленко Є.Г. Кримінальний процес України : підручник. – 2-е вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 712 с.
37. Маляренко В.Т. Реформування кримінального процесу України в контексті європейських стандартів: Теорія, історія і практика : монографія. – К. : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 544 с.
38. Маляренко В.Т. Конституційні засади кримінального судочинства. – К., 2000. – 320 с.
39. Малярчук Т.В. Понятійний апарат кримінально-процесуального права України : автореф.дис. ... канд.юрид. наук (12.00.09) / НАВС. – Київ, 2011. – 16 с.
40. Мірошніков І.Ю. Судове слідство в апеляційній інстанції : монографія. – Харків : Право, 2007. – 192 с.
41. Молдован А.В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, Франція, Англія, США : навч. посібник. 2-е вид. – К.: ЦУЛ, 2010. – 352 с.
42. Назаров В.В., Омеляненко Г.М. Кримінальний процес України : підручник. – К. : Юридична думка, 2008. – 548 с.
43. Назаров В.В. Конституційні права людини та їх обмеження у кримінальному процесі України : монографія. – Х. : «Золота миля», 2009. – 400 с.
44. Пашинін О.І. Актуальні проблеми досудового провадження у кримінальному процесі України : монографія. – Х. : Кроссрод, 2009. – 164 с.
45. Погорецький М.А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : монографія. – Х.: Арсіс, ЛТД, 2007. – 576 с.
46. Письменний Д.П., Омельченко О.Є. Процесуальна діяльність слідчого щодо запобігання злочинів : навч. посібник. – К., 2005. – 158 с.
47. Письменний Д.П., Федченко В.М. Розслідування злочинів слідчою та слідчо-оперативною групою: правові та організаційні засади : монографія. – Дніпропетровськ, 2006. – 204 с.
48. Поповченко О.І., Савицький Д.О., Карпов Н.С., Баулін О.В. Спрошене досудове провадження в Україні: історія, сучасність, перспективи, досвід. – К. : Семенко Сергій, 2004. – 213 с.
49. Попелюшко В.О. Функція захисту в кримінальному судочинстві України: правові, теоретичні та прикладні проблеми : Ммонографія. – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2009. – 634 с.
50. Пукач І.Б. Порядок провадження у кримінальних справах щодо обмежено осудних осіб: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.09) / НАВС. – Київ, 2011. – 17 с.
51. Проблеми застосування заходів кримінально-процесуального примусу під час досудового провадження : матеріали круглого столу (Дніпропетровськ, 22 листопада 2011 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр.. справ, 2012. – 224 с.

52. Рожнова В.В., Азаров Ю.І., Заїка С.О. Кримінальний процес України у питаннях і відповідях: посібник / В.В. Рожнова, Ю.І. Азаров, С.О. Заїка. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2009. – 260 с.
53. Сізінцова Ю.Ю. Докази у кримінальному процесі: теоретичний аспект та практичне значення в процесі правозастосування : навч. посібник. – К.: Дакор, 2010. – 128с.
54. Смоков С.М., Горелкіна К.Г. Гарантії застосування заходів процесуального примусу у кримінальному судочинстві. – Одеса : Астропринт, 2012. – 152 с.
55. Слінько С.В. Теорія і практика реформування досудового розслідування : монографія. – Х. : РВФ «Арсіс ЛТД», 2011. – 270 с.
56. Становлення системи негласного розслідування у кримінально-процесуальному законодавстві України: Матеріали круглого столу (Київ, 7 жовтня 2011 р.). – К. : ФОП Ліпкан О.С., 2011. – 168 с.
57. Статіва І.І. Початковий етап досудового провадження в сучасному кримінальному процесі: український і західний контексти : монографія. – Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2012. – 248 с.
58. Тітко І.А. Оцінні поняття у кримінально-процесуальному праві України : монографія. – Х. : Право, 2010. – 216 с.
59. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України : підручник. – К. : Вид. Паливода А.В., 2007. – 158 с.
60. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України в питаннях і відповідях : навч. посібник. – 2-ге вид. – К. : КНТ, 2010. – 160 с.
61. Удалова Л.Д., Рожнова В.В., Шпотаківська О.В. Практикум з кримінального процесу : навч. посібник. – К. : КНТ, 2010. – 360 с.
62. Удалова Л.Д., Хабло О.Ю. Зловживання у сфері кримінального процесу: Монографія. – К. : Дакор, 2010. – 176 с.
63. Удалова Л.Д., Доросінська Г.М. Порушення та розслідування кримінальної справи щодо депутата місцевої ради : монографія. – К. : КНТ, 2011. – 144 с.
64. Удалова Л.Д., Гаюрі І.Й. Накладення арешту на вклади, цінності та інше майно обвинуваченого : навчальний посібник. – К. : КНТ, 2012. – 168 с.
65. Удалова Л.Д., Паризький І.В. Застосування компромісів при вирішенні конфліктів під час досудового розслідування : навчальний посібник. – К: Видавничий дім «Скіф», 2012. – 184 с.
66. Удалова Л. Д. Суд як суб'єкт кримінально-процесуального доказування : монографія / В. Я. Корсун, Л. Д. Удалова. – К. : Видавничий дім «Скіф», 2012. – 168 с.
67. Узагальнення Верховного Суду України судової практики в кримінальних справах / упоряд. В. В. Рожнова, А. С. Сизоненко, Л. Д. Удалова. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2010. – 180 с.
68. Хавронюк М.І. Конституція України : коментар основних положень щодо захисту прав і свобод людини та громадянина / М. І. Хавронюк. – К. : Літера, 2008. –384 с.
69. Черненко А. П. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій : монографія / А. П. Черненко. – Дніпропетровськ, 2005. – 216 с.
70. Яновська О. Г. Концептуальні засади функціонування і розвитку змагального кримінального судочинства : монографія / О. Г. Яновська. – К. : Прецедент, 2011. – 303 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.president.gov.ua>. – офіційний веб-сайт Президента України.

<http://www.portal.rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
<http://www.kmu.gov.ua> – офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.
<http://www.mvs.gov.ua> – офіційний веб-сайт Міністерства внутрішніх справ України.
<http://www.court.gov.ua/vscourt> – офіційний веб-портал судової влади в Україні
<http://www.scourt.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховного Суду України.
<http://www.sc.gov.ua> – офіційний веб-сайт Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільний і кримінальних справ.
<http://www.sbu.gov.ua> – офіційний веб-сайт СБУ.
<http://www.gp.gov.ua> – офіційний веб-сайт Генеральної прокуратури України.
<http://www.minjust.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства юстиції України.
<http://www.revestr.court.gov.ua> – єдиний реєстр судових рішень в Україні.
<http://www.ykka.gov.ua> – офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії адвокатури.
<http://www.nbu.gov.ua> – Національної бібліотеки України ім. В.І.Вернадського.
<http://nplu.org/> – Національна парламентська бібліотека України.
<http://www.pravoznavec.com.ua> – Електронна бібліотека юридичної літератури “Правознавець”.
<http://www.icpo.centrmia.gov.ua> – сайт Національного центрального бюро Інтерполу в Україні.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Актуальні проблеми теорії держави і права» вивчається відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра за галуззю знань 081 «Право» напряму підготовки «Правознавство» впродовж першого навчального семестру. Загальний обсяг курсу становить 90 годин (3 кредити ECTS). На аудиторні заняття для студентів заочної форми навчання відведено 6 годин (лекції – 2 години, семінарські заняття – 4 години). Самостійна та індивідуальна робота для студентів заочної форми навчання складає відповідно 84 години. Форма підсумкового контролю – залік

Актуальність курсу обумовлюється власно логікою вищої юридичної освіти (магістерський рівень): починаючи процес пізнання державно-правової матерії вивченням теорії держави і права, завершення цього процесу супроводжується вивченням «Актуальних проблем теорії держави і права», що нібито підсумковує даний процес. Програма курсу спирається на програму вивчення теорії держави і права, однак в частині методики надання матеріалу, вибору тем дослідження, а також глибини та об'єму матерії, що досліджується, його не повторює.

Мета курсу «Актуальні проблеми теорії держави і права»: глибоке та всебічне дослідження актуальних науково-практичних проблем з теорії держави і права, розуміння загальних закономірностей взаємодії держави і права між собою в усіх аспектах їх існування, а також між ними та іншими соціальними явищами, поглинання на цій основі у складні юридичні явища світового співтовариства, замислення над їх кращими доробками та можливостями їх використання за різних умов.

Завдання курсу:

1. Засвоєння проблемних теоретико-практичних знань про державно-правові явища, їх особливості в різних правових системах світу.

2. Вміти з наукових позицій надавати державно-правовим явищам правильну оцінку, розкривати специфіку їх виявлення, розуміти їх соціальне призначення, місце і роль у правовій системі суспільства і держави.

3. Глибоке засвоєння основних юридичних понять і категорій, уміння на належному науковому рівні формулювати складні юридичні поняття і категорії.

4. Оволодіння розумінням специфічних особливостей державно-правових явищ за різних типів держав, у різних правових системах світу тощо.

5. Отримання студентами стійких навичок використання загальнотеоретичних знань при дослідженні проблем галузевих дисциплін у подальшому.

6. Уміти вірно визначати провідні джерела (форми) права, властиві окремим типам правових систем світу, знати ретроспективу їх становлення і розуміти перспективу розвитку.

7. На основі глибокого засвоєння загальнолюдських цінностей в галузі юриспруденції оволодіти вмінням втілювати їх в наукових дослідженнях та професійно-викладацькій роботі.

8. Вміти здійснювати правовиховні функції з метою подолання правового нігілізму у громадян, розширення їх світогляду до загальносвітового розуміння прав людини, законності і правопорядку.

9. Сприяти, в ході участі у процесі поширення правових знань серед студентської молоді і населення, формуванню у них поваги до права і закону, активному у використанню ними прав і свобод.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

Тема 1. Проблеми визначення предмету, об'єкту та методу теорії держави і права.

Вступ до курсу «Актуальних проблем теорії держави і права». Діалектика зв'язку «Актуальних проблем теорії держави і права» та власно «Теорії держави і права». Питання логіки побудови змісту тематики курсу.

Проблеми визначення предмету теорії держави і права: політизований та академічний акценти у визначенні предмету теорії держави і права. Відображення політико-ідеологічного боку державно-правового життя у теорії держави і права. Основний зміст предмету теорії держави і права. Основні закономірності виникнення, становлення та розвитку держави і права як ключова категорія теорії держави і права: поняття, види. Підходи до розуміння загальних закономірностей у теорії держави і права. Визначення характеру співвідношення держави і права при їх дослідженні.

Проблеми визначення об'єкту теорії держави і права. Розуміння об'єкту теорії держави і права, його зміст. Методологія розрізнення об'єкту та предмету теорії держави і права.

Методологія теорії держави і права, її поняття. Поняття і види принципів пізнання. Принцип всебічності та повноти дослідження держави і права. Принцип історизму. Принцип комплексності. Урахування та відображення практики. Поняття і види методів дослідження в теорії держави і права.

Діалектика як методологія наукового пізнання держави і права. Розуміння діалектики. Стадії процесу зародження та удосконалення діалектики як методології пізнання держави і права. Три так звані «глобальні наукові революції», їх загальна характеристика.

Тема 2. Взаємозв'язок та взаємодія теорії держави і права з іншими науками.

Наука про право у політико-правових ученнях, її зв'язок з філософією права.

Проблеми класифікації юридичних наук. Пануючі підходи до класифікації юридичних наук та відповідних навчальних дисциплін. Окремі проблеми класифікації юридичних наук, їх зміст.

Проблеми характеру взаємодії теорії держави і права з юридичними науками. Зв'язок теорії держави і права з теоретико-правовими науками (філософією права, соціологією права, порівняльним правом, юридичною конфліктологією тощо). Розуміння прямих та зворотних зв'язків теорії держави і права з галузевими юридичними науками та дисциплінами.

Розуміння теорії держави і права як політико-правової науки. Юриспруденція як специфічна галузь знань: багатоманітність підходів до розуміння її поняття. Енциклопедія права. Соціальний характер теорії держави і права. Мета і завдання теорії держави і права: академічні, політико-юридичні, світоглядні. Функції теорії держави і права: поняття, види, їх характеристика.

Проблеми взаємозв'язку та взаємодії теорії держави і права з гуманітарними науками (філософією, політологією, економічними науками тощо). Соціальна психологія та її значення для пізнання предмету теорії держави і права. Розуміння так званого «духу народу» та його вплив на виникнення, розвиток та функціонування держави і права.

Тема 3. Відображення процесу походження держави і права у різних ученнях і теоріях.

Значимість вивчення процесу виникнення держави і права. Проблема взаємозв'язку та взаємодії сьогодення з минулим та майбутнім. Причини різноманіття теорій виникнення держави і права. Основні аспекти дослідження проблематики. Розрізнення процесів первісного

виникнення держави і права та розвитку нових державно-правових явищ на основі тих, що колись існували.

Проблема способів (форм) формування нової держави: критерії (фактори) їх розмежування, їх відображення у суспільних відносинах. Фактори впливу на спосіб формування нової держави та правової системи.

Різноманіття теорій походження держави і права та його основні причини. Розуміння розмежування закономірностей виникнення держави і права та причин цього процесу. Структура теоретичної науки про державу. Загальне вчення про державу, його зміст. Зміст особливого вчення про державу.

Проблема впливу окремих факторів на зміст теорій щодо виникнення і розвитку держави і права (релігії, моралі, економіки, власно соціальної сфери та ін.).

Ознаки появи держави у суспільстві. Ознаки появи права в державі. Основні закономірності та шляхи формування права.

Природно-правова теорія виникнення і розвитку держави і права, її ключові постулати. Основна проблематика природного права. Періодизація історії розвитку уявлень про природне право. Розуміння природного права за часів Античності. Зміст теорії природного права за часів Середньовічної Європи. Природне право у вченнях філософів епохи Просвітництва. Прояви кризи теорії природного права у XIX ст.. Риси розвитку природного права за часів його відродження (кінець XIX ст. – теперішній час). Функції природного права та його значимість для розвитку суспільства.

Договірна теорія походження держави: її загальна характеристика та етапи її розробки. Функції договірної теорії. Ключові постулати договірної теорії. Сутність теорії суспільного договору за Ж.-Ж. Руссо.

Проблематика походження держави за теорією насильства. Теорія зовнішнього насильства, її зміст. Розуміння теорії внутрішнього насильства. Основні етапи розвитку теорії насильства. Ключові положення концепції насильства. Соціально-економічні наслідки насильства як причини виникнення держави. Основні закономірності виникнення і розвитку держави за теорією насильства. Критика на адресу теорії насильства (Г. Еллінек).

Проблематика інших теорій походження держави і права – іригаційної, патріархальної, психологічної, органічної, расової, патримоніальної тощо.

Тема 4. Проблеми визначення поняття держави та встановлення її основних ознак.

Багатогранність держави як явища та багатозначність визначень її понять. Фактори різноманітності держав та неоднозначності наукових уявлень щодо держави. Особливість визначень поняття держави у різні часи та еволюція уявлень щодо сутності держави від Античності до сьогодення. Наукові підходи щодо дослідження держави. Нетрадиційні підходи до визначення сутності держави.

Основні тенденції розвитку держави на сучасному етапі.

Проблеми ідентифікації держави за її основними ознаками. Основні наукові шляхи ідентифікації державно-правових явищ, їх зміст. Уявлення учених різних епох щодо основних ознак держави. Ознаки держави, що відрізняють її від додержавних та недержавних організацій.

Публічна влада як ознака держави, її характеристика. Поділ населення за територією. Поняття території держави. Суверенітет держави як її ознака, його характеристика. Види державного суверенітету. Утримання податків як ознака держави, їх види. Інші риси держави. Проблема так званих «спірних» ознак держави.

Тема 5. Теоретичні та методологічні проблеми типології держав і правових систем.

Необхідність і значення типології держав і правових систем. Завдання дослідження сутності держави в контексті її типології. Поняття типології держав та зміст цього процесу. Мета (призначення) та соціальних зміст процесу типології держав і правових систем.

Поняття історії та історичного процесу, його характеристики. Основні риси історичного процесу розвитку держави і права. Основні закономірності процесу розвитку держави і права. Розуміння еволюційності та революційності розвитку держави і права. Переворот та його відмінність від революції. Прогресивність, незворотність процесу розвитку держави і права, послідовність зміни їх типів як характерні риси історичного процесу.

Проблеми пошуку критеріїв типології держав і правових, вимоги щодо них. Види критеріїв типізації держав і правових систем. Розуміння суті об'єктивних критеріїв типології та суб'єктивного фактору. Політична система як критерій типології держав.

Формаційний підхід до типології держав, його характеристика. Розуміння формації. Класичний та сучасні підходи до формаційного вчення про державу.

Цивілізаційний підхід до типології держав. Різноманітність підходів до поняття цивілізації. Переваги і недоліки цивілізаційного підходу. Періодизація як метод систематизації наукового матеріалу щодо типів держав і правових систем.

Історичний тип держави і права: поняття та різновиди. Загальна характеристика типів держав і правових систем. Соціалістичний тип держав і права. Рабовласницький тип. Феодальний тип. Капіталістичний (буржуазний) тип держав і права.

Тема 6. Проблеми дослідження форми держави.

Проблематика визначення форм держави. Щодо актуальності проблеми вибору форми держави у сучасному світі. Розуміння форми держави, її загальна характеристика. Еволюція учень щодо форми держави. Різноманітність уявлень про форму держави. Проблема самостійності окремих елементів форми держави, їх взаємозв'язку та взаємозалежності.

Форми правління, критерії їх класифікації. Підстави класифікації різновидів монархічної форми правління. Види сучасних монархій, їх риси. Підстави класифікації різновидів республіканської форми правління. Основні форми правління у рабовласницьких і феодальних державах. Види сучасних республік.

Специфіка форм державного устрою, їх види. Розуміння понять «сюзеренітет» та «інкорпорація» як специфічних форм державного устрою. Загальна характеристика унітарної форми державного устрою. Федеративна держава, її характерні риси. Найгостріші проблеми федеративної форми правління. Основні принципи утворення та функціонування федеративної держави. Розуміння «федералізму» як державно-правового феномену. Специфіка так званого «радянського федералізму» як форми державного устрою. Конфедерація: поняття, характерні риси. Конфедерація та федерація в їх державно-правовому порівнянні.

Поняття державного режиму. Нетрадиційні підходи щодо визначення державного режиму. Відповідне учення М. Оріу. Основні закономірності виникнення та розвитку державного режиму. Фактори впливу на формування та розвиток державного режиму. Класифікації державних режимів.

Тема 7. Проблеми дослідження перехідного типу держави і права.

Щодо актуальності проблематики. Причини розпаду СРСР та його правової системи та державно-правові наслідки цього для держав, що створилися на його теренах.

Особливість термінології. Поняття перехідних держав і правових систем. Загальна характеристика перехідного стану держави і права. Етапи перехідного періоду держави і права. Критерії періодизації перехідного стану держави і права. Щодо перехідного стану держави і права у працях філософів. Характеристика сучасних перехідних процесів та їх відмінність від аналогічних процесів минулого. Основні закономірності виникнення та розвитку перехідних станів держави і права.

Проблеми визначення місця і ролі держави в перехідний період. Основні концепції (шляхи) розвитку перехідних станів держави. Концепція ліберальної держави. Соціал-демократична держава як результат сплину перехідного стану держави. Завдання «перехідної» держави та специфіка їх розв'язання у такий період.

Специфіка правової системи перехідного періоду. Фактори впливу на процес розвитку правової системи перехідного стану. Етапи розвитку правової системи у перехідний період, їх загальна характеристика та специфіка у пострадянських країнах. Загальні проблеми розвитку конституційного права у перехідний період держави і права, специфіка цього процесу в Україні.

Тема 8. Проблеми формування правової держави. Принцип поділу влади як найважливіший постулат правової держави.

Типи держав та їх загальна характеристика. Теорії держави «ідеального типу».

Етимологія виразу «правова держава». Основна проблематика теорії правової держави. Різноманіття підходів щодо розуміння змісту та суті ідеї правової держави.

Зародження та розвиток ідей правової держави у політико-правовій думці. Праці руських учених на рубежі XIX-XX ст.ст. та радянських авторів з проблематики правової державності. Основні етапи формування та розвитку ідей правової держави у вітчизняній політико-правовій думці, їх характеристика. Відображення ідей правової держави у дореволюційній нормотворчій діяльності Російської імперії. Розуміння інституту так званого «надзвичайно-указного» права, його специфіка.

Характерні риси правової держави. Принцип верховенства права як ознака правової держави. Гарантування прав і свобод громадян. Розуміння принципу взаємної відповідальності громадянина і держави.

Передумови формування правової держави у пострадянських державах.

Соціальна значущість ідей і принципів правової держави. Проблема реальності феномену правової держави. Соціальна природа буржуазної правової держави.

Роль і значення принципу поділу влади в механізмі правової держави. Різноманіття підходів щодо тлумачення теорії поділу влади. Фактори впливу на різноманітність варіантів його втілення на практиці.

Специфіка реалізації принципу поділу влади у сучасній Україні.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Тема 9. Проблеми визначення поняття і суті права та його основоположних принципів.

Щодо багатоманітності підходів до визначення поняття права. Філологічні підходи до розкриття сутності права. Давній Рим як джерело витоків основ сучасного праворозуміння.

Ключові проблеми розуміння поняття права. Проблема співвідношення природного і позитивного права. Соціальне призначення права в житті суспільства та держави. Цінність права як елементу культури людства. Співвідношення загальнолюдських та загальнонаціональних інтересів з класовими інтересами та відображення цього у праві.

Основні ознаки права, розуміння їх основних характеристик. Проблеми співвідношення права і закону. Критерії визначення так званих «правових законів».

Розуміння основоположних принципів як елементу права. Проблеми забезпечення легітимності права.

Поняття основоположних принципів права, їх природа та система. Ознаки основоположних принципів права. Розуміння основоположних принципів як засад права.

Справедливість: проблеми розуміння її поняття. Відображення справедливості у праві. Справедливість у правотворчості й судочинстві.

Принцип рівності, його зміст. Еволюція реалізації принципу рівності у праві. Проблеми реалізації принципу рівності у правотворчості (зарубіжний та вітчизняний досвід). Дискримінація як порушення принципу рівності: розуміння категорії.

Свобода як основоположний принцип права: розуміння поняття. Розвиток ідеї свободи у політико-правовий ученнях та в історії права. Вимоги втілення ідеї свободи у праві.

Розуміння гуманізму як основоположного принципу права. Еволюція уявлень про гуманізм у світовій думці. Ключові ідеї сучасного гуманізму. Втілення ідей гуманізму у праві.

Тема 10. Класифікація національних правових систем. Правові сім'ї.

Теоретична та емпірична значимість класифікації правових систем. Становлення порівняльного правознавства. Розуміння поняття «класифікація». Мета класифікації правових систем, її особливості та види.

Проблеми вибору критеріїв класифікації національних правових систем. Основні закономірності стану та розвитку класифікації національних правових систем.

Особливі риси романо-германського права.

Загальна характеристика англосаксонської правової сім'ї. Система загального права, його специфіка. Особливість американського права.

Мусульманське право як різновид релігійного права. Проблеми пристосування мусульманського права до вимог сучасного світу. Основні закономірності розвитку мусульманських правових систем.

Сучасна українська правова система, її загальна характеристика.

Тема 11. Проблеми джерел права.

Проблеми термінології з проблематики джерел права. Правова категорія «форма» та проблема множинності її змістів. Найважливіші види форм (джерел) права у розрізі історії.

Джерела романо-германського права. Специфіка визначення поняття джерела романо-германського права, їх особливості. Критерії класифікації джерел права романо-германської правової сім'ї. Види джерел права романо-германської правової сім'ї. Види нормативно-правових актів в окремих державах романо-германської правової сім'ї, їх загальна характеристика.

Місце і роль закону в системі джерел романо-германського права. Суть концепції закону. Види (класифікації) законів в окремих державах, ієрархія законів.

Джерела англосаксонського права. Розуміння поняття «англосаксонська правова сім'я». Багатоманітність підходів до розуміння поняття «джерела права» в англосаксонському праві. Види основних

джерел права. Доктрина судового прецеденту, її суть, принципи її забезпечення.

Закони в системі англосаксонського права, їх види. Розуміння поняття статуту. Специфіка кодифікації права в англосаксонському праві. Доктрина парламентського суверенітету, її суть. Проблеми співвідношення закону і прецеденту у державах загального права.

Тема 12. Норми права: поняття, структура, види.

Характерні риси та особливості правових норм. «Криза юридичного позитивізму», її прояви. Різноманітність підходів до розуміння норми права. Характерні ознаки норми права.

Внутрішня побудова норми права. Способи викладення юридичних норм. Критерії класифікації і види норм права.

Норми права та інші соціальні норми. Специфічність технічних норм. Особливі риси соціальних норм. Ознаки відмінності правових соціальних норм від неправових соціальних норм.

Тема 13. Методологічні проблеми правових відносин.

Визначення поняття правових відносин: основні підходи. Ознаки правовідносин. Суб'єктивні права та юридичні обов'язки як зміст правових відносин. Критерії класифікації правових відносин.

Проблеми суб'єктів правових відносин. Розуміння правоздатності та дієздатності суб'єктів правових відносин. Основні види суб'єктів правовідносин. Фізичні особи як суб'єкти правовідносин. Юридичні особи як учасники правових відносин.

Проблема визначення поняття «об'єкту правових відносин». Розуміння дії осіб як об'єкту правових відносин. Види об'єктів правових відносин.

Підстави виникнення, зміни та припинення правових відносин.

Поняття юридичних фактів, критерії їх класифікації.

Тема 14. Правотворчість і законодавча техніка.

Проблеми визначення поняття процесу правотворчості: різноманітність підходів. Фактори впливу на процес правотворчості, їх види. Форми здійснення правотворчої діяльності держави. Загальні основоположні принципи правотворчої діяльності.

Основні стадії правотворчого процесу. Поняття законодавчої процедури. Референдум як особлива форма процесу правотворчості. Законодавча ініціатива: розуміння категорії. Проблеми суб'єктів права законодавчої ініціативи: у розрізі історії та сьогодення. Обговорення

законопроекту. Поняття читань законопроекту. Ухвалення та затвердження (підписання) закону. Обнародування закону: поняття, види. Особливість обнародування закону в Україні.

Визначення поняття законодавчої техніки. Основні закономірності розвитку законодавчої техніки. Вимоги законодавчої техніки.

Тема 15. Проблеми реалізації та тлумачення правових норм.

Реалізація права: різноманітність підходів до розуміння поняття. Основні форми реалізації права, їх характерні риси. Розуміння використання прав. Виконання та дотримання як форми реалізації права.

Проблеми визначення поняття «застосування права». Особливі риси правозастосовчої діяльності. Основні принципи правозастосовчої діяльності держави. Стадії процесу застосування права. Поняття індивідуальних актів, їх особливості та види.

Поняття і зміст процесу тлумачення права. Цілі та задачі тлумачення правових норм. Складові процесу тлумачення норм права. Методи тлумачення норм права. Тлумачення норм права за об'ємом, його різновиди. Розуміння особливостей казуального тлумачення норм права.

Тема 16. Правопорушення та юридична відповідальність.

Поняття та ознаки правопорушення. Вина як ознака правопорушення, її форми. Підстави класифікації правопорушень. Розуміння правомірної поведінки, її особливостей. Правомірна поведінка та реалізація права у своєму діалектичному зв'язку.

Розуміння поняття соціальної відповідальності. Поняття юридичної відповідальності: різноманітність підходів. Позитивна та негативна відповідальність. Підстави та умови юридичної відповідальності.

Тема 17. Проблеми співвідношення міжнародного і національного права на сучасному етапі.

Розуміння міжнародного права як самостійної системи права: різноманітність наукових поглядів та їх еволюція. Проблеми співвідношення міжнародного та національного права у вченні Г. Кельзена. Зміст моністичної та дуалістичної концепцій розуміння міжнародного права.

Загальне та особливе у міжнародного права та національних правових систем: фактори перетину.

Проблеми характеру взаємозв'язку та взаємодії міжнародного і національного права: основні підходи. Зміст дуалістичної та моністичної

концепцій. Основні шляхи впливу національного права на міжнародне. Форми впливу міжнародного права на внутрішньодержавне.

Характерні риси взаємодії міжнародного та вітчизняного сучасного права. Проблеми принципу примату міжнародного права.

4. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ

Тема 1 Держава: сутність, поняття, форма, функції та механізм.

Семінар (2 год)

План

1. Основні сучасні підходи до розуміння держави.
2. Суверенітет держави і його співвідношення із суверенітетом народу і суверенітетом нації.
3. Сучасні тенденції еволюції форми держави.
4. Функції сучасної української держави.
5. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні тенденції визначення.

Література до теми:

[1,4,11,14,18,22,24,30,32,35,39,43,44,45,50,58,59,66,70,72,73,75,77,78, 80,81,83,84,89,90,95,104,106,108,109,111,112,113,114,116,122,127,128,135,1 37,139,142,142,151,152,156,159,161,162,163,170,171,173,174,176,177,181,18 2,185,186,188,192,195,198,200,203,204,206,208].

Основні терміни та поняття: держава, правова держава, соціальна держава, громадянське суспільство, форма держави, суверенітет держави, суверенітет народу, суверенітет нації, функції держави, форми здійснення функцій держави, методи здійснення функцій держави, механізм держави, державні організації, апарат держави, орган держави, державні підприємства, державні установи.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

До першого питання. Характеризуючи сучасні підходи до розуміння держави, слід звернути увагу на глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі. Основну увагу слід приділити засадам формування та розвитку держави в умовах протистояння цивілізацій. Необхідно з'ясувати спірні питання щодо ознак, які слід відносити до основних при характеристиці сучасної держави.

До другого питання. Дайте визначення юридичним категоріям «суверенітет держави», «суверенітет нації» та «суверенітет народу».

Наведіть ознаки, що їм притаманні. Розподіліть ознаки державно суверенітету на зовнішні та внутрішні та охарактеризуйте їх. Покажіть відмінність суверенітету держави від суверенних прав держави; суверенітету нації від суверенних прав нації; суверенітету народу від суверенних прав народу. Розкрийте проблемні питання реалізації народного та національного суверенітету (Косово, Чехословаччина 1993, Шотландія 2014). Проаналізуйте проблемні питання сучасної України щодо державного та національного суверенітету (Крим, Донецька та Луганська область). Розкрийте співвідношення кожного із видів суверенітету між собою. Наведіть основні фактори оптимізації відношення народного суверенітету з державним та національним.

До третього питання. Відповідаючи на третє питання потрібно розпочати з аналізу поняття форми держави та охарактеризувати складові елементи цього поняття. Навести різні точки зору науковців на елементний склад (зміст) поняття «форма держави». З огляду на події останніх років, що відбуваються в Україні слід охарактеризувати зміни, які відбулися відносно форми правління, проаналізувати перспективи використання того чи іншого різновиду демократичного політичного режиму та підстави для трансформації форми територіального устрою.

До четвертого питання. Аналізуючи функції сучасної держави слід розкрити політичні, економічні, соціальні та інші умови, що обумовлюють завдання держави на певному історичному етапі її розвитку. Необхідно проаналізувати критерії класифікації функцій держави та розкрити доцільність існування тих чи інших функцій. Слід акцентувати увагу на правових та організаційних формах здійснення функцій держави, а також розкрити відповідні методи, що використовуються для їх здійснення.

До п'ятого питання. На різних етапах розвитку людського суспільства механізм держави мав свої особливості, своєрідну структуру. Це обумовлюється економічними, соціальними причинами, національним складом населення держави, розмірами його території, географічним положенням і іншими факторами. Вам слід проаналізувати структуру механізму держави, показати її відмінність від структури апарату держави, а також розкрити основні напрями їх удосконалення. Навести різні підходи на елементний склад категорії «механізм держави». Показати сучасні тенденції щодо визначення поняття «механізм держави».

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

Реферати:

1. Квazидержави на пострадянському просторі.
2. Проблема практичної реалізації права нації на самовизначення.
3. Референдум 2014 в Криму: самовизначення нації чи порушення норм міжнародного права.
4. Держава та громадянське суспільство: аспекти співвідношення.

Завдання до самостійної роботи:

1. Що таке держава та які основні ознаки їй притаманні?
2. Які Ви знаєте теорії походження держави?
3. Назвіть історичні типи держави.
4. Перерахуйте ознаки та принципи побудови правової держави.
5. Які основні риси соціальної держави?
6. В чому полягає сутність форми та змісту суверенітету?
7. Які Ви знаєте сучасні тенденції еволюції форм держави ?
8. Перерахуйте критерії класифікації функцій держави.
9. Назвіть історико-політичні та теоретико-правові підстави структурування та функціонування державного апарату України.
10. Які інститути системи “стримувань та противаг” передбачені законодавством України?

Практичні завдання:

1. Опрацюйте та проаналізуйте спеціальну літературу щодо розгляду концепцій “сильної держави” та “ідеальної держави”.
2. Проаналізуйте ознаки державного суверенітету закріплені у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року.
3. Обґрунтуйте положення ст. 1 Конституції України, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.
4. Які проблеми ускладнюють класифікацію форм держави ?
5. Чи погоджуєтесь Ви з розподілом функцій держави на основні та неосновні, постійні та тимчасові, внутрішні та зовнішні? Аргументуйте свою позицію.
6. Проаналізуйте зміст понять “державна служба”, “служба в органах місцевого самоврядування” та “служба в комерційних організаціях”.

МОДУЛЬ 2. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПРАВА

Тема 2. Право як соціокультурне явище розвитку цивілізації.

Семінарське заняття – 2 год.

План

1. Підходи до праворозуміння в сучасній юридичній науці.
2. Соціальна цінність права, його сутність та зміст.
3. Механізм правоутворення та його відмінність від категорій правотворчості, законодавчий процес.
4. Система джерел права сучасності.

Література до теми:

[2, 31, 42, 51, 54, 64, 114, 132, 136, 138, 151, 164, 175, 176].

Основні терміни та поняття: право, ознаки права, виникнення права, етапи процесу формування права, історичний тип права, сучасні підходи до розуміння права, сутність права, зміст права, соціальна цінність права, принципи права, функції права, соціальне регулювання, правоутворення, правотворчість, принципи правотворчості, суб'єкти правотворчості, функції правотворчості, стадії правотворчості, види правотворчості, законодавчий процес, етапи законодавчого процесу, законотворчий процес, юридична техніка, законодавча техніка, форма права, юридичні джерела права.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

До першого питання. Протягом історичного розвитку людства виникали різні теоретичні уявлення про те, що таке право, в чому його соціальна цінність, яким чином воно може виступати засобом регулювання та охорони суспільних відносин. Саме ці підходи до розуміння права в різні роки розвитку людства і необхідно висвітлити.

До другого питання. Розглядаючи сутність права, тобто його головну ідею, необхідно враховувати два підходи – ціннісно-нормативний та регулятивний. Висвітлюючи зміст, слід акцентувати увагу на його двох різновидах – соціально-політичному та спеціально-юридичному. Крім того слід вказати, що зміст права знаходить своє відображення в принципах права та розкрити їх сутність. Необхідно звернути увагу на етнокультурний зміст права. Характеризуючи цінність права доречно висвітлити основні напрями її прояву в якості засобу задоволення потреб та інтересів особи зокрема та суспільства в цілому.

До третього питання. Розкриваючи третє питання слід порівняти категорії “формулювання права” в якості процесу створення правил, які стихійно склалися в суспільстві, які перекладаються на язык нормативів, приписів та існують у письмовій чи усній юридичній формі, “правоутворення” як процесу перекладу об'єктивних законів загального

розвитку на мову рішень нормативних розпоряджень, який має відповідну юридичну форму і призначений для регулювання людської діяльності по досягненню соціально-необхідних цілей та “правотворчості” як діяльності компетентних державних органів, їх посадових осіб або всього народу по встановленні, зміні або скасуванню юридичних норм.

До четвертого питання. Право є явищем яке має зберегти соціальну єдність, забезпечити порядок у суспільних зв'язках, гідні умови для існування людини і громадянина та допомагати розвитку суспільства. Право, на практиці має отримувати певний вигляд, який зазвичай називають формою права. як будь-яка форма, форма права розглядається з внутрішньої та зовнішньої сторони. Зовнішню сторону часто називають джерелом права, оскільки саме вона вказує на те, чим конкретно керуються особи при вирішенні юридичних справ. Внутрішня форма відображає складну систему побудови права.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ, ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ

Реферати:

1. Сучасне право в умовах глобалізації.
2. Фундаментальні правові цінності сучасного суспільства.
3. Взаємозв'язок та взаємовплив права, економіки та політики.
4. Правотворча діяльність суб'єктів права.

Завдання до самостійної роботи:

1. Дайте визначення права і перерахуйте його основні ознаки.
2. Назвіть сучасні концепції праворозуміння.
3. Які види функцій права Ви знаєте?
4. Наведіть класифікацію принципів права.
5. Як співвідносяться поняття “правоутворення”, “правотворчість” та “законотворчість”?
6. Які Ви знаєте стадії правотворчості?
7. Хто наділений правом законодавчої ініціативи у відповідності до Конституції України?
8. Що таке юридична техніка?
9. Які види джерел права Вам відомі?

Практичні завдання:

1. Знайдіть та порівняйте визначення права, викладені в роботах С.С. Алексєєва, М.С. Кельмана, М.І. Козюбри, В.В. Копейчикова, О.Г. Мурашина, В.С. Нерсисянца, П.М. Рабіновича, О.Ф. Скаун. Вкажіть на їх позитивні риси та недоліки.

2. Назвіть основні вияви цінності права та охарактеризуйте їх сутність.

3. Сформулюйте ефективні напрями впливу права на відносини особистості та держави.

4. Проаналізуйте, що слід розуміти під технічними засобами технічними прийомами та технічними правилами.

5. Наведіть приклади джерел права Європейського Союзу.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Яке з визначень правильно відображає предмет теорії держави і права?

А) Предметом теорії держави і права є дослідження визначеної сфери державного життя і конкретної галузі права і законодавства.

Б) Предмет теорії держави і права – загальні закономірності виникнення, розвитку і функціонування держави і права як самостійних, органічно взаємозалежних між собою соціальних інститутів.

В) Предметом теорії держави і права є вивчення виникнення і розвитку конкретних держав і правових систем у всіх їхній історичній своєрідності, включаючи випадкові державно-правові явища і процеси.

Г) Усе перераховане

2. Знайдіть та визначте правильні вирази:

а) на думку Локка та Гоббса, держава виникає внаслідок об'єднання людей на основі добровільного договору;

б) Спенсер стверджує, що держава виникає завдяки властивостям людської психіки;

в) Гумплович, Каутський вбачали виникнення держави як наслідок завоювання одних племен іншими;

г) Фома Аквінський пояснює походження держави та права об'єднанням сімей, родів, племен

3. Які риси відрізняють державу від організації влади в первісному суспільстві?

А) Наявність суверенітету.

Б) Поділ населення по територіальних одиницях.

В) Наявність апарату влади і примусу.

Г) Наявність загальноприйнятих соціальних норм.

4. У відповідях під якими номерами правильно вказані типи держав за формаційним підходом:

А) буржуазна; Б) космічна; В) економічна; Г) феодальна.

5. Назвіть ознаки, на які вказує форма правління:

- а) порядок створення вищих органів держави;
- б) спосіб територіального устрою державної влади;
- в) взаємодію вищих органів державної влади з місцевими органами влади;
- г) тривалість повноважень і характер змінюваності вищих органів влади;

6. Загальними ознаками республіканської форми правління є:

- а) первинний характер державної влади;
- б) обов'язковість рішень верховних органів державної влади для інших державних органів;
- в) офіційне декларування можливості юридичної відповідальності верховних органів державної влади;
- г) соціальна спрямованість діяльності держави та взаємна відповідальність особи і держави.

7 Первинними ознаками парламентської республіки є те, що:

- а) вся повнота державної влади фактично зосереджується в руках парламенту;
- б) парламент обирає президента і формує уряд;
- в) уряд формується з числа депутатів парламентської більшості;
- г) функції президента зводяться до представницьких.

8 Позначте відповіді, у яких правильно вказані ознаки монархії:

- А джерелом влади є народ.
- Б спадковий порядок правонаступництва вищої влади.
- В влада здійснюється однією особою.
- Г вища влада здійснюється виборним органом.

9. У відповідях під якими номерами названі ознаки федеративної держави:

- А наявність політичної свідомості.
- Б дуалістичний характер системи нормативно-правових актів.
- В релігійна природа держави.
- Г наявність власної системи органів законодавчої, виконавчої та судової влади у складових частинах держави.

10. “Австрія поділена: 9 земель, кожна з яких має конституцію, парламент, уряд”. Визначте, яку форму державною устрою має Австрія

- А. проста унітарна держава В конфедерація. Б складна унітарна держава.
- Г федерація.

11 Встановіть, на які ознаки вказує політичний режим:

- а) спосіб територіального устрою державної влади
- б) порядок створення вищих органів держави;
- в) співвідношення правових і неправових способів здійснення владних функцій;

г) методи, інтенсивність і правова обґрунтованість використання силових структур, інших ресурсів влади

12 Ознаками демократичного режиму є :

- а) визнання людини найвищою соціальною цінністю;
- б) відмова від політичного та економічного плюралізму;
- в) домінування публічних інтересів над приватними;
- г) організація державної влади на засадах її поділу.

13 Ознаками авторитарного політичного режиму є:

- а) існування економічного, соціального, культурного плюралізму, при відсутності політичного плюралізму;
- б) існуванням єдиної ідеології та переслідуванням осіб, які сповідують відмінні цінності;
- в) повний контроль держави над усіма сферами суспільного життя;
- г) правовий характер діяльності органів держави.

14 Визначте, яка функція притаманна державі будь-якого типу:

- а) боротьба з тероризмом;
- б) оборони держави;
- в) охорони прав і свобод людини і громадянина;
- г) інтеграції у світову економіку

15. Позначте відповіді, у яких правильно названі ознаки органу держави:

- А є громадською організацією.
- Б складається із державних службовців.
- В наділений державно-владними повноваженнями.
- Г здійснює економічні функції.

16. Вкажіть, які з зазначених органів влади є первинними за своєю соціальною природою:

- а) Верховна Рада України; б) Прем'єр-міністр України;
- в) Міністерство оборони України; г) Президент України;

17. Позначте відповіді, у яких правильно вказані формальні ознаки громадянського суспільства:

- А виступає основою для формування держави.
- Б його соціальною основою є середній клас .
- В передбачає підпорядкування індивідуальних інтересів колективним.
- Г є соціальною базою необхідною для формування правової держави

18 . Позначте відповіді, у яких правильно вказані формальні ознаки правової держави:

- А суверенітет. Б верховенство права.
- В територія. Г режим законності

19. У відповідях під якими номерами правильно названі ознаки соціальної держави:

- А) законність;
- Б) визнання людини найвищою соціальною цінністю ;
- В) правова рівність ;
- Г) захист малозабезпечених верств населення.

20. Назвіть компоненти позитивного права:

- А) функції права; Б) об'єктивне право;
- В) правова свідомість; Г) юридичний обов'язок.

21. Вкажіть, яка із теорій передбачає можливість виникнення права із суспільної угоди:

- А) природнича; Б) договірна;
- В) психологічна; Г) реалістська.

22. Вкажіть, яка із теорій передбачає можливість виникнення права із звичаїв, традицій:

- А) матеріалістична; Б) позитивна;
- В) історична; Г) соціологічна.

23. Вкажіть, яка із теорій передбачає можливість виникнення права як необхідність фіксації волі пануючого класу у законі:

- А) класова; Б) позитивна; В) історична; Г) соціологічна.

24. У відповідях під якими номерами правильно вказані ознаки об'єктивного права:

- А) встановлюється державою; Б) не має форм зовнішнього виразу; В) утворює єдину систему норм права; Г) має декларативний характер

25. Позначте відповіді, у яких правильно названі ознаки норми права:

- А виникає у свідомості особи.
- В є формально визначеною за змістом.
- Б встановлюється державою.
- Г забезпечується суспільним впливом.

26. Частина норми права, яка визначає умови, обставини її дії:

- А диспозиція. В. гіпотеза.
- Б санкція. Г заохочення

27. Гіпотеза, яка передбачає існування декількох умов, за настанням кожної з яких починає діяти норма права

- А) проста; В) альтернативна;
- Б) складна Г) диспозитивна

28. Ст. СКУ «Наречені мають право обрати прізвище одного з них як спільне прізвище або надалі іменуватися дошлюбними прізвищами».

Це

- А) альтернативна гіпотеза; В) альтернативна диспозиція;

Б) складна диспозиція Г) складна гіпотеза

29. До загальнолюдських принципів права відносять:

А принцип верховенства права Б. принцип гуманізму

В невідворотності покарання Г. принцип рівності

30. Визначте спосіб викладення правової норми Ст. СКУ «Підставою недійсності шлюбу є порушення вимог, встановлених статтями 22, 24-26 цього Кодексу»

А) непряний; В) прямий;

Б) відсильний; Г) бланкетний.

31 Визначте спосіб викладення правової норми Ст. СКУ «Шлюб не може бути підставою для надання особі пільг чи переваг, а також для обмеження її прав та свобод, які встановлені Конституцією і законами України»

А) непряний; В) прямий;

Б) відсильний; Г) бланкетний.

32. Закріплене в законі припущення про наявність чи відсутність певних фактів, що мають юридичне значення

А. Фікція Б. Аксіома

В. Презумпція Г. Принципи

33. Для нормативно – правових актів характерні такі ознаки:

А) завжди містять норми права;

Б) приймаються тільки правотворчими суб'єктами і в межах їх компетенції;

В) приймаються з дотриманням певної процедури;

Г) ухвалюються суб'єктами правотворчості у формах, визначених для кожного з них Конституцією і законами України.

34. Позначте відповіді, у яких правильно вказані основні ознаки нормативно-правового прецеденту:

А приймається вищим представницьким органом .

Б норма об'єктивується в акті застосування права (постанова парламенту, вирок суду).

В поширює дію лише на суб'єктів та відносини в аналогічній справі.

Г поширює дію на персоніфікованих суб'єктів.

40. Яке з названих джерел права найширше використовується в Україні?

А нормативно-правовий договір Б правовий звичай

В правовий прецедент Г. нормативно-правовий акт

41. Позначте відповіді, у яких правильно вказані основні межі дії нормативно-правового акта:

А конституція. Б. час.

В закон. Г. простір.

42 Позначте відповіді, у яких правильно вказані ознаки правотворчості:

А здійснюється будь-яким суб'єктом.

Б спрямовується на встановлення, зміну чи припинення нормативно-правових приписів.

В є послідовним процесом, що складається із певних стадій.

Г результати фіксуються в нормах моралі

43. Позначте відповіді, у яких правильно названі основні способи систематизації:

А. консолідація.

В. застосування нормативно-правових приписів.

Б кодифікація. Г право тлумачення

44. Позначте відповіді, у яких правильно названі види офіційних інкорпоративних збірників України:

А закон.

Б. Офіційний вісник України.

В Відомості Верховної Ради України.

Г Цивільний кодекс України

45 Стаття ЦКУ «Фізична особа оголошується померлою від дня набрання законної сили рішенням суду про це» є

А. Фікцією Б. Аксиомою

В. Презумпцією Г. Принципом

46 Рішення справи чи конкретного юридичного питання на основі принципів права

А. аналогія звичаю Б. аналогія закону

В. аналогія права Г. аналогія принципу

47 При розбіжності між загальним і спеціальним нормативно-правовим актом перевага надається

А. спеціальному Б. загальному

В. спеціальному, якщо він не скасований пізніше загальним

Г. загальному, якщо він не скасований пізніше спеціальним

48 Позначте відповіді, у яких правильно вказані стадії законотворчості:

А. встановлення юридично значимих фактів.

Б застосування релігійних джерел.

В обговорення законопроекту.

Г набрання чинності законом.

49. Як називається вид інкорпорації, коли збірник готує суб'єкт делегованої інкорпорації, але видає без офіційного затвердження правотворчого суб'єкта:

А. офіційна. **Б** неофіційна.

В проста. **Г** офіційна.

50 Позначте відповіді, у яких правильно вказані ознаки консолідації:

А здійснюється реалізація нормативно-правових приписів.

Б нормативно-правові приписи об'єднані у єдиному звідному акті.

В здійснюється правозастосування.

Г здійснюються редакційні зміни змісту

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Завдання для самостійної роботи складається із підготовки науково-дослідного завдання на одну з запропонованих тем. Науково-дослідне завдання повинно містити аналіз актуальності обраної теми, стислий аналіз стану наукової розробки проблеми, основну мету та завдання дослідження, текст роботи (20-25 сторінок) та список опрацьованих джерел.

1. Теорія держави і права як політико-юридична наука: історія становлення та розвитку.

2. Різноманітність підходів щодо тлумачення предмету теорії держави і права: спільне та особливе в їх ідеях.

3. Специфіка розуміння «загальних закономірностей» виникнення, становлення та розвитку держави і права, як основ и предмету теорії держави і права.

4. Об'єкт та предмет теорії держави і права: проблема співвідношення цих правових категорій.

5. Становлення та розвиток діалектики як методології пізнання держави і права.

6. Проблеми класифікації юридичних наук.

7. Юридичні науки як система.

8. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук.

9. Теорія держави і права в системі гуманітарних наук.

10. Виникнення держави і права у контексті розуміння перспектив їх розвитку: ключові проблеми.

11. Багатоманітність теорій походження держави: причинний аналіз.

12. Релігійний фактор у поясненні причин походження держави і права та його відображення у політико-правових ученнях.
13. Природно-правова теорія виникнення держави у політико-правових ученнях.
14. Концептуальні положення теорії «суспільного договору» Ж.-Ж. Руссо у світі основних закономірностей виникнення держави.
15. Розвиток уявлень про державу як феномен у політико-правових ученнях.
16. Основні ознаки держави і права та розвиток уявлень про них у політико-правових ученнях.
17. Ключові проблеми типології (типізації) держав і правових систем.
18. Фактори пізнання типології держав і правових систем у своєму взаємозв'язку.
19. Процес розвитку держави і права: методологія пізнання.
20. Проблема пошуку критеріїв типології держав і правових систем у політико-правових ученнях буржуазних філософів.
21. Типологія держав: формаційний та цивілізаційний підходи.
22. Типи держави і права за формаційним підходом: загальна характеристика.
23. Вчення про форми держави в історії політико-правової думки.
24. Сучасний політико-правовий погляд на явище федералізму та федеральну форму державного устрою.
25. Феномен «радянського федералізму».
26. Формування та розвиток державного режиму в умовах сучасного глобалізованого світу.
27. Фактор «духу народу» (суб'єктивний фактор) як ключовий фактор формування і розвитку державного режиму.
28. Основні закономірності встановлення недемократичного державного.
29. Характеристика фашизму як різновиду недемократичного державного режиму.
30. Перехідний тип держави і права: загальна характеристика.
31. Основні закономірності виникнення та розвитку перехідних держави і права.
32. Україна як держава перехідного типу.
33. Визначення місця і ролі держави в перехідний період: основні підходи.
34. Концепція «соціал-демократії» її втілення в державі перехідного періоду (державі пострадянського періоду).

35. Особлива роль законотворчості у процесі державотворення у пострадянських державах як державах перехідного періоду.

36. Філософські основи теорії правової державності та їх розвиток у політико-правових ученнях.

37. Розуміння правової держави як протилежності абсолютизму.

38. Розвиток ідеї правової держави у працях сучасних зарубіжних учених-юристів.

39. Розвиток ідеї правової держави у працях вітчизняних учених-юристів.

40. Буржуазна правова і соціальна правова держава: порівняльна характеристика.

41. Вплив внутрішніх та зовнішніх факторів у процесі становлення правової державності на пострадянському просторі.

42. Етапи формування та розвитку ідей правової держави на теренах України, їх загальна характеристика.

43. Від «надзвичайно-указного права» до «регламентарної влади» та «делегованої законотворчості»: відступ від принципу верховенства закону. Загальна характеристика цих інститутів .

44. Співвідношення держави і права: основні наукові підходи до розв'язання проблеми.

45. Специфіка реалізації принципу поділу влади у сучасній демократії.

46. Фактори впливу на реалізацію принципу поділу влади у сучасній демократії.

47. Проблеми пошуку визначення поняття «права».

48. Соціальна роль права у житті держави та суспільства в історичному розрізі.

49. Проблеми співвідношення права і закону.

50. Мораль і право в їх діалектичному взаємозв'язку.

51. Основоположні принципи права: поняття та їх система.

52. Справедливість як основоположний принцип права: загальна характеристика.

53. Рівність як основоположний принцип права: загальна характеристика.

54. Свобода як основоположний принцип права: загальна характеристика.

55. Гуманізм як основоположний принцип права: загальна характеристика.

56. Ідея рівноправності статей у політико-правовій думці.

57. Соціалістична ідеологія про рівноправність статей.

58. Принцип гендерної рівності з філософсько-правової точки зору.
59. Гендерна рівність та дискримінація за ознакою статі.
60. Проблема рівноправності статей у релігійних доктринах.
61. Класифікація правових систем: її теоретична та практична значимість.
62. Тенденції розвитку основних правових сімей у сучасному світі.
63. Романо-германська правова сім'я: загальна характеристика.
64. Англосаксонська правова сім'я: загальна характеристика.
65. Незалежність судової влади як важлива складова системи загального права: історія становлення та гарантії.
66. Мусульманське право як різновид релігійного права: загальна характеристика.
67. Джерела мусульманського права в їх історичному розвитку.
68. Основні тенденції пристосування мусульманського права до сучасних умов.
69. Іудейське право: загальна характеристика.
70. Релігійне іудейське та світське ізраїльське право у взаємозв'язку та взаємодії.
71. Основні джерела іудейського права: загальна характеристика.
72. Система ізраїльського права та її розвиток.
73. Роль релігійних судів у формуванні та розвитку ізраїльського права.
74. Різноманітність форм (джерел) права у розрізі історії.
75. Джерела романо-германського права: поняття, види, класифікація.
76. Судова практика і судовий прецедент як джерела англосаксонського права.
77. Місце і роль закону в системі джерел романо-германського права.
78. Закони в системі англосаксонського права.
79. Правова система США та її особливе місце в англосаксонській правовій сім'ї.
80. Проблеми типізації соціалістичних та постсоціалістичних правових систем.
81. «Соціалізм»: різноманітність підходів до визначення його змісту.
82. Статус соціалістичної правової системи серед інших правових систем: плюралізм підходів.
83. Концепція «правової сім'ї слов'янських народів»: її зміст та перспективи.
84. Вплив комуністичної системи права на порівняльне право.
85. Радянське право та його особливі риси.

86. Основні джерела соціалістичного та постсоціалістичного права: поняття, види.

87. Нормативно-правові акти громадських органів та організацій як специфічне джерело соціалістичного та постсоціалістичного права.

88. Українська правова система як складова романо-германської правової сім'ї: критичний аналіз.

89. Українська правова система як самобитна правова система.

90. Закон в системі нормативно-правових актів постсоціалістичної правової системи.

91. Право і закон: проблеми їх співвідношення.

92. Конституційний Суд України як суб'єкт суддівської правотворчості.

93. Нормативистське розуміння права: його криза та перспективи.

94. Поняття «норми права» у його різноманітності.

95. Визначення поняття правовідносин та їх основні риси.

96. Суб'єкти права, їх види та загальна характеристика.

97. Об'єкти правовідносин: поняття та види.

98. Юридичні факти як підстави розвитку правовідносин.

99. Фактори впливу на правотворчість: загальна характеристика.

100. Особливість законодавчої процедури в Україні.

101. Референдум як особлива форма прийняття законів: позитивний зарубіжний досвід.

102. Законодавча техніка та її роль у правотворчому процесі.

103. Основні закономірності розвитку законодавчої техніки в Україні.

104. Тлумачення норм права як складова процесу правозастосування.

105. Системи міжнародного та національного права як відносно самостійні системи.

106. Співвідношення міжнародного та національного права: різноманітність підходів.

107. Взаємовплив національного та міжнародного права.

108. Принцип рівності та рівнозначності у взаєминах між державами: в теорії та на практиці

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІК)

1. Поняття «загальних закономірностей» виникнення, становлення та розвитку держави і права, як основи предмету теорії держави і права, їх класифікація.

2. Проблема співвідношення держави і права у процесі пізнання теорії держави і права.

3. Поняття методології теорії держави і права та її структура.
4. Види принципів пізнання предмету теорії держави і права та їх загальна характеристика.
5. Поняття діалектики як методології пізнання держави і права, основні етапи її розвитку.
6. Місце теорії держави і права в системі юридичних наук, її взаємодія з іншими юридичними науками.
7. Основні функції теорії держави і права: поняття та зміст.
8. Взаємодія теорії держави і права з гуманітарними науками.
9. Релігійні вчення походження держави і права.
10. Моральний фактор та його відображення у вченнях походження держави і права.
11. Фактор соціально-економічних змін як причини походження держави і права, його відображення у політико-правових ученнях.
12. Ознаки виникнення держави.
13. Теорії виникнення держави і права: їх загальна характеристика.
14. Держава як багатоаспектне явище. Визначення поняття «держави» у його різноманітності.
15. Пізнання держави за її основними ознаками: ключові підходи.
16. Типологія (типізація) держав і правових систем: поняття, фактори та значимість.
17. Історичний процес: поняття, ознаки та значення для пізнання типології держав і правових систем.
18. Методологія пізнання процесу розвитку держави і права.
19. Об'єктивні та суб'єктивні фактори у процесі розвитку держави і права: види та характеристика їх впливу.
20. Процес розвитку держави і права: загальна характеристика (форми, фактори, ознаки, сутність).
21. Критерії типології держав і правових систем: поняття, ознаки, види.
22. Соціологічний підхід до типології держав і правових систем.
23. Формаційний підхід до типології держав і правових систем: його сутність за традиційної (К. Маркс) та нової трактовки (В. Іноземцев).
24. Суспільно-економічна формація як критерій типізації держав і правових систем: поняття, види.
25. Цивілізаційний підхід до типології держав і правових систем.
26. Цивілізація як критерій типізації держав і правових систем: специфіка розуміння поняття. Види цивілізацій.
27. Тип держави і права: поняття та його історичні різновиди.

28. Рабовласницькі держава і право як тип держави і права: загальна характеристика їх ознак та сутності.

29. Феодальні держава і право як тип держави і права: загальна характеристика їх ознак та сутності.

30. Капіталістичні держава і право як тип держави і права: загальна характеристика їх ознак та сутності.

31. Розуміння категорії «форма держави» в його різноманітності.

32. Форма держави та держава в їх співвідношенні.

33. Елементи форми держави у своєму взаємозв'язку та взаємозалежності.

34. Специфіка форм правління, критерії їх класифікації та їх види.

35. Поняття та ознаки монархії як форми правління, її різновиди.

36. Поняття та ознаки республіканської форми правління, її різновиди.

37. Основні та особливі (сюзеренітет, інкорпорація) форми державного устрою, їх загальна характеристика.

38. Характерні риси та особливості форм державного устрою.

39. Розуміння федералізму як багатомірного явища. Динамізм як характерна риса федералізму.

40. Характеристика федеративної держави, принципи її створення та функціонування.

41. Специфіка розуміння конфедерації: характеристика основних підходів. Порівняльна характеристика федерації та конфедерації.

42. Поняття державного режиму: традиційні та нетрадиційні підходи (учення М. Оріу).

43. Фактори впливу на формування та розвиток державного режиму.

44. Класифікація державних режимів.

45. Демократичний вид державного режиму, його ознаки та різновиди.

46. Недемократичний вид державного режиму, його ознаки та різновиди.

47. Держава і право перехідного типу: поняття, загальні характерні риси та умови виникнення та розвитку.

48. Специфіка ролі держави в період перехідних процесів.

49. Основні моделі (концепції) розвитку перехідної держави, їх загальна характеристика.

50. Специфіка розвитку правової системи на різних етапах перехідного періоду державності.

51. Розуміння категорії «правова держава» з точки зору її соціальної суті.

52. Буржуазна правова держава і соціальна правова держава: порівняльна характеристика.

53. Періодизація етапів формування і розвитку ідей правової держави на теренах України, їх загальна характеристика.

54. Правова держава: особливості та характерні риси.

55. Принцип верховенства закону: його характеристика як принципу правової держави та прояви відступу від нього.

56. Делегована законотворчість: поняття, ознаки та співвідношення з принципом верховенства закону.

57. Принцип поділу влади як гарантія проти її узурпації: його зміст, ключові положення та мета.

58. Проблема співвідношення держави і права у розумінні першості походження: характеристика основних підходів.

59. Визначення поняття права: різноманітність підходів.

60. Соціальне призначення права.

61. Основні ознаки права, їх характеристика.

62. Право як вираження «загальної волі»: розуміння категорії.

63. Співвідношення права і закону: основні підходи.

64. Розуміння категорії «правовий закон». Критерії правових законів.

65. Основоположні принципи права: поняття та їх система.

66. Право і мораль в їх співвідношенні.

67. Поняття та цілі класифікації правових систем, її види.

68. Розуміння категорії «правова сім'я».

69. Критерії класифікації національних правових систем: поняття, вимоги до них, види.

70. Основні закономірності розвитку класифікації національних правових систем.

71. Романо-германська правова сім'я: специфічні риси та особливості.

72. Англосаксонська правова сім'я: специфічні риси та загальна характеристика.

73. «Загальне право», «англосаксонське право» та «англійське право»: розуміння категорій та їх співвідношення.

74. «Загальне право»: розуміння поняття та його основні особливості.

75. Концепція незалежності судової влади в системі загального права: її зміст та складові.

76. Мусульманське право як різновид релігійного права: поняття та основні етапи розвитку.

77. Джерела мусульманського права.
78. Іудейське право: поняття, зміст та його характерні риси.
79. Соціальна сутність іудейського права.
80. Основні періоди розвитку іудейського права.
81. Багатофункціональність як характерна риса іудейського права.
82. Джерела іудейського права: їх види та загальна характеристика.
83. Ізраїльське (світське) право, його характерні риси та система.
84. Іудейське право та ізраїльське право в їх співвідношенні та взаємовпливі.
85. Поняття «джерела» права в його багатозначності.
86. Ієрархія форм (джерел) права: поняття та характеристика.
87. Концепція форм (джерел) права у романо-германському праві: основні положення.
88. Види форм (джерел) права романо-германського права.
89. Основні джерела англосаксонського права: поняття та види.
90. Судовий прецедент як джерело англосаксонського права: поняття, зміст та структура.
91. Принципи доктрини застосування судового прецеденту в системі загального права.
92. «Концепція закону» в романо-германському праві. Класифікація законів.
93. Ієрархія законів у романо-германському праві: поняття та принципи її побудови. Специфіка ієрархії законів у федеральній державі.
94. Специфіка розуміння поняття закону в англосаксонському праві, їх класифікація.
95. Принцип парламентського суверенітету в англосаксонському праві, його зміст.
96. Специфічні риси правової системи США.
97. Соціалізм: його поняття та основні риси. Марксистська концепція соціалізму.
98. Статус соціалістичної правової системи: основні підходи до його визначення.
99. Концепція «правової сім'ї слов'янських народів», її зміст та аргументація.
100. Комуністична система права та її вплив на інші правові системи.
101. Специфічні риси радянського права.
102. Нормативно-правові акти: поняття, ознаки, їх відмінність від індивідуальних актів.
103. Види (групи) нормативно-правових актів, їх характерні риси.

104. Дія нормативно-правових актів у часі: поняття та основні правила.
105. Дія нормативно-правових актів у просторі та за колом осіб.
106. Поняття «закону» у його багатогранності.
107. Взаємодія законів з іншими джерелами права.
108. Правовий договір як джерело права у пострадянській правовій системі: поняття, риси, різновиди.
109. Особливі риси суддівської правотворчості.
110. Прецедентний та нормативний характер рішень Конституційного Суду України. «Правова позиція Конституційного Суду» як специфічне джерело права у постсоціалістичній правовій системі.
111. Основні концепції праворозуміння.
112. Поняття норми права та її формально-юридичні ознаки.
113. Внутрішня побудова норми права. Форми (способи) викладення норм права у нормативно-правових актах.
114. Класифікація норм права. Специфіка технічних норм.
115. Поняття та ознаки правових відносин, їх види.
116. Суб'єктивне юридичне право та юридичний обов'язок: поняття, зміст та їх співвідношення.
117. Суб'єкт права: поняття, ознаки, види.
118. Держава як специфічний суб'єкт правових відносин.
119. Поняття об'єктів правовідносин, їх види.
120. Юридичні факти: поняття та види. Фактичний склад.
121. Поняття правотворчості. Фактори впливу на правотворчість.
122. Форми здійснення правотворчої діяльності, їх характеристика.
123. Загальні основоположні принципи правотворчості.
124. Законодавча процедура: поняття та характеристика її основних стадій.
125. Референдум як особлива форма прийняття законів: його предмет, порядок проведення.
126. Поняття законодавчої техніки, основні закономірності її розвитку та вимоги до неї.
127. Поняття реалізації права та основні її форми.
128. Процес застосування норм права: його принципи та стадії.
129. Поняття правозастосовчого акту (індивідуального акту), його особливі риси, юридична природа та види.
130. Тлумачення правових норм в процесі правозастосування: поняття, складові, цілі та задачі.
131. Правопорушення: поняття та характерні ознаки.

132. Правомірна поведінка: поняття, ознаки та її зв'язок з реалізацією права.

133. Розуміння поняття «юридична відповідальність». Підстави та умови юридичної відповідальності.

134. Розуміння міжнародного права як самостійної системи права.

135. Співвідношення міжнародного та національного права у моністичній та дуалістичній концепціях.

136. Взаємовплив національного та міжнародного права: основні напрями та шляхи.

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І ЛІТЕРАТУРИ.

1. Абдулаев, М.И. Проблемы теории государства и права [Текст] / М.И. Абдулаев, С.А. Комаров; – СПб: Питер, 2003. – 576 с.
2. Актуальні проблеми теорії держави та права [Текст] : навч. посіб. / [П.В. Волвенко, Л.М. Князькова, О.С. Туренко та ін.]. – Донецьк : Норд Комп'ютер, 2007. – 75 с.
3. Алексеев С.С. Восхождение к праву. Поиски и решения / Алексеев С.С. – М.: Издательство НОРМА, 2001. – 752 с.
4. Алексеев С.С. Государство и право. Начальный курс. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрид. лит., 1996. – 192 с.
5. Алексеев С.С. Механизм правового регулирования в социалистическом государстве. – М.: “Юрид. лит.”, 1966. – 186 с.
6. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2 т. / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит. – Т. 1. – 1981. – 360 с.
7. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2 т. / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит. – Т. 2. – 1982. – 360 с.
8. Алексеев С.С. Право: азбука – теория – философия. Опыт комплексного исследования / С.С. Алексеев. – М.: Статут, 1999. – 712 с.
9. Алексеев С.С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие, классификация / С.С. Алексеев // Советское государство и право. – 1987. – № 6. – С. 12 – 19.
10. Алексеев С.С. Общая теория права [Текст] : учеб. / С.С. Алексеев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Проспект, 2009. – 576 с.
11. Алехин А.П. Предприятие в системе отраслевого управления [Текст] / А.П. Алехин; – М.: Изд-во МГУ, 1977. – 191 с.
12. Бабаев В.К. Теория современного советского права. Фрагменты лекций, схемы [Текст] / В.К. Бабаев – Н. Новгород, 1991. – 155 с.
13. Базылев Б.Т. Юридическая ответственность (теоретические вопросы) / Базылев Б.Т. – Красноярск, 1985. – 120 с.
14. Байтин, М.И. Механизм современного российского государства [Текст] / М.И. Байтин // Правоведение. – 1996. – № 6. – С. 3-12.
15. Барабаш Ю. Роль Верховної Ради України у розв'язанні державно-правових конфліктів на сучасному етапі державотворення / Ю. Барабаш // Вісник Академії правових наук України. – 2003. – № 1(40). – С. 55–63.
16. Бачинин В.А. Энциклопедия философии и социологии права / Бачинин В.А. – СПб.: 193

Юридический центр Пресс, 2006. – 1093 с.

17. Бобровник С.В. Права людини та сучасна держава: шляхи узгодження взаємодії // Правова держава. Випуск 18. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2007. – 630 с.

18. Брецко Ф.Ф. Основи держави і права. Навчальний посібник у 2-х книгах. – Кн. 1. – Ужгород: Закарпаття, 1998. – 660 с.

19. Бриль К.І. Правозастосовний акт як особливий вид індивідуальних правових актів: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Бриль Костянтин Іванович. – К., 2008. – 214 с.

20. Бро Ю.Н. Проблемы применения советского права / Бро Ю.Н. –Иркутск: Изд-во Иркутского ун-та, 1980. – 84 с.

21. Бурлай Е.В. Нормы права и правоотношения в социалистическом обществе / Бурлай Е.В. – К.: Наукова думка, 1987. – 92 с.

22. Ведерніков, Ю.А., Теорія держави і права [Текст]: навчальний посібник для підготовки до державного іспиту / Ю.А. Ведерніков, В.С. Грекул А.В. Папірна; – 3-е вид., доп. і перераб. – Д.: Юрид. акад. м-ва внутр. справ, 2004. – 176 с.

23. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. – К.: ТОВ “Вид-во “Юридична думка”, 2007. – 992 с.

24. Венгеров А.Б. Теория государства: Учебник для юр. вузов. – М., 2004. – 528с.

25. Верник О.І., Куфтирев П.В., Машков А.Д., Межі державної влади. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 216 с.

26. Виноградов В. Д., Головин Н. А. Политическая социология: Учеб. пособие. – СПб.: Изд-во ун-та, 1997. – 176 с.];

27. Виноградов В.М. Обсуждение книги С. С. Алексеева “Механизм правового регулирования в социалистическом государстве”/[Рецензия]/В. М. Виноградов. //Правоведение. – 1967. – № 5. – С. 169 – 170

28. Витрук Н.В., Лазарев В.В. Критика и библиография: рецензия на книгу "Правовая система социализма. Функционирование и развитие" Кн.2 / Отв. ред. А.М.Васильев. – М., 1987. // Советское государство и право. – 1988. – № 9. – С. 141-142.

29. Владимирский-Буданов М.Ф. Обзор истории русского права. 4-е издание. – К., 1908. – 700с.

30. Власов, В.А. Советский государственный аппарат [Текст] / В.А. Власов; – М.: Госюриздат, 1959. – 374 с.

31. Воппенко Н.Н. Источники и формы права [Текст] : учебное пособие / Н.И. Воппенко. – Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2004. – 102 с.

32. Гегель Георг Вільгельм Фрідріх. Основи філософії права, або Природне право і державознавство / Пер. з нім. Р. Осадчука, М. Кушніра. – К.: Юніверс, 2000. – 336 с.

33. Генкин Д.М. Правовое положение государственного социалистического предприятия [Текст] / Д.М. Генкин // Советское государство и право. – 1965. – № 9. – С. 71-79.

34. Гнатюк М.Д. Правозастосування та його місце в процесі реалізації права: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Гнатюк Мар'яна Дмитрівна. – К., 2007. – 211 с.

35. Гоббс Томас. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної / Т. Польська (наук. ред.), Р. Димерець (пер. з англ.). – К.: Дух і Літера, 2000. – 600 с.

36. Голунский С.А. К вопросу о понятии правовой нормы в теории социалистического права / С.А. Голунский // Советское государство и право. – 1961. –

№ 4. – С. 21 – 37.

37. Горлач М. І. Філософія: структура, функції та типи політичної системи суспільства. – <http://www.readbookz.com/book/179/6220.html>.

38. Горшенев В.М. Способы и организационные формы правового регулирования в

- социалистическом обществе. – М.: Юрид. лит., 1972. – 256 с.
39. Господарський кодекс України [Текст]: офіц. текст: за станом на 20 січня 2007 р. – Х.: Одиссей, 2007. – 240 с. - ISBN 966-7613-56-9.
40. Государство, власть, управление и право: Учебно-метод. пособие для гос. служ. / Под ред. Н.И. Глазуновой. – М. ГУУ, 2000. – 475 с.
41. Гревцов Ю.И. Проблемы теории правового отношения – Л., Изд-во ЛГУ, – 1981. – 83 с.
42. Гредескул Н.А. Лекции по общей теории прав / Гредескул Н.А. – СПб., 1912. – 459 с.
43. Григонис, Э.П. Механизм государства (теоретико-правовой аспект) [Текст]: автореф. дис.... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / Григонис Эугениус Пранович; СПб., 2000. – 26 с.
44. Григонис, Э.П. Теория права и государства [Текст]: курс лекций / Э.П. Григонис; – СПб.: Питер, 2002. – 320 с.
45. Григорян, Л.Л. Теоретические и конституционные основы механизма Советского государства [Текст]: автореф. дис... канд. юрид. наук.: 12.00.01 / Григорян Левон Арминакович; М., 1989. – 19 с.
46. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности: Пер. с фр. В.А. Туманова. – М.: Междунар. Отношения, 1998. – 400 с.
47. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка. Режим доступа: <http://slovari.nsk.ru/tolk/praktika.html>
48. Декларація про державний суверенітет України // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429; Акт проголошення незалежності України // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502
49. Денисенко В.В. Коллизии правовых актов: сущность и разрешение / В.В. Денисенко // Правоведение. – 2007. – № 3. – С. 28–33.
50. Денисов, А.И. Сущность и формы государства [Текст] / А.И Денисов; – М.: Изд- во МГУ, 1960. – 210 с.
51. Джерела права Європейського Союзу (теоретичні аспекти): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 [Електронний ресурс] / О.В. Стрельцова; НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2008. – 20 с.
52. Дмитренко М.А. Політична система України: розвиток в умовах глобалізації та інформаційної революції / НПУ ім. М.П. Драгоманова, Ін-т оператив. діяльн. та держ. безпеки. – К.: Знання України, 2008. – 544 с.
53. Егоров, А. В. Правовая семья как объект сравнительного правоведения /А. В. Егоров. // Правоведение. – 2005. – № 2. – С. 155-161.
54. Євграфова Є.П. Система національного законодавства в контексті права (лібертарно-легістський підхід) [Текст] : монографія / Є.П. Євграфова. – К.: КНТ, 2007. – 184 с.
55. Завальний А.М. Доктринальний підхід до структури юридичного обов'язку / А.М. Завальний // Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. – 2009. – Спец. Випуск № 3. – С. 24-29.
56. Завальний А.М. Особливості неофіційного тлумачення юридичних норм в сфері правового регулювання вищої освіти України / А.М. Завальний, О.Б. Горова, В.С. Малента // Наука і правоохорона № 4 (6), 2009 – С. 162-164.
57. Завальний А.М. Юридичні факти в сфері здійснення правоохоронної діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 „Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / А.М. Завальний. – К., 2007. – 20 с.
58. Загальна теорія держави і права / [за ред. В.В. Копейчикова]. – К.: Юрінком Інтер, 1998. – 320 с.
59. Загальна теорія держави і права [Текст]: підручник для студентів юридичних

- вищих навчальних закладів / [М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. – Х : Право, 2009. – 584 с.
60. Загальна теорія держави і права. Підручник / За ред.. проф. М.В. Цвіка, доц.. В.Д. Ткаченка, проф.. О.В. Петришина. – Харків: «Право», 2002. – 428 с.
61. Закон України “Про об’єднання громадян” Відомості Верховної Ради України від 25.08.1992 - 1992 р., № 34, стаття 504
62. Закон України “Про політичні партії в Україні ” від 5 квітня 2001 року Відомості Верховної Ради України від 08.06.2001 - 2001 р., № 23, стаття 118
63. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” Відомості Верховної Ради України від 12.11.1999 - 1999 р., № 45, стаття 397
64. Западная традиция права :Эпоха формирования = Law and revolution : The formation of the western legal tradition / Г.Д. Берман ; Пер. с англ. Н.Р. Никоновой. – [2-е изд., науч.] – М. : Изд-во Московского университета; Инфра-М – Норма,1998. – 624 с.
65. Зусь Л.Б. Правоприменение: его механизм, понятие / Л.Б. Зусь // Проблемы обеспечения законности в механизме правоприменения. – Волгоград, 1991. – С. 6–10.
66. Исакова, М.К. Механизм Советского общенародного государства [Текст]: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Исакова Марина Константиновна; Саратов, 1984. – 18 с.
67. Іваненко О.В. Сутність юридичної відповідальності та роль правоохоронних органів у її забезпеченні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 „Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень” / О.В. Іваненко. – К., 2007. – 20 с.
68. Ільницький О. Загальнометодологічні положення до визначення поняття „правовий спір” / Олег Ільницький // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 3. – С. 27–30.
69. Казьмин И.Ф. Общие проблемы права в условиях научно-технического прогресса / Казьмин И.Ф. – М.: Юрид.лит., 1986. –246 с.
70. Капустина, М.А. Право, общество, государство [Текст] / М.А. Капустина // Правоведение. – 2008. – № 5. – С.92-106.
71. Карташов В. Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность. – Саратов: Изд-во Сарат. ун-та, 1989. – 219 с.
72. Кашанина Т. В. Происхождение государства и права. Современные трактовки и новые подходы. – М.: Юрист, 1999. – 335с.
73. Кельман М.С. Теорія держави і права: Навчальний посібник. – Тернопіль: Львівський ін-т внутрішніх справ при НАВСУ, 1997. – 330 с.
74. Кетц Х., Цвайгерт К. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права: Основы. Перевод с немецкого. – Т. 1 – М.: Междунар. отношения, 1995. – 480 с.
75. Клименко, М.М. Народний суверенітет та його співвідношення з національним і державним суверенітетом [Текст] / М.М. Клименко // науковий вісник Юридичної академії МВС: Збірник наукових праць. – К. – 2004. - № 4 (18). – С. 79-87.
76. Кобринська С.Б. До питання про поняття та структуру правової системи // Науковий вісник Чернівецького ун-ту: Зб. наук. праць. – Вип. 82: Правознавство. – Чернівці: Чернівецький держ. ун-т, 2000. – С. 14-18.
77. Козлов Ю.М. Управление народным хозяйством в СССР [Текст] / Ю.М. Козлов // – Ч. 1-2. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1969-1971. – Ч. 2: Система управления народным хозяйством, 1971. – 167 с.
78. Козлов, Ю.М. Органы советского государственного управления [Текст] / Ю.М. Козлов; – М.: Госюриздат, 1960. – 151 с.

79. Комаров С.А. Теория государства и права: учебно-методич. пособ. [краткий учебник для вузов] / С.А. Комаров, А.В. Малько. – М.: Издательство НОРМА, 2003. – 448 с.
80. Комаров, С. А. Общая теория государства и права [Текст]: учебник / С.А. Комаров;— СПб.: Питер, 2004.— 386 с.
81. Конституционное право зарубежных стран [Текст]: учебник для вузов / под общ. ред. чл.- корр. РАН, проф. М.Б. Баглая, д.ю.н., проф. Ю.И. Лейбо и д.ю.н., проф. Л.М.Энтина. – 2-е изд., перераб. – М.: Норма, 2005. – 1056 с.
82. Конституционное право. Энциклопедический словарь / Под ред. С.А. Авакьяна (отв. ред.). – М.: НОРМА, 2001. – 688 с.
83. Конституційне право України [Текст]: навчальний посібник / за ред. докт. юрид. наук, проф. В.Ф. Погорілка. – 2-ге дооп. вид. – К.: Наукова думка, 2000. – 732 с.
84. Копейчиков, В.В. Механизм Советского государства [Текст] / В.В Копейчиков; – М.: Юрид. лит., 1968. – 215 с.
85. Коробова А.П. Правовая политика: понятие, формы реализации, приоритеты в современной России // дис.канд.юр.наук. – Самара, 2000.– 275 с.
86. Котюк В.О. Теорія права: [курс лекцій] / Котюк В.О. – К.: Вентурі, 1996. – 208 с.
87. Красовська В.Г. Правові стимули (поняття, ознаки, види) / В.Г. Красовська // Держава і право. – 2008. – № 39. – С. 62–68.
88. Лазарев В.В. Теория государства и права: [учебник для вузов] / Лазарев В.В., Липень С.В. – М.: Спарк, 2000. – 511 с.
89. Лаптев В.В. Правовое положение государственных промышленных предприятий в СССР [Текст] / В.В. Лаптев; – М.: Юрид. лит., 1975. – 63 с.
90. Лашин А.Г. Социалистический государственный аппарат [Текст] / А.Г. Лашин; – М.: Издательство Моск. ун-та, 1961. – 52 с.
91. Леушин В. И. Юридическая практика в системе социалистических общественных отношений. – Красноярск: Изд-во Краснояр. ун-та, 1987. – 152 с.
92. Липинский Д.А. Проблемы юридической ответственности / Липинский Д.А. – СПб.: Издательство “Юридический центр Пресс”, 2003. – 387 с.
93. Лисенков С.Л. Загальна теорія держави і права [Текст] : навчальний посібник / С.Л Лисенков. – К. : «Юристконсульт», 2006. – 355 с.
94. Луць Л.А. Європейські міждержавні правові системи: загальнотеоретична характеристика: Дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького. – К., 2005. – 443с.
95. Любашиц В.Я. Теория государства и права [Текст]: серия “Учебники и учебные пособия” / В.Я. Любашиц, М.Б. Смоленский, В.И. Шепеляв; – Ростов н/д: Феникс, 2003. – 512 с.
96. Мадіссон В. Правова конфліктологія та юридичний конфлікт у приватних правовідносинах / В. Мадіссон // Право України. – 2003. – № 9. – С. 39–44.
97. Малько А.В. Стимулы и ограничения в праве / Малько А.В. – М.: Юристь, 2003. – 250 с.
98. Марченко М.Н. Проблемы теории государства и права: [учебник] / Марченко М.Н. – М.: Проспект, 2001. – 760 с.
99. Марченко М.Н., Мицкевич О.В., Лейст О.Е. Теория государстваа и права: Курс лекций: Учебник для вузов / Под ред. М.Н. Марченко – М.: Зерцало, ТЕИС, 1997. – 476 с.
100. Матузов Н.И. Правовая система и личность / Матузов Н.И. – Саратов, 1987. – 293 с.
101. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права: Учебник. М.: Юристь, 2004. – 349 с.
102. Матузов Н.И. О сущности, содержании и структуре юридической обязанности / Н.И.

- Матузов, Б.М. Семенко // Вопросы теории государства и права. Актуальные проблемы теории социалистического государства и права. – 1983. – 192 с.
103. Матузов Н.И., Малько А.В. Теория государства и права. Курс лекций. – М.: Юрист, 1977. – 671 с.
104. Машков А. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій – К.: К.І.С., 2008. – 470 с.].
105. Международное право [Текст] : учебник / [Р.Л. Бобров, Л.А. Лунц, Г.И. Тункин и др.] ; отв. ред. Г.И. Тункин – М. : Юрид. лит., 1974. – 592 с.
106. Мурашин, Г.А. Органы прокуратуры в механизме Советского государства [Текст] / Г.А. Мурашин; – К.: Наукова думка, 1972. – 172 с.
107. Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, нормы, реальность / Мюллерсон Р.А. – М. : Юрид. лит., 1991. – 160 с.
108. Наливайко Л.Р. Поняття та основні ознаки функцій держави // Правова держава. – 2005. – Вип.16. – С.177-190.
109. Наливайко, Л.Р. До питання про визначення поняття «механізм держави [Текст] / Л. Наливайко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. - № 10. – С. 92-98.
110. Науковий-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / За ред. М.І.Мельника, М.І.Хавронюка. – К.: Каннон, А.С.К., 2002. – 1104 с.
111. Нерсесянц, В.С. Общая теория государства и права [Текст]: учебник для вузов / В.С. Нерсесянц; – М.: НОРМА, 2010. – 552 с.
112. Нерсесянц, В.С. Теория государства и права [Текст]: краткий учебный курс / В.С. Нерсесянц; – М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА – ИНФРА ' М), 2001. – 272 с.
113. Общая теория государства и права [Текст]: академический курс в 3-х томах. - 2-е изд., перераб. и доп. / отв. ред. проф. М.Н. Марченко. Том 1. – М.: ИКД "Зерцало – М", 2001. – 528 с.
114. Общая теория государства и права [Текст] : академический курс в 3-х томах / отв. ред. проф. М.Н. Марченко. – [2-е изд.] – Том.2 – М. : Зерцало-М, 2002. – 528 с.
115. Общая теория права / [под ред. А.С. Пиголкина]. – М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1995. – 384 с.
116. Общая теория права и государства: учебник / под ред. В.В. Лазарева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрист, 2001. – 520 с.
117. Общая теория права. Курс лекций / Под общ. ред.: Бабаев В.К. – Нижний Новгород: Изд-во Нижегород. ВШ МВД РФ, 1993. – 544 с.
118. Овчинников А.И. Современная теория толкования права: классический и неклассический подходы / А.И. Овчинников С.П. Овчинникова // Юрист-Правоведь. – 2007. – № 1(20). – С. 102–110.
119. Осауленко А.О. Нормативна конструкція ретроспективної юридичної відповідальності в публічному праві сучасної України: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Осауленко Андрій Олександрович. – К., 2007. – 214 с.
120. Осауленко А.О. Юридична відповідальність та державний примус: аспекти співвідношення / А.О. Осауленко // Науковий вісник Київського національного університету внутрішніх справ. – 2006. – №5. – С. 20-25.
121. Осауленко О.І. Загальна теорія держави і права: [навч. посіб.] / Осауленко О.І. – К.: Істина, 2007. – 336 с.
122. Основы теории государства и права [Текст]: учебник для сред. юрид. учеб. заведений по спец. "Правоведение" / А.Б. Венгеров, И.Ф. Казьмин, А.В. Чичкевич и др.; под ред. А.С. Пиголкина – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Высш. школа, 1988. – 334 с.

- 123.Павлов В.И. Юридические конфликты: теоретико-методологические аспекты разрешения в процессе применения права: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 „Теория права и государства; история правовых учений” / В.И. Павлов. – Минск, 2005. – 21 с.
- 124.Пендюра М.М. Теорія держави і права: [посіб. для підгот. до іспитів] / Пендюра М.М. – К.: ТЕКСТ, 2008. – 192 с.
- 125.Петелина И.В. Теоретические проблемы Российской правовой системы: Автореф. дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Саратовская гос. акад. права. – Саратов, 1996. – 28 с.
- 126.Пиголкин А.С. Теоретические проблемы правотворческой деятельности в СССР: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Специальность 12.710 - Теория и история государства и права / Министерство юстиции СССР. Всесоюзный научно-исследовательский институт советского законодательства. – М., 1972. – 41 с.
- 127.Пікуля, Т.О. Поняття механізму держави України [Текст] / Т.О. Пікуля // Держава і право: Зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – Вип. 5. – К.: ІДіП НАНУ; Спілка юристів України; Юрид. книга, 2000. – С. 443 – 448.
- 128.Пікуля, Т.О. Правоохоронні органи України в механізмі держави [Текст]: монографія / Т.О. Пікуля; – Тернопіль: Видавництво Астон, 2005. – 200 с.
- 129.Політологічний енциклопедичний словник / За ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
- 130.Політологія: Підручник / За ред. О.В. Бабкіної, В.П. Горбатенка. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2001. – 528 с.];
- 131.Політологія: Підручник І.С. Дзюбка, К.М. Левківський, В.П. Андрущенко та ін.; За заг. ред. І.С. Дзюбка, К.М. Левківського. – 2-ге вид., випр. і допов. – К.: Вища школа, 2001. – 415 с.
- 132.Поляков А.В. Общая теория права: Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода / Поляков А.В. – СПб. : Издательский дом С.-Петерб. гос. ун-та, 2004. – 864 с.
- 133.Поняття та структура правової системи суспільства. Режим доступу: http://www.djerele.com/index.php?option=com_content&task=view&id=4914&Itemid=71 – Заголовок з екрану
- 134.Правовая система социализма: Функционирование и развитие / [под ред. В.Н. Кудрявцева]. – М.: Юрид. лит., 1987. – 327 с.
- 135.Правоведение: Учебник / С.Э. Демский, В.С. Ковальчук, А.Н. Колодий; Под ред. В.В. Копейчикова. – К.: Юринком Интер, 2002. – 752с.
- 136.Проблемы общей теории права и государства [Текст]: учебник для вузов; под общ. ред. В.С. Нерсисянца. – М. : НОРМА, 2001. – 832 с.
- 137.Проблемы теории государства и права [Текст]: учебное пособие / под ред. М.Н. Марченко. – М.: Юрист, 2001. – 656 с.
- 138.Проблемы теории государства и права [Текст] : учебное пособие / [М.Н. Марченко, О.Э. Лейст, В.Д. Попков и др.] ; под ред. М.Н. Марченко. – М.: Проспект, 1999. – 504 с.
- 139.Протасов, В.Н. Теория права и государства [Текст]: пособие для подготовки к экзамену / В.Н. Протасов; – М.: Юрайт-Издат, 2003. – 219 с.
- 140.Пунько О.В. Правозастосовна діяльність міліції: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Пунько Оксана Віталіївна. – К., 2005. – 193 с.
- 141.Рабинович П.М. О понятии права в советской юридической науке // Правоведение. – 1977. – № 4. – С.41-50.

142. Рабінович П.М. Основы загалної теорії права та держави: [навч. посіб.] / Рабінович П.М. – К.: Атіка, 2001. – 176 с.
143. Рассолов М.М. Актуальные проблемы теории государства и права: [учеб. пособ.] / Рассолов М.М., Малахов В.П., Иванов А.А. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. – 447 с.
144. Реутов С.И. Юридические факты в советском семейном праве: Автореф. дис... канд. юрид. наук.: 12.00.03 / Всесоюзный юрид. заочный ин-т – М., 1976. – 24 с.
145. Решетов Ю.С. Механизм реализации советского права: автореф. дисс. на соискание учен. степени докт. юрид. наук: спец. 12.00.01 „Теория права и государства; история права и государства; история политических и правовых учений” / Ю.С. Решетов. – М., 1991. – 40 с.
146. Свиридюк Н.П. Філософсько-правові засади конфліктів у сфері професійної діяльності юриста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.12 „Філософія права” / Н.П. Свиридюк. – К., 2010. – 17 с.
147. Селіванов В. Державну політику в Україні на правові і наукові засади / Володимир Селіванов // Право України. – 2002. – № 12. – С. 15–23.
148. Середа Г.П. Проблеми теорії держави і права: [навчальний посібник] / Г.П. Середа, С.Г. Стеценко. – К.: КНТ, 2009. – 184 с.
149. Синоков В.Н. Российская правовая система: введение в общую теорию. – Саратов: Полиграфист, 1994. – 494 с.
150. Скакун О.Ф. Теория государства и права: [учебник] / Скакун О.Ф. – Х.: Консум, 2000. – 704 с.
151. Скакун, О.Ф. Теорія держави та права (Енциклопедичний курс) [Текст] : підручник / О.Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2006. – 776 с.
152. Скрипнюк О. Принципи соціальної та правової держави: єдність чи конфронтація? // Людина і політика. – 2001. – № 1. – С. 137–143.
153. Словник іншомовних слів [за ред. О.С. Мельничука]. – К., 1974. – 776 с. Словник спеціальних термінів правоохоронної діяльності/ За ред. проф. Я.Ю. Кондратьєва. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2004. – 560 с.
154. Смирнов В.Г. Функции советского уголовного права / Смирнов В.Г. – Л., 1965. – 78 с.
156. Соловьева, С.В. Ленинские принципы организации деятельности Советского государственного аппарата [Текст] / С.В. Соловьева; – М.: Мысль, 1967. – 56 с.
157. Сурилов А.В. Теория государства и права: [учеб. пособ.] / Сурилов А.В. – К.; Одеса: Выща школа, 1989. – 439 с.
158. Сырых В.М. Теория государства и права / Сырых В.М. – М.: Юстицинформ, 2005. – 703 с.
159. Тарановский В.Ф. Энциклопедия права. – СПб.: Лань, 2001. – 560 с.
160. Тархов В.А. Ответственность по советскому гражданскому праву / Тархов В.А. – Саратов, 1973. – 245 с.
161. Теория государства и права [Текст]: курс лекций / под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2001. – 776 с.
162. Теория государства и права [Текст]: учебник / под ред. В.К. Бабаева. – М.: Юристъ, 2002. – 592 с.
163. Теория государства и права в вопросах и ответах [Текст]: учебно-методическое пособие. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Юристъ, 2002. – 300 с.
164. Теория государства и права в вопросах и ответах [Текст] : учебное пособие / А.Н. Головистикова, Ю.А. Дмитриев. – М.: Эксмо, 2004. – 240 с.
165. Теория государства и права / под ред. В. М. Корельского, В. Д. Перевалова. – М.: НОРМА, 2004. – 616 с.
166. Теория государства и права. Учебник для юридических вузов и факультетов // Под

- ред. В.М. Корельського и В.Д. Перевалова. – М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. – 570 с.
167. Теория государства и права: [курс лекций / под ред. М.Н. Марченко]. – М.: Зерцало, 1997. – 475 с.
168. Теория государства и права: [курс лекций / под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько]. – М.: Юристъ, 1997. – 672 с.
169. Теория государства и права: [учебник] / Черданцев А.Ф. – М.: Юристъ, 2003. – 394 с.
170. Теория права и государства [Текст]: учебник для вузов / под ред. проф. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2000. – 640 с.
171. Теория права и государства [Текст]: учебник для вузов / под ред. проф. М.М. Рассолова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2004. – 735 с.
172. Теорія держави і права (опорні конспекти). Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Авт.-упоряд. Кравчук М.В. – К.: Атіка, 2003. – 288с.
173. Теорія держави і права [Текст]: навчальний посібник / упоряд. Л.М. Шестопалова. – К.: Прецедент, 2004. – 224 с.
174. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
175. Теорія держави і права [Текст] : навч. посіб. / А.Ю. Олійник, С.Д. Гусарев, О.Л. Слюсаренко. – К.: Юрінком Інтер, 2001. – 176 с.
176. Теорія держави і права [Текст] : підручник / [С.Л. Лисенков, А.М. Колодій, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський] ; за ред. С.Л. Лисенкова. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.
177. Теорія держави та права [Текст]: курс лекцій / за ред. О.Ф. Мельничук. – Вінниця: ВДПУ, 2001. – 318 с.
178. Теренцій Публій. Висказування, цитати и афоризми. Режим доступу // <http://www.wisdoms.ru/pavt/p235.html>
- 179
180. Теряевский С.А. Система методов правового регулирования в юридической практике современного Российского государства: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.01 – Теория и история права и государства; История учений о праве и государстве. – Саратов, 2009. – 30 с.
181. Тихомиров Ю.А. Правовая система развитого социалистического общества // Советское государство и право. – 1979. – № 7. – С.31-40.
182. Тихомиров, Ю.А. Механизм социального государственного управления [Текст] / Ю.А. Тихомиров // Советское государство и право. – 1975. – № 4. – С. 20-27.
183. Тодика Ю.М. Конституційне право України на сучасному етапі [Текст] / Ю.М. Тодика; – Харків, 1996. – С. 26.
184. Тригубенко Г.В. Роль міліції в подоланні правового нігілізму в Україні: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Тригубенко Галина Василівна. – К., 2005. – 209 с.
185. Українчук О.О. Зловживання правом: господарський та цивільний процес / О.О. Українчук // Юриспруденція. Теорія і практика. – 2007. – № 4. – С.35–41.
186. Утопический социализм: Хрестоматія / Общ. ред. А.И. Володина. – М.: Политиздат, 1982. – 512 с.].
187. Ушаков, Н.А. Государство в системе международно-правового регулирования [Текст] / Н.А. Ушаков; – М.: Юристъ, 1997. – 62 с.
188. Философский энциклопедический словарь. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 576 с.
188. Філософія права: Навч. посіб. / За заг. ред. О.Г. Данільяна. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 272 с.

- 189.Фридмэн Л. Введение в американское право / Пер. с англ. / Под ред. М. Калантаровой – М.: Прогресс-Универс, 1993 – 286 с.
- 190.Халипов В. Ф. Кратология как система наук о власти. – М.: Республика, 1999. – 303 с.
- 191.Халфина Р.О. Общее учение о правоотношении. – М.: Юридическая литература, 1974. – 348 с.
- 192.Хейман С. Кістяківський: Боротьба за національні та конституційні права в останні роки царату / Пер. з англ. – К.: Основні цінності, 2000. – 304 с.
- 193.Хропанюк В.Н. Теория государства и права [Текст] : учеб. для высш. учеб. завед. / В.Н. Хропанюк ; под ред. проф. В.Г. Стрекозова. – [3-е изд., дополн., исправл.]. – М. : Интерстиль, Омега-Л, 2008. – 384 с.
- 194.Хропанюк В.Н. Теория государства и права: хрестоматия / В.Н. Хропанюк; под ред. проф. Т.Н. Радько. – М.: Интерстиль, 1998. – 944 с.
- 195.Цвік М. Взаємодія законодавчої, виконавчої гілок влади та референдуму в системі народовладдя [Текст] / М. Цвік // Вісник Академії правових наук України. – Х. – 1995. – № 3. – С. 27-34.
- 196.Цивільний кодекс України: Офіц. видання. – К.: Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. – 664 с.
- 197.Червонюк В.И. Теория права и государства [Текст]: учебник / В.И. Червонюк; – М.: ИНФРА-М, 2009. – 704 с.
- 198.Черданцев А.Ф. Теория государства и права. Учебник для вузов. – 2002. – 429 с.
- 199.Чернобель Г.Т. Структура норм и механизм их действия (логические аспекты) / Г.Т. Чернобель // Правоведение. – 1983. – № 6. – С. 40-47.
- 200.Чиркин В.Е. Современное государство. – М.: Межд. отн., 2001. – 416 с.
- 201.Шабалин В. А. Системный анализ механизма правового регулирования. – Советское государство и право, 1969. – № 10 – с. 124
- 202.Шаповал В. Верховенство права: міфи і реалії пострадянського праворозуміння / В. Шаповал // Українське право. – 2006. – № 1. – С. 30–33.
- 203.Шаповал В. Поділ влади: міфи і реальність [Текст] / В. Шаповал // Урядовий кур'єр. – 1996. – 16 травня.
- 204.Шемшученко Ю. Теоретичні проблеми формування правової держави [Текст] / Ю. Шемшученко // Право України. – 1995. – № 12. – С. 7-10.
- 205.Шульга А.М. Теория государства и права: [учебное пособие] / Шульга А.М. – Харьков, 2005. – 180 с.
- 206.Шульженко Ф.П. Історія політичних і правових вчень: Підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 464 с.
- 207.Эффективность правовых норм / [под ред. В.Н. Кудрявцева]. – М.: Юрид. лит., 1980. – 280 с.
- 208.Юзьков Л.П. Государственное управление в политической системе развитого социализма [Текст] / Л.П. Юзьков; – К.: Вища школа, 1983. – 156 с.
- 209.Юридическая конфликтология / [отв. ред. В.Н. Кудрявцев]. – М., 1995. – 316 с.
- 210.Юридическая энциклопедия / Отв. редактор Б.Н. Топорнин. – М.: Юрист, 2001. – 1272 с.
- 211.Юридична деонтологія / [за ред. В.М. Горшенюва, В.В. Комарова]. – Харків: Основа. – 1993. – 172 с.
- 212.Юридична енциклопедія: в 6 т. / [голова редкол. Ю.С. Шемшученко]. – К.: “Укр. енцикл.”, 1998. – Т. 4. – 2002. – 717 с.
- 213.Юридична енциклопедія: в 6 т. / [голова редкол. Ю.С. Шемшученко]. – К.: “Укр. енцикл.”, 1998. – Т. 3. – 2001. – 792 с.

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Проблеми теорії і практики Конституції України» вивчається відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра за галуззю знань 081 «Право» напряму підготовки «Правознавство» впродовж першого навчального семестру. Загальний обсяг курсу становить 120 годин (4 кредити ECTS). На аудиторні заняття для студентів заочної форми навчання відведено 10 годин (лекції – 4 години, семінарські заняття – 4 години). Самостійна та індивідуальна робота для студентів заочної форми навчання складає відповідно 112 годин. Форма підсумкового контролю – екзамен.

Навчальний курс «Проблеми теорії і практики Конституції України» належить до циклу дисциплін за вибором студента. Його метою є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, формування системи знань щодо розуміння сутності Конституції як фундаментального нормативно-правового акта, її властивостей, специфіки регулювання нею суспільних відносин та механізму реалізації конституційних норм.

Головним завданням курсу «Проблеми теорії і практики Конституції України» є поглиблення знань, отриманих в процесі вивчення курсу «Конституційне право України», їх систематизація та узагальнення, формування здатності орієнтуватися у загальних тенденціях розвитку світового та національного конституціоналізму, питаннях обумовленості (доцільності) конституційних змін, розуміння проблем, пов'язаних з реалізацією конституційно-правових норм.

На основі вивчення наукового доробку провідних вчених-конституціоналістів, аналізу норм чинної Конституції України, конституційних актів козацьких часів, доби національно-визвольних змагань, періоду радянської України, зарубіжних джерел конституційного права студенти повинні *знати*:

- поняття конституції та особливості його етимології, передумови та причини прийняття конституцій, основні теорії походження конституцій, визначні конституційні акти історії;
- поняття конституціоналізму, вихідні засади доктрини конституціоналізму; особливості та головні етапи конституційного розвитку України, конституційний розвиток після прийняття Конституції України 1996 р.;

- визначення поняття конституції у розумінні представників різних юридичних шкіл, співвідношення формальної та матеріальної конституції, види конституцій за основними класифікаційними критеріями;
- особливості процедури прийняття конституції та засоби забезпечення її легітимності конституції;
- поняття, механізм, способи та суб'єкти реалізації конституції,
- особливості реалізації конституції в умовах надзвичайного і воєнного стану;
- поняття конституційно-правових правопорушень (деліктів) та конституційно-правової відповідальності, структуру й елементний склад конституційно-правової відповідальності, підстави її виникнення та механізм реалізації;
- поняття тлумачення Конституції України, його види та способи, співвідношення офіційного та доктринального тлумачення конституції, стадії та процедури тлумачення Конституції України, роль Конституційного Суду в процесі тлумачення Конституції України;

На основі вивчення наукового доробку провідних вчених-конституціоналістів, аналізу норм чинної Конституції України, відповідного законодавства України, зарубіжних джерел конституційного права студенти повинні *вміти*:

- застосовувати юридичні поняття та категорії у межах тем спецкурсу; тлумачити та застосовувати конституційні норми;
- встановлювати закономірності конституційного розвитку України, співвідносити їх зі світовими тенденціями;
- характеризувати конституційний акт за формальними (форма, структура, мова, стиль, термінологія тощо) та реальними критеріями (легітимність, ефективність дії, ступінь реалізації конституційних норм);
- виражати та обґрунтовувати свою думку з приводу реалізації засад конституціоналізму в Україні
- застосовувати юридичні поняття та категорії у межах тем спецкурсу; тлумачити та застосовувати конституційні норми;
- встановлювати основні проблеми реалізації Конституції України та шукати шляхи їх вирішення (спираючись, зокрема, на світовий досвід);
- аналізувати практику тлумачення Конституції України Конституційним Судом України;

- юридично грамотно кваліфікувати факти порушення конституційних норм;
- виражати та обґрунтовувати свою думку щодо сучасних проблем реалізації та тлумачення Конституції України.

Оволодіння знаннями забезпечується поєднанням різних форм і методів навчання: лекції, семінарські заняття, індивідуальні завдання, самостійна робота, консультації.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1.

Теоретичні засади Конституції

Тема 1. Виникнення конституції . Історія світового конституціоналізму

Поняття конституції та її етимологічне походження. Етапи (періоди) світового конституціоналізму.

Античне розуміння конституції. Конституція як нормативно виражений порядок організації та здійснення державного владарювання. «Афінська Політія» (конституція Аристотеля), «Конституція Солона», «Конституція Лікурґа», декрети римських імператорів. Середньовічні «конституції» (Павійська конституція 1037 р., акти хрестоносців, статuti орденів ченців, статuti міст-республік).

Поява та значення терміну «*lex fundamentalis*» (основний закон). Конституційні ідеї XVI – XVIII століття. Ш.Л. Монтеск'є «Про дух законів». Конституційно-правові погляди Г. Гроція, С. Пуфендорфа, В. Лейбніца, Х. Вольфа, Дж. Локка, Ж.Ж. Руссо, Т. Пейна тощо

Конституційні акти Великобританії (Велика Хартія вольностей 1215 р., Петиція про права 1628 р., Біль про права 1689 р., Акт про престолонаслідування), США (Декларація незалежності 1776 р.), Франції (Декларація прав людини і громадянина 1789 р.).

Перші писані конституції (конституції першої хвилі, інструментальні конституції, старі конституції): Конституція США 1787 р., Конституція Франції 1791 р., Конституція Польщі 1791 р. Причини появи та порівняльно-правова характеристика. Конституції другої хвилі (нові конституції): конституційні акти, прийняті в період між Першою та Другою світовими війнами. Конституції третьої хвилі (новітні конституції, соціальні конституції): конституції, прийняті у післявоєнний період.

Тема 2. Становлення та розвиток конституціоналізму в Україні

Етапи становлення конституціоналізму в Україні: основні підходи та концепції. Зародження українського конституціоналізму (початок XVIII – середина XIX століття). Конституція Пилипа Орлика 1710 р. Практика конституційного будівництва і національна конституційна думка середини XIX – початку XX століття. Начерк Конституції Республіки Георгія Андрузького 1850 р. «Прозектъ оснований устава украинского общества «Вольный союз» – «Вільна спілка» Михайла Драгоманова 1884 р., Основний Закон «Самостійної України» Спілки народу українського Миколи Міхновського 1905 р.

Конституційне будівництво в Україні на початку XX століття. Універсали Центральної Ради. Конституція Української народної республіки 1918 р. (Статут про державний устрій, права і вольності УНР). Закони про тимчасовий державний устрій України періоду Гетьманату П. Скоропадського 1918 р. Конституційне законодавство часів Директорії. Проект Конституції основ державних законів УНР Отто Ейхельмана 1920 р. Проект Конституції ЗУНР Станіслава Дністрянського 1920 р.

Конституційні декларації та реалії в часи Української радянської соціалістичної республіки. Конституції 1919 р., 1929 р., 1937 р., 1978 р.: порівняльно-правовий аналіз.

Конституційний процес після здобуття Україною незалежності. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Концепція нової Конституції України від 19 червня 1991 р. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Договір «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування на період до прийняття нової Конституції України» від 8 червня 1995 р. Особливості прийняття та введення в дію Конституції України 28 червня 1996 р.

Конституційний розвиток після прийняття Конституції України 1996 р. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р. (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 р. Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р. Сучасні проекти конституційних змін. Конституційна Комісія.

Тема 3. Конституція як предмет наукових досліджень

Конституція: основні підходи до розуміння. Конституція як суспільний договір (природна школа права). Конституція як творіння Боже (теологічна теорія конституції). Конституція як вираження абсолютної норми права (нормативістська школа права). Конституція як статут держави і нації (інституціоналістська школа права). Конституція як вищий закон, що закріплює повновладдя правлячого класу (марксистська школа права). Сучасна національна конституційно-правова думка. В. Погорілко, В. Федоренко – видатні українські вчені-конституціоналісти.

Юридична та фактична конституція: проблеми співвідношення. Конституція та Основний закон: тотожність чи синонімічність? Формальна та матеріальна конституція. «Жива конституція».

Юридичні властивості (особливості) конституції. Кваліфікуючі ознаки конституції.

Тема 4. Зміст та структура Конституції України: загальна характеристика

Форма Конституції України (писана, неписана). Особливості Конституції України як писаної кодифікованої конституції. Структура Конституції України. Складові частини конституції: преамбула (вступна частина), основна частина, прикінцеві положення. Позначення розділів, статей, частин.

Поняття преамбули. Преамбула Конституції США 1797 р. – перша конституційна преамбула. Преамбула як відображення найбільш принципових положень, історичних відомостей, ідейних мотивів та цілей прийняття конституції. Основні підходи до розуміння змісту та ролі преамбули. Структура та зміст преамбули Конституції України.

Основний зміст Конституції України. Найбільший та найменший розділи. Прикінцеві та перехідні положення Конституції України. Введення Конституції України в дію. Закон України «Про прийняття Конституції України та введення її в дію» від 28 червня 1996 р. Проблемні питання введення Конституції України в дію.

Мова та стиль Конституції України. Термінологія Конституції. Функції Конституції України.

Тема 5. Правові основи порядку внесення змін та доповнень до Конституції України

Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України як елемент забезпечення стабільності конституційного ладу та гарант її подальшого розвитку та демократизації.

Способи прийняття конституцій. Народні та даровані (октройовані) конституції. Порядок підготовки конституції. Участь громадськості у розробленні проекту конституції. Діяльність спеціальних конституційних комісій щодо розробки проекту конституції. Всенародне обговорення проекту конституції. Прийняття конституцій установчими зборами. Парламентський спосіб прийняття конституції. Прийняття конституції шляхом референдуму. Правові проблеми процедури прийняття Конституції України.

Процедура перегляду (ревізії) конституцій. Жорсткі та гнучкі конституції. Механізм прийняття та внесення змін до Конституції України. Суб'єкти внесення змін до Конституції України. Особливості внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України. Проблема дотримання процедури внесення змін і доповнень до Конституції України. Закон України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 р., Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 р., Закон України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. Закон України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» від 2 червня 2016 р.

Змістовий модуль 2.

Проблеми реалізації Конституції України

Тема 6. Правовий механізм реалізації Конституції України

Поняття реалізації конституції. Поняття реалізації конституції у працях вчених-конституціоналістів. Реалізація конституції та реалізація права. Правовий механізм реалізації конституційних норм: поняття та структура. Дотримання (додержання), виконання, використання та застосування – форми реалізації конституції. Дотримання конституційних норм як модель пасивної поведінки суб'єктів правовідносин. Заборонні диспозиції в структурі конституційно-правових норм. Виконання норм Конституції України. Способи виконання конституційних норм. Використання норм Конституції України. Особливості застосування конституційно-правових норм. Організаційно-правовий механізм забезпечення реалізації Конституції України. Законодавче забезпечення реалізації конституційних норм. Президент України – гарант додержання Конституції України. Конституційний Суд України в системі забезпечення реалізації Конституції України.

Фактори (умови) реалізації конституції. Реалізація конституції в умовах надзвичайного або воєнного стану. Ефективність реалізації

Конституції України шляхи її покращення. Напрями модернізації Конституції України.

Тема 7. Правові основи тлумачення конституції

Поняття тлумачення конституції. Тлумачення Конституції України як стадія реалізації конституційних норм. Види тлумачення конституції. Принципи тлумачення Конституції України. Офіційне та доктринальне тлумачення, їх співвідношення та взаємозв'язок. Способи тлумачення конституції: досвід зарубіжних країн. Межі тлумачення конституції. Стадії та процедури тлумачення Конституції України. Конституційний Суд України в механізмі тлумачення конституції. Практика тлумачення Конституції України Конституційним Судом України.

Тема 8. Конституційно-правова відповідальність

Конституційно-правова відповідальність у механізмі реалізації конституції. Поняття конституційно-правової відповідальності та її місце у системі юридичної відповідальності. Формування інституту конституційно-правової відповідальності. Позитивний (проспективний, заохочувальний) та негативний (ретроспективний, охоронний) аспекти конституційно-правової відповідальності, її ознаки.

Структура та елементів склад конституційно-правової відповідальності. Суб'єкти конституційно-правової відповідальності. Види конституційно-правової відповідальності (за джерелами, за інститутами, за суб'єктами, за підставами настання, за санкціями). Поняття конституційних правопорушень (деліктів). Форми конституційно-правової відповідальності.

Роль Конституційного Суду України в механізмі реалізації конституційно-правової відповідальності в Україні. Конституційні санкції.

4. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЬ

Семінарське заняття №1

Зміст і структура Конституції України: загальна характеристика

Мета: дати змістовно-структурну характеристику Конституції України, зокрема визначити поняття змісту та структури конституційного тексту, встановити фактори, що їх обумовлюють,

розглянути основні структурні елементи конституції, з'ясувати порядок введення її в дію

Зміст семінарського заняття:

1. Поняття змісту конституції. Фактори, що обумовлюють межі конституційно-правового регулювання.
2. Поняття структури (побудови) конституції та її типові елементи. Послідовність розділів (глав) конституції. Структура Конституції України.
3. Преамбула Конституції: поняття, мета, обсяг, зміст. Преамбула Конституції України.
4. Нормативна частина Конституції: поняття, мета, обсяг, зміст. Нормативна частина Конституції України.
5. Термінологія, мова та стиль конституційних текстів. Мова та стиль Конституції України.
6. Порядок введення конституції в дію. Введення Конституції України в дію: проблемні питання.

Практичні завдання:

Завдання №1

19 липня 1991 р. Верховна Рада Української РСР прийняла Постанову «Про концепцію нової Конституції України», в якій визначила робочу назву майбутньої Конституції, її орієнтовну структуру та зміст. Так, на думку авторів документу, Конституція України (саме таку назву передбачено концепцією, оскільки вона «дає необхідне уявлення про природу і форму української держави») мала складатися з преамбули та дев'яти розділів, що включали б в себе загальні принципи суспільного та державного ладу, права і свободи людини і громадянина, основи організації державної влади, територіального устрою, порядок змін і доповнень Конституції тощо.

Порівняйте тексти концепції Конституції України від 19 липня 1991 р. та Конституції України від 28 червня 1996 р. та встановіть основні відмінності між ними. Чому, на Вашу думку, зміст та структура чинної Конституції України суттєво відрізняється від тих, що були запропоновані в концепції? Якими факторами обумовлюється структура та зміст Конституції? Якими факторами обумовлено структуру чинної Конституції України?

Завдання №2

На парламентських слуханнях, присвячених сучасним проблемам українського конституціоналізму, народний депутат Л. заявив, що Конституція України не повністю відповідає демократичним стандартам, оскільки:

- на першому місці стоїть розділ «Загальні засади», норми якого нікого ні до чого не зобов'язують, а мають лише декларативний характер;
- розділ, в якому проголошено права і свободи людини і громадянина, стоїть на другому, а не на першому місці, що не відповідає ліберально-демократичним конституційним ідеалам.

Наскільки обґрунтованими, на Вашу думку, є подібні зауваження?

Завдання №3

У червні 1996 р. громадянин Б. звернувся до Верховного Суду України зі скаргою на рішення Центральної виборчої комісії по виборах народних депутатів України, яким йому було відмовлено у внесенні на повторний розгляд звернення з питань визнання недійсними повторних виборів народного депутата України.

Розглянувши матеріали цієї скарги, суддя Верховного Суду України своєю ухвалою від 8 липня 1996 р. відмовив у її прийнятті як такої, що не підлягає розгляду в судах. Не погоджуючись з мотивами відмови, громадянин Б. подав скаргу в порядку нагляду. Він стверджував, що наведені в ухвалі мотиви відмови у прийнятті скарги до розгляду не відповідають змісту Конституції України, вже чинної на день постановлення зазначеної ухвали. Громадянин Б. наголошував на тому, що встановлений чинним законодавством по суті обмежувальний характер права на судові оскарження дій та рішень Центральної виборчої комісії по виборах народних депутатів України не відповідає ряду положень Конституції України, зокрема положенню її статті 55.

У відповіді Верховного Суду України від 26 вересня 1996 р. було вказано, що підстав для опротестування відповідної ухвали і задоволення скарги громадянина Б. не встановлено. Водночас було зазначено, що на час постановлення ухвали судді Верховного Суду України Конституція України не діяла. Заперечуючи проти такої позиції, громадянин Б. подав повторну скаргу у порядку нагляду. У відповіді Верховного Суду України від 12 листопада 1996 р. було вказано, що конституційні норми не могли бути застосовані у вирішенні питання про прийняття відповідної скарги у зв'язку з тим, що Конституція України була опублікована 13 липня 1996

року. При цьому було зроблено посилання на зміст частини п'ятої статті 94 Конституції України.

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповіді на запитання:

- з якого моменту Конституція України набула чинності?
- чи поширюються на Конституцію України правила набрання чинності законами України?
- з якого моменту у заявника з'явилося право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових і службових осіб?

Методичні вказівки до семінарського заняття №1:

При розгляді **першого питання** потрібно з'ясувати поняття змісту конституційного тексту та визначити фактори, що обумовлюють межі конституційно-правового регулювання. Слід пам'ятати, що будь-яка конституція носить об'єктивно-суб'єктивний характер, адже, з одного боку, відображає об'єктивні тенденції розвитку суспільства, а з іншого, – є результатом діяльності конкретної групи людей. До факторів, що обумовлюють зміст конституційного тексту відносять, передусім, систему загальноприйнятих поглядів на державну владу та спосіб її організації, природу власності; рівень розвитку суспільства, його правової культури; та, звісно, юридичні властивості Конституції як особливого нормативно-правового акту.

Відповідаючи на **друге питання**, студент має зазначити, що структура конституції – це її внутрішня взаємоузгоджена побудова. Елементи структури конституції є доволі багатоманітними і відображають багатоманітність особливостей історичного, політичного, соціально-економічного, етнічного, конфесіонального розвитку країн світу. У побудові конституції часом можуть проявитися політичні погляди й переконання її авторів. Конституція України має зручну для користування структуру, до складу якої входять три частини: преамбула, основна частина, прикінцеві і перехідні положення. У свою чергу основна частина та прикінцеві і перехідні положення Конституції України складаються з 15 самостійних розділів, позначених латинськими цифрами, що містять 161 статтю (розділи I – XIV) та 14 пунктів (розділ XV), позначених арабськими цифрами. Окремі статті Конституції України складаються з кількох абзаців, що не нумеруються, а при посиланні на них позначаються, як частина відповідної статті. Студенти мають поміркувати, чому Конституція України має саме таку структуру, якими факторами вона обумовлена (при цьому доречно ознайомитися з

Постановою Верховної Ради УРСР «Про концепцію нової Конституції України» від 19.07.1991 р.)

У **третьому питанні** потрібно охарактеризувати вступну частину більшості конституцій – преамбулу (від лат. *preambulus* – той, що попереду). Варто вказати, що преамбула конституції, як правило, має концептуальний, інколи політичний, характер. Вона є найбільш загальним, концептуальним втіленням національної ідеї. В ній визначаються історичні, політичні, духовні, соціальні та інші передумови прийняття конституції, її мета та завдання. Доречно порівняти преамбулу Конституції України з преамбулами конституцій світу, визначити спільні та відмінні риси.

Готуючись до **четвертого питання**, необхідно дати характеристику нормативній частині конституції. Так, нормативну частину Конституції України становить переважно її основна частина, до складу якої входять всі розділи, окрім прикінцевих і перехідних положень. До неї входять групи норм конституції, що визначають загальні засади суспільного і державного ладу; права, свободи, обов'язки людини і громадянина; конституційні основи виборів та референдумів; правовий статус вищих органів державної влади – Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України; систему та функції судів загальної та конституційної юрисдикції; особливості адміністративно-територіального устрою України; основи місцевого самоврядування; порядок внесення змін до Конституції України. Останнім елементом Конституції України є прикінцеві та перехідні положення, які за своїм змістом належать до нормативних гарантій конституції, оскільки мають на меті утвердити дату її прийняття як державне свято та забезпечити комплексну дію Конституції України на період повної адаптації чинного законодавства України до її положень. При цьому слід враховувати, що розділ XV «Перехідні положення» на сьогодні фактично втратив свою актуальність, оскільки майже всі його пункти вже реалізовані.

П'яте питання присвячене розгляду мови та стилю конституційних текстів. Варто пам'ятати, що конституція є основним законом суспільства та держави, джерелом всієї національної системи права, тому обов'язкові вимоги до мови закону при її укладанні мають особливе значення. Слововживання, стиль конституції багато в чому залежать від типу правової системи держави, конституційних традицій та загального рівня розвитку правової культури суспільства. Мова та стиль конституційних текстів є здебільшого документальними, хоча інколи застосовується урочистий стиль (наприклад, в преамбулі). Студент має розкрити особливості мови, стилю та термінології Конституції України, навести

приклади вдало і невдало (якщо такі є) сформульованих конституційних норм.

У **шостому питанні** потрібно охарактеризувати порядок введення в дію Конституції України та порівняти його із досвідом зарубіжних країн. На відміну від законів, які, як правило, набувають чинності не раніше дня їх опублікування, Конституція України набула чинності з дня її прийняття – 28 червня 1996 р. Окрім того, того ж дня Верховною Радою України було прийнято спеціальний закон «Про прийняття Конституції України та введення її в дію». Студенту також варто пошукати відповідь на питання: «Чи потрібно було виносити питання про прийняття Конституції України на всеукраїнський референдум?»

Рекомендовані джерела:

базові: **1, 13, 17, 18, 40, 41, 42, 46, 52, 53, 55;**

допоміжні: **2, 7, 8, 20, 24, 26, 36, 52, 53, 55, 62, 82, 84, 85.**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ

Семінарське заняття № 2

Правовий механізм реалізації Конституції України

Мета: охарактеризувати конституційно-правовий механізм реалізації Конституції України, зокрема визначити його поняття, структуру, форми; з'ясувати ефективність реалізації Конституції України та можливі напрями її модернізації

Зміст семінарського заняття:

1. Поняття реалізації конституції у працях вчених-конституціоналістів. Сучасне розуміння реалізації конституції. Реалізація конституції та реалізація права.

2. Форми реалізації конституції (дотримання, виконання, використання, застосування).

3. Організаційно-правовий механізм забезпечення реалізації Конституції України:

- законодавче забезпечення реалізації конституційних норм;
- Президент України – гарант додержання Конституції України;
- Конституційний Суд України в системі забезпечення реалізації Конституції України.

4. Фактори (умови) реалізації конституції. Ефективність реалізації Конституції України та шляхи її покращення.

Практичні завдання:

Завдання №1

Випишіть із тексту Конституції України статті, що містять норми-заборони. Чому, на Вашу думку, їхня кількість є незначною?

Завдання №2

Президент України В. Ющенко указом від 27 грудня 2007 р. з метою підготовки «концепції системного оновлення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні та проекту нової редакції Конституції України» утворив Національну конституційну раду. Президент України В. Янукович указом від 17 травня 2012 р. з метою «узагальнення практики реалізації Конституції України, пропозицій і рекомендацій щодо її вдосконалення з урахуванням досягнень і тенденцій сучасного конституціоналізму» утворив Конституційну Асамблею. Президент України П. Порошенко указом від 3 березня 2015 р. з метою «напрацювання узгоджених пропозицій щодо змін до Конституції України із залученням до цієї роботи представників різних політичних сил, громадськості, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, сприяння досягненню громадського та політичного консенсусу щодо вдосконалення конституційного регулювання суспільних відносин в Україні» утворив Конституційну комісію. Проаналізуйте діяльність цих трьох структур та дайте відповідь на відповіді на запитання:

- чим обумовлене їх виникнення?
- яка роль президентів України в процесі їх утворення та функціонування?
- який персональний склад вказаних структур?
- діяльність якої з них виявилася найбільш ефективною? Як Ви думаєте, чому?

Методичні вказівки до семінарського заняття №2:

При підготовці до **першого питання** слід охарактеризувати поняття та визначити структуру правового механізму реалізації конституційних норм. Як відомо, реалізація норм права – це процес втілення правових приписів у поведінці суб'єктів та їх практичній

діяльності по здійсненню прав та виконанню юридичних обов'язків. Реалізація конституційних норм – це втілення приписів Конституції в правомірних діях громадян, юридичних осіб, державних органів, їх посадових осіб. Механізм реалізації конституційних норм – це сукупність правових і інституційних елементів, з допомогою яких забезпечується на практиці втілення конституційних приписів. Механізм їх реалізації не обмежується суто юридичним блоком, оскільки на цей процес суттєво впливають соціально-економічна і політична ситуації, рівень правової та загальної культури, моралі, соціально-психологічна ситуація в країні, історичний етап розвитку держави і суспільства, геополітичний чинник. Важливим елементом механізму реалізації Конституції є державні інституції, органи місцевого самоврядування, які забезпечують застосування конституційних норм у процесі нормотворчості, правозастосовної і правоохоронної діяльності (інституційний блок).

У **другому питанні** слід розкрити основні форми реалізації Конституції України. До них традиційно відносять: використання, виконання, дотримання та застосування норм права. Дотримання (додержання) конституційних норм – це така форма їх реалізації, за якої суб'єкти державно-правових відносин утримуються від дій, що суперечать нормам Конституції України. Так, стаття 68 Основного Закону встановлює, що кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей. Це модель пасивної поведінки суб'єктів правовідносин. У цій формі реалізуються заборонні конституційні норми.

Виконання конституційних норм – це активна поведінка суб'єктів правовідносин, яка випливає із конституційних приписів. Їх виконання, на відміну від дотримання, зумовлює не пасивну, а активну поведінку суб'єктів права. У Конституції встановлені такі способи виконання норм: а) усі суб'єкти права повинні виконувати Конституцію і закони; б) Українська держава зобов'язана виконувати міжнародні договори, якщо вони ратифіковані Верховною Радою України; в) громадяни повинні виконувати свої обов'язки.

Використання конституційних норм – це форма їх реалізації правомочними суб'єктами права шляхом реалізації поданих їм суб'єктивних прав у вигляді дозволу або правомочності. Причому цей дозвіл суб'єкт реалізує на свій розсуд і своїми діями. Наприклад, громадянин може брати участь у виборах і референдумах, а може це право не реалізовувати. Так, згідно з Конституцією України (ст. 71), вибори до органів державної влади та місцевого самоврядування є вільними, тож

ніхто не може примушувати громадянина брати участь у виборах і визначати, за кого він має голосувати. Використовуючи конституційні норми, громадяни реалізують надані їм Основним Законом права на працю, на освіту, на житло та ін. Прикладом цієї норми є така: «Кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності» (ч. 1 ст. 41 Конституції України).

Застосування конституційних норм – це владна організуюча діяльність державних та інших органів, осіб, мета якої полягає в забезпеченні адресатам цих норм реалізації їх прав і обов’язків. Застосування цих норм як форма реалізації Конституції України має місце в правозастосовній діяльності органів державної влади та інших суб’єктів і відбувається у встановленому законом порядку. Для застосування конституційних норм принципове значення має ст. 8 Конституції України, згідно з якою норми Конституції України є нормами прямої дії. Це положення вперше було закріплено в конституційній практиці нашої держави.

У **третьому питанні** потрібно розкрити організаційно-правовий механізм забезпечення реалізації Конституції України, зокрема проаналізувати законодавче забезпечення реалізації конституційних норм; визначити місце і роль Президента України та Конституційного Суду України, громадських організацій в системі забезпечення реалізації Конституції України.

У **четвертому питанні** варто поміркувати над проблемою ефективності реалізації Конституції України, адже наявний механізм не є вичерпним. Досить часто необхідні позитивні дії державних органів та органів місцевого самоврядування, громадських формувань та інших суб’єктів права. Це пов’язано з тим, що самих норм конституції не завжди буває достатньо для втілення на практиці конституційних приписів. Специфіка конституційних норм полягає в тому, що вони недостатньо захищені власними санкціями, на відміну від інших галузей права, тому найчастіше норми Конституції України реалізуються разом із нормами різних галузей національної правової системи.

Рекомендовані джерела:

базові: 18, 39, 52, 53-55;

допоміжні: 3, 5, 32, 37, 79.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

1. Термін «конституція» виник у:

- а) Стародавній Греції;
- б) Стародавньому Римі;
- в) Середньовічній Франції.

2. У часи Середніх віків термін «конституція» вживався для позначення:

- а) актів хрестоносців;
- б) церковних актів;
- в) статутів орденів ченців;
- г) статутів міст-республік.

3. За час еволюції поглядів на конституцію під нею розуміли:

- а) відповідний тип устрою держави;
- б) сукупність моральних норм;
- в) сукупність політичних норм і правил;
- г) збірник релігійних норм.

4. Термін «Основний закон» («Lex fundamentalis») був вперше введений у науковий обіг:

- а) англійськими вченими Т. Гоббсом та Дж. Локком;
- б) французькими вченими-тираноборцями Ф. Дюплессі-Монре, Ф. Отманом, Дж. Б'юкененом;
- в) американським політичним і громадським діячем Т. Джефферсоном.

5. Конституція якої держави є першою писаною конституцією світу?

- а) Швеції;
- б) Іспанії;
- в) США.

6. Розташуйте перші писані конституції у порядку зростання залежно від року їх ухвалення:

- а) Конституція Норвегії;
- б) Конституція Польщі;
- в) Конституція США;
- г) Конституція Франції;
- г) Конституція Бельгії.

7. Вкажіть документи, які не є конституційними актами:

- а) Велика Хартія вольностей 1215 р.;
- б) Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.;

- в) Декларація незалежності США 1776 р.;
- в) Декларація прав людини і громадянина Франції 1789 р.;
- г) Загальна декларація прав людини і громадянина 1948 р.

8. Назвіть причини появи нових конституцій:

- а) виникнення нової держави;
- б) волевиявлення парламентської більшості;
- в) зміна виборчої системи;
- г) запровадження надзвичайного стану;
- г) потреба у ліквідації політичної кризи у державі.

9. Конституції другої хвилі були прийняті у період:

- а) між двома світовими війнами;
- б) перед Першою світовою війною;
- б) після Другої світової війни.

10. Конституції третьої хвилі називаються:

- а) утопічними;
- б) авторитарними;
- в) соціальними;
- г) демократичними.

11. Представники природної школи права під конституцією розуміли:

- а) суспільний договір, який виражає волю народу;
- б) вираження основоположної норми права;
- в) статут держави і нації;
- г) вищий закон, який закріплює повновладдя правлячого класу;
- г) акт політичного управління.

12. Нормативісти (Г. Кельзен, К. де Мальбер, А. Меркль) тлумачили конституцію як:

- а) суспільний договір, який виражає волю народу;
- б) вираження основоположної норми права;
- в) статут держави і нації;
- г) вищий закон, який закріплює повновладдя правлячого класу;
- г) акт політичного управління.

13. Вчені-інституціоналісти (представники соціологічної школи права) під конституцією розуміли:

- а) суспільний договір, який виражає волю народу;
- б) вираження основоположної норми права;
- в) статут держави і нації;
- г) вищий закон, який закріплює повновладдя правлячого класу;

г) акт політичного управління.

14. Марксисти тлумачили конституцію як:

а) суспільний договір, який виражає волю народу;

б) вираження основоположної норми права;

в) статут держави і нації;

г) вищий закон, який закріплює повновладдя правлячого класу;

г) акт політичного управління.

15. Прихильниками теологічної концепції конституції були:

а) Жан Жак Руссо, Гуго Гроцій;

б) Платон, Аристотель;

в) Георг Вільгельм Фрідріх Гегель;

г) Ганс Кельзен;

г) Фома Аквінський.

16. Прихильниками концепції конституції як суспільного договору були:

а) Жан Жак Руссо, Гуго Гроцій;

б) Георг Вільгельм Фрідріх Гегель;

в) Томас Гоббс, Джон Локк;

г) Шарль Луї Монтеск'є;

г) Леон Дюгі, Станіслав Дністрянський.

17. Одним із перших у вітчизняній науці конституційного права проблеми конституції досліджував:

а) Ф. Мелашенко;

б) В. Погорілко;

в) М. Козюбра;

г) Ю. Тодика.

18. Реальний стан суспільних відносин, які складають предмет конституційного регулювання, характеризує поняття:

а) «матеріальна конституція»;

б) «юридична конституція»;

в) «фактична конституція».

19. Автором поняття «реальна (дійсна) конституція» є:

а) Дж. Локк;

б) Т. Пейн;

в) Г. Кельзен;

г) Ф. Лассаль;

20. До формальних (формалізованих) конституцій належить

Основний закон:

- а) Швеції;
- б) Фінляндії;
- в) України;
- г) Польщі.

21. В якому правовому документі вперше зустрічаємо положення, яким вищим посадовим особам в державі заборонялося приймати від будь-яких осіб подарунки або інші вигоди чи обіцянки в обмін на військові чи світські посади?

- а) «Рішучі пункти» Д. Апостола;
- б) Права, за якими судиться малоросійський народ;
- в) Суд і розправа в правах малоросійських ;
- г) Конституція П. Орлика.

22. Який правовий документ часів Гетьманщини містить широку програму соціально-правового захисту найменш захищених верств суспільства?

- а) Конституція П. Орлика;
- б) Гадяцька угода;
- в) Права, за якими судиться малоросійський народ;
- г) Березневі статті.

23. У якому правовому документі епохи Гетьманщини вперше в Європі було встановлено особисту відповідальність особи, винуватої у неналежному використанні державних коштів, встановлено обов'язок відшкодування втрачених грошей з майна винуватців?

- а) Права, за якими судиться малоросійський народ;
- б) Суд і розправа в правах малоросійських;
- в) Конституція П. Орлика;
- г) «Рішучі пункти» Д. Апостола.

24. Правитель якої держави, згідно з Конституцією П. Орлика, ставав гарантом незалежності України та недоторканості її кордонів?

- а) Речі Посполитої;
- б) Росії;
- в) Туреччини;
- г) Швеції.

25. Яка ідея є стрижневою в усьому тексті Конституції 1710 р.?

- а) права нації на опір владі;
- б) народного суверенітету;
- в) рівності всіх перед законом;

г) природного права кожної нації на визволення з-під чужоземного панування;

26. Козацький парламент – Гетьманська військова рада – відповідно до Конституції 1710 р.:

- а) постійно діючий орган;
- б) скликалися за потребою;
- в) скликалися щомісяця;
- г) скликалися тричі на рік;

27. Три незавершені конституційні проекти члена Кирило-Мефодіївського товариства Г. Андрузького мають назву:

- а) Обриси Конституції Республіки;
- б) Начерки Конституції Республіки;
- в) Положення Конституції Республіки;

28. Відповідно до конституційного проекту М. Драгоманова Російська імперія мала бути перетворена на:

- а) децентралізовану федеративну державу;
- б) децентралізовану унітарну державу;
- в) децентралізовану конфедеративну державу;

29. Повну самостійність України передбачав конституційний проект:

- а) М. Грушевського;
- б) М. Драгоманова;
- в) М. Міхновського;
- г) Д. Донцова.

30. Коли було прийнято I Універсал Центральної Ради?

- а) 3 березня 1917 р.;
- б) 10 червня 1917 р.;
- в) 3 липня 1917 р.;
- г) 4 березня 1917 р.;

31. Коли було прийнято II Універсал Центральної Ради?

- а) 3 березня 1917 р.;
- б) 10 червня 1917 р.;
- в) 3 липня 1917 р.;
- г) 7 листопада 1917 р.

32. Коли було прийнято III Універсал Центральної Ради?

- а) 3 липня 1917 р.;
- б) 9 січня 1918 р.;
- в) 7 листопада 1917 р.;

г) 22 січня 1918 р.

33. Коли було прийнято IV Універсал Центральної Ради?

а) 3 липня 1917 р.;

б) 9 січня 1918 р.;

в) 7 листопада 1917 р.;

г) 22 січня 1918 р.

34. Утворення Української народної республіки проголошено:

а) I Універсалом;

б) III Універсалом;

в) II Універсалом;

г) IV Універсалом;

35. Яким актом було проголошено незалежність Української Народної Республіки?

а) I Універсалом;

б) III Універсалом;

в) II Універсалом;

г) IV Універсалом.

36. Виконавчим органом Центральної Ради за IV Універсалом була:

а) Рада Народних Міністрів;

б) Українські Установчі Збори;

в) Генеральний Секретаріат;

г) Рада Міністрів;

37. Вищим судовим органом Української народної республіки був:

а) Верховний Суд;

б) Вищий крайовий суд;

в) Генеральний Суд;

г) Генеральне секретарство.

38. Із переліку правових актів оберіть той, який не був проголошений гетьманом П. Скоропадським 29 квітня 1918 р.:

а) «Грамота до всього українського народу»;

б) Закони про тимчасовий державний устрій України;

в) Положення про Малу Раду Міністрів.

39. Вищим органом влади в Українській державі П. Скоропадського було проголошено:

а) Гетьмана;

б) Державний Сенат;

в) Раду міністрів;

г) Державний Сейм;

40. До якого органу мала перейти влада на випадок смерті гетьмана?

а) до Колегії верховних правителів держави;

б) до Ради міністрів;

в) до Державного Сенату;

г) до Державного Сейму.

41. Як називався гетьманський уряд?

а) Рада народних міністрів;

б) Рада міністрів;

в) Державний Сенат.

42. За Декларацією Української Директорії від 26 грудня 1918 р. тимчасова законодавча влада належала:

а) Директорії УНР;

б) Конгресу трудового народу;

в) Раді народних міністрів;

г) Найвищому суду.

43. Коли було прийнято Тимчасовий Основний Закон Західноукраїнської народної республіки?

а) 13 листопада 1918 р.;

б) 14 квітня 1919 р.;

в) 13 лютого 1919 р.;

г) 8 квітня 1919 р.

44. Коли було прийнято Конституцію Української Соціалістичної Радянської Республіки?

а) 5 лютого 1919 р.;

б) 10 березня 1919 р.;

в) 6 березня 1919 р.;

г) 12 квітня 1919 р.

45. За Конституцією УСРР 1919 р. вищим виконавчим і розпорядчим органом влади був(ла):

а) Рада Народних Комісарів;

б) Всеукраїнський з'їзд рад;

в) Всеукраїнський Центральний Виконавчий Комітет;

г) Всеукраїнська надзвичайна комісія.

46. Яким органом формувалася Рада Народних Комісарів (за Конституцією УСРР 1919 р.)?

а) ЦК КП(б)У;

- б) Всеукраїнським з'їздом рад;
- в) Всеукраїнським Центральним Виконавчим Комітетом;
- г) Всеукраїнською надзвичайною комісією;

47. Яка подія відбулася на XI Всеукраїнському з'їзді рад 1929 р.?

- а) затвердження змін до Конституції УРСР 1919 р.;
- б) об'єднання УРСР і РРФСР;
- в) створення Молдавської АРСР у складі УРСР;
- г) затвердження Конституції УСРР.

48. За Конституцією УСРР 1929 р. чергові Всеукраїнські з'їзди Рад збиралися:

- а) раз на 1 рік;
- б) раз на 4 роки;
- в) раз на 2 роки;
- г) раз на 5 років.

49. Коли була прийнята третя радянська Конституція республіки?

- а) 1935 р.;
- б) 1938 р.;
- в) 1936 р.;
- г) 1937 р.

50. За Конституцією УРСР 1978 р. політичною основою держави були:

- а) ради депутатів трудящих;
- б) ради народних депутатів;
- в) ради робітничих, селянських і червоноармійських депутатів.

51. За Конституцією УРСР 1978 р. склад Верховної Ради УРСР становив:

- а) 400 депутатів;
- б) 500 депутатів;
- в) 650 депутатів;
- г) 750 депутатів.

52. Розташуйте в порядку їх прийняття нормативно-правові акти, що характеризують новітній конституційний процес України:

- а) Договір «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування на період до прийняття нової Конституції України»;
- б) Конституція України;
- в) Акт проголошення незалежності України;
- г) Декларація про державний суверенітет України.

53. Узагальнення практики виконання норм Конституції України, пропозицій щодо її вдосконалення з урахуванням сучасних викликів та потреб суспільства є одним із завдань:

- а) Конституційної Асамблеї;
- б) Конституційної Ради;
- в) Конституційної Комісії.

54. Існують такі функції конституції:

- а) юридична;
- б) установча;
- в) політична;
- г) ідеологічна.

55. Дія конституції держави поширюється на її громадян:

- а) тільки у тому випадку, якщо громадяни знаходяться на території своєї держави;
- б) тільки у тому випадку, якщо громадяни знаходяться поза межами своєї держави;
- в) як у випадку знаходження громадян на території своєї держави, так і у випадку їх знаходження за кордоном.

56. Юридичне верховенство конституції полягає в тому, що:

- а) вона має пріоритетне становище в системі національного законодавства України;
- б) вона встановлює ієрархію нормативно-правових актів;
- в) вона визначає сфери суспільних відносин, які підлягають правовому регулюванню.

57. Конституція України набула чинності:

- а) з дня її опублікування;
- б) з дня її підписання Президентом України;
- в) з дня її прийняття;
- г) з дня її оприлюднення.

58. Згідно з рішенням Конституційного Суду України від 2 червня 1999 р. наявність Конституції деталізованих положень негативно позначатиметься на:

- а) її стабільності;
- б) її офіційному тлумаченні;
- в) процедурі внесення змін до неї;
- г) основах конституційного ладу.

59. Який спосіб прийняття Конституції України передбачено Рішенням Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 р.?

- а) всенародне голосування;
- б) всеукраїнський референдум;
- в) Конституційні Збори.

60. Згідно з Рішенням Конституційного Суду України від 5 жовтня 2005 р. хто має право приймати нову Конституцію України:

- а) народ;
- б) політичні партії;
- в) Верховна Рада України;
- г) Конституційний Суд України;
- ґ) Конституційні Збори.

61. Розділ Конституції України, який містить норми конституційного права, що визначають структуру та порядок формування Кабінету Міністрів України, його повноваження, це:

- а) Розділ II;
- б) Розділ III;
- в) Розділ IV;
- г) Розділ VI;

62. Найменшим за кількістю статей розділом Конституції України є:

- а) Розділ I «Загальні засади»;
- б) Розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина»;
- в) Розділ IX «Територіальний устрій України»;
- г) Розділ XIV «Прикінцеві положення».

63. Найбільшим за кількістю статей розділом Конституції України є:

- а) Розділ I «Загальні засади»;
- б) Розділ II «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина»;
- в) Розділ IV «Верховна рада України»;
- г) Розділ V «Президент України».

65. Конституції, даровані народом шляхом відповідного волевиявлення монарха, називаються:

- а) народними;
- б) октройованими;
- в) парламентськими;
- г) установчими.

66. Спеціальний орган, який скликається виключно для прийняття конституції, має назву:

- а) установчі (конституційні) збори;
- б) парламент;
- в) конвент;

г) конгрес.

67. Народними конституціями є ті, що прийняті (затверджені):

- а) парламентом;
- б) референдумом;
- в) установчими зборами;
- г) главою держави.

68. На які види поділяються конституції за формою:

- а) унітарні і федеративні;
- б) писані й неписані;
- в) демократичні й авторитарні;
- г) жорсткі та гнучкі.

69. На які види поділяються конституції за порядком внесення змін і доповнень:

- а) унітарні і федеративні;
- б) писані й неписані;
- в) демократичні й авторитарні;
- г) жорсткі та гнучкі.

70. Розділ Конституції України, в якому визначено порядок внесення змін до неї, це:

- а) Розділ X;
- б) Розділ XI;
- в) Розділ XII;
- г) Розділ XIII.

71. Законопроект про внесення змін до Конституції України може бути поданий до Верховної Ради України:

- а) Президентом України;
- б) Прем'єр-міністром України;
- в) не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України;
- г) головою Конституційного Суду України.

72. Законопроект про внесення змін до Конституції України може бути розглянуто в парламенті лише за наявності:

- а) висновку Конституційного Суду України щодо його відповідності ст. 157, 158 Конституції України;
- б) дозволу Кабінету Міністрів України;
- в) рекомендацій Президента України;
- г) розрахунків Національного Банку України.

73. Законопроект про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України, окрім його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується:

- а) Президентом України;
- б) Прем'єр-міністром України;
- в) Головою Конституційного Суду України;
- г) всеукраїнським референдумом.

74. Яка кількість народних депутатів на наступній черговій сесії має проголосувати за попередньо схвалений законопроект про внесення змін до Конституції України (окрім розділів I, III, XIII), щоб він вважався прийнятим:

- а) одна третина від конституційного складу парламенту;
- б) дві третини від конституційного складу парламенту;
- в) проста більшість конституційного складу парламенту.

75. Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають:

- а) ліквідацію незалежності України;
- б) порушення територіальної цілісності України;
- в) повалення існуючого режиму;
- г) скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина.

76. Всеукраїнський референдум для затвердження законопроекту щодо внесення змін до Конституції України призначається:

- а) Президентом України;
- б) Прем'єр-міністром України;
- в) Головою Конституційного Суду України;
- г) Головою Верховної Ради України.

77. До форм реалізації конституційних норм належать:

- а) дотримання норм права;
- б) використання норм права;
- в) застосування норм права;
- г) виконання норм права;
- г) здійснення норм права;

78. Форма реалізації конституційно-правових норм, за якої суб'єкти державно-правових відносин утримуються від дій, що суперечать нормам Конституції України, має назву:

- а) дотримання норм права;
- б) використання норм права;
- в) застосування норм права;

г) виконання норм права.

79. У якій формі реалізації конституційно-правових норм втілюються заборонні конституційні норми:

- а) дотримання норм права;
- б) використання норм права;
- в) застосування норм права;
- г) виконання норм права.

80. Формою активної поведінки суб'єктів правовідносин, яка впливає із конституційних приписів, є:

- а) дотримання норм права;
- б) використання норм права;
- в) застосування норм права;
- г) виконання норм права.

81. Формою пасивної поведінки суб'єктів правовідносин, яка впливає із конституційних приписів, є:

- а) дотримання норм права;
- б) використання норм права;
- в) застосування норм права;
- г) виконання норм права.

82. Владна організуюча діяльність державних та інших органів, осіб, мета якої полягає в забезпеченні адресатам цих норм реалізації їх прав і обов'язків, виявляється у:

- а) дотриманні норм права;
- б) використанні норм права;
- в) застосуванні норм права;
- г) виконанні норм права.

83. До повноважень Конституційного Суду України належать:

- а) офіційне тлумачення Конституції України та законів України;
- б) внесення подання про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;
- в) забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- г) внесення змін до Конституції України;
- г) вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України;
- д) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство.

84. Склад Конституційного Суду України становить:

- а) 14 суддів;
- б) 16 суддів;
- в) 18 суддів.

85. Суддів Конституційного Суду України призначають:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Президент України;
- г) з'їзд суддів.

86. Суддя Конституційного Суду України призначається строком на:

- а) 5 років;
- б) 6 років;
- в) 9 років.

87. Формами звернення до Конституційного Суду України є:

- а) конституційне подання;
- б) конституційна скарга;
- в) конституційне звернення;
- г) конституційне клопотання.

88. Суб'єктами права на конституційне подання з питань прийняття рішень Конституційним Судом України є:

- а) Президент України;
- б) не менш, як 45 народних депутатів України;
- в) Верховний Суд України;
- г) Кабінет Міністрів України;
- г) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- д) громадяни України;

89. Ухвала про відкриття конституційного провадження або про відмову у відкритті конституційного провадження у справі приймається Конституційним Судом України не пізніше:

- а) 1 місяця з дня надходження;
- б) 2 місяців з дня надходження;
- в) 3 місяців з дня надходження;
- г) 6 місяців з дня надходження;

90. Для розгляду питань щодо відкриття провадження у справах у складі Конституційного Суду України утворюються:

- а) спілки;
- б) колегії;

- в) комісії;
- г) збори.

91. Строк провадження у справах Конституційного Суду України не повинен перевищувати:

- а) 1 місяця з дня прийняття процесуальної ухвали про відкриття конституційного провадження;
- б) 2 місяців з дня прийняття процесуальної ухвали про відкриття конституційного провадження;
- в) 3 місяців з дня прийняття процесуальної ухвали про відкриття конституційного провадження;
- г) 6 місяців з дня прийняття процесуальної ухвали про відкриття конституційного провадження.

92. Конституційний Суд України приймає і надає:

- а) рішення;
- б) висновки;
- в) розпорядження;
- г) постанови.

93. Конституційно-правову відповідальність розглядають в таких аспектах:

- а) позитивному;
- б) заохочувальному;
- в) негативному;
- г) ретроспективному.

94. Конституційно-правова відповідальність має яскраво виражений:

- а) політичний характер;
- б) економічний характер;
- в) соціальний характер;
- г) ідеологічний характер.

95. Суспільно небезпечне, протиправне, винне діяння (дію або бездіяльність), яке посягає на конституційний лад та його інститути, за вчинення якого передбачена конституційно-правова відповідальність, має назву:

- а) конституційна санкція;
- б) конституційна норма;
- в) конституційний делікт.

96. Формою бездіяльності, за яку передбачено настання конституційно-правової відповідальності, є:

- а) вчинення Президентом України державної зради;

- б) порушення вимоги щодо несумісності депутатського мандата;
- в) невиконання урядової програми Кабінетом Міністрів України.

97. Підстави конституційно-правової відповідальності поділяють на:

- а) загальні та особливі;
- б) нормативні та фактичні;
- в) об'єктивні та суб'єктивні.

98. Пріоритетною інстанцією, перед якої суб'єкти конституційно-правової відповідальності несуть юридичну відповідальність, є:

- а) Український народ;
- б) Верховна Рада України;
- в) Президент України;
- г) Кабінет міністрів України.

99. Видами конституційно-правових санкцій є:

- а) визнання виборів недійсними;
- б) відмова у реєстрації політичної партії;
- в) втрата депутатського мандата;
- г) усунення Президента України з поста в порядку імпічменту.

100. Конституційно-правові санкції поділяються на:

- а) основні та додаткові;
- б) обов'язкові та факультативні;
- в) загальні та особливі.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Завдання для самостійної роботи складаються із опрацювання питань, що виносяться на самостійне вивчення, та підготовки реферату.

Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Поняття конституції та її етимологічне походження.
2. Причини та передумови виникнення конституцій.
3. Етапи (періоди) світового конституціоналізму.
4. Античне та середньовічне розуміння конституції.
5. Конституційні ідеї XVI – XVIII століття та їх відображення в перших конституційних документах.
6. Особливості прийняття перших писаних конституцій (Конституція США 1787 р., Конституції Польщі та Франції 1791 р.)

7. Підготовка та прийняття конституцій другої та третьої хвилі.
8. Етапи становлення конституціоналізму в Україні: основні підходи та концепції.
9. Зародження українського конституціоналізму (початок XVIII – середина XIX століття). Конституція Пилипа Орлика 1710 р.
10. Практика конституційного будівництва і національна конституційна думка середини XIX – початку XX століття.
11. Начерк Конституції Республіки Г. Андрузького 1850 р.: загальна характеристика;
12. Конституційні ідеї М. Драгоманова.
13. Основний Закон «Самостійної України» Спілки народу українського Миколи Міхновського 1905 р.: загальна характеристика.
14. Конституційне будівництво в Україні на початку XX століття. Універсали Центральної Ради. Конституція УНР 1918 р.
15. Закони про тимчасовий державний устрій України періоду Гетьманату П. Скоропадського 1918 р.;
16. Конституційне законодавство часів Директорії;
17. Проект Конституції ЗУНР Станіслава Дністрянського 1920 р.
18. Конституційні декларації та реалії в часи Української радянської соціалістичної республіки. Конституції 1919 р., 1929 р., 1937 р., 1978 р.: порівняльно-правовий аналіз.
19. Конституційний процес після здобуття Україною незалежності. Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р.
20. Конституційний розвиток після прийняття Конституції України 1996 р.
21. Сутність конституції у розумінні представників різних юридичних шкіл та концепцій.
22. Сутність конституції у розумінні представників природної школи права (Ж.-Ж. Руссо, Дж. Локк, Т. Пейн).
23. Сутність конституції у розумінні представників нормативістської школи права (Г. Кельзен, К. де Мальбер, А. Меркль).
24. Сутність конституції у розумінні представників марксизму та радянської юридичної науки.
25. Основні тенденції правової оцінки конституції в сучасній Україні.
26. Юридичні властивості (особливості) Конституції України.
27. Функції Конституції України.
28. Способи прийняття конституцій: зарубіжний та український досвід.
29. Процедура перегляду (ревізії) конституцій в зарубіжних країнах.

30. Механізм прийняття та внесення змін до Конституції України.
31. Проблема дотримання процедури внесення змін і доповнень до Конституції України.
32. Сучасні проекти внесення змін до Конституції України.
33. Конституційно-правові відносини як наслідок реалізації конституційно-правових норм: поняття, ознаки, види.
34. Склад конституційно-правових відносин.
35. Об'єкти конституційно-правових відносин.
36. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
37. Юридичні факти в конституційно-правових відносинах.
38. Поняття тлумачення норм права: його мета, об'єкт та предмет. З'ясування та роз'яснення правових норм.
39. Види (способи) тлумачення конституції.
40. Офіційне тлумачення Конституції України. Казуальне та нормативне тлумачення.
41. Конституційний Суд України в механізмі тлумачення Конституції України. Суб'єкти права на конституційне подання (звернення).
42. Стадії та процедури тлумачення Конституції України.
43. Практика тлумачення Конституції України Конституційним Судом: проблеми та перспективи.
44. Поняття та зміст конституційно-правової відповідальності, її місце у системі юридичної відповідальності.
45. Ознаки конституційно-правової відповідальності.
46. Види конституційно-правової відповідальності.
47. Конституційно-правовий делікт: поняття та зміст.
48. Підстави та суб'єктно-об'єктний склад конституційно-правової відповідальності.
49. Конституційно-правові санкції: поняття та види.
50. Правова охорона Конституції України.

Завдання для контрольної (письмової) роботи (рефератів)

Письмова робота виконується у вигляді реферату з відповідної теми, перелік яких подано нижче. Її загальний обсяг має становити 15 – 20 сторінок.

Письмова робота повинна складатися з титульного аркуша, змісту, вступу, основної частини, висновків та списку використаних джерел. На *титульному аркуші* роботи вказується міністерство, якому підпорядковується навчальний заклад, його назва; кафедра, на якій виконується робота; назва реферату; прізвище, ім'я, по батькові студента-

автора; інститут, напрям підготовки, курс, група та форма навчання, за якою він навчається; науковий ступінь, посада, прізвище, ім'я, по батькові викладача.

Зміст письмової роботи має відображати ключові питання досліджуваної теми. У *вступі* обґрунтовується актуальність теми, визначаються мета та завдання дослідження. *Основна частина* роботи передбачає глибоке й всебічне розкриття обраної теми. При підготовці тексту роботи слід дотримуватися наукового стилю, викладати думки чітко, ясно й логічно, не припускаючись повторів і помилок, уникати суперечностей. У *висновках* підбиваються підсумки дослідження, викладаються теоретичні узагальнення та практичні рекомендації (за можливості).

Реферат має бути надрукований за допомогою загальноприйнятих технічних засобів (друкарська машинка чи комп'ютер) на одному боці білого аркушу паперу формату А4 (210 x 297 мм) або виконана рукописним способом за умови чіткого розбірливого почерку з використанням чорнила синього або чорного кольору. Машинописний текст оформляється шрифтом Times New Roman текстового редактора Word (кегель 14, інтервал 1,5). Щільність тексту повинна бути однаковою. Сторінки роботи обмежуються полями: ліве – не більше 30 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє – не менше 20 мм, нижнє – не менше 20 мм.

Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Заголовки розділів друкують великими (прописними) літерами жирним шрифтом по центру сторінки. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) жирним шрифтом із абзацного відступу. Нумерація сторінок у роботі проставляється наскрізна, включаючи список літератури та додатки, і починається з титульного аркуша, на якому номер не вказується. Номери сторінок позначаються у правому верхньому кутку сторінки.

Посилання на джерела роблять у квадратних дужках із зазначенням номера джерела у списку використаних джерел і сторінки, на якій міститься думка, що цитується автором. Наприклад, [15, 44], де 15 – номер джерела у списку використаних джерел, а 44 – номер сторінки, з якої процитовано думку вченого (норму законодавчого чи іншого нормативно-правового акту). Якщо студент посилається на електронне джерело, то достатньо зазначити у квадратних дужках лише його порядковий номер у списку використаних джерел – [16].

Тематика контрольних (письмових) робіт (рефератів):

1. Доктрина конституціоналізму: поняття та основні засади.
2. Сутність конституції у розумінні представників різних юридичних шкіл та концепцій.
3. Становлення та розвиток конституціоналізму в Україні.
4. Конституційний процес в незалежній Україні.
5. Структура конституції: поняття, основні елементи, порядок формування.
6. Термінологія Конституції України: поняття та проблеми вдосконалення.
7. Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України та зарубіжних країн: порівняльно-правовий аспект.
8. Форми реалізації Конституції України.
9. Організаційно-правовий механізм реалізації Конституції України.
10. Проблеми конституційної законності в Україні.
11. Генеза теорії і практики офіційного тлумачення у державно-правовій думці.
12. Конституційний Суд України в процесі тлумачення Конституції України.
13. Правова охорона Конституції України.
14. Поняття та зміст конституційно-правової відповідальності, її місце у системі юридичної відповідальності.
15. Конституційні делікти в Україні: проблеми теорії і практики.

7. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

1. Поняття конституції та її етимологічне походження.
2. Причини та передумови виникнення конституцій.
3. Етапи (періоди) світового конституціоналізму.
4. Античне та середньовічне розуміння конституції.
5. Конституційні ідеї XVI – XVIII століття та їх відображення в перших конституційних документах.
6. Особливості прийняття перших писаних конституцій (Конституція США 1787 р., Конституції Польщі та Франції 1791 р.)
7. Підготовка та прийняття конституцій другої та третьої хвилі.
8. Етапи становлення конституціоналізму в Україні: основні підходи та концепції.

9. Зародження українського конституціоналізму (початок XVIII – середина XIX століття). Конституція Пилипа Орлика 1710 р.
10. Практика конституційного будівництва і національна конституційна думка середини XIX – початку XX століття.
11. Начерк Конституції Республіки Г. Андрузького 1850 р.: загальна характеристика;
12. Конституційні ідеї М. Драгоманова.
13. Основний Закон «Самостійної України» Спілки народу українського Миколи Міхновського 1905 р.: загальна характеристика.
14. Конституційне будівництво в Україні на початку XX століття. Універсали Центральної Ради. Конституція УНР 1918 р.
15. Закони про тимчасовий державний устрій України періоду Гетьманату П. Скоропадського 1918 р.;
16. Конституційне законодавство часів Директорії;
17. Проект Конституції ЗУНР Станіслава Дністрянського 1920 р.
18. Конституційні декларації та реалії в часи Української радянської соціалістичної республіки. Конституції 1919 р., 1929 р., 1937 р., 1978 р.: порівняльно-правовий аналіз.
19. Конституційний процес після здобуття Україною незалежності. Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р.
20. Конституційний розвиток після прийняття Конституції України 1996 р.
21. Сутність конституції у розумінні представників різних юридичних шкіл та концепцій.
22. Сутність конституції у розумінні представників природної школи права (Ж.-Ж. Руссо, Дж. Локк, Т. Пейн).
23. Сутність конституції у розумінні представників нормативістської школи права (Г. Кельзен, К. де Мальбер, А. Меркль).
24. Сутність конституції у розумінні представників марксизму та радянської юридичної науки.
25. Основні тенденції правової оцінки конституції в сучасній Україні.
26. Юридичні властивості (особливості) Конституції України.
27. Структура Конституції України та її елементи.
28. Порядок введення конституції в дію. Особливості введення в дію Конституції України.
29. Функції Конституції України.
30. Способи прийняття конституцій: зарубіжний та український досвід.
31. Процедура перегляду (ревізії) конституцій в зарубіжних країнах.
32. Механізм прийняття та внесення змін до Конституції України.

33. Проблема дотримання процедури внесення змін і доповнень до Конституції України.
34. Сучасні проекти внесення змін до Конституції України.
35. Правовий механізм реалізації конституційних норм: поняття та структура.
36. Форми реалізації конституції.
37. Дотримання конституційних норм як форма реалізації конституції.
38. Виконання конституційних норм як форма реалізації конституції.
39. Використання конституційних норм як форма реалізації конституції.
40. Застосування конституційних норм як форма реалізації конституції.
41. Конституційно-правові відносини як наслідок реалізації конституційно-правових норм: поняття та ознаки.
42. Склад конституційно-правових відносин.
43. Об'єкти конституційно-правових відносин.
44. Суб'єкти конституційно-правових відносин.
45. Юридичні факти в конституційно-правових відносинах.
46. Види конституційно-правових відносин.
47. Ефективність реалізації Конституції України. Напрями модернізації Конституції України.
48. Поняття тлумачення норм права: його мета, об'єкт та предмет. З'ясування та роз'яснення правових норм.
49. Види (способи) тлумачення конституції.
50. Офіційне тлумачення Конституції України. Казуальне та нормативне тлумачення.
51. Конституційний Суд України в механізмі тлумачення Конституції України. Суб'єкти права на конституційне подання (звернення).
52. Стадії та процедури тлумачення Конституції України.
53. Практика тлумачення Конституції України Конституційним Судом: проблеми та перспективи.
54. Поняття та зміст конституційно-правової відповідальності, її місце у системі юридичної відповідальності.
55. Ознаки конституційно-правової відповідальності.
56. Види конституційно-правової відповідальності.
57. Конституційно-правовий делікт: поняття та зміст.
58. Підстави та суб'єктно-об'єктний склад конституційно-правової відповідальності.
59. Конституційно-правові санкції: поняття та види.
60. Правова охорона Конституції України.

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І ЛІТЕРАТУРИ.

Базові:

1. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>
2. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 98 Конституції України) від 25 березня 1999 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-99>
3. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 46 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 46 Конституції України) від 2 червня 1999 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-99>
4. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про зміни до Конституції України за результатами всеукраїнського референдуму 16.04.2000 року», поданого народними депутатами України, вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до Конституції України за ініціативою народних депутатів України) від 11 липня 2000 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-00>
5. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 80 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 80 Конституції України) від 5 грудня 2000 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-00>
6. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про зміни до статті 98 Конституції України) від 21 грудня 2000 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v004v710-00>
7. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України (статей 84, 85, 89, 92, 93, 94, 106, 147, 150, 151 та пункту 6 розділу XV Конституції України)» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статей 84, 85 та інших Конституції України) від 14 березня 2001 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-01>
8. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про внесення змін до статті 81 Конституції України) від 4 липня 2001 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-01>
9. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України» вимогам статей 157 і 158 Конституції України (справа про Законопроект № 4180 з внесеними до нього поправками) від 12 жовтня 2014 р. –

Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-04>

10. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності законопроекту про внесення зміни до Конституції України (щодо обмеження депутатської недоторканності) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 10 вересня 2008 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v002v710-0836>

11. Висновок у справі за зверненням Верховної Ради України щодо відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 20 січня 2016 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/uk/publish/article/299427>

12. [Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо відповідності доопрацьованого законопроекту про внесення змін до Конституції України \(щодо правосуддя\) вимогам статей 157 і 158 Конституції України від 30 січня 2016 р.](http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=301294) – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=301294>

13. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12>

14. Другий Універсал Української Центральної Ради від 3 липня 1917 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-2.html>

15. Закони про тимчасовий державний устрій України // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 117–120.

16. Конституції зарубіжних країн: Навч. Посібник / Авт.-упоряд. В. Сьєогін, Ю. Коломієць, О. Марцеляк / За заг. ред. В. Сьєогіна. – Харків: Видавництво «ФІНН», 2009. – 664 с.

17. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 142.

18. Конституція України від 28 червня 1996 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вп>

19. Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) від 29 квітня 1918 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18>

20. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки від 30 січня 1937 р. // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 208–235.

21. Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20 квітня 1937р. // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 236–278.

22. Конституція Української Соціалістичної Радянської Республіки від 14 березня 1919 р. // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 175–181.

23. Конституція Української соціалістичної радянської республіки від 15 травня 1929 р. // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 192–207.

24. Начерки Конституції Республіки Георгія Андрузького // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 54–64.

25. Окрема думка судді Конституційного Суду України Шишкіна В. І. стосовно

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>

26. Окрема думка судді Конституційного Суду України Стецюка П.Б. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>

27. Основний Закон «Самостійної України» Спілки народу українського // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 75–84.

28. Пакти й конституції законів та вольностей Війська Запорозького, укладені між ясновельможним паном Пилипом Орликом, новообраним Гетьманом Війська Запорозького, та між старшиною, полковниками, а також названим Військом Запорозьким, прийняті публічною ухвалою обох сторін і підтверджені на вільних зборах встановленою присягою названим Ясновельможним Гетьманом, року Божого 1710, квітня 5, при Бендерах // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 31–46.

29. Перший Універсал Української Центральної Ради до українського народу, на Україні і по-за Україною сущого від 10 червня 1917 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-1.html>

30. Прозект основаній устава украинского общества «Вольный союз» – «Вільна спілка» // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 65–74.

31. Про винесення на всенародне обговорення проекту Закону України «Про внесення змін до Конституції України»: Указ Президента України від 25 серпня 2009 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/671/2009>

32. Про відновлення дії окремих положень Конституції України: Закон України від 21 лютого 2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014 . – №11. – Ст.143.

33. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005 . – №2. – Ст.44.

34. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 2 червня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016 . – №28. – Ст. 532.

35. Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів України, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів: Закон України від 1 лютого 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2011 . – №10. – Ст. 168.

36. Про внесення змін до статті 98 Конституції України: Закон України від 19 вересня 2013 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2014 . – №11. – Ст. 142.

37. Про забезпечення виконання Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 р. № 20-рп/2010 щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV: Постанова Верховної Ради України від 6 жовтня 2010 р. //

Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 52. – Ст. 575.

38. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272.

39. Про Конституційну Комісію: Указ Президента України від 3 березня 2015 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/119/2015>

40. Про концепцію нової Конституції України: Постанова Верховної Ради Української РСР від 19 червня 1991 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1213-12>

41. Про назву, структуру і кількісний склад нового парламенту України: Закон України від 7 жовтня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №42. – С. 395.

42. Про прийняття Конституції України та введення її в дію: Закон України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.142.

43. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30 вересня 2010 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>

44. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 73 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) здійсненого Президентом України права вето стосовно прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до статті 98 Конституції України» та пропозицій до нього (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України) від 11 березня 2003 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v006p710-03>

45. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України Постанови Верховної Ради України від 1 жовтня 1996 року «Про тлумачення статті 98 Конституції України» (справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України) від 11 липня 1997 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-97>

46. Рішення Конституційного Суду у справі за конституційним зверненням Барабаша Олександра Леонідовича щодо офіційного тлумачення частини п'ятої статті 94 та статті 160 Конституції України (справа про набуття чинності Конституцією України) від 3 жовтня 1997 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-97>

47. Регламент Конституційного Суду України від 5 березня 1997 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v001z710-97>

48. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частини другої статті 158 та статті 159 Конституції України (справа щодо внесення змін до Конституції України) від 9 червня 1996 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-98>

49. Тимчасовий Основний закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії, ухвалений Українською Національною Радою на засіданню 13 листопада 1918 р. // Історія української Конституції / Упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. – К.: Право, 1997. – С. 169–171.

50. Третій Універсал Української Центральної Ради від 7 (20) листопада 1917 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-3.html>

51. Четвертий Універсал Української Центральної Ради від 9 січня 1918 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://gska2.rada.gov.ua/site/const/universal-4.html>
52. Конституція незалежної України: Навчальний посібник / за ред. Погорілка В., Шемшученка Ю., Євдокимова В. – К.: Ін-т д-ви і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2000.
53. Конституція України : наук.-практ. комент. / редкол. : В.Татій (голова), О. Петришин, Ю. Барабаш та ін.; Національна академія правових наук України. – 2-ге вид. – Харків: Право, 2011. – 1128 с.
54. Проблеми реалізації Конституції України: теорія і практика / Відп. ред. В. Погорілко: Монографія. – К: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України: А.С.К., 2003. – 652 с. (Нормативні документи та коментарі).
55. Стецюк П. Основи теорії конституції та конституціоналізму : посіб. для студ. – Львів: Астролябія, 2003. – 219 с.

Допоміжні:

1. Батанова Н. Конституційно-правова відповідальність як вид конституційно-правових відносин / Н. Батанова // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 2. – С. 60–66.
2. Березюк О. Конституція України: етапи становлення / О. Березюк // Юридичний журнал. – 2006. – №7. – С. 36–37.
3. Бисага Ю. Модифікація конституції: теоретичні аспекти / Ю. Бисага, А. Нечипорук // Порівняльно-аналітичне право . – 2013. – №1. – С. 54–61. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/1_2013/Bisaga.pdf
4. Бориславська О. Легітимність Конституції як її юридична властивість / О. Бориславська // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XVII регіональної науково-практичної конференції (м. Львів, 3-4 лютого 2011 р.) – Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка. – 2010. – С.103–104.
5. Бориславський Л. Конституція України: її реалізація та способи удосконалення / Л. Бориславський // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – №4. – С. 103 = 110. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
6. Волвенко П. Статус актів тлумачення (рішень і висновків) Конституційного Суду України з огляду типології правових систем / П. Волвенко // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – №11. – С. 68-73.
7. Головатий С. Причинки до конституційного текстотворення / С. Головатий // Право України. – 2016. – №6. – С. 20–34.
8. Дайсі А. Вступ до вчення про право конституції // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 511–528.
9. Драгоманов М. Проект Статуту Української спілки «Вільний Союз» // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 897–988.
10. Дюгі Л. Конституційне право: загальна теорія держави. – Репринт / Передмова д-ра юридичних наук Ю. Оборотова. – Одеса: Юридична література, 2005. – 1008 с.
11. Євграфова Є. Висновок на законопроект про внесення змін до Конституції України (аналіз практики Конституційного Суду України) / Є. Євграфова // Право України. – 2008. – С.36–43.
12. Єзеров А. Тлумачення Конституції України: способи, межі, зміст / А. Єзеров // Часопис Київського університету права. – 2011. – №3. – С. 95–99.

13. Задорожня Г. Щодо конституційно-правової відповідальності / Г. Задорожня // *Право України*. – 2007. – №9. – С. 107–111.
14. Кампо В. До питання меж предметної компетенції у діяльності Конституції України / В. Кампо // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2008. – № 4. – С. 93–97.
15. Кириченко Ю. Конституційний Суд України як обов'язковий учасник процесу внесення змін до Конституції України / Ю. Кириченко // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2006. – №1. – С. 76–80.
16. Кіліч Х. Проблеми тлумачення в конституційній юрисдикції / Х. Кіліч // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2002. – № 4. – С. 48–52.
17. Кістяківський Б. Соціальні науки і право // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 839–896.
18. Козюбра М. 10 років дії Конституції України: проблеми і перспективи / М. Козюбра // *Вибори та демократія*. – 2006. – №2. – С. 21–24.
19. Козюбра М. Принцип верховенства права і конституційна юрисдикція / М. Козюбра // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2000. – № 4. – С. 24–31.
20. Колісник В. Перманентні проблеми конституційного регулювання державно-владних відносин / В. Колісник // *Право України*. – 2016. – №6. – С. 52–59.
21. Колосова Н. Конституционная ответственность – самостоятельный вид юридической ответственности / Н. Колосова // *Государство и право*. – 1997. – №2. – С. 85–90.
22. Конституційна поправка // *Юридична енциклопедія: в 6 т.* / Редкол. Ю. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Українська енциклопедія, 1998. – Т. 3: К–М., 2001. – 792 с.: іл. – С. 273–274.
23. Корейба І. Офіційне тлумачення як повноваження Конституційного Суду України / І. Корейба // *Право і Безпека*. – 2009. – №5. – С. 14–20. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2009_5_5
24. Корнєєв А. Створення Конституції України (етапи становлення) / А. Корнєєв // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2005. – №3. – С.53–62; №5. – С.77–93.
25. Корнєєв А. Окремі питання викладання історії Конституції України / А. Корнєєв // *Право України*. – 2008. – №6. – С.23–28.
26. Крусян А. Конституція в науково-практичній парадигмі сучасного українського конституціоналізму (у контексті актуальних питань конституційних перетворень) / А. Крусян // *Право України*. – 2016. – №6. – С. 70–78.
27. Ксендзюк В. Поняття, ознаки та класифікація актів Конституційного суду України / В. Ксендзюк // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. – 2012. – Вип.1(80). – С.66– 72.
28. Лемак В. Удосконалення демократичних інститутів у контексті реформи розділу І Конституції України // В. Лемак // *Право України*. – 2013. – №8. – С. 100–105.
29. Лемак В. Технологія конституційної реформи: основні вимоги європейського досвіду для України / В. Лемак // *Право України*. – 2016. – №6. – С. 44–51.
30. Лінецький С. Проблема внесення змін до Конституції у контексті еволюції державного режиму сучасної України / С. Лінецький // *Підприємництво, господарство і право*. – 2002. – № 3. – С. 94–98.
31. Лилак Д. Інститут окремої думки в конституційному судочинстві (порівняльний аналіз) / Д. Лилак // *Вісник Конституційного Суду України*. – 2011. – №4-5. – С.131–139.
32. Литвиненко А. Реалізація Конституції України / А. Литвиненко // *Право України*. – 1999. – № 7. – С. 57.
33. Локк Дж. Два трактати про врядування // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 327– 351.
34. Лунь З. Правова охорона конституції: до питання про постановку проблеми //

Право України. – 2002. – №1. – С.13–17.

35. Майданник О. Конституційно-правова відповідальність: ознаки, підстави, суб'єкти / О. Майданник // Право України. – 2001. – №2. – С. 92–95.

36. Мартинюк Р. Нормативне визначення порядку розробки і прийняття нової Конституції України / Р. Мартинюк // Право України. – 2011. – №6. – С. 113–122.

37. Модернізація Конституції України та вдосконалення правоохоронної діяльності / За науковою. ред. проф. В.Л. Федоренка; матеріали підсумкової науково-практичної конференції ННІЗН НАВС (м. Київ, 25 квітня 2014 р.) – К.: «Видавництво Ліра-К», 2014. – 524 с. – Електронний ресурс. – Режим доступу:

http://www.naiu.kiev.ua/nnizn/files/naukova_diyaln/mod_ku_ta_vdoskon_pd.pdf

38. Молибога М. Теоретичні постулати тлумачення Конституції і законів України // М. Молибога // Вісник Академії Управління Міністерства внутрішніх справ. – 2010. – №3 (15). – С. 29–36.

39. Монтеск'є Ш. Дух законів // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 387–443.

40. Моральність та професіоналізм конституційного реформування в Україні: До десятиріччя Конституції України //Юридичний вісник – 2006. – №4. – С. 74–109.

41. Назаренко О. Співвідношення Конституції України та міжнародних договорів України / О. Назаренко // Часопис Київського університету права. – 2005. – №3. – С. 90–96.

42. Наливайко Л. Конституційний контроль та конституційно-правова відповідальність / Л. Наливайко // Нова політика. – 1999. – №5. – С. 48–51.

43. Наливайко Л. Конституційно-правова відповідальність: критерії класифікації та види / Л. Наливайко // Віче. – 1999. – №10. – С. 25–32.

44. Наливайко Л. Позитивний та ретроспективний аспекти конституційно-правової відповідальності / Л. Наливайко // Нова політика. – 1999. – №3. – С. 54–57.

45. Наливайко Р. Проблеми визначення поняття, специфічних ознак та функцій конституційної відповідальності в сучасній конституційній теорії / Р. Наливайко // Право України. – 1999. – №10. – С. 45–50.

46. Наслідки змін до Конституції України, доцільність і сценарій подальшого реформування: погляди експертів // Національна безпека і оборона. – 2007. – №1. – С. 47–57. 6

47. Оніщенко О. Конституція України як основне джерело конституційного права України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / О. Оніщенко – К., 2005. – 19 с.

48. Опришко В. Конституція України – основа розвитку законодавства / В. Опришко // Голос України. – 1997. – 3 липня.

49. Опришко В. Конституція – фундаментальна основа подальшого розвитку законодавства і правової системи України / В. Опришко // Право України. – 1996. – №9. – С. 45–48.

50. Пашенко А. Фактичні та юридичні підстави конституційної відповідальності / А. Пашенко // Право України. – 2002. – №5. – С. 126–130.

51. Пейн Т. Права людини / Т. Пейн // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 475–507.

52. Перехідні положення Конституції // Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол. Ю. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К.: Українська енциклопедія, 1998. – Т. 4: Н–П., 2002. – 720 с.: іл. – С. 499–500.

53. Погорілко В. Система і структура Конституції України: проблеми теорії та практики / В. Погорілко, Л. Федоренко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – №4. – С. 12–25.
54. Погорілко В. Конституційне право України. Академічний курс: підруч. : у 2 т. / Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. – К. : Юридична думка, 2006. – Т. 1. – 400 с
55. Преамбула // Шляхтун П. Конституційне право: словник термінів. – К. : Либідь, 2005. – С. 406.
56. Порівняльна таблиця деяких статей конституцій різних країн: Україна, США, Франція, Італія, Іспанія, Німеччина // Голос громадянина. – 1997. – №7. – С. 15–31.
57. Рабінович П. Конституційне судочинство як інструмент тлумачення законодавства відповідно до соціальних потреб і змін / П. Рабінович // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 1. – С. 30–34.
58. Рабінович П. Офіційне тлумачення законодавства: герменевтичний аспект / П. Рабінович // Право України. – 2001. – № 11. – С. 22.
59. Різник О. Значення інституту окремої думки судді Конституційного Суду України для утвердження справедливого конституційного правосуддя / О. Різник // Вісник Національної академії правових наук України. – 2015. – № 3 (82). – С. 59–67.
60. Руссо Ж.-Ж. Суспільний договір // Антологія лібералізму: політико-правничі вчення та верховенство права. – К.: Книги для бізнесу, 2008. – С. 363–385.
61. Савенко М. Функція правової охорони Конституції / М. Савенко // Право України. – 2001. – №9. – С. 7.
62. Савчин М. Сучасні проблеми розуміння природи чинності Конституції / М. Савчин // Юридичний вісник – 2005. – №3. – С. 67–70.
63. Селіванов А. Теоретичні і практичні погляди на тлумачення Конституційним Судом України норм законодавства / А. Селіванов // Право України. – 1999. – № 10. – С. 37.
64. Скомороха В. Конституційні поправки до Конституції Турецької Республіки: порівняльно-правовий аналіз [Порівняння зі статтями Конституції України] / В. Скомороха // Право України. – 2003. – №8. – С. 137–140.
65. Скомороха В. Правові форми участі Конституційного Суду України у законотворчості / В. Скомороха // Вісник Конституційного Суду України. – 2006. – №1. – С. 47–75.
66. Скомороха В. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики / В. Скомороха. – К. : Леся, 2007. – С. 520.
67. Скрипнюк О. Аналіз регулятивної функції в загальній системі функцій Конституції: її реалізація та забезпечення / О. Скрипнюк // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – №6.
68. Скрипнюк О. Поняття функцій конституції та теоретико-методологічні проблеми їх класифікації / О. Скрипнюк // Право України. – 2006. – №2. – С. 21–26.
69. Скрипнюк О. Соціальні функції конституції та їх забезпечення в Україні / О. Скрипнюк // Вісник Академії правових наук України. – 2005. – №4 (43).
70. Скрипнюк О. Функції Конституції та конституційний процес в Україні: ретроспективний погляд на проблему / О. Скрипнюк // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2007. – №1. – С. 5–11.
71. Сліденко І. Принцип верховенства Конституції: варіабельність деяких наслідків дії. / І. Сліденко // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – №1 (11). – С. 50–54.
72. Сліденко І. Тлумачення конституції: питання теорії і практики в контексті світового досвіду / І. Сліденко. – О. : Фенікс, 2003. – 280 с.

73. Слободян Н. Проблеми конституційно-правової відповідальності за порушення законодавства про вибори народних депутатів України / Н. Слободян // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2006. – №1(3). – С. 77–82.
74. Слободян Н. Система суб'єктів конституційно-правової відповідальності / Н. Слободян // Влада. Людина. Закон. – 2004. – №3. – С. 96–99.
75. Словська І. Верховна Рада України як суб'єкт конституційно-правової відповідальності / І. Словська // Право України. – 2011. – №5. – С. 204–211.
76. Совгіря О. Конституційно-правова відповідальність парламентської опозиції в Україні: перспективи законодавчого регулювання // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2006. – №1. – С. 5–10.
77. Сопілко І. Конституційний процес в Україні: історія та сучасність / І. Сопілко // Юридичний вісник. – 2011. – № 3 (20). – С. 72–75.
78. Тацій В. Межі тлумачення Конституційним Судом Конституції і законів України / В. Тацій, Ю. Тодика // Вісник Конституційного Суду України. – 2002. – № 2. – С. 60–65.
79. Тацій В. Проблеми реалізації Конституції України / В. Тацій, Ю. Тодика // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 2 (21). – С. 20–21
80. Теплюк М. Внесення змін до Конституції України: проблема конституційності / М. Теплюк // Право України. – 2013. – № 12. – С. 178–183.
81. Теплюк М. Правові проблеми змінення Конституції України / М. Теплюк, О. Ющик // Право України. – 2007. – № 12. – С. 3–8.
82. Тесленко М. Ще раз до питання про сутність Конституції / М. Тесленко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – №10. – С. 18–24.
83. Тимченко І. Конституційна реформа: усвідомлений обопільно розбрат чи об'єктивна необхідність / І. Тимченко // Право України. – 2008. – №9. – С.4–13.
84. Шаповал В. Конституція України: аж двадцять років або лише двадцять років / В. Шаповал // Право України. – 2016. – №6. – С. 9–19.
85. Ющик О. До методології визначення структури оновленої Конституції України / О. Ющик, П. Єфремов, М. Теплюк // Вісник Конституційної Асамблеї. – 2013. – №2-4. – С. 7–17.

ПРОБЛЕМИ ПАРЛАМЕНТАРИЗМУ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1. Навчальна дисципліна «Проблеми парламентаризму» викладається на першому курсі в одинадцятому семестрі для студентів спеціальності 081 «Право» ОС «Магістр» заочної форми навчання.

Спецкурс “Проблеми парламентаризму” має важливе значення для підготовки політологів і правознавців, а також спеціалістів у галузі державного управління. Основна мета дисципліни – ознайомити студентів із загальними закономірностями виникнення і розвитку парламентів, найважливішими їх характеристиками, роллю в житті зарубіжних країн і в Україні, найважливішими віхами у процесі становлення парламентаризму. Предмет спецкурсу дає ключ до розуміння сучасних проблем державотворення, ефективного функціонування парламентів і парламентаризму в різних країнах і насамперед в Україні. Особливого значення дослідження проблем парламентаризму набуває в період переосмислення традиційних, заідеологізованих підходів до державних інститутів. Ознайомлення студентів з позитивним досвідом побудови та функціонування парламентів і парламентаризму сприяє загальному розвитку студентів, формуванню політичної і правової культури майбутніх політологів та юристів.

Вивчення дисципліни “Сучасний парламентаризм”, як свідчить досвід викладання, викликає у студентів певні труднощі, оскільки охоплює значний за обсягом матеріал, засвоєння великої кількості нових понять, що потребує систематичної самостійної роботи студентів та опрацювання додаткової літератури.

Серед форм проведення практичних занять із спецкурсу крім традиційних семінарських занять важливу роль відіграють диспути, які дають змогу з’ясувати і засвоїти проблемні питання курсу, реферативні огляди актуальних проблем сучасного парламентаризму, аналіз відповідних розділів конституцій різних країн.

Рекомендовані підручники, спеціальна література та наукові статті допоможуть студентам поглибити свої знання із зазначених у навчальному курсі питань

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

- історичні витоки парламентаризму;
- оновлену доктрину сучасного парламентаризму;
- основні поняття вітчизняного та зарубіжного парламентаризму;

- механізм функціонування сучасних законодавчих органів;
- основні способи формування складу парламентів;
- актуальні питання розбудови та функціонування парламентських інститутів;
- основні підходи до визначення обсягів функцій та компетенцій сучасних парламентів;
- актуальні проблеми взаємодії парламентів з іншими органами державної влади;
- тенденції розвитку парламентів у країнах сучасного світу

вміти:

- здійснювати самостійний аналіз наукової та нормативно-правової бази,
- вирішувати практичні завдання із застосуванням конституційного законодавства;
- проводити науковий аналіз матеріалу та готувати проекти пропозицій щодо змін чинного законодавства.

2. ПРОГРАМА КУРСУ.

МОДУЛЬ 1. ПАРЛАМЕНТАРИЗМ: СУЧАСНІ ВИМІРИ.

Тема 1. Парламентаризм як політичний інститут: теоретико-методологічні підходи вивчення

Поняття “парламентаризм”. Парламент як уособлення парламентаризму. Парламентаризм як форма суспільного співжиття.

Сучасний парламентаризм, його значення і функції. Відповідальність уряду перед парламентом. Розвиток системи партій. Захист прав і свобод громадян. Обмежений парламентаризм. Основні типи парламентаризму: незавершений парламентаризм, парламентське правління, моністичний парламентаризм, дуалістичний парламентаризм, парламентський міністеріалізм і т.ін.

Періодизація світового парламентаризму. Основні етапи розвитку парламентів і парламентаризму. Закономірності розвитку парламентів і парламентаризму. Установи представницького характеру в різні історичні періоди існування і розвитку суспільства. Парламентські інституції в античному світі. Парламентаризм у Давньому Римі. Станово-представницькі установи Середньовіччя та нового часу: іспанські кортеси, органи комунального самоврядування у Франції, французькі Генеральні штати. Виникнення парламенту та станово-представницька монархія в Англії. Акт про парламент 1911 р. Велика рада Англії. Історичні передумови формування парламентаризму в Україні

Британські концепції парламентаризму: Дж. Локк “Два трактати про державне правління”, Е. Берк та концепція парламентського представництва, І. Бентам і концепція утилітаризму, Дж. Міль та есе “Представницьке правління”, Г. Спенсер, Т. Г. Грін. Американські концепції парламентаризму: Дж. Медісон, Т. Джефферсон, Л. Гамільтон. Ідеї бікамералізму. Ідеї парламентаризму в німецькій філософії: Кант і принципнародного суверенітету, Гегель і “Філософія права”.

Основні ідеї парламентаризму в український політичній думці (П. Орлик, М. Драгоманов, М. Кістяківський, М. Туган-Барановський, М. Грушевський, М. Днестрянський та ін.).

Тема 2. Порядок формування сучасних парламентів

Порядок формування парламентів. Способи формування верхніх палат. Система парламентських виборів. Прямі вибори. Непрямі або багатоступінчасті вибори. Призначення до однопалатного парламенту. Принцип призначення при формуванні верхніх палат парламентів. Формування парламентів на змішаній основі. Специфіка парламентських виборів. Формування і функціонування сучасних вищих представницьких установ у країнах, політичні системи яких відпо- відають англо-американській моделі демократії: парламенти США і Великобританії. Аналіз особливостей формування і функціонування сучасних вищих представницьких установ у країнах, політичні системи яких відповідають європейсько-континентальній системі: парламенти Франції і Німеччини. Достроковий розпуск парламенту в зарубіжних країнах.

Тема 3. Структура та внутрішня організація парламентів

Структура парламентів. Однопалатні парламенти. Двопалатна структура парламенту. Специфіка двопалатних парламентів в унітарних державах: парламент як орган регіонального (територіального) представництва, парламент як орган представництва інтересів місцевого управління та самоврядування. Проблема рівності палат у законодавчій сфері в двопалатних парламентах. Загальна характеристика ролі верхніх палат у двопалатних парламентах. Однопалатні парламенти.

Поняття “внутрішня організація парламенту”. Парламентські фракції (групи, клуби). Внутрішня організація фракцій. Підстави для формування парламентських фракцій. Функції фракцій. Поняття “парламентська партія”.

Керівні органи парламенту. Порядок їх обрання і різновиди. Керівні органи палат у різних країнах: одноосібні голови палат, колегіальні керівні органи (бюро, президії, постійні комітети), голова

парламенту й колегіальний орган. Кількісний склад колегіальних керівних органів палат. Інші органи палат і парламенту. Спікер. Статус і повноваження спікера. Офіційна та неофіційна роль голови парламенту.

Парламентські комісії і комітети, їх види, функції і способи і принципи формування. Постійні комітети (комісії) парламенту. Спеціалізовані комітети (комісії). Тимчасові комісії. Керівництво парламентськими комітетами в зарубіжних країнах. Процедура формування складу постійних і спеціальних комітетів (комісій). Способи їх формування: призначення головою палати, обрання на пленарних засіданнях палат, призначення спеціально утвореним для цієї мети комітетом, принцип поєднання усіх трьох способів. Питання про порядок заміщення посади голови комітету (комісії). Допоміжний апарат парламенту

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ПАРЛАМЕНТІВ

Тема 3. Функція законотворення. Законотворчий процес

Поняття законотворчості. Зміст законодавчої функції парламентів. Організаційні питання законотворчості. Стадії законотворчості.

Внесення законопроекту до парламенту. Законодавча ініціатива. Суб'єкти законодавчої ініціативи. Етап обговорення законопроекту на пленарних засіданнях палат і в комітетах (комісіях). Процедура читання законопроекту. “Англійська система трьох читань”. “Французька система комісій (комітетів)”. Перше читання законопроекту. Друге читання законопроекту. Комітетська стадія. Стадія доповіді. Третє читання законопроекту.

Прийняття закону. Процедурні правила проведення голосування по законопроекту. Питання кворуму і способів голосування. Проста більшість, кваліфікована більшість. Підписання (санкціонування) закону главою держави. Відносне або відкладальне вето. Процедура подолання вето. Офіційне оприлюднення закону.

Тема 6. Контрольна та установча функція парламенту

Поняття “парламентський контроль”. Об'єкти парламентського контролю: виконавча влада, Глава держави, судова влада, збройні сили. Моделі парламентського контролю: особливості парламентських, президентських і змішаних держав.

Форми контролю: запит депутатів до глави уряду або окремих міністрів; інтерпеляція, депутатський запит, депутатська пропозиція; резолюція про довіру уряду; регулярні звіти урядів та міністерств про їхню діяльність; послання глав держав і тронні

промови монархів. Постійні, спеціальні й слідчі комісії (комітети) як засоби парламентського контролю.

Парламентські слухання: функція, процедура проведення. Формальне затвердження парламентом звіту про виконання державного бюджету за рік. Рахункові (лічильні) палати парламентів.

Зміст установчої функції парламентів. Обрання глави держави парламентом. Участь у формуванні уряду. Моделі формування уряду: на парламентських засадах, позапарламентський спосіб. Участь парламентів у формуванні інших державних органів або призначенні посадових осіб.

Судові (квасісудові) функції парламентів: процедура імпідменту; право парламентів (палат) висувати на розгляд судових органів звинувачення проти вищих посадових осіб; оголошення амністій; право палат парламентів вирішувати спори про правомірність депутатського мандату й законність виборів.

Тема 5. Правовий статус депутата. Парламентська культура та парламентська етика: зарубіжний та український досвід.

Вимоги, що висуваються до депутата. Статус депутата парламенту. Депутат і виборці. Характеристика поняття вільний мандат та імперативний мандат депутата. Депутатський імунітет. Способи припинення депутатських повноважень. Практика тимчасового усунення депутата. Кодекс депутата парламенту. Основні права депутата. Імунітет та індемнітет. Документи, що визначають правовий статус члена парламенту. Відносини депутатів з виборцями. Внутріпарламентські заходи відповідальності до депутата-порушника

Поняття «парламентська культура» та парламентська етика. Парламентська мова та культура дебатів. Депутатська риторика. Діяльність парламенту в публічній сфері і ЗМІ. Досвід зарубіжних країн

3. ТЕМАТИКА І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

Лекція №1

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ ЯК СИСТЕМА ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ (2 ГОДИНИ)

Логіка викладу:

1. Теоретичні та історичні витоки парламентаризму
2. Парламентаризм як політичний інститут. Співвідношення парламентаризму з парламентським правом
3. Сучасні теорії парламентаризму.

4. Сучасний український парламентаризм. Етапи формування українського парламентаризму.
5. Теорія парламентаризму - складова частина науки конституційного права.

Лекція 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПАРЛАМЕНТІВ

Логіка викладу:

1. Проблемні питання закріплення та втілення основних принципів виборчого права
2. Перваги та недоліки мажоритарної, пропорційної та змішаної виборчої системи
3. Актуальні проблеми правового регулювання проведення виборів до парламенту
4. Використання сучасних технологій у парламентських виборах (інтернет голосування)
5. Абсентеїзм та його вплив на сучасний парламентаризм

Лекція 3

СТРУКТУРА ПАРЛАМЕНТУ

Логіка викладу:

1. Світовий досвід структурування парламенту.
2. Особливості двопалатної системи в унітарних та федеративних державах
3. Друга палата парламенту: особливості формування, повноваження, порядок взаємодії з нижньою палатою
4. Концепція структури Парламенту України. Оптимізація організації його діяльності.
5. Реалії сьогодення в Україні та доцільність (недоцільність) впровадження двохпалатної структури Верховної Ради України.

Лекція 4

ФУНКЦІОНАЛЬНО-КОМПЕТЕНЦІЙНА ЦІЛІСНІСТЬ ПАРЛАМЕНТУ УКРАЇНИ

Логіка викладу:

1. Поняття доктрини поділу влади у світовій теорії та практиці.
2. Основні функції сучасного парламенту .
3. Актуальні питання визначення обсягу повноважень парламентів
4. Проблема реформування повноважень Верховної Ради України на сучасному етапі.

5. Особливості взаємовідносин парламенту з іншими органами влади.

Лекція 5 **ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ПРИРОДА МАНДАТА НАРОДНОГО** **ДЕПУТАТА**

Логіка викладу:

1. Зміст і природа депутатського мандата.
2. Ліберальна доктрина депутатського мандата. Імперативний мандат як ефективний інструмент впливу (контролю) виборців на (за) народних (-ми) представників (-ами).
3. Теорія вільного мандата (А. Токвіль).
4. Особливості правового регулювання депутатського мандата.
5. Законодавче закріплення імперативного та вільного (загального) мандату.
6. Проблематичність конституційно-правового врегулювання цих питань в сучасних умовах державотворення в Україні.

4. ТЕМАТИКА, ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ **ПІДГОТОВКИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.**

Семінар № 1. **Сучасні тенденції розвитку парламентів у** **демократичних державах**

План

1. Актуальні питання модернізації структури сучасних парламентів. Перспектива впровадження двопалатних парламентів в унітарних державах.
2. Способи формування і порядок роботи парламентів. Вибір оптимальної виборчої для України
3. Порівняльний аналіз повноважень парламентів у сучасних демократичних державах.

Вивчення матеріалу **першого питання** слід почати з визначення сутності сучасного парламенту, що є загальнодержавним представницьким органом, головна функція якого в системі розподілу влади визначається у здійсненні законодавчої влади. Парламенти відрізняються за державно-правовим статусом, порядком формування, структурою та об'ємом компетенцій (функцій).

Сьогодні існують двопалатні (бікамералізм) та однопалатні пар

ламенти. Зверніть увагу на те, що бікамералізм історично був пов'язаний із соціально-класовими причинами, тобто з забезпеченням представництва в органах влади різних соціальних груп або страт суспільства. В сучасних умовах двопалатність розповсюджено здебільшого у федеративних державах, верхня палата яких представляє суб'єктів федерації (США, Німеччина, Мексика, Росія та ін.). Разом із тим існують приклади бікамералізму в унітарних державах, в яких верхня палата формується за політико-адміністративним принципом (Італія, Білорусь, Іспанія, Польща, Франція і ін.). В Європі двопалатні парламенти існують у 18 державах (див. додатки. табл.3). Зверніть увагу на специфіку бікамералізму в унітарних державах.

Друге питання передбачає знання щодо організаційно-політичного характеру діяльності парламентів. Внутрішню структуру парламентів складають комітети та комісії (постійні та тимчасові). Уважно проаналізуйте їх роль у парламентській діяльності, наведіть конкретні приклади. Тому необхідно ознайомитись з найважливішим документом – Регламентом, який визначає порядок роботи практично будь-якого парламенту (парламентські процедури): сесії, пленарні засідання, способи обговорення, засідання комітетів і комісій, слухання і т. ін.

Спосіб формування парламенту залежить від його структури та виборчих систем. Важливо підкреслити, що у цілому формування парламентів чи окремих палат шляхом прямих виборів залежать від виборчих прав громадян, основних засад (принципів) виборів до парламентів чи палат, передбачених конституціями й законами про виборчі системи відповідних країн, та від національних традицій. Наприклад, формування верхніх палат проходить у різні способи: прямі вибори, хоча є різниця з виборами у нижні палати (Італія, США); призначення (Канада, Німеччина); непрямі (косвені або 2-3 ступені) - Франція, Нідерланди, Австрія; на невиборній основі – наслідування (Велика Британія); змішаний спосіб (Бельгія, Ірландія).

Під час підготовки до **третього питання** з'ясуйте зміст понять повноваження, функція, компетенція. Сукупність функцій і повноважень складають компетенцію парламентів. Вивчаючи питання про повноваження, зверніть увагу на їх основні групи: законодавчу; контроль за діяльністю уряду (питання довіри/недовіри, інтерпеляція, діяльність слідчих комісій); ратифікація і денонсація міжнародних договорів; призначення на посади; рішення про референдуми; квазісудові функції.

Питання для самоперевірки:

1. Якими умовами та причинами обумовлена наявність двопалатних парламентів?
2. Яке призначення комітетів та комісій? Наведіть приклади.
3. Як працює парламент? Парламентські процедури.
4. Коротко охарактеризуйте основні способи формування верхніх палат парламенту.
5. Яким чином впливає тип виборчої системи на порядок формування парламенту?
6. Якими принципами характеризується статус депутата? Умови припинення терміну дії його мандату?
7. Які існують процедури розпуску парламенту?
8. Дайте визначення понять: імунітет, індемнітет, мандат, імперативний мандат, спікер, парламентська фракція, компетенція, функція, повноваження.

5 ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Термін парламент вперше з'явився у:

- а) Великобританії; б) Франції; в) Греції; г) США.

2. Парламент є формою:

- а) плебісцитарної демократії; б) представницької демократії; в) прямої демократії.

3. Основні ознаки парламенту:

- а) це колегіальний орган, що складається з групи депутатів, чисельність яких залежить від його представницького характеру;
б) формується шляхом виборів;
в) як загальнодержавний орган поширює свої повноваження на територію всієї держави;
г) все правильно.

4. В англomовних країнах одноосібний голова парламенту називається:

- а) спікер; б) лідер партії; в) канцлер; г) президент.

5. Імперативний мандат дозволяє депутатові:

- а) нести відповідальність перед партією;
б) не нести ні перед ким відповідальності;
в) нести відповідальність перед своїми виборцями.
г) нести відповідальність перед судом

6. Виберіть правильних закінчення: “Депутатський імунітет означає, що депутат”:

- а) не несе відповідальності за те, що говорить у парламенті;
б) не підвладний чинному законодавству, за яке особисто голосував;

в) притягується до відповідальності в особливому порядку і на підставах визначених законом

г) не підвладний національному судочинству

7. Закон у ряді англomовних країн називається:

а) біллем;

б) хартією; в) мандатом.

г) кодекс

8. Делеговане законодавство – це:

а) передача парламентом своїх повноважень уряду;

б) передача урядом своїх повноважень парламенту;

в) передача парламентом своїх повноважень народу;

г) передача підрозділом держави своїх повноважень уряду.

9. Вкажіть способи формування верхньої палати парламенту:

А. прямими виборами;

Б. резервування місць для представників національностей;

В. главою уряду;

Г. із членів нижньої палати.

10. Вкажіть способи формування однопалатних парламентів:

А. прямі вибори;

Б. зайняття місця у парламенті за посадою;

В. багатоступеневі вибори;

Г. призначення частини складу

парламенту главою держави

11. Вкажіть загальні підстави припинення діяльності парламенту:

А. неспроможність у законодавчо встановлені строки ухвалити бюджет;

Б. закінчення строку повноважень;

В. розпуск главою держави;

Г. неспроможність сформувати судовий орган.

12. Вкажіть конституційно-правові обмеження дострокового припинення повноважень парламенту главою держави:

А. неможливість здійснити це право в умовах воєнного чи надзвичайного стану;

Б. протягом кількох місяців до закінчення терміну повноважень президента;

В. протягом кількох місяців до закінчення терміну повноважень Уряду;

Г. протягом кількох місяців до закінчення терміну повноважень парламенту

13. Вкажіть конституційно-правові засоби парламентського контролю за діяльністю уряду:

А. запитання до вищих органів виконавчої влади та вищих посадових осіб;

Б. інтерпеляція;

В. вотум недовіри;

Г. парламентські розслідування

14. Охарактеризуйте місце парламенту у системі розподілу влади держав зі змішаними республіканськими формами правління:

А. парламент і уряд на чолі з президентом формально та фактично незалежні один від одного;

Б. склад уряду визначається з урахуванням співвідношення політичних сил у парламенті;

В. парламент може виразити недовіру до уряду, що має наслідком відставку уряду;

Г. при розгляді парламентом питання про довіру до уряду він стикається із ризиком дострокового припинення його повноважень главою держави

15. Вкажіть предмети відання парламентів зарубіжних держав:

А. повноваження у сфері бюджету та фінансів;

Б. повноваження у сфері державного управління;

В. повноваження у сфері відправлення судочинства;

Г. повноваження щодо формування органів державної влади, призначення та обрання посадових осіб

16. Охарактеризуйте місце парламенту у системі розподілу влади держав із парламентськими формами правління:

А. парламент і уряд на чолі з президентом формально незалежні один від одного;

Б. парламент відіграє важливу роль у формуванні уряду;

В. парламент здійснює контроль за діяльністю уряду;

Г. парламент може виразити недовіру до уряду, що має наслідком відставку уряду

17. Вкажіть основні права парламентарія:

А. брати участь у роботі постійних комісій;

Б. займатися підприємницькою діяльністю;

В. давати вказівки керівникам органів державної влади;

Г. займатись науковою діяльністю.

18. Вкажіть підстави припинення депутатських повноважень:

А. народження дитини;

Б. порушення щодо депутата кримінальної справи;

В. систематична відсутність на засіданнях фракції;

Г. закінчення строку повноважень парламенту.

19. Промульгація – це:

А. публічне обговорення закону;

Б. публічне оприлюднення закону;

В. прийняття закону;

Г. відхилення законопроекту.

20. Вкажіть форму парламентського контролю за діяльністю органів виконавчої влади, змістом якої є утворення спеціальних комісій, які маючи доступ до усіх необхідних документів, проводять дослідження діяльності уряду, результати якого вносять на розгляд парламенту:

розвитку:

А. тенденцією до поступового зростання ролі парламентів у житті суспільства і держави;

Б. тенденцією до поступового зменшення ролі парламентів у житті суспільства і держави;

В. значним впливом груп тиску (лобістських груп) на діяльність парламентів;

Г. запровадженням нових виборчих цензів щодо активного виборчого права;

27. Назвіть підстави дострокового припинення повноважень Верховної Ради України:

А. Неможливість розпочати пленарні засідання протягом 30 днів однієї чергової сесії.

Б. Якщо протягом 1 місяця не сформовано склад уряду після відставки попереднього

В. Якщо не сформовано персональний склад уряду протягом 60 днів після відставки попереднього.

Г. Якщо 1/6 від конституційного складу Верховної Ради України не склала присяги

28. Депутатська група має ті ж самі права, що й :

А. парламентські комітети. **Б.** депутатські комісії.

В. депутатські фракції. **Г.** міжфракційні об'єднання

29 Для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес Верховної Ради України створює:

А. Комітети.

Б. Фракції.

В. Тимчасові слідчі комісії.

Г. Тимчасові спеціальні комісії

30 Як називається період часу, протягом якого Верховна Рада проводить пленарні засідання:

А. Строк. **Б.** Семестр.

В. Півріччя. **Г.** Сесія

31. Консультативно-дорадчий орган для попередньої підготовки і розгляду організаційних питань роботи Верховної Ради України це –

А. Комітети Верховної Ради України.

Б. Фракції.

В. Погоджувальна рада депутатських фракцій.

Г. Депутатська

група

32. Принципами виборчого права в Україні є.

А. Принцип прямого волевиявлення.

Б. Принцип відкритого голосування.

В. Принцип рівності прав всіх суб'єктів виборчого процесу.

Г. Принцип вільності волевиявлення

33. В Україні існують такі види виборчих цензів:

- А. віковий ценз.
- Б. майновий ценз.
- В. національний ценз.
- Г. ценз осілості

34. Який зміст принципу прямих виборів:

- А. Виборець має належати до певної територіальної громади.
- Б. Громадянам забезпечуються умови для вільного формування своєї волі.
- В. Громадяни України обирають депутатів безпосередньо шляхом голосування за кандидатів у депутати.
- Г. На день виборів виборець має бути громадянином України

35. Вкажіть види права вето як одного із повноважень глави держави:

- А. конструктивне;
- Б. абсолютне;
- В. відкладальне;
- Г. законодавче;

36. Вкажіть способи заміщення посад міністрів (членів уряду) у країнах із парламентськими формами правління:

- А. призначення на посаду главою держави за пропозицією глави уряду;
- Б. безпосереднє обрання парламентом (нижньою палатою);
- В. призначення спікером;
- Г. призначення прем'єр-міністром.

37. У чому полягає зміст парламентського способу формування урядів у зарубіжних державах:

- А. у країнах з парламентським способом формування уряду склад уряду залежить від результатів парламентських виборів (виборів до складу нижньої палати);
- Б. у країнах з парламентським способом формування уряду усі члени уряду призначаються парламентом на його засіданні;
- В. у країнах з парламентським способом формування уряду усі члени уряду призначаються за участю у цьому процесі парламентських комісій;
- Г. у країнах з парламентським способом формування уряду члени уряду призначаються главою парламенту;

38. Вкажіть назву конституційно-правового інституту, змістом якого є спеціальна процедура притягнення до відповідальності Президента за вчинені ним діяння з усуненням його із займаної посади:

- А. звільнення;
- Б. санкція;
- В. імпічмент;
- Г. вотум недовіри.

39. До якого виду відноситься верхня палата парламенту, якщо вона може відтермінувати прийняття рішення нижньою палатою, але її вето може бути подолане нижньою палатою:

- А. сильна палата;
- Б. слабка палата;
- В. законодавча палата;
- Г. конституційна палата;

40. Змістом якої форми парламентського контролю за діяльністю органів виконавчої влади є постановка важливого запитання уряду загалом чи певній посадовій особі, яка дає пояснення - відповідь, обговорення цього питання у парламенті та прийняття в результаті цього відповідного рішення парламентом:

А. дебатів;

Б. інтерпеляції;

В. вотуму недовіри;

Г. парламентських слухань

41. За яких умов у зарубіжних державах формується коаліційний уряд:

А. за умов президентської республіки, коли жодна із політичних партій не має більшості депутатських мандатів у парламенті;

Б. за умов парламентської або змішаної республіканської форми правління;

В. за умов парламентської монархічної форми правління;

Г. коли жодна із політичних партій не отримала більшості місць у парламенті і не може сформувати однопартійний уряд;

42. Вкажіть ознаки тіньового уряду:

А. це вищий орган виконавчої влади загальної компетенції;

Б. це сформована опозиційною політичною партією модель уряду, що перетвориться у діючий уряд в разі перемоги цієї партії на

В. це уряд, сформований у разі неможливості утворення парламентської коаліції політичною партією, що не має більшості місць у парламенті;

Г. це уряд, сформований не із політиків - представників парламентських політичних партій, а з професійних управлінців, у разі неможливості утворення парламентської коаліції

43. У чому полягає зміст представництва нижньої палати парламенту:

А. є представницькою структурою всього народу;

Б. є представницькою структурою усіх політичних партій, як представлених, так і не представлених у парламенті;

В. є представницькою структурою суб'єктів федерації;

Г. є представницькою структурою територіальних одиниць та їх органів місцевого самоврядування в унітарних державах.

44. Якими ознаками характеризувався парламентаризм на етапі його зародження (19 ст.):

А. значний вплив парламенту на політичне життя суспільства;

Б. незначний вплив парламенту на політичне життя суспільства;

В. парламент – відносно представницький орган, що зумовлено виборчими цензами;

Г. парламент здійснює реальне представництво усіх верств населення держави

45. Якими ознаками характеризувався парламентаризм у 20 ст.:

А. поступове зменшення ролі парламентів у житті суспільства і держави на фоні зростання ролі органів виконавчої влади;

Б. поступове зростання ролі парламентів у житті суспільства і держави на фоні зменшення ролі органів виконавчої влади;

В. зростання реального представництва населення у зв'язку із демократизацією виборчого права;

Г. зниження рівня реального представництва населення у зв'язку із запровадженням виборчих цензів;

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Матеріали для модульного контролю знань включають три блоки.

Модульне завдання охоплює чітко визначені теми курсу й складається з опрацювання тем винесених на самостійне опрацювання, написання контрольних робіт та розв'язання задач-казусів .

1 блок. Самостійне опрацювання тем

Передбачає самостійне опрацювання тем, з подальшим їх конспектуванням у зошиті для самостійної роботи. Студент самостійно обирає одну з форм ведення зошиту – рукописну, друковану або електронну. Перед екзаменаційною сесією зошит подається викладачеві на перевірку з метою контролю за самостійною роботою студента.

Тема 1. Формування класичних теорій парламентаризму

1. Європейські концепції парламентаризму. (М.Падуанський, Дж. Локк, Ш. Монтеск'є, А. де Токвіль та ін..).
2. Американські концепції парламентаризму (Дж. Медісон, Л. Гамільтон, Т. Джефферсон, Т. Пейн).
3. Основні ідеї парламентаризму в українській політичній думці (козацька доба, ХІХ ст. – поч. ХХ ст.)

Тема 2 Основні моделі сучасного парламентаризму

1. Вестмінстерська парламентська система: переваги та недоліки.
2. Американська (конгресійна) модель: сутність та особливості.
3. Змішана парламентська модель : Німеччина, Франція та ін.

Тема 3. Верховна Рада України: внутрішня організація і функції парламенту (реферативна форма проведення)

1. Структура Верховної Ради України.
2. Парламентські процедури.
3. Повноваження і функції українського парламенту.

Тема 4. Функція законотворення.

1. Поняття та правова природа законотворення. Можливість делегування законодавчих повноважень іншим органам
2. Основні етапи прийняття закону в українській парламентській

практиці: теорія та практика реалізації

3. Особливості прийняття конституційних законопроектів та Конституції

Тема 5 Контрольна, установча та судова функція парламенту

1. Поняття, ознаки та об'єкти парламентського контролю
2. Моделі парламентського контролю.
3. Форми парламентського контролю.
4. Поняття та зміст установчої функції парламентів.
5. Судові (квазісудові) функції парламентів

Тема 6. Статус депутата: світова та українська практика

1. Депутат українського парламенту: основні принципи та законодавчі норми його статусу.
2. Умови припинення повноважень депутата.
3. Депутатські привілеї: світовий досвід (на прикладі окремих країн)

Тема 7. Парламентський лобізм: особливості політичного лобіювання в Україні

1. Сутність лобізму. Форми і методи лобіювання.
2. Парламентський лобізм та його особливості

2 блок. Контрольна робота

Контрольна робота — самостійне наукове дослідження студента. Перед виконанням контрольної роботи слід вивчити рекомендовану літературу та скласти план. Структурно робота складається з вступу, в якому визначається актуальність проблеми, подається аналіз літератури, формулюються мета і завдання; власне роботи (двох-трьох основних питань роботи, в яких викладається зміст), а також списку використаних джерел. Обсяг роботи — 15–20 аркушів.

Тему студент вибирає за погодженням з викладачем.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Місце парламентів у системі вищих органів державної влади.
2. Парламентаризм як явище суспільного життя.
3. Парламентаризм в історії політичної та правової думки.
4. Основні етапи становлення парламентаризму.
5. Моделі сучасного парламентаризму.
6. Структура парламентів.
7. Правовий статус депутата.
8. Явище бікамералізму у світовій парламентській практиці.
9. Повноваження палат двопалатного парламенту.
10. Процедура формування двопалатного парламенту.

11. Особливості двопалатних парламентів в унітарних державах.
12. . Процедура формування парламентів.
13. . Політична структуризація парламенту.
14. . Організаційна структура сучасних парламентів.
15. . Керівні органи парламенту.
16. . Компетенція парламентів у сучасному світі.
17. . Функція законотворення.
18. . Етапи законотворення.
19. . Депутатський імунітет та індемнітет і практика їх застосування в сучасних парламентах.
20. . Контрольна функція парламенту.
21. . Моделі інституту омбудсмена у світовій парламентській практиці.
22. . Квасісудові функції парламенту та практика їх реалізації у світі.
23. . Процедура формування сучасних парламентів.
24. . Парламент у державах зі змішаною формою правління.
25. . Верховна Рада в системі органів державної влади в Україні.
26. . Етапи розвитку парламентаризму в українській історії.
27. . Процес законотворення в парламенті України.
28. . Правовий статус депутата в Україні.
29. . Механізм взаємодії парламенту та виконавчої влади в Україні.
30. . Характер депутатського мандата та українська практика

3 блок. Розв'язання задач-казусів

За допомогою чинного законодавства проведіть аналіз практичних ситуацій та надайте правову оцінку діям усіх суб'єктів правовідносин. У підсумку зазначте, які б ви зміни запропонували до чинного законодавства з метою покращення правового регулювання подібних випадків.

Задача №1

Через небажання реєстрації депутатів від опозиції перше пленарне засідання не змогло розпочатися протягом 30 днів. Президент прийняв рішення про розпуск парламенту, однак депутати заявили, що він не має права розпускати парламент оскільки не сплив 1 рік його повноважень.

Дайте оцінку діям глави держави та депутатам.

Задача №2

В умовах гострої економічної кризи Президент України видав указ про економію державних коштів. Одним з пунктів цього указу передбачало перенесення чергових виборів народних депутатів на рік, з одночасним припиненням повноважень народних депутатів попереднього скликання.

Дайте оцінку діям глави держави

Задача №3

Парламент 306 голосами прийняв закон про «Президента України» в якому ст. 78 дозволяє президентові видавати нормативно-правові акти, що мають силу законів у сферах визначених Верховною Радою України.

Дайте оцінку діям парламенту

Задача №4

На засіданні комітету з питань освіти було присутньо 8 з 20 членів комітету. Оскільки з відсутніх 7 народних депутатів жодного разу не відвідали засідання без пояснення причин, члени комітету проголосували за виведення депутатів-прогульників зі складу комітету. Після цього, членами комітету були розглянуті поправки до ЗУ «Про вищу освіту» та передані на розгляд Верховної Ради України.

Дайте правову оцінку діям членів комітету

Задача №5

Народний депутат О. керуючи автотранспортом у нетверезому стані здійснив наїзд на сімейну пару, завдавши їм травми несумісні з життям, та втік з місця злочину. Коли патруль працівників поліції спробував затримати машину О. здійснив збройний опір, поранивши правоохоронця але сам був поранений. У лікарні, куди він був доставлений працівниками міліції, О. предявив посвідчення народного депутата України і зажадав щоб його відпустили. Проте,ю працівники поліції відмовились це робити. Було порушено кримінальну справу, в якій О. фігурував як підозрюваний у вчиненні тяжкого злочину. На час розслідування, оскільки існувала загроза втечі О. за кордон, депутат був направлений до слідчого ізолятора. Адвокат О. вважає, що права його клієнта були порушені.

Який порядок притягнення народного депутата України до кримінальної відповідальності?

Задача №6

Під час виступу доповідача К., народний депутат Л. дозволив собі образливі висловлювання на його адресу - "корупціонер", "скотина", "бовдур" тощо. Доповідач звернувся до Голови Верховної Ради України з вимогою покарати Л.

Які заходи впливу застосовуються до народного депутата, який допускає непристойні вирази, принижує гідність інших депутатів або вчиняє дії, що заважають роботі пленарного засідання?

Задача №7

1. Президент відповідно до закону прийняв рішення про введення воєнного стану в країні. Верховна Рада України визнала це рішення незаконним та розпочала процедуру усунення Президента з поста в порядку імпічменту.

Чи правомірними є дії Президента та Верховної Ради? За яких умов Верховна Рада може ініціювати імпічмент Президента?

Задача №8

. Під час принесення Присяги новообраним Президентом України у Верховній Раді України був відсутній голова уряду, голова парламенту та ряд суддів Конституційного Суду України. Засідання ввів заступник голови Верховної Ради України. В сесійному залі зареєструвалося за допомогою карточок 390 народних депутати, однак коли телебачення продемонструвало сесійний зал, то стало зрозумілим, що фактично присутньо усього лише близько 100 депутатів.

Опозиція вважає, що було порушено процедуру принесення присяги і вимагає скасувати рішення про призначення Президента.

Дайте юридичний аналіз ситуації.

Задача №9

Президент України на підставі рішення Конституційного Суду, розпустив парламент як нелегітимний (кількість депутатів зменшилася до 290). Він також оголосив, що оскільки в державі немає парламенту, то у відповідності з конституційним положенням делегованим йому попереднім складом парламенту, законодавча влада переходить до нього. Президент також повідомив, що він прийняв відставку уряду, затвердженого нелегітимним парламентом. Він заявив, що розпуск парламенту зовсім не означає встановлення диктатури, оскільки Президент має наміри в своїй діяльності суворо дотримуватись конституційних норм і не виходити за межі делегованих йому повноважень.

Група депутатів, вважаючи акт розпуску парламенту незаконним, оголосила в знак протесту голодовку.

Чи має право Президент України розпускати парламент? Чи може Президент здійснювати законодавчу владу? Відповіді аргументуйте.

8. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ

АКТІВ І ЛІТЕРАТУРИ.

Базові:

1. Конституційний договір між Верховною Радою України та Президентом України про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України від 8 червня 1995 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%BA/95-%D0%B2%D1%80>
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
3. Про внесення змін до Конституції України: Закон України від 8 грудня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 2. – Ст. 44.
4. Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/742-18>
5. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
6. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 6 листопада 2011 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5475-17>
7. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
8. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 19. – Ст. 134 (зі змінами та доповненнями).
9. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16 жовтня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 49. – Ст. 272 (зі змінами та доповненнями).
10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
11. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 23. – Ст. 176 (зі змінами та доповненнями).
12. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
13. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 3. – Ст. 17 (зі змінами та доповненнями).
14. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99 (зі змінами та доповненнями).
15. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 36. – Ст. 448 (зі змінами і доповненнями).
16. **Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року N 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30.09.2010 р.** – Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>
17. . Рішення Конституційного Суду України від 17.10.2002 № 17-рп/2002 (щодо повноважності Верховної Ради України)
18. 2. Рішення Конституційного Суду України від 28.03.2001 № 2-рп/2001 (справа

про позачерговий розгляд законопроектів)

19. Рішення Конституційного Суду України від 7 липня 1998 р.Справа N 1-19/98 (Справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України)

20. Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2003 року Справа N 1-7/2003 (справа щодо права вето на закон про внесення змін до Конституції України)

21. Рішення Конституційного Суду України від 3 жовтня 1997 року Справа N 18/183-97 ((справа про набуття чинності Конституцією України)

22. Рішення Конституційного Суду України від 16 квітня 2008 року Справа № 1-2/2008 (справа про прийняття Конституції та законів України на референдумі)

23. Бесчасний В.М., Філонов О.В., Суботін В.М., Пашков С.М. Конституційне державне право зарубіжних країн: навч. посібник / За заг. ред. В.М. Бесчасного. – 2 ге вид. – К.: Знання, 2008. – 467 с.

24. Георгіца А.З. Конституційно-правові інститути зарубіжних країн / А.З. Георгіца. – Чернівецький ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Рута, 1994. – 138с.

25. Гринюк Р.Ф., Захарченко М.А. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник. / Р.Ф. Гринюк. – Видання друге, перероб. і допов. – К.: Істина, 2009. – 376 с.

26. Калиновський Б. В. Державне право зарубіжних країн (у схемах) навч. посіб. / Б. В. Калиновський та ін.; за заг. ред. О. Я. Лапки ; – Нац. акад. внутр. справ. – К. : КНТ, 2012. – 526 с.

27. Конституции зарубежных государств: Великобритания. Франция. Германия. Италия. Европейский Союз. США. Япония. Индия: Учеб. пособие / В.В. Маклаков (сост.,пер.,вступ.ст.). – 5.изд., перераб. и доп. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – XXIV, 581с.

28. Конституции зарубежных государств: сборник / под. ред..В.Г. Тихиня – Минск : Право и экономика, 2007. – 470с.

29. Конституции зарубежных государств: Учебное пособие / сост. Проф. В.В. Маклаков. – 4-е изд. – М.: Волтерс Клувер, 2003. – 520 с.

30. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для ВУЗов / под ред. М.В.Баглая, Ю.И.Лейбо, Л.М.Энтина. – М.: Норма, 2004. – 475 с.

31. Конституційне право зарубіжних країн : Навч.посібник / М.С. Горшенёв, К.О. Закоморна, В.О. Ріяка та ін. – 2-е вид., допов. і перероб.– К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

32. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс:підручник / В.М.Шаповал. – 2-ге вид.,переробл., і допов. – К.:Юрінком Інтер, 2010. – 464 с.

33. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / В.О.Ріяка (керівник авт.кол.). – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 450 с.

34. Малишко М.І. Конституції зарубіжних країн та України: Навчально-методичний довідник. / М.І. Малишко – К.: Істина, 1999. – 340 с.

35. Мишин А.А. Конституционное (государственное) право зарубежных стран: Учебник. – 10-е изд. / А.А. Мишин. – М.: Юстицинформ, 2003. – 560 с.

36. Панов А.В. Державне право зарубіжних країн: навч. посіб. / А.В. Панов. – Ужгород : Бреза А. Е. – 2011. – 229с.

Допоміжні:

1. Адамс Джон. Розважливі конституції Америки // Консерватизм: Антологія. – К.: Смолоскип, 1998. – С. 494–504.

2. Бандурка О. М., Древаль Ю. Д. Парламентаризм в країні: становлення і розвиток: Монографія. – Харків, 1999. – 288 с.

3. Бантышев-Каменский Д. Н. История Малой России от водворения славян в сей стране до

- уничтожения гетманства. – К.: Час, 1993. – 656 с.
4. Бачилов И. Л. Функции органов управления. – М., 1976.
5. Берк Едмунд. Конституція на праві давності. Збереження та зміни // Консерватизм: Антологія. – К.: Смолоскип, 1998. – С. 473–480.
6. Білоус А. Виборче законодавство та партійна система України в порівнянні з деякими країнами ЄС на Східній Європі // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 2–5.
7. Бирюков Н. Парламентская деятельность и политическая культура // Общественные науки и современность. – 1995. – № 1. – С. 65–72.
8. Близнашки Георги. Основни принципи на парламентарато управление // Правна мисль. – 1994. – № 3 – С. 3–16.
9. Большой юридический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 790 с.
10. Верховна Рада України: Інформ. довідник. – К.: Парламентське вид-во, 1998. – 70 с.
11. Відозва Генерального секретаріату і Третій Універсал Української Центральної Ради // Українська суспільно-політична думка в ХХ столітті. – Б. м.: Сучасність, 1983. – С. 339–343.
12. Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: Збірник / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 2001. – 360 с. 12
13. Выборы: правовые основы, избирательные технологии / Под ред. М. Ф. Чудакова. – Минск, 2000.
14. Влада народу: Український парламентаризм від віча Київської Русі до Верховної Ради України // Україна. Юкрейн. – 1997. – № 1–2. – С. 3–12.
15. Гарнер Д. Центральное и местное управление. – М.: Прогресс, 1984. – 367 с.
16. Георціга А. З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії і практики. – Чернівці: Рута, 1998. – 484 с.
17. Гессен В. О правовом государстве. – СПб., 1905. – 62 с.
18. Голосов Г. В. Сравнительная политология. – Новосибирск: Изд-во Новосибирского ун-та, 1995. – 206 с.
19. Государственное право буржуазных стан и стран, освободившихся от колониальной зависимости. – М.: Юрид. лит., 1979. – 455 с.
20. Грабовський С., Ставроянн С., Шкляр. Нариси з історії українського державотворення. – К.: Генеза, 1995. – 608 с.
21. Грушанська Н. І. Правові засади депутатської етики (на прикладі парламенту України) // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 1999. – 16 с.
22. Грушанська Н. Поняття та сутність інституту етики // Право України. – 1999. – № 5. – С. 76–81.
23. Грушевський М. Історія України-Руси: У 11 т., 12 кн. – К.: Наук. думка, 1991. – Т. 1. – 648 с.
24. Грушевський М. Конституційне питання і українство в Росії // Літературно-наук. вісн. – Львів, 1905. – Т. XXX. – С. 3–78.
25. Грушевський М. Якої ми хочемо автономії і федерації // Великий українець. – К.: Веселка, 1992. – С. 114–131.
26. Декларація про державний суверенітет України // Етнополітика в Україні. Документи та матеріали. – К., 1998. – С. 9–18.
27. Денисов В. Методологія сучасного парламентаризму // Віче. – 2000. – № 9. – С. 3–18.
28. Денисов В. Методологія сучасного парламентаризму // Генеза. – 1998. – № 1–2. – С. 180–187.
29. Депутат парламента в зарубежных государствах. – М., 1995.
30. Джеферсон Томас. [Народное представительство]. Письмо С. Керчевало // Американские просветители: Избр. произведения: В 2 т. —М.: Мысль, 1968–1969. – Т. 2. –

М., 1969. – С. 114–123.

31. Дністрянський С. Загальна наука права і політики. – Прага, 1923. – Т. 1. – 466 с. 13

32. Доморослий В. Біля витоків українського парламентаризму // Віче. – 1999. – № 4 – С. 131–137.

33. Дорошенко Д. І. Нарис історії України. – Львів: Світ, 1991. – 574 с.

34. Драгоманов М. П. Добавление к автобиографической заметке // Драгоманов М. П. Літературно-публіцистичні праці: У 2 т. – К.: Наук. думка, 1970. – Т. 1. – С. 72–97.

35. Древаль Ю. Парламенти і парламентаризм: уроки і перспективи // Віче. – 1999. – № 11. – С. 35–42.

36. Евзеров Р. Я. Парламентаризм и разделение властей в современной России // Общественные науки и современность. – 1999. – № 1. – С. 83–94. 3

7. Елистратов А. И. Очерк государственного права (Конституционное право). – М., 1915. – 234 с.

38. Енциклопедія політичної думки: Пер. з англ. – К.: Дух і Літера, 2000. – 472 с.

39. Журавльова Г. Витоки українського парламентаризму // Віче. – 1998. – № 6. – С. 135–140.

40. Журавський В. Український парламентаризм на сучасному етапі: Теоретико-правовий аспект: Монографія. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.

41. Історія української Конституції / Упоряд.: А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. – К.: Право, 1997. – 464 с.

42. Кислий П., Вайз Ч. Становлення парламентаризму в Україні на тлі світового досвіду. – К.: Абрис, 2000. – 414 с.

43. Кістяківський Б. О. Держава і особистість // Б. О. Кістяківський. Вибране. – К.: Абрис, 1996. – С. 237–272.

44. Ковлер А. И. Очерки истории парламентаризма // Парламенты мира: Сб. – М.: Интерпракс, 1991. – С. 579–623.

45. Колобов О. А., Корнилов А. А., Сергунин А. А. Парламентаризм: зарубежный опыт. – Н. Новгород: Изд-во ННГУ, 1991. – 53 с.

46. Конституционное право. – М.: БЕК, 1996. – 464 с.

47. Конституционное право зарубежных стран. – М.: НОРМА- ИНФРА, 1999. – 832 с.

48. Конституции буржуазных государств Европы. – М.: Изд-во иностранной лит., 1975. – 142 с.

49. Конституційне законодавство України. – К.: Наука, 2000. – 907 с.

50. Конституційне право України. – 2-ге вид., доопрацьоване. – К.: Наук. думка, 2000. – 730 с. 14

51. Конституція Україна: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К., 1997. – 79 с.

52. Концепція реформування політичної системи України: Проект. – К., 2001. – 45 с.

53. Копиленко О. Л. “Сто днів” Центральної Ради. – К.: Україна, 1992. – 202 [2] с.

54. Корявин Л. Два крыла Капитолия: Как работает Сенат и Палата представителей Конгресса США // Российская Федерация. – 1994. – № 7. – С. 56–62.

55. Котелевская И. В. Современный парламент // Государство и право. – 1997. – № 3. – С. 5–13.

56. Кривенко Л. Парламент без парламентаризму? // Віче. – 1997. – № 4. – С. 13–32.

57. Кривенко Л. Парламент і парламентаризм // Парламентаризм в Україні: теорія і практика. – К., 2001. – С. 246–251.

58. Курс І. Політичні трансформації сучасного суспільства // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук

- / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – С. 6–13.
59. Кучма Л. Д. Парламентська криза – не вина більшості // Голос України. – 2000. – 25 січня.
60. Кушніренко О. Г., Слинько Т. М. Комітети Верховної Ради України і проблеми підвищення ефективності їх діяльності // Проблеми законності. – 2000. – Вип. 42. – С. 36–41.
61. Мельниченко В. Розподіл і єдність влади. Зарубіжна практика і потреби України // Віче. – 2000. – № 9. – С. 136–137.
62. Мироненко О. Представницькі органи Литовсько-Руської держави в контексті еволюції українського парламентаризму // Вісн. Академії правових наук України. – 1997. – № 2. – С. 38–49.
63. Мироненко М. О. Біля витоків вітчизняного парламентаризму // Правова держава: Щорічник наук. пр. – К., 1997. – Вип. 8. – С. 226–232.
64. Міль Дж. С. Належні функції представницьких органів // Політологічні читання. – 1992. – № 1. – С. 210–219.
65. Міль Дж. С. Національність і представницьке врядування // Націоналізм: Антологія. – К.: Смолоскип, 2000. – С. 79–83.
66. Могунова М. А. Проблемы теории и практики скандинавского парламентаризма: Критический анализ: Автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – М., 1985. – 35 с. 15
67. Начерки Конституції республіки, вилучені в Г. Л. Андрузького під час обшуку в березні 1850 р. // Кирило-Мефодіївське товариство: У 3 т. – К.: Наук. думка, 1990. – Т. 2. – С. 569–576.
68. Новітня Україна 1991–2001 (Роздуми видатних сучасників): Кол. моногр. / За заг. ред. М. Ф. Головатого, Г. В. Фокіна. – К.: МАУП, 2001. – 161 с.
69. Олійник В. Парламент 2002: час вибору. – К.: Логос, 2001. – 252 с.
70. Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 37. – С. 934–935.
71. Очерки парламентского права: Зарубежный опыт. – М., 1993.
72. Парламенты мира. – М., 1991.
73. Парламент України: Вибори-98: Інформ.-аналіт. вид. / Центр. вибор. комісія; Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К., 1998. – Ч. 1. – 616 с.
74. Парламентаризм в Україні: теорія та практика: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 26 червня 2001 р. – К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 2001. – 658 с.
75. Потрібне нове “прочитання” парламентаризму // Віче. – 1998. – № 11. – С. 34–42.
76. Погорілко В. Ф. Конституційно-правовий статус Верховної Ради – парламенту України: проблеми теорії і практики // Правова держава: Щорічник наук. пр. Ін-ту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 2000. – Вип. 11. – С. 103–117.
77. Погорілко В. Ф., Федоренко В. Л. Референдуми в Україні: історія та сучасність. – К.: Ін-т держави і права НАН України, 2000. – 248 с.
78. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: Ф. М. Рудич (голова) та ін. – К.: Парламент. вид-во, 1998. – 352 с.
79. Політичні партії в Україні: Інформ.-довідкове видання / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К., 2001. – 360 с.
80. Політологічний енциклопедичний словник. – К.: Генеза, 1997. – 385 с.
81. Про концепцію підвищення правової культури учасників виборчого процесу та референдумів в Україні: Указ Президента України // Уряд. кур’єр. – 2001. – 10 січ.
82. Регламент Верховної Ради України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 35. – С. 979, 1068–1071. 16
83. Рибачук М. Ф., Шкляр Л. Є., Довгош О. М. Еволюція виборчих систем в Україні:

- досвід, проблеми та перспективи розвитку // Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: 36. / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 2001. – С. 29–44.
84. Романов Р. М. Российский парламентаризм: генезис и организационное оформление // Полис. Полит. исследования. – 1998. – № 5. – С. 123–124.
85. Рудич Ф. М. Много ли власти нужно власти? (Украина в контексте трансформации политических систем в странах СНГ и Балтии, Центральной и Восточной Европы): Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: 1999. – 185 с.
86. Рудич Ф. М. Політичні партії України: політологічний контекст // Вибори і референдуми в Україні: проблеми теорії і практики: 36. / Редкол.: М. М. Рябець (голова) та ін. – К.: Центральна виборча комісія, 2001.
87. Рябіка В. Л. Місце та роль молодіжних організацій у підготовці ін- телектуальної еліти України // Пульсар. – 2000. – № 12. – С. 51– 54.
88. Рябов С. Політичні вибори. – К.: Тандем, 1998. – 96 с.
89. Светова С. Практика парламентаризму: Посібник. – К.: Заповіт. – 1997. – 132 с.
90. Савельев В. А. Роль комитетов в Конгрессе США // Экономика, политика, идеология. – 1989. – № 2.
91. Скуратов Ю. И. Разделение властей или распределение функций // Разделение властей и парламентаризм. – М., 1992. – С. 50–73.
92. Снігач А. Верховна Рада України: сеанс фракційної реструктуризації // Віче. – 2000. – № 3. – С. 55–58.
93. Солов'євич І. В. Проблема взаємодії законодавчої і виконавчої влади у світлі Конституції України // Правова держава. – К., 1997. – Вип. 8. – С. 56–62.
94. Сравнительное конституционное право. – М.: Наука, 1996. – 624 с.
95. Табачник Д. Салісна конституція // Політика і культура. – 2000. – № 18. – С. 12–14.
96. Тетерук С. Україна – Росія. Партії і парламентаризм: Нотатки з наук. конф. // Віче. – 2000. – № 2. – С. 67–78.
97. Томенко М. Український парламентаризм у контексті історичного досвіду та сучасної практики // Хроніка 2000. – К., 1998. – № 27– 28. – С. 232–242. 17
98. Топорнин Б. Н. Предисловие // Очерки парламентского права (за- рубежный опыт). – М., 1993.
99. Тукало А. Правова культура депутатського корпусу // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. – К., 1995. – 25 с.
100. Український парламентаризм: минуле і сучасне. / За ред. Ю. С. Шемшученко. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 368 с.
101. Федоренко Г. Парламентська прерогатива приймати закони. Тра- диції і реалії // Віче. – 1997. – № 8. – С. 30–36.
102. Федоренко Г. Український парламентаризм: історичні паралелі // Віче. – 1998. – № 4. – С. 49–55.
103. Федорів С. Вікова спадщина стародавньої Русі // Хроніка 2000. – 1998. – № 27–28. – С. 47–73.
104. Чураєнко Б. Заміноване правове поле // Юрид. вісн. України. – 1998. – 15–21 жовт.
105. Чиркин В. Е. Очерки парламентского права. – М., 1993.
106. Чудаков М. Ф. Конституционное право зарубежных стран. – Минск, 2001.
107. Чудаков М. Ф. Конституционное право США. Основные институты. – Минск, 1999.
108. Шаповал В. М., Борденюк В. І., Журавльова Г. С. Парламентаризм і законодавчий процес в Україні: Навч. посіб. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 216 с.
109. Шаповал В. М. Вищі органи сучасної держави: Порівняльний аналіз. – К.: Програма Л, 1995. – 136 с.

110. Шаповал В. Зарубіжний парламентаризм. – К.: Основи, 1993. – 143 с.
111. Шаповал В. Основний закон України і референдум: до питання про “стабільність” Конституції // Право України. – № 2. – С. 3–5.
112. Шаповал В. Парламентаризм в Україні: пошуки парадигми чи рух до нового // Віче. – 1997. – № 5. – С. 14–24.
113. Шаповал В. Парламент як орган народного представництва // Віче. – 1999. – № 5. – С. 3–10.
114. Шаповал В. Побудова українського парламенту: у пошуках істини або хоча б реалії // Уряд. кур’єр. – 1996. – 27 лют.
115. Шевчук Ю. Передвиборчий вітрець в політичному суспільстві // Голос України. – 2001. – 26 січ.
116. Шейко П., Грушанська Н. Правові засади депутатської етики: Світовий досвід та Верховна Рада України // Голос громадянина. – 1997. – № 4. – С. 40–45. 18
117. Шемшученко Ю. Теоретичні засади розвитку українського парламентаризму // Право України. – 1998. – № 1. – С. 17–20.
118. Шкляр Л. Політична система України: етапи формування, стан та перспективи розвитку // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – С. 49–55.
119. Шляхтун П. Порядок формування парламенту як ключова ланка в удосконаленні політичної системи України // Концептуальні засади реформування політичної системи в Україні. Стан і перспективи розвитку політичних наук. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – С. 150–157.
120. Шуст Р. Козацька рада чигиринського періоду: почин українського державного парламентаризму // Хроніка 2000. – 1998. – № 23–24. – С. 15–21.

«ТЕОРІЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма вивчення навчальної дисципліни «Теорія кваліфікації злочинів» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки **магістрів** галузі знань **0304 Право** напряму/спеціальності **8.03040101 Правознавство**.

Предметом дисципліни є кримінально-правові відносини, що виникають у суспільстві в результаті вчинення злочину та пов'язані з наступною правовою оцінкою державою таких протиправних вчинків.

Міждисциплінарні зв'язки: теорія держави і права, кримінальне право, адміністративне право, кримінологія, кримінальний процес, криміналістика.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Поняття, значення, підстави кваліфікації злочинів, подолання конкуренції кримінально-правових норм та деяких видів помилок у кримінальному праві при кваліфікації злочинів.

2. Кваліфікація злочинів з урахуванням стадій їх вчинення, злочинів, вчинених у співучасті, та множинності злочинів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Теорія кваліфікації злочинів» є отримання студентами глибоких теоретичних знань щодо кваліфікації злочинів, а також засвоєння практичних навиків застосування норм кримінального законодавства.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Теорія кваліфікації злочинів» є:

- з'ясування поняття та значення кваліфікації злочинів;
- визначення складу злочину як юридичної підстави кваліфікації;
- вирішення питання про кваліфікацію злочинів при конкуренції кримінально-правових норм;
- опрацювання правил кваліфікації діяння при деяких видах помилок у кримінальному праві;
- набуття навиків кваліфікації з урахуванням стадій вчинення злочинів;
- опрацювання особливостей кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті;
- з'ясування особливостей кваліфікації множинності злочинів;

– набуття навиків кваліфікації окремих видів злочинів.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- основні положення про кваліфікацію злочинів;
- принципи кваліфікації злочинів;
- елементи конкретних складів злочину та їх обов'язкові і факультативні ознаки, які впливають на кваліфікацію злочинів;
- проблемні питання конкуренції злочинів;
- правила кваліфікації інститутів Загальної та Особливої частин кримінального права;

вміти:

- ефективно використовувати положення закону про кримінальну відповідальність та інших нормативно-правових документів при кваліфікації злочинів;
- володіти основними правилами кваліфікації злочинів;
- практично вирішувати ситуативні задачі;
- визначати проблемні питання курсу та формувати шляхи їх подолання;
- досліджувати судову практику та формулювати правила кваліфікації злочинів на підставі її вивчення;
- використовувати отримані теоретичні знання та практичні навички при кваліфікації злочинів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться **90 годин / 3 кредити ECTS.**

2 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Змістовий модуль 1

Поняття, значення, підстави кваліфікації злочинів, подолання конкуренції кримінально-правових норм та деяких видів помилок у кримінальному праві при кваліфікації злочинів.

ТЕМА 1.1. Поняття, види, стадії, значення та принципи кваліфікації злочинів. Склад злочину як підстава кваліфікації злочинів.

Загальнотеоретичні та законодавчі проблеми кваліфікації злочинів. Проблемні питання визначення кваліфікації злочинів. Види кваліфікації

злочинів: дискусійні питання класифікації за певними критеріями кваліфікації злочинів. Особливості формування структури кваліфікації злочинів, її стадій. Значення кваліфікації злочинів.

Поняття принципів кваліфікації злочинів: законності; офіційності; об'єктивності; точності; індивідуальності; повноти; вирішення спірних питань, які виникають при кримінально-правовій кваліфікації, на користь особи, діяння якої оцінюється; недопустимості подвійного інкримінування; стабільності. Принципи та правила кваліфікації злочинів: особливості співвідношення та перспективи законодавчого закріплення.

Підстави кваліфікації злочинів у кримінальному праві. Юридичне значення елементів та ознак складу злочину для кваліфікації злочинів.

Юридичне закріплення кваліфікації злочинів. Особливості формування обвинувачення і визначення формули кваліфікації злочинів в теорії та судовій практиці.

Співні питання значення судових роз'яснень для кваліфікації злочинів.

ТЕМА 1.2. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм.

Проблемні питання визначення конкуренції кримінально-правових норм та її видів. Співвідношення понять «колізія» та «конкуренція» в кримінальному праві.

Види конкуренції в кримінальному праві та її подолання. Особливості кваліфікації при конкуренції загальної та спеціальної норм. Співні питання кваліфікації при конкуренції частини і цілого (конкуренція норм про простий і складений складу злочинів; конкуренція норм про незакінчену злочинну діяльність та закінчений злочин; конкуренція норм про співучасть у злочині й «самостійний» злочин). Дискусійні питання кваліфікації злочинів при конкуренції кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину.

ТЕМА 1.3. Кваліфікація злочинів при деяких видах помилок у кримінальному праві.

Теоретичні проблеми визначення та диференціації помилок у кримінальному праві. Співвідношення кваліфікації злочину при помилках в кримінальному праві та кримінально-правової помилки при кваліфікації злочинів.

Особливості кваліфікації при юридичній помилці (кваліфікація помилки особи в протиправності (не протиправності) власного діяння та його можливих наслідків; кваліфікація помилки винної особи в правовій оцінці вчиненого злочину; кваліфікація помилки у виді чи розмірі покарання).

Дискусійні питання кваліфікації при фактичній помилці (кваліфікація при помилці в ознаках об'єкта злочину; кваліфікація в ознаках об'єктивної сторони складу злочину; кваліфікація посягання при «відхиленні дії»).

Змістовий модуль 2

Кваліфікація злочинів з урахуванням стадії їх вчинення, злочинів, вчинених у співучасті, та множинності злочинів

ТЕМА 2.1. Кваліфікація злочинів з урахуванням стадії їх вчинення.

Спеціальні питання кваліфікації незакінченої злочинної діяльності.

Дискусійні питання кваліфікації окремих видів готування до злочину. Кваліфікація невдалої співучасті. Кваліфікація готування до злочину при альтернативному умислі. Кваліфікація готування до злочину при неконкретизованому умислі.

Особливості кваліфікації окремих видів замаху на злочин. Кваліфікація замаху при альтернативному та неконкретизованому умислі. Формула кваліфікації попередньої злочинної діяльності.

Юридичне значення добровільної відмови від вчинення злочину. Особливості добровільної відмови на стадії закінченого замаху. Кваліфікація невдалої добровільної відмови.

Особливості кваліфікації закінченого злочину.

ТЕМА 2.2. Кваліфікація злочинів, вчинених у співучасті.

Загальні питання кваліфікації діянь окремих співучасників.

Проблемні питання кваліфікації різних форм співучасті. Особливості кваліфікації діянь учасників організованої групи чи злочинної організації.

Спеціальні питання кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті (ексцес виконавця, співучасть із спеціальним суб'єктом, провокація злочину).

Особливості кваліфікації за наявності одночасно ознак співучасті у злочині та причетності до злочину.

Спірні питання кваліфікації добровільної відмови від доведення злочину до кінця при співучасті.

ТЕМА 2.3. Кваліфікація множинності злочинів.

Проблемні питання кваліфікації множинності злочинів. Співвідношення множинності та одиничного злочину. Законодавчі перспективи класифікації множинності злочинів та особливості їх кваліфікації.

Дискусійні питання кваліфікації повторності злочинів.

Теоретичні та практичні проблеми кваліфікації сукупності злочинів.
Особливості кваліфікації рецидиву злочинів.

Спірні питання визначення наслідків засудження особи за межами України та їх вплив на кваліфікацію злочинів.

3. ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Кваліфікація злочинів з урахуванням стадії їх вчинення, злочинів, вчинених у співучасті, та множинності злочинів

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1

Тема 5. Кваліфікація злочинів, вчинених у співучасті (1 год.)

Мета: закріпити знання про інститут співучасті та виробити навички кваліфікації злочинів, учинених різними співучасниками злочину; засвоїти питання про види групової злочинної діяльності, необхідність їх установлення у процесі кримінально-правової оцінки; з'ясувати зміст видів групової злочинної діяльності та відповідальності співучасників злочинів, вчинених у групі, організованій групі або злочинній організації; розглянути особливості кваліфікації причетності до злочину, визначивши їх відмінність від співучасті; встановити правила кваліфікації при добровільній відмові від доведення злочину до кінця при співучасті.

Зміст семінарського заняття

Теоретичні питання:

1. Загальні питання кваліфікації діянь окремих співучасників.
2. Проблемні питання кваліфікації різних форм співучасті. Особливості кваліфікації діянь учасників організованої групи чи злочинної організації.
3. Спеціальні питання кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті (експрес виконавця, співучасть із спеціальним суб'єктом, провокація злочину).
4. Особливості кваліфікації за наявності одночасно ознак співучасті у злочині та причетності до злочину.
5. Спірні питання кваліфікації добровільної відмови від доведення злочину до кінця при співучасті.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання

Опрацювати усно теоретичні питання, виконати у зошиті для семінарських занять практичні завдання.

Практичні завдання:

1. Сформулюйте загальні правила кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті.

2. Поясніть, як із кримінально-правової точки зору, треба оцінювати дії особи, яка брала участь у банді якщо, їй 15 років.

3. Чи можна говорити про те, що організатор злочину не підлягає кримінальній відповідальності за злочин, від виконання якого добровільно відмовився виконавець? Якщо так, то на підставі чого? Якою має бути кримінально-правова оцінка дій організатора?

4. Чи впливатиме на кваліфікацію дій виконавця та обставина, що він скоїв злочин у групі з неосудними особами, проте сумлінно помилявся, що останні є такими?

5. Кваліфікуйте дії батька, що брав участь у вчиненні вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини/

6. Кваліфікуйте дії дорослої особи, яка схилила 15-річну особу до шахрайських дій.

7. Задачи: розв'язання з повним обґрунтуванням (за методичними рекомендаціям щодо рішення задач з Особливої частини кримінального права, наданих у навчальному посібнику: *Кримінальне право України: Практикум: Навч. посібник / Андрушко П. П., Шапченко С. Д. та ін.; За ред. С. С. Яценка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 592 с.).*

7.1. Р. та З. о 20 год чекали на зупинці тролейбуса. До них підійшли незнайомі їм М. та Л. в стані алкогольного сп'яніння та почали вимагати, щоб Р. ішов собі, а З. попрямувала з ними. Р. відмовився виконати їхні вимоги. М. почав завдавати удари Р, а Л., застосовуючи фізичне насильство, почав зривати із З. одяг. Від отриманих ударів Р. знепритомнів, що надало змоги Л. подолати опір та вступити із З. у статевий зв'язок. М. у статевий зв'язок із З. не вступав.

Як вирішити справу? Кваліфікуйте дії винних.

7.2. Л. товаришувала з Ф. і дуже заздрила їй, тому що батько Ф. працював у великій фірмі, тож вона мала багато модних речей. Л. розповіла раніше судимому У. про те, що в квартирі Ф. багато цінних речей і техніки. У. разом з Л. підійшли до квартири Ф., Л. натиснула дзвінок, а У. сховався. Коли Ф. відчинила двері, У. заскочив до квартири, а Л. пішла геть. У. вдарив Ф. по голові, потім, долаючи опір згвалтував її та, взявши з квартири гроші й цінні речі, зник. Ф. від значної втрати крові загинула через годину.

Чи може в цьому разі йтися про ексцес виконавця? Кваліфікуйте дії винних.

8. Складіть відеозадачу за темою заняття.

2. Аудиторні завдання

Обговорення домашнього завдання, рішення задач-казусів, виконання тестових завдань.

Рекомендована література:

базова: 1; 2; 3; 9; 12; 16; 17; 18; 19; 21; 27; 28; 29; 31; 32;
35; 36; 37; 39; 42; 46; 49; 53;

допоміжна: 3; 4; 7; 9; 10; 24; 27; 49; 70; 79.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2

Тема 6. Кваліфікація множинності злочинів (1 год.)

Мета: визначити поняття множинності злочину, її види; отримати знання про особливості кваліфікації злочинів у разі їх повторності, сукупності, рецидиву; виробити вміння відрізнити сукупність злочинів від їх повторності, а повторність від складних одиничних злочинів і злочинів із альтернативними діями, а також від рецидиву.

Зміст семінарського заняття

Теоретичні питання:

1. Співвідношення множинності та одиничного злочину.
2. Класифікація при повторності злочинів.
3. Теоретичні та практичні проблеми кваліфікації сукупності злочинів.
4. Особливості кваліфікації рецидиву злочинів.

Завдання для обов'язкового виконання

1. Домашні завдання

Опрацювати усно теоретичні питання, виконати у зошиті для семінарських занять практичні завдання.

Практичні завдання:

1. Чи буде повторність злочинів, якщо особа вчинила дві крадіжки, проте одну із них у співучасті? Відповідь обґрунтуйте.

Чи можлива повторність неоднорідних злочинів? Відповідь обґрунтуйте.

2. Який вид сукупності матиме місце в разі порушення водієм правил дорожнього руху, що призвело до завдання потерпілому тяжких тілесних ушкоджень, якщо при цьому водій зник із місця злочину, а потерпілий помер від одержаних ушкоджень? Відповідь обґрунтуйте.

3. Чи матиме місце рецидив злочинів у випадку:

- здійснення особою, яка була засуджена за умисне вбивство, шахрайських дій;

- здійснення особою послідовно двох умисних та одного необережного злочинів? Відповіді обґрунтуйте.

4. Вправи: Дайте правову оцінку ситуації. Визначте форми співучасті та множинність протиправних дій.

4.1. І. організував озброєну групу в складі п'яти осіб. Протягом півроку вони нападали на інкасаторські машини. Допомігав їм в отриманні інформації про рух автомобілів інспектор ДАІ К. Переховував злочинців Г., який раніше був засуджений за недонесення про пограбування.

4.2. П. підмовив раніше судимого за умисне вбивство знайомого на вбивство своєї дружини. Цей знайомий на отриманні гроші залучив до «справи» трьох осіб, які протягом року вчиняли в місті крадіжки з квартир. Ці особи під впливом наркотичного сп'яніння вдерлися до оселі подружжя І. та вбили їх.

5. Задачі: розв'язання з повним обґрунтуванням (за методичними рекомендаціям щодо рішення задач з Особливої частини кримінального права, наданих у навчальному посібнику: *Кримінальне право України: Практикум: Навч. посібник / Андрушко П. П., Шапченко С. Д. та ін.; За ред. С. С. Яценка. – 2-е вид., перероб. і допов. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 592 с.).*

5.1. Громадянин К. знайшов посвідчення працівника міліції. Як нібито працівник міліції, він, разом з П. та В., увійшов до оселі підприємця Д. і почав вимагати повернути державі начебто вкрадені останнім грошові кошти. Після отримання грошей вони побили Д. (заподіявши тяжкі тілесні ушкодження) та забрали ще й телевізор. Через місяць вони таємно проникли до квартири Д. і викрали коштовності.

Кваліфікуйте дії осіб. Визначте вид множинності злочинів.

5.2. Раніше судимий за бандитизм К. разом з І. таємно проникли до кафе. Викравши три пляшки горілки вони пішли в дитячий садок та розпили їх. Через дві години вони знову повернулися до кафе та заволоділи двома пляшками коньяку, печивом і магнітофоном. При виході з приміщення їх спробував затримати член громадського формування з охорони громадського порядку П. Заподіявши останньому середньої тяжкості тілесні ушкодження, злодії втекли.

Кваліфікуйте дії осіб. Визначте множинність протиправних дій.

6. Складіть відеозадачу за темою заняття.

2. Аудиторні завдання

Обговорення домашнього завдання

Рекомендована література:

*базова: 1; 2; 6; 9; 16; 17; 21; 23; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 35; 36;
37; 39; 42; 46; 47; 49; 50; 53;*

допоміжна: 9; 10; 14; 22; 23; 40; 45; 49; 72; 73; 74.

3. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття складаються із 2-х частин: теоретичних питань та практичних завдань.

При підготовці до семінарського заняття студент повинен всебічно розглянути та засвоїти теоретичні питання, опрацювати необхідну навчально-наукову літературу, законодавчу базу, а потім приступити до виконання практичної частини.

Виконання завдань з практичної частини передбачають: конспектування матеріалу, відповіді на питання, рішення задач-казусів з повним обґрунтуванням (якщо таке завдання передбачено) і без такого.

Задачі є основною формою виконання практичного завдання. Метою їх використання є набуття навичок застосування кримінального закону та максимальне наближення теоретичного навчання з майбутньою професійною діяльністю. Під час їх розв'язання потрібно користуватися Кримінальним кодексом України та постановами Пленуму Верховного Суду України, а також науково-навчальною літературою.

Задача виконується у зошитах до семінарських занять. Відповідь на задачу повинна бути максимально розгорнута і викладена логічно послідовно.

Вирішення задачі у найбільш загальній формі включає:

1. Встановлення кримінально-правового змісту наведених в умовах задачі фактичних обставин.

2. Формулювання власної кримінально-правової оцінки (кваліфікації) у відповідній формі.

3. Обґрунтування здійсненої кримінально-правової оцінки (кваліфікації).

4. Конкретну відповідь на поставлені питання, якщо таку відповідь не було сформульовано у пунктах 2 і 3 рішення задачі. Якщо умова задачі передбачає додатковий варіант завдання, останній потребує обов'язкового вирішення.

Увага! Під час вирішення задач використовуйте роз'яснення, що містяться у Постановах Пленуму Верховного Суду України (див. список літератури).

4. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ І ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Метою виконання контрольної роботи є виявлення вміння студентів застосовувати теоретичні знання на практиці.

Номер теми контрольної роботи залежить від останньої цифри у заліковій книжці і обирається студентом. Так, якщо номер залікової книжки закінчується на цифру «3», то він повинен обрати варіант №3.

Виконання контрольної роботи слід починати з ознайомлення з загальними методичними рекомендаціями.

Контрольна робота містить в собі дві частини – теоретичну і практичну. Теоретична частина являє собою науково-практичний аналіз певного проблемного питання, який проводиться на підставі вивчення наукової літератури, постанов Пленуму Верховного Суду України і матеріалів судової або слідчої практики, які було самостійно підібрано і проаналізовано студентом при виконанні контрольної роботи.

Практична частина складається з рішення задач.

Рекомендації до виконання теоретичної частини

Після вивчення необхідної літератури і матеріалів слідчої та судової практики студент переходить до написання теоретичної частини контрольної роботи.

Розглядаючи теоретичне питання теми, автор повинен кожний раз наводити приклади з слідчої або судової практики, аналізувати ефективність та несуперечливість застосування теоретичних положень на практиці.

Використовуючи літературу та інші джерела, знизу сторінки необхідно вказувати автора та інші вихідні дані джерела (назву, видання, стор.). Якщо цитата наводиться дослівно, її необхідно взяти у лапки.

Теоретична частина в обсязі 10-12 сторінок рукописного тексту.

Рекомендації до виконання практичної частини

Для виконання практичної частини контрольної роботи необхідно:

- проаналізувати умови задачі;
- визначитись, чи являють ті суспільно-небезпечні дії, про

які йдеться мова в завданні, злочинне діяння;

- кваліфікувати склад злочину відповідно до тієї чи іншої диспозиції КК України;
- в залежності від поставленого питання в завданні дати правильну відповідь та обґрунтувати відповідно чинного законодавства.

Вимоги щодо оформлення контрольної роботи

Контрольна робота повинна бути написана грамотно, акуратно, розбірливим почерком, власноручно або віддрукована. Аркуші роботи повинні бути зшиті, пронумеровані. Контрольна робота повинна бути датована та підписана студентом.

На перевірку викладачу робота подається за один місяць до початку сесії.

До захисту не допускаються, а повертаються студенту для повторного виконання контрольні роботи у випадках, коли:

- при виконанні теоретичної частини використаний лише науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України або один навчальний посібник чи підручник;
- практична частина виконана на основі застарілого (відмінного, зміненого) кримінального законодавства, без урахування керівних постанов Пленуму Верховного Суду України у справах з категорій, які розглядаються;
- практичні завдання вирішені не вірно або з суттєвими помилками;
- робота виконана за допомогою засобів ксерокопіювання та сканера;
- несаможиттєва або не відповідає вищезазначеним вимогам.

Варіанти контрольної роботи для студентів заочної форми навчання

Варіант № 0

1.Поняття, види кваліфікації злочинів, її подвійний характер. Правове значення офіційної кваліфікації злочинів.

2.Задачі:

2.1. Мульченко, раніше судимий за вчинення крадіжки (судимість не знята та не погашена), вчинив напад на листоношу Онищенка, який розносив грошові перекази. В під'їзді будинку Мульченко підійшов до Онищенка і, погрожуючи йому ножом, став вимагати гроші. Забравши їх він залишив місце події. Кваліфікуйте дії Мульченка.

2.2. Д. з хуліганських спонукань, знаходячись в стані алкогольного сп'яніння, напав на У. і почав завдавати ударів ногами та руками в різні частини його тіла. Через деякий час, вважаючи, що непритомний Р. вже помер, він скинув його у річку. Судово-медична експертиза засвідчила, що Р. помер внаслідок того, що захлинувся у воді. Чи є в цій ситуації помилка? Який її вид. Кваліфікуйте дії Д.

Варіант № 1

1. Принципи кваліфікації, значення правильної кваліфікації злочинів.

2. Задачі:

2.1. На вулиці до Іриновського підійшов Серденко і, погрожуючи йому пістолетом, сказав, щоб він віддав усі цінні речі. Однак у цей час мимо проходили двоє працівників міліції, які й затримали Серденка. Під час слідства з'ясувалось, що пістолет Серденка був не придатний для використання. Кваліфікуйте дії Серденка.

2.2. Ш. та П., відбуваючи покарання у виді позбавлення волі, розробили план втечі з виправної колонії та почали його здійснювати. Вони напали на лікаря медчастини виправної колонії К. і медсестру М., зв'язали їх, забарикадувались у приміщенні медчастини та, під погрозою позбавити життя медпрацівників фінськими ножами (ними ж виготовленими), зажадали від адміністрації виправної колонії надати в їх розпорядження заправлену автомашину, їхні вимоги було задоволено. Після виїзду з виправної колонії, втікачів вдалося затримати та обеззброїти. Кваліфікуйте дії Ш. та П. Визначте вид конкуренції.

Варіант № 3

1. Елементи та ознаки складу злочину, які використовуються при кваліфікації злочину. Види складів злочину та їх значення для кваліфікації злочинів.

2. Задачі:

2.1. Максимова приховувала вагітність. Народивши в гуртожитку дитину, вона відразу загорнула її в ганчірку, накрила подушкою і задушила. Переконавшись, що дитина мертва, Максимова поклала її в сумку і сховала під ліжко. Кваліфікуйте її дії.

2.2. Інженер ТЕС Б. допустив до роботи електрика Н. без інструктажу, не забезпечивши цього працівника засобами індивідуального захисту. Внаслідок цього той загинув під час виконання роботи. Дайте кримінально-правову оцінку діям інженера ТЕС Б. Визначте вид конкуренції.

Варіант № 4

1. Значення конструкції складу злочину для встановлення моменту закінчення злочину. Встановлення фактичних обставин, що відносяться до об'єктивної та суб'єктивної сторони злочину.

2. Задачі:

2.1. Ільїн запропонував Жукову вчинити вбивство Березіна, за що обіцяв виплатити 5 тис. грн. Коли Березін підходив до під'їзду свого будинку, Жуков кинув йому під ноги гранату. Вона не вибухнула, і Березін не постраждав. Жуков, маючи в запасі іншу гранату, кидати її не став, оскільки злякався, що Березін у відповідь кине в нього ту гранату, яка не вибухнула, і втік. Кваліфікуйте дії Жукова та Ільїна.

2.2. Громадянин Н. наніс один удар в обличчя працівникові правоохоронного органу у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, заподіявши фізичний біль. Кваліфікуйте дії Н. Визначте норми, що конкурують і вид конкуренції.

Варіант № 5

1. Кваліфікація незакінченого злочину.

2. Задачі:

2.1. Викладач фізкультури середньої школи вирізав фотографії із зображенням оголених жінок з порнографічних журналів і неодноразово демонстрував їх ученицям 5-го класу, нібито як зразки фігур, яких можна досягти завдяки заняттям спортом за розробленими ним вправами. Одна з учениць розповіла про це батькові, який звернувся до прокуратури. Чи є в діях вчителя ознаки складу злочину?

2.2. Ж. взяв у свою автомашину восьмирічного хлопчика, що йшов до школи, й разом з К. завіз його на віддалену дачу останнього, щоб вимагати потім від батька хлопчика викуп. Вони зачинили дитину в підвал, лишили йому їжу та закрили люк, а самі почали обдумувати деталі майбутньої «операції». Уранці Ж. і К. виявили, що хлопчик задихнувся від нестачі повітря. Кваліфікуйте дії Ж. та К. Визначте норми, що конкурують, і вид конкуренції.

Варіант № 6

1. Кваліфікація злочинів вчинених у співучасті. Експес виконавця та його види.

2. Задачі:

2.1. Екіпажем прикордонно-сторожового катеру під час бойового чергування з охорони морського кордону України, що пролягає в акваторії Чорного моря, були затримані Манойло і Толстіков. Досудовим слідством

встановлено, що затримані, минаючи пункт пропуску на кордоні (не маючи при цьому відповідних документів), на моторному гумовому човні намагалися втекти в Туреччину і залишитися в ній на постійне місце проживання. Визначте об'єктивну сторону якого злочину вчинили Маноїло і Толстіков.

2.2. К. і Ж., перебуваючи в нетверезому стані, з хуліганських спонукань побили незнайомих їм раніше Ч. і Г. При цьому Ч. були заподіяні середньої тяжкості тілесні ушкодження, а Г. – тяжкі тілесні ушкодження, внаслідок яких через тиждень останній помер у лікарні. Кваліфікуйте дії К. і Ж. Визначте вид конкуренції.

Варіант № 7

1. Кваліфікація множинності злочину. Особливості кваліфікації повторності.

2. Задачі:

2.1. Під час спільного вживання спиртних напоїв між Грушевським і Бойко відбулася сварка, яка перейшла в бійку. Під час бійки Бойко рукою вдарив Грушевського по голові, заподіявши йому тілесне ушкодження (удар м'яких тканин обличчя), що спричинило крововилив у мозок і, як наслідок, смерть останнього. Судово-медична експертиза встановила, що головною причиною крововиливу, який призвів до смерті Грушевського, була патологія артеріальних судин його головного мозку, а супутніми – захворювання (гіпертонія), алкогольне сп'яніння і заподіяне тілесне ушкодження. Проаналізуйте дії Бойка і визначте, чи є причинний зв'язок (якщо так, то який) між ними і смертю Грушевського.

2.2. П. зазнав нападу трьох неповнолітніх. Перебуваючи в стані сильного душевного хвилювання, він убив одного з них. Кваліфікуйте дії П. Визначте норми, що конкурують, і вид конкуренції.

Варіант № 8

1. Особливості кваліфікації рецидиву злочинів.

2. Задачі:

2.1. У період з 1997 по 2001 р. Смирнов підстерігав у під'їздах висотних будинків неповнолітніх дівчат, з якими заходив у ліфт і там під погрозою вбивства вчиняв насильницькі статеві акти. Кваліфікуйте дії Смирнова.

2.2. Громадянин К. на замовлення (за грошову винагороду) вчинив убивство з автомата бізнесмена П. При цьому загинули охоронець і стороння особа. Визначте вид помилки та кваліфікуйте дії К.

Варіант № 9

1. Поняття та види конкуренції кримінально-правових норм.

2. Задачі:

2.1. Греченко, відчувши себе погано, відпросився з роботи. Прийшовши додому, він через деякий час почув, що хтось намагається відчинити двері його квартири, а оскільки він жив один, то вирішив, що це - злодії. Будучи фізично розвинутою людиною, Греченко вирішив не викликати міліцію, а самостійно захистити себе і своє майно. Взявши гантель, він різко відкрив двері і, вдаривши по голові одного з грабіжників (яким, як з'ясувалося пізніше, виявився починаючий злодій Сорокін), знову закрив. Другий грабіжник, злякавшись, утік. Тільки після цього Греченко викликав міліцію. Сорокіну були заподіяні тяжкі тілесні ушкодження. Кваліфікуйте дії Греченка.

2.2. Громадянин П., вважаючи, що його жінка Р. начебто вагітна від іншого чоловіка, вбив її. Під час розтину тіла з'ясувалося, що жінка не була вагітна. Чи є в цій ситуації помилка? Кваліфікуйте дії П.

5. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Кваліфікація злочину – це:

- 1) застосування кримінально-правової норми;
- 2) встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу злочину, передбаченого кримінально-правовою нормою;
- 3) винесення обвинувального вироку і реалізація покарання у відповідній кримінально-виконавчій установі.

2. Що таке формула кваліфікації?

- 1) стаття Особливої частини КК України, яка підлягає застосуванню;
- 2) правила, за якими потрібно притягати особу до кримінальної відповідальності;
- 3) сукупність цифрових і буквених позначень, які містять вказівку на кримінально-правові норми, що підлягають застосуванню.

3. Де вказаний суб'єкт неофіційної кримінально-правової кваліфікації?

- 1) слідчий;
- 2) адвокат;
- 3) прокурор.

4. Що є фактичною підставою кваліфікації злочинів?

- 1) кримінально-правова норма;

- 2) обставини справи, що трапилися насправді, стали відомими правоохоронним органам, набули процесуального закріплення;
- 3) стаття Особливої частини кримінального законодавства країни.

5. Чи допускається аналогія при застосуванні кримінально-правових норм?

- 1) аналогія при застосуванні кримінально-правових норм не допускається;
- 2) аналогія допускається при застосуванні норм Загальної частини і не може мати місце при застосуванні норм Особливої частини;
- 3) аналогія не допускається при застосуванні норм Загальної частини і може мати місце при застосуванні норм Особливої частини.

6. Що є об'єктом кваліфікації?

- 1) кримінально-правова норма;
- 2) особа, яка вчинила злочин;
- 3) вчинене діяння, яке підлягає кримінально-правовій оцінці.

7. Хто є (виступає) суб'єктом офіційної кримінально-правової кваліфікації?

- 1) особа, яка вчинила злочин;
- 2) органи держави, уповноважені законом здійснювати кримінально-правову оцінку діянь громадян;
- 3) органи державної виконавчої влади.

8. Що є нормативною підставою кваліфікації злочинів?

- 1) статті лише Особливої частини КК України;
- 2) норма кримінального закону, яка передбачає вчинене посягання як злочин;
- 3) вчинене суспільно-небезпечне діяння.

9. Які особи є суб'єктами офіційної кваліфікації злочинів?

- 1) обвинувачений;
- 2) прокурор;
- 3) захисник.

10. Що є фактичною підставою для зміни кваліфікації?

- 1) встановлення нових фактичних обставин справи, які є ознаками складу злочину;
- 2) персональні зміни офіційних суб'єктів кваліфікації;
- 3) виявлення нових учасників кримінального процесу.

11. Злочини, вчинені якими співучасниками (співучасниками яких видів), слід кваліфікувати з посиланням на відповідну частину ст. 27 КК?

- 1) виконавцем;
- 2) організатором;
- 3) причетним до злочину.

12. Де вказані положення, які стосуються кваліфікації при конкуренції кримінально-правових норм?

- 1) при конкуренції загальної і спеціальної норми перевага надається загальній нормі;
- 2) при конкуренції кількох спеціальних норм, кожна з яких передбачає кваліфікований вид злочину, перевага надається нормі, яка передбачає найбільш тяжкий вид злочину;
- 3) при конкуренції норм скоєне кваліфікується за всіма конкуруючими нормами.

13. Де наведені неправильні положення, що стосуються кваліфікації при конкуренції кримінально-правових норм:

- 1) при конкуренції загальної і спеціальної норми перевага надається загальній нормі;
- 2) при конкуренції двох спеціальних норм, одна з яких передбачає вид злочину, вчиненого при пом'якшуючих ознаках, а інша – кваліфікований вид злочину, перевага надається нормі, яка передбачає найменш небезпечний вид злочину;
- 3) при конкуренції загальної і спеціальної норми перевага надається спеціальній нормі.

14. В яких відповідях наведені правильні положення, які стосуються кваліфікації злочинів?

- 1) правила кваліфікації злочинів вичерпно закріплені в нормах Особливої частини КК;
- 2) офіційна кваліфікація злочинів полягає в ретроспективній оцінці діяння;
- 3) формула кваліфікації злочинів у процесуальних документах не наводиться.

15. В якому значенні поняття «кваліфікація» вживається в кримінальному праві?

- 1) кваліфікація – це розподіл злочинів на групи в залежності від ступеня їх тяжкості;
- 2) кваліфікація – це визначення місця кримінально-правової норми в системі Особливої частини кримінального законодавства;
- 3) кваліфікація – це оцінка діяння з точки зору кримінального закону шляхом встановлення кримінально-правової норми, яка передбачає вчинене діяння.

16. В якій відповіді сформульовані положення, які правильно характеризують застосування інституту аналогії в кримінальному праві України?

- 1) аналогія при застосуванні кримінально-правових норм не допускається;

2) кримінально-правові норми як Загальної так і Особливої частини можуть застосовуватися за аналогією при наявності прогалин у законодавстві;

3) кримінально-правові норми можуть застосовуватися за аналогією без будь-яких обмежень.

17. Де правильно вказані положення, що стосуються кваліфікації при конкуренції кримінально-правових норм:

1) при конкуренції кількох спеціальних норм пріоритет надається загальній нормі;

2) при конкуренції привілейованого та особливо привілейованого складів злочинів застосовується більш привілейований склад злочину;

3) при конкуренції загальної і спеціальної норм перевага надається загальній нормі.

18. В яких відповідях наведені неправильні положення, що стосуються кваліфікації при конкуренції кримінально-правових норм:

1) при конкуренції двох спеціальних норм, одна з яких передбачає вид злочину, вчиненого при пом'якшуючих ознаках, а інша – кваліфікований вид злочину, перевага надається нормі, яка передбачає найменш небезпечний вид злочину;

2) при конкуренції норм скоєне кваліфікується за всіма конкуруючими нормами;

3) при конкуренції загальної і спеціальної норми перевага надається спеціальній нормі.

19. Що є фактичною підставою кримінальної відповідальності?

1) вчинення особою суспільне небезпечного діяння;

2) вчинення особою суспільне небезпечного діяння, передбаченого в КК, що містить склад злочину;

3) виявлення наміру вчинити злочин.

20. Правова підстава кримінальної відповідальності – це:

1) вказівка в Законі України «Про прокуратуру» на повноваження працівників прокуратури;

2) вказівка в КК про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільне небезпечного діяння, яке містить склад злочину;

3) правосвідомість суддів при вирішенні питання про кримінальну відповідальність особи.

21. Кримінальна відповідальність передбачена:

1) тільки в Кримінальному кодексі України;

2) в Кримінальному кодексі України та міжнародних договорах, учасником яких є Україна;

3) в Кримінальному процесуальному кодексі України та Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

22. Повною мірою кримінальна відповідальність вичерпується:

1) фактом порушення кримінальної справи;

2) фактом притягнення особи як обвинуваченої;

3) фактом погашення чи зняття судимості.

23. Особа визнана винною у плануванні агресивної війни (ч. 1 ст. 437 КК). Кримінальна відповідальність вичерпує себе:

1) через 15 років;

2) через 20 років;

3) за таких умов термін кримінальної відповідальності не обмежено.

24. Чотирнадцятирічна особа незаконно заволоділа транспортним засобом (ч. 1 ст. 289 КК). Чи можлива за таких умов реалізація кримінальної відповідальності?

1) можлива, адже вчинено злочин, передбачений ч. 1 ст. 289 КК;

2) неможлива, бо вчинене підпадає під ознаки ч. 1 ст. 289 КК;

3) можлива, але лише за умови, що незаконне заволодіння ставило мету оборонення транспортного засобу на свою користь.

25. Чи передбачено в статтях Особливої частини КК випадки завершення реалізації кримінальної відповідальності до погашення чи зняття судимості?

1) не передбачено, бо питання погашення або зняття судимості викладені в Розділі XIII Загальної частини;

2) передбачено в кожній статті Особливої частини КК;

3) передбачено, але лише як виняток.

26. Особа була звільнена від відбування покарання в зв'язку з декриміналізацією діяння. Коли себе вичерпує кримінальна відповідальність?

1) в момент звільнення такої особи від відбування покарання;

2) через один рік після звільнення;

3) після реєстрації такої особи за місцем проживання.

27. За вироком суду особа була звільнена від покарання, бо на час розгляду справи в суді її не можна вважати суспільно небезпечною (ч. 4 ст. 74 КК). Вкажіть на момент припинення реалізації кримінальної відповідальності:

1) з моменту оголошення вироку;

2) з моменту набрання вироком суду законної сили;

3) з моменту отримання копії вироку.

28. Що таке склад злочину?

- 1) це сукупність ознак, за допомогою яких можна злочин відрізнити від інших правопорушень;
- 2) це суспільне небезпечне діяння, яке передбачене кримінальним законом, є винним і караним;
- 3) це сукупність встановлених кримінальним законом об'єктивних і суб'єктивних ознак, які характеризують суспільно небезпечне діяння як злочин.

29. Назвіть підстави кримінальної відповідальності:

- 1) кримінальній відповідальності підлягає особа, яка вчинила протиправне діяння;
- 2) кримінальній відповідальності підлягає особа, в діях якої є склад злочину;
- 3) кримінальній відповідальності підлягає особа, яка вчинила умисно чи необережно будь-яке протиправне діяння.

30. Яке співвідношення між злочином і складом злочину?

- 1) поняття злочин характеризує соціальну сутність кримінально-караного діяння, а склад злочину розкриває його юридичну структуру, його необхідні властивості;
- 2) поняття злочин і склад злочину – тотожні, бо характеризують діяння, яке об'єктивно має властивість суспільної небезпеки;
- 3) злочин – це скоєне в реальному житті суспільне небезпечне, винне, протиправне і карне діяння, а склад злочину – це юридична конструкція закріплення злочину.

31. Вкажіть види складів злочинів за ступенем суспільної небезпечності.

- 1) формальний склад, основний склад;
- 2) основний, кваліфікований, матеріальний;
- 3) основний, кваліфікований, особливо кваліфікований, з пом'якшуючими обставинами.

32. Вкажіть види складів злочинів за конструкцією об'єктивної сторони:

- 1) основні, кваліфіковані, формальні;
- 2) матеріальні, прості, складні;
- 3) матеріальні, формальні, усічені.

33. Злочин з матеріальним складом має місце тоді:

- 1) коли обов'язково настали суспільно небезпечні наслідки;
- 2) коли вчинене суспільно небезпечне діяння;
- 3) коли суспільно небезпечні наслідки, що настали, є тяжкими.

34. Злочин з усіченим складом має місце:

1) коли пропущена хоча б одна стадія попередньої злочинної діяльності (готування або замах):

2) коли наслідки не настали, незважаючи на те, що винний зробив все від нього залежне для їх настання;

3) коли стадія готування або незакінченого замаху законом визнається закінченим злочином.

35. 14-річний Салій таємно викрав чуже майно на суму 900 гривень. Щоб встановити, чи є в діях Салія склад злочину, що передбачає відповідальність за таємне викрадення чужого майна, потрібно звернутись:

1) до норми Загальної частини КК;

2) до диспозиції Особливої частини КК;

3) до норми Загальної та диспозиції Особливої частин КК України.

36. На рівні загального поняття про склад злочину спосіб як ознака об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ч. 1. ст. 185 КК «Таємне викрадення чужого майна», належить до категорії:

1) обов'язкових ознак;

2) факультативних;

3) кваліфікуючих ознак

37. Шевчук був затриманий під час спроби заволодіти чужим майном, з застосуванням вогнепальної зброї. Слідчий кваліфікував його дії як закінчений злочин, передбачений ч. 1 ст. 187 КК «Розбій», посилаючись на те, що розбій вважається закінченим злочином з моменту нападу, і те, що Шевчук не встиг заволодіти майном, на кваліфікацію не впливає. Чи правильне рішення прийняв слідчий?

1) так, розбій – злочин з усіченим складом;

2) ні, розбій – злочин з матеріальним складом;

3) ні, розбій – злочин з формальним складом.

38. Сорока тривалий час не працював і не мав засобів до існування. Щоб купити продукти, він вкрав у сусіда велосипед, який продав за 50 гривень. Дії Сороки були кваліфіковані за ч. 1 ст. 185 КК. Залежно від ступеня суспільної небезпеки, до якого виду належить цей склад злочину?

1) основний;

2) кваліфікований;

3) з пом'якшуючими обставинами.

39. Бутько під час керування автомобілем вчинив наїзд на пішохода, який помер на місці пригоди. Під час слідства з'ясувалось, що ДТП сталась через прихований технічний брак гальмівної системи автомобіля, допущений при виробництві автомобіля. Який елемент

складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 286 КК «Порушення правил безпеки руху...», відсутній?

- 1) об'єкт;
- 2) об'єктивна сторона;
- 3) суб'єктивна сторона.

40. Роман, Іван та Сергій об'єдналися в організовану групу. Спеціалізувалися вони на квартирних крадіжках. Роман підшукував імовірну ціль - квартиру. Іван забезпечував транспортом. Сергій безпосередньо вчиняв крадіжку. Які особливості кримінальної відповідальності учасників цієї організованої групи?

- 1) Роман, Іван та Сергій підлягають відповідальності за злочини, у вчиненні яких вони брали участь, залежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них;
- 2) Роман, Іван та Сергій підлягають відповідальності за злочини, у підготовці або вчиненні яких вони брали участь, незалежно від тієї ролі, яку виконував у злочині кожен із них;
- 3) Роман, Іван та Сергій підлягають відповідальності за злочини, у вчиненні яких вони брали безпосередню участь.

41. Бондарю було пред'явлено обвинувачення в скоєнні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 129 КК. Диспозиція цієї норми передбачає відповідальність за погрозу вбивством, якщо були реальні підстави побоюватись здійснення цієї погрози. Визначить, які ознаки об'єктивної сторони злочину є обов'язковими?

- 1) діяння;
- 2) діяння, обстановка;
- 3) діяння, наслідки, причинний зв'язок.

42. Які види причетності до злочину регламентовані в КК?

- 1) приховування злочину, недонесення про злочин та потурання злочину;
- 2) приховування злочину, потурання злочину;
- 3) приховування злочину, недонесення про злочин.

43. Що передбачає проста форма співучасті?

- 1) співвиконавство без попереднього порозуміння;
- 2) злочинне угруповання (банда, організована група, незаконне воєнізоване формування чи група);
- 3) співучасть у вузькому розумінні цього слова (кожен із співучасників виконує певну роль у вчиненні злочину).

44. Під час полювання Вопалюк, з порушенням встановлених правил, зробив кілька пострілів. Одним пострілом був поранений Овчаренко, який знаходився на лінії вогню. Слідчий кваліфікував дії Вопалюка

як замах на необережне вбивство (ст. 15, ч. 1 ст. 119 КК). Чи правильним є рішення слідчого?

- 1) так;
- 2) ні;
- 3) так за умови, що поранення сталося в життєво важливий орган.

45. Чим характеризується суб'єктивна сторона співучасті?

- 1) характеризується умисною та необережною формами вини;
- 2) тільки умисною формою вини;
- 3) тільки необережною формою вини.

46. Каратичіна, яка мешкала в комунальній квартирі, вирішила позбутись сусідки Платоновой і заволодіти її кімнатою. З цією метою вона підсипала в їжу Платоновой отруту. Тяжкі страждання потерпілої сильно вплинули на Каратичіну, вона викликала швидку допомогу і повідомила лікарю, яку отруту використала. Внаслідок своєчасно вжитих заходів Платонова повністю одужала, без наслідків для здоров'я. У діях Каратичіної має місце:

- 1) закінчений замах на вбивство (ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 115 КК);
- 2) добровільна відмова від вчинення вбивства;
- 3) дійове каяття.

47. Після вживання спиртних напоїв Мозговий з хуліганських мотивів почав кидати каміння у вітрини магазину. Всього він розбив 2 вітрини, а ще 3 залишились цілими, бо Мозговий у них не влучив. Хуліганські дії були припинені нарядом міліції. У діях Мозгового має місце:

- 1) незакінчений замах на хуліганство (ч. 3 ст. 15, ч. 1 ст. 296 КК);
- 2) закінчений замах на хуліганство (ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 296 КК);
- 3) закінчений злочин (ч. 1 ст. 296 КК).

48. Суспільна небезпечність замаху на злочин полягає в тому, що:

- 1) діяння завдає матеріальної чи фізичної шкоди потерпілим;
- 2) діяння заподіює реальну загрозу суспільним відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність;
- 3) діяння завдає шкоди відносинам, що охороняються законом про кримінальну відповідальність, або містить реальну загрозу заподіяння істотної шкоди.

49. Кулагіна було засуджено за ч. 1 ст. 201 КК «Контрабанда» до 3 років позбавлення волі. Через рік після відбуття покарання його знову було засуджено, але, за ч. 2 ст. 201 КК, контрабанда, вчинена особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею. Який вид множини має місце в діях Кулагіна?

- 1) рецидив злочинів;
- 2) повторність злочинів;
- 3) реальна сукупність злочинів

50. Данилець, раніше судимий за ухилення від сплати податків (ч. 1 ст. 212 КК), знову був засуджений за необережне спричинення тяжких тілесних ушкоджень (ст. 128 КК). Визначіть вид множини злочинів:

- 1) реальна сукупність злочинів;
- 2) рецидив злочинів;
- 3) множина злочинів відсутня.

6. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ (ЗАЛІКУ)

1. Поняття кваліфікації злочинів.
2. Види та значення кваліфікації злочинів.
3. Структура кваліфікації злочинів.
4. Види підстав кваліфікації злочинів.
5. Склад злочину та його кваліфікація.
6. Принципи кваліфікації злочинів.
7. Історичні етапи розвитку проблеми кваліфікації злочинів.
8. Формула кваліфікації.
9. Значення судових роз'яснень для кваліфікації.
10. Етапи та стадії кваліфікації.
11. Кваліфікація закінченого злочину.
12. Кваліфікація готування до злочину.
13. Кваліфікація замаху на злочин.
14. Формула кваліфікації при попередній злочинній діяльності.
15. Кваліфікація добровільної відмови від доведення злочину до кінця.
16. Кваліфікація позитивної посткримінальної поведінки (дійове каяття).
17. Кваліфікація готування до злочину та замаху на злочин при альтернативному й неконкретизованому умислі.
18. Кваліфікація посягання при «відхиленні дії».
19. Кваліфікація злочину, вчиненого в співучасті.
20. Формула кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті.
21. Кваліфікація дій виконавця.
22. Кваліфікація дій організатора.
23. Кваліфікація дій учасників організованої групи чи злочинної організації.
24. Добровільна відмова від доведення злочину до кінця при співучасті.
25. Кваліфікація дій співучасників при ексцесі виконавця.

26. Кваліфікація злочину, вчиненого групою осіб і групою осіб за попередньою змовою.
27. Кваліфікація невдалої співучасті.
28. Кваліфікація дій підбурювача.
29. Кваліфікація дій пособника.
30. Кваліфікація посереднього виконавства.
31. Кваліфікація співучасті зі спеціальним суб'єктом.
32. Кваліфікація вчиненого при провокації злочину.
33. Кваліфікація причетності до злочину, її відмінність від співучасті.
34. Поняття та види конкуренції кримінально-правових норм.
35. Кваліфікація при конкуренції загальної та спеціальної норм.
36. Відмінність конкуренції від колізії.
37. Кваліфікація при конкуренції «частини та цілого».
38. Кваліфікація при конкуренції між основними та кваліфікованими складами злочинів.
39. Кваліфікація при конкуренції норм з обтяжуючими та пом'якшуючими обставинами.
40. Кваліфікація при конкуренції норм з пом'якшуючими обставинами.
41. Поняття та види множинності злочинів.
42. Кваліфікація одиничного злочину.
43. Кваліфікація однорідних повторних злочинів.
44. Розмежування сукупності злочинів та одиничного злочину.
45. Кваліфікація тотожних повторних злочинів.
46. Кваліфікація сукупності злочинів.
47. Кваліфікація рецидиву злочинів.
48. Кваліфікація триваючих злочинів.
49. Кваліфікація складених злочинів.
50. Кваліфікація продовжуваних злочинів.
51. Кваліфікація ідеальної сукупності злочинів.
52. Поняття та види помилок у кримінальному праві.
53. Кваліфікація при помилці в об'єкті.
54. Кваліфікація при помилці в предметі.
55. Кваліфікація готування, що утворює склад самостійного злочину.
56. Кваліфікація замаху з непридатними засобами.
57. Кваліфікація при помилці в потерпілому.
58. Кваліфікація при помилці в розвитку причинового зв'язку.
59. Кваліфікація при помилці в суспільно небезпечних наслідках.
60. Кваліфікація при юридичній помилці.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

Нормативно-правові джерела:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР; поточна редакція від 30.09.2016 р., підстава 1401-19 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341–ІІІ; поточна редакція від 01.05.2016 р., підстава 1261-18; наступна редакція 05.10.2016 р., підстава 1403-19, 1404-19 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI; поточна редакція від 11.06.2016 р., підстава 772-19, 1021-19 ; наступна редакція 05.10.2016 р., підстава 1403-19, 1404-19 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Про внесення змін і доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 2 липня 1976 р. № 4 «Про питання, що виникли в судовій практиці в справах про знищення та пошкодження державного і колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення правил пожежної безпеки (зі змінами, внесеними постановами Пленуму від 22 грудня 1978 р. №9, від 6 липня 1979 р. №6, від 4 червня 1993 р. №3 та від 3 грудня 1997 р. №12)» : Постанова від 3 березня 2000 р. № 3 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-00>
5. Про судову практику у справах про необхідну оборону: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 1 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)
6. Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 3 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)
7. Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 4 (Із змінами, внесеними згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 16) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)
8. Про судову практику у справах про хабарництво: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 р. № 5 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)
9. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 р. № 2 [Електронний ресурс]

ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

10. Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 р. № 3 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

11. Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 15 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

12. Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2004 р. № 2 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

13. Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 р. № 17 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

14. Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 р. № 5 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

15. Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 р. № 8 (Із змінами, внесеними згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України № 8 від 30 травня 2008 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

16. Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 13 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

17. Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р. № 14 (Із змінами, внесеними згідно з постановою Пленуму Верховного Суду України № 18 від 19 грудня 2008 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

18. Про судову практику у справах про хуліганство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 р. № 10 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

19. Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 р. № 5 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

20. Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 р. № 7 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

21. Про судову практику у справах про злочини проти власності: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 р. № 10 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

22. Про судову практику в справах про банкрутство: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 15 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

23. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховного Суду України. – Режим доступу до ресурсу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D061282D942041D6C2257AF3003DC868)

24. Про судову практику розгляду кримінальних проваджень щодо злочинів проти життя і здоров'я особи за 2014 рік [Електронний ресурс] // Узагальнення судової практики: Витяг // Офіційний веб-портал Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ. – Режим доступу до ресурсу: <http://sc.gov.ua>

Підручники, навчальні посібники, науково-практичні коментарі, збірники:

25. Брич Л. П. Теорія розмежування складів злочинів : монографія / Л. П. Брич. – Л., 2013. – 711 с.

26. Гаухман Л.Д. Квалификация преступлений: закон, теория, практика / Л.Д. Гаухман. – М. : АО «Центр ЮрИнфоР», 2001. – 316 с.

27. Горелик А.С. Конкуренция уголовно-правовых норм: Учебное пособие / А. С. Горелик. – К. : Изд-во Красноярск. гос. ун-та, 1996. – 67 с.

28. Дудоров О. О. Кримінальне право : навч. посіб. / О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк ; за заг. ред. М. І. Хавронюк. – К. : Ваіте, 2014. – 944 с.

29. Зінченко І. О. Одиначні злочини: поняття, види, кваліфікація : монографія / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін. – Х. : ФІНН, 2010. – 255 с.
30. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Г. М. Анісімов, О. О. Володіна, І. О. Зінченко та ін. ; за ред. М. І. Панова. – Х. : Право, 2016. – 356 с.
31. Кваліфікація злочинів: навч. посіб. / За ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. – К.: Істина, 2010. – 430 с.
32. Карпенко М. І. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) : наук.-метод. посіб. / М. І. Карпенко ; за заг. ред. В. К. Матвійчука. – Х. : Право, 2016. – 316 с.
33. Киричко В. М. Унікальний посібник з кримінального права України / В. М. Киричко. – Х. : Право, 2015. – 1080 с.
34. Кримінальне право і законодавство України. Частина Особлива : курс лекцій / [за ред. М. Й. Коржанського]. – К. : Атіка, 2001. – 544 с.
35. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. проф. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 680 с.
36. Кримінальне право України. Особлива частина : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Г. М. Анісімов [та ін.] ; за ред. В. С. Сташиса, В. Я. Тація ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2010. – 608 с.
37. Кримінальне право. Особлива частина. Т. 1 / [Беніцький А. С. та ін.]. – 2012. – 779 с.
38. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х.: Право, 2013. – 1416 с.
39. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – 2-е изд., перераб. и дополн. – М.: Юрист, 1999. – 304 с.
40. Кузнецов В. В. Теорія кваліфікації злочинів : підруч. / В. В. Кузнецов, А. В. Савченко. – 2-ге вид., переробл. – К. : КНТ, 2007. – 300 с.
41. Митрофанов І. І. Співучасть у злочині : навч. посіб. / І. І. Митрофанов, А. М. Пригула. – О.: Фенікс, 2012. – 205 с.
42. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. / В. О. Навроцький. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 704 с.
43. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України : у 3-х книгах / [за заг. ред. В. Г. Гончаренка, П. П. Андрушка, Є. В. Фесенка]. – У 2 т.: Т. 1-2. – К. : АЛЕРТА, 2009. – 964 с.; 624 с.
44. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка, В. В. Чернея. – К. : Юрінком Інтер, 2016. – 1064 с.
45. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Юрид. думка, 2012. – 1316 с.
46. Науково-практичний коментар до Закону України «Про боротьбу з тероризмом»: національна та міжнародна безпека / В. А. Ліпкан, О. А. Івахненко, І. М. Рижов, В. В. Майоров. – К. : КНТ, 2009. – 206 с.
47. Науково-практичний коментар Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції»; ст. на 01 січ. 2012 р. / О. М. Мельник, Ю. І. Руснак, О. В. Шамрай; за ред. В. О. Шамрая. – К. : Вид. дім «Професіонал», 2012. – 461 с.
48. Панов М. І. Загальні засади кваліфікації злочинів : лекція / М. І. Панов. – Х.: Право, 2016. – 104 с.
49. Педан В. І. Кримінально-правова кваліфікація. Загальна частина: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. І. Педан, В. К. Антошкіна. – Д. : Юго-Восток, 2011. – 319 с.

50. Практика судів України з кримінальних справ (2014–2015) / [уклад. В. І. Тютюгін] ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2016. – 800 с.
51. Практика судів України з кримінальних справ (2012–2013) / [уклад. В. І. Тютюгін] ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2014. – 704 с.
52. Рарог А. И. Квалификация преступлений по субъективным признакам / А. И. Рарог. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2003. – 304 с.
53. Рарог А. И. Настольная книга судьи по квалификации преступлений: практическое пособие / А. И. Рарог. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 224 с.
54. Савченко А. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням професійних послуг: НПК до розділу XVII Особл. част. КК України / А. В. Савченко, О. В. Кришевич; за заг. ред. В. І. Шакуна. – К. : Алерта, 2012. – 159 с.
55. Савченко А. В. Сучасне кримінальне право України : курс лекцій / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, О. Ф. Штанько. – К. : Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2005. – 640 с.
56. Сичевський В. В. Науково-практичний коментар до Розділу I Особливої частини Кримінального кодексу України (Злочини проти основ національної безпеки України) / В. В. Сичевський, Є. І. Харитонов, Д. О. Олейников. – Х. : Право, 2016. – 232 с.
57. Созанський Т. І. Кваліфікація сукупності злочинів : монографія / Т. І. Созанський. – Л. : ЛьвДУВС, 2012. – 239 с.
58. Стеблинська О. С. Кримінальне право. Особлива частина / О. С. Стеблинська. – К. : Ін-т крим.-викон. служби, 2014. – 358 с.
59. Стрельцов Є. Л. Контрабанда: склад злочину : наук.-практ. коментар / Є. Л. Стрельцов, А. М. Притула. – О. : Фенікс, 2012. – 49 с.
60. Сучасна теорія кримінального права: навчально-методичний посібник / Авт. кол.; відп. ред.. Туляков В.О. – О., 2012. – 35 с.
61. Тихий В. П. Злочини проти громадської безпеки : наук.-практ. коментар / В. П. Тихий. – К., 2010. – 71 с.
62. Тютюгін В. І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг : навч.- практ. посіб. / В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький, С. В. Гізимчук; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. – Х.: Право, 2014. – 232 с.
63. Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія / Н. І. Устрицька. – Л. : ЛДУВС, 2013. – 215 с.
64. Хавронюк М. І. Довідник з Особливої частини Кримінального кодексу України / М. І. Хавронюк. – К. : Істина, 2004. – 504 с.
65. Хавронюк М. І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» / М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2011. – 423 с.
66. Юрченко О. М. Злочини проти життя та здоров'я особи. НПК до Розділу II Особливої частини Кримінального кодексу України / О. М. Юрченко, О. Ф. Бантишев, С. А. Кузьмін. – К. : Паливода А.В., 2013. – 175 с.

Допоміжна:

Монографії:

1. Баулін Ю. В. Вибрані праці / Ю. В. Баулін. – Х. : Право, 2013. – 928 с.
2. Берзін П. С. Злочинні наслідки: поняття, основні різновиди, кримінально-правове значення: Монографія / П. С. Берзін. – К.: Дакор, 2009. – 736 с.
3. Газдайка-Василишин І. Б. Некорисливі злочини проти власності : монографія / І. Б. Газдайка-Василишин. – Львів, 2012. – 211 с.

4. Івахненко О. А. Кримінальна відповідальність за хуліганські діяння: хуліганські злочини та склади злочинів : монографія / О. А. Івахненко ; за заг. ред. В. П. Ємельянова. – Х. : Право, 2016. – 184 с.
5. Кваша О. О. Виконавець злочину у структурі співучасті : монографія / О. О. Кваша, Д. М. Харко. – К. ; Л. : Волин. обл. друк., 2015. – 217 с.
6. Кваша О. О. Співучасть у злочині: структура та відповідальність : монографія / О. О. Кваша. – К. : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 559 с.
7. Кваша О. О. Уявна оборона: кримінально-правова кваліфікація та відповідальність : монографія / О. О. Кваша, В. В. Аніщук. – Л. : Захарчук В. М., 2012. – 179 с.
8. Красницький І. В. Відповідальність за замах на злочин за кримінальним правом України: монографія / І. В. Красницький, Л. С. Щутяк. – Львів: ЛьвДУВС, 2015. – 224 с.
9. Кримінальна відповідальність за зґвалтування та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом : монографія / А. В. Савченко, В. В. Кузнецов, Д. П. Москаль, М. В. Сийпкові; за заг. ред. О. М. Джузи; НАВС, Закарпат. держ. ун-т. – Уж. : «ІВА», 2012. – 270 с.
10. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід : монографія / А. А. Музика, А. В. Савченко, О. В. Процюк, В. В. Сіленко, О. П. Горох. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2011. – 275 с.
11. Кудрявцев В. Н. Общая теория квалификации преступлений / В. Н. Кудрявцев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Юрист, 1999. – 304 с.
12. Кузнецова Н. Ф. Проблемы квалификации преступлений: лекции по спецкурсу «Основы квалификации преступлений» / Н. Ф. Кузнецова / Науч. ред. и предисл. В. Н. Кудрявцева. – М.: Городец, 2007. – 334 с.
13. Марін О. К. Кваліфікація злочинів при конкуренції кримінально-правових норм / О. К. Марін – К.: Атіка, 2003. – 224 с.
14. Митрофанов І. І. Кримінально-правове забезпечення протидії злочинам проти довкілля : монографія / І. І. Митрофанов. – О. : Видавництво «Фенікс», 2015. – 380 с.
15. Музика А. А. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів / А. А. Музика. – К.: Логос, 1998. – 324 с.
16. Осадчий В. І. Злочини проти безпеки виробництва : монографія / В. І. Осадчий. – К., 2012. – 59 с. 24.
17. Осадчий В. І. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту : монографія / В. І. Осадчий. – К., 2011. – 150 с.
18. Панов М. М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків : монографія / М. М. Панов. – Х. : Право, 2009. – 183 с.
19. Присяжнюк І. І. Кримінальна відповідальність за порушення недоторканності житла або іншого володіння особи в Україні : монографія / І. І. Присяжнюк; за наук. ред. З. А. Тростюк. – К., 2011. – 288 с.
20. Протидія злочинам у сфері службової діяльності (кримінологічні, кримінально-правові і кримінально-процесуальні проблеми) : [монографія] / [О. М. Костенко та ін.]. – К. : Наукова думка, 2014. – 317 с.
21. Романюк Б. В. Законодавство України та зарубіжних країн щодо протидії корупції. Міжнародний досвід боротьби з корупцією : монографія / Б. В. Романюк, О. Ю. Бусол. – К., 2010. – 626 с.
22. Савченко А. В. Кримінальна відповідальність за шахрайство в Україні та за кордоном: порівняльно-правове дослідження : монографія / А. В. Савченко, Ю. Л. Шуляк. – К., 2013. – 213 с.

23. Савченко А. В. Суспільна моральність як об'єкт злочинних посягань : монографія / А. В. Савченко, С. П. Репецький. – Ів.-Ф. : Тіповіт, 2012. – 278 с.
24. Старук Ю. О. Кримінальна відповідальність за використання майна, здобутого від незаконного обігу наркотиків : монографія / Ю. О. Старук. – Л. : РВВ ЛДУВС, 2011. – 318 с.
25. Стрижевська А. А. Сукупність злочинів за кримінальним правом України : монографія / А. А. Стрижевська. – О. : Фенікс, 2011. – 247 с.
26. Тихий В. П. Злочин, його види та стадії : Наук.-практ. комент. / В. П. Тихий, М. І. Панов. – К. : Проміні, 2007. – 37 с.
27. Ус О. В. Кримінальна відповідальність за підбурювання до злочину : монографія / О. В. Ус. – Х. : ФО-П Вапнярчук, 2007. – 263 с.
28. Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : монографія / Г. З. Яремко. – Л., 2011. – 431 с.
- Наукові статті, збірники конференцій:**
29. Андрушко П. П. Кваліфікація злочинів: поняття та види / П. П. Андрушко // Вісник прокуратури. – 2003. - №12. – С. 48-55.
30. Абакумова Ю. В. Кваліфікація співучасті зі спеціальним суб'єктом: досвід Російської Федерації та Республіки Білорусь / Ю. В. Абакумова // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 3. – С. 44-50.
31. Акімов М. О. Громадська безпека як родовий об'єкт злочину та видові об'єкти у її складі / М. О. Акімов // Вісник Львівського держ. ун-та внутр. справ. Серія юридична. – 2012. – Вип. 1. – С. 243-250.
32. Актуальні проблеми кримінального права та кримінології у світлі реформування кримінальної юстиції: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (19 травня 2016 р., м. Харків, Україна). – Х.: ХНУВС, 2016. – 192 С.
33. Альошин Д. П. Щодо способів незаконного заволодіння транспортним засобом / Д. П. Альошин // Актуальні проблеми протидії злочинності в Україні. – 2008. – С. 18-19.
34. Антонюк Н. О. Суб'єктивні ознаки розкрадання / Н. О. Антонюк // Вісник Львівського держ. ун-та внутр. справ. Серія юридична. – 2012. – Вип. 1. – С. 251-259.
35. Берзін П. С. Щодо питання про оціночні поняття, які визначаються матеріальними критеріями і виступають кваліфікуючими ознаками за чинним Кримінальним кодексом України / П. С. Берзін // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 10. – С. 90-95.
36. Брич Л. П. Значення ознак складів правопорушень (залежно від їхнього функціонального призначення) у розмежуванні відповідних юридичних конструкцій [Електронний ресурс] / Л. П. Брич // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. – 2013. – Вип. 2. – С. 235-251. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvlduvs_2013_2_29.
37. Брич Л.П. Розмежування згвалтування із суміжними складами злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості особи / Л. П. Брич // Життя і право. – 2004. – № 4. – С.69-78.
38. Брич Л. П. Роль складу злочину у розмежуванні в кримінальному праві / Л. П. Брич // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – Ч. 1. – С. 267-269.
39. Васьковцов А. О. Кваліфікація корупційних правопорушень, які пов'язані із порушенням встановлених законом обмежень [Електронний ресурс] / А. О. Васьковцов // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 3. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaau_2013_3_6.

40. Вапсва Ю. А. Особливості кваліфікації злочинів при наявності помилки / Ю. А. Вапсва // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х. – 2000. – Вип. 10. – С. 50 – 55.
41. Вечерова Є. М. Криміналізація та кримінально-правова кваліфікація злочинів з позицій забезпечення окремих функцій та принципів кримінального закону [Електронний ресурс] / Є. М. Вечерова. // Часопис Академії адвокатури України. – 2013. – № 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaaui_2013_4_6.
42. Вісник Кримінологічної Асоціації України: зб. наук. пр. [Електронний ресурс] / Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінолог. асоц. України; голов. ред. О.М. Бандурка. - Харків: ХНУВС, 2013-2016. – Режим доступу : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/427>
43. Володіна О. О. Фізичне насильство як спосіб захоплення заручників / О. О. Володіна // Право і безпека. – 2012. – № 4(46). – С. 139-143.
44. Габуда А. С. Примушення і опір у складі злочину, передбаченого ст.342 КК України / А. С. Габуда // Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-та внутр. справ. – 2011. – № 1 (52). – С. 257-262.
45. Гізімчук С. В. Дослідження питань кваліфікації повторності розбою на підставі принципів верховенства права та справедливості / С. В. Гізімчук // Проблеми законності. – 2011. – Вип. 13. – С. 112-120.
46. Гнатів І. М. Кримінально-правова кваліфікація підготовчих дій до злочину, які утворюють самостійний склад злочину [Електронний ресурс] / І. М. Гнатів // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – Вип. 71. – С. 356-362. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2014_71_54.
47. Горбунов В. А. Суспільно небезпечне діяння в структурі об'єктивної сторони умисного знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу (ст. 347 Кримінального кодексу України) / В. А. Горбунов // Право і безпека. – 2011. – № 3(40). – С. 243-247.
48. Горішний О. О. Об'єктивна сторона розбою: теорія і реальність / О. О. Горішний // Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-та внутр. справ. – 2009. – № 2(43). – С. 140-146.
49. Гуржій Т. О. Поняття кваліфікації злочину у світлі логіко-філософських категорій / Т.О. Гуржій // Актуальні проблеми кримінального та кримінально-процесуального законодавства та практики його застосування: Зб. тез та доповідей регіон. круглого столу (Хмельницький, 21-22 лютого 2003 р.). – Хмельницький, 2003. – С. 139-141
50. Давидович І. І. Кваліфікація випадків умисного спричинення смерті людини при вчиненні складених насильницьких злочинів: теоретичні та правозастосовчі підходи [Електронний ресурс] / І. І. Давидович, К. П. Задоя // Адвокат. – 2012. – № 12. – С. 15-19. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2012_12_4.
51. Денєга О. П. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення за об'єктом [Електронний ресурс] / О. П. Денєга // Форум права. – 2015. – № 3. – С. 45-50. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index
52. Денисов С. Ф. Громадська мораль як об'єкт кримінально-правової охорони / С. Ф. Денисов // Держава та регіони. Серія Право. – 2012. – Вип. 1. – С. 159-163.
53. Дехтярьов Є. В. Класифікація способів заволодіння грошовими коштами під час вчинення шахрайств у сфері виконання господарсько-договірних зобов'язань / Є. В. Дехтярьов // Вісник Луганського держ. ун-та внутр. справ. – 2010. – № 1. – С. 139-146.
54. Діденко С. В. Особливості кримінально-правової характеристики вбивств, учинених на замовлення / С. В. Діденко // Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – № 3. – С. 39-41.

55. Допілка В. О. Кваліфікація контрабанди на стадії закінченого правопорушення / В. О. Допілка // Митна справа. – 2014. – № 1. – С. 60-64.
56. Дубарець Д. В. Причинний зв'язок у злочинах залишення в небезпеці та ненадання допомоги за КК України / Д. В. Дубарець // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 51. – С. 547-552.
57. Євтєєва Д. П. Безпосередній об'єкт злочину «зловживання опікунськими правами» (ст. 167 КК України) / Д. П. Євтєєва // Право і безпека. – 2012. – № 2(44). – С. 139-144.
58. Жижа А. О. Аналіз злочинів проти статевої свободи та недоторканності особи / А. О. Жижа // Держава та регіони. Серія Право. – 2011. – Вип. 2. – С. 98-100.
59. Задорожний А. А. Кримінально-правова характеристика злочинів у сфері службової діяльності / А. А. Задорожний // Право і безпека. – 2012. – № 2(44). – С. 105-110.
60. Звіряка В. А. Особливості кримінальної відповідальності за незаконне заволодіння транспортним засобом / В. А. Звіряка // Вісник Луганського держ. ун-т внутр. справ. – Вип. №1. – 2010. – С. 78-82.
61. Канцір В. С. Спонукальні мотиви терористичної діяльності / В. С. Канцір // Вісник Львівського держ. ун-та внутр. справ. Серія юридична. – 2012. – Вип. 1. – С. 294-303.
62. Климишин І. П. Відмежування грубого порушення законодавства про працю від суміжних злочинів / І. П. Климишин // Вісник Львівського держ. ун-та внутр. справ. Серія юридична. – 2012. – Вип. 1. – С. 313-323.
63. Ковальський В. С. Кваліфікація діянь і реалізація охоронної функції права [Електронний ресурс] / В. С. Ковальський // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Ч. 1. – С. 183-188. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2010_1_38.
64. Кузнецов В. В. Визначення масових заворушень: порівняльно-правові аспекти / В. В. Кузнецов // Вісник Луганського держ. ун-та внутр. справ. Спец. вип. – 2011. – № 6. – С. 17-29.
65. Ларіна О. В. Об'єкт та предмет грабежу за ст. 186 КК України / О. В. Ларіна // Науковий вісник Дніпропетровського держ. ун-та внутр. справ. – 2011. – № 456). – С. 351-357.
66. Марєєв В. В. Злочини, пов'язані з ненаданням або неналежним наданням медичної допомоги чи медичних послуг / В. В. Марєєв // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 51. – С. 537-542.
67. Матвійчук В. К. З'ясування теоретичних та правозастосовних положень щодо деяких наслідків у складах злочинів проти навколишнього природного середовища / В. К. Матвійчук // Держава та регіони. Серія Право. – 2012. – Вип. 1. – С. 175-181.
68. Музика А. А. Категорія «кваліфікація злочину» та інші, суміжні категорії, в аспекті формулювання тем дисертаційних досліджень [Електронний ресурс] / А. А. Музика // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – С. 161-163. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vaau_2010_1_31.pdf.
69. Навроцький В. О. Склад злочину: юридична фікція чи правова реальність? [Електронний ресурс] / В. О. Навроцький // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – Ч. 1. – С. 237-239. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2009_1_38.
70. Навроцький В. О. Функції кримінально-правової кваліфікації та сучасність [Електронний ресурс] / В. О. Навроцький // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Ч. 1. – С. 109-111. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2010_1_18.
71. Новітні тенденції законотворчості у сфері кримінального права // Матеріали Всеукраїнської Інтернет – конференції (20 квітня 2015 року, м. Одеса). – 411 с.

72. Новітні кримінально-правові дослідження – 2015 : збірник наукових праць / відп. ред. д-р юрид. наук, проф. О. В. Козаченко. – М. : Іліон, 2015. – 322 с.

73. Осадчий В. І. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація підкупу працівника підприємства, установи чи організації (ст. 354 КК України) [Електронний ресурс] / В. І. Осадчий // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2015. – № 2. – С. 145-151. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_u_2015_2_30.

74. Парамонова О. С. Визначення суспільно небезпечних наслідків при неналежному виконанні професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником [Електронний ресурс] / О. С. Парамонова // Право і суспільство. – 2011. – № 3. – С. 185-189. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_3_41.

75. Парамонова О. С. Зміст професійних обов'язків медичного та фармацевтичного працівника у розумінні статті 140 КК України [Електронний ресурс] / О. С. Парамонова // Часопис Київського університету права. – 2011. – № 4. – С. 327-331. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkur_2011_4_81.

76. Парамонова О. С. Суб'єкт неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником [Електронний ресурс] / О. С. Парамонова // Університетські наукові записки. – 2011. – № 2. – С. 273-278. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_2_46.

77. Протидія злочинності в Україні і: кримінально-правові та кримінологічні аспекти : матер. Все-укр. наук.-практ. семінару (м. Миколаїв, 26 травня 2016 р.); упоряд. д.ю.н., доц. Є.О. Письменський. – Миколаїв: Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка, 2016. – 244 с.

78. Радіонов І. І. Участь у нападі, вчинюваному бандою: поняття та кримінально-правова кваліфікація / І. І. Радіонов // Право і безпека. – 2011. – № 3(40). – С. 200-203.

79. Савченко А. В. Кримінально-правова кваліфікація незаконних азартних ігор [Електронний ресурс] / А. В. Савченко // Адвокат. – 2010. – № 1. – С. 40-44. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/adv_2010_1_6.

80. Смирнов А. А. Щодо з'ясування питань кваліфікації та використання ст. 147 Кримінального кодексу України / А. А. Смирнов, Б. Є. Косінов // Правничий часопис Донецького ун-та. – 2011. – Вип. 1(25). – С. 228-233.

81. Созанський Т. І. Кваліфікація двох або більше злочинів, кожен з яких передбачено окремою частиною однієї статті [Електронний ресурс] / Т. І. Созанський // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. – 2011. – Вип. 27. – С. 280-288. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/apvchzu_2011_27_45.

82. Созанський Т. І. Кваліфікація злочинів, передбачених різними статтями КК України [Електронний ресурс] / Т. І. Созанський // Європейські перспективи. – 2012. – № 2 (1). – С. 131-136. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2012_2\(1\)_24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2012_2(1)_24).

83. Стрельцов Є. Л. Об'єкт і кваліфікація злочинів [Електронний ресурс] / Є. Л. Стрельцов // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Ч. 1. – С. 131-134. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaa_u_2010_1_25.

84. Сучасна кримінально-правова політика України: законотворчість та судова практика (тенденції, проблеми і шляхи їх подолання) [Текст] : мат. круглого столу (Дніпропетровськ, 22 квітня 2016). – Дніпропетровськ : ДДУВС, 2016. – 536 с.

85. Тростюк З. А. Житло як предмет злочину, передбаченого ст. 162 КК України / З. А. Тростюк, І. І. Присяжнюк // Публічне право. – 2012. – № 1(5). – С. 99-107.

86. Фесенко Є. В. Кримінально-правова кваліфікація: функціональна роль та призначення [Електронний ресурс] / Є. В. Фесенко // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Ч. 1. – С. 112-114. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaa_u_2010_1_19

87. Форум права : електрон. наук. фах. вид. / Харк. нац. ун-т внутр. справ; голов. ред. О. М. Музичук. – Харків, 2016. – № 1. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-tit/FP_index.htm.

88. Фурса В. В. Окремі питання щодо нових кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак злочину, передбаченого ст. 156 КК України / В. В. Фурса // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2012. – № 1(48) – С. 95-99.

89. Харченко, В. Б. Особисті немайнові та виключні майнові права на об'єкти інтелектуальної власності у структурі неправомірної вигоди // Вісник Кримінологічної асоціації України. - 2015. - № 3 (11). - С. 90-101.

90. Хилук С. В. Кваліфікація заздалегідь не обіцяного сприяння учасникам злочинних організацій [Електронний ресурс] / С.В. Хилук // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – № 1. – С. 20-28. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvsv_s_2012_1_5.

91. Шапченко С. Д. Юридична кваліфікація як соціально-правове явище та деякі її загальнотеоретичні аспекти [Електронний ресурс] / С. Д. Шапченко // Вісник Академії адвокатури України. – 2010. – Ч. 1. – С. 135-138. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaau_2010_1_26.